

A black and white photograph of soldiers in a trench. In the foreground, a soldier on the right is reaching out towards another soldier on the left. A third soldier is visible in the background. The scene is set in a trench with a rough, uneven ground.

Locotenent Lăiță I. Staicu

NE AVÂNTĂM SPRE VEST

JURNAL DE FRONT

Editura Concordia
2018

Locotenent Lăiță I. Staicu

NE AVÂNTĂM SPRE VEST

Jurnal de front

**Editura Concordia
2018**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NE AVÂNTĂM SPRE VEST - Jurnal de front/ Locotenent Lăiță I. Staicu

Editura Concordia, 2018

ISBN 978-606-627-123-3

Format B5, 507 pagini

Editura Concordia Arad

Tel/Fax: 0257-533143; Mobil: 0743-881063

e-mail: office@editura-concordia.ro; stetcupetru@yahoo.com

web: www.editura-concordia.ro

Editură înregistrată la Consiliul Național al Cercetării Științifice din
Învățământul Superior

Editor: Petre Ștețcu

Tipărit la : Tipărit la Tipo STAMPA S.R.L. Arad

Tel.: 0257-349004; Mobil 0743-258782

e-mail: stampasrl@yahoo.com

Culegere și procesare computerizată: Petru Ștețcu

Corectură: Ovidiu Balint

Machetare: Petru Ștețcu

Procesare PDF: Petru Ștețcu

Redactor de carte: Ovidiu Balint

Coperta: Claudia Rațiu

Toate drepturile asupra acestei ediții aparține autorului. Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport, este interzisă fără acordul prealabil al editorului, fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor.

CUPRINS

DEDICAȚIE.....	7
ÎN LOC DE PREFAȚĂ.....	9
PARTEA I-a ÎN DRUM SPRE FRONT.....	11
Lăsăm în urmă Bucureștiul.....	13
Pornim.....	18
Îmbarcăm în gara Buda.....	22
Vatra Luminoasă.....	28
Sfântul Nicolae.....	31
Între Predeal și Sântimbru.....	35
Popas la Orăștie.....	37
Ilia.....	41
Trecem granița.....	44
Podul de pe Tisa.....	48
Cegled.....	48
Tapioszele.....	55
Tapioszentmarton.....	62
Crăciun în Ungaria.....	67
Sfântul Ion.....	76
Comandant de detașament de cai.....	81
Tapioszecso.....	86
Goana spre Cehoslovacia.....	87
PARTEA a II-a CÂMPURI DE BĂTAE.....	99
CAPITOLUL I OPERAȚIUNILE DIN MASIVUL	
JAVORINA.....	101
Subcapitolul I Lupta pentru avantposturile fortificate ale „Liniei	
Beneș”.....	101
Intrăm în poziție.....	101
Primul atac.....	119
Dol Strehary.....	123
Reciky Dol.....	125
Lest.....	133
Zece februarie.....	138
Azilul de Noapte.....	144
Poșta.....	146

Cota 725.....	151
Prin Observatoare.....	160
În pribegie.....	164
25 Februarie.....	166
Subcapitolul II Lupta pentru atingerea râului Gron.....	171
Lonec.....	171
În refacere.....	176
Din nou pe poziție.....	181
Dobra Niva.....	185
Observator pe cota 507.....	192
Dubove.....	196
Atingem Gronul.....	204
În drum spre alte orizonturi.....	205
CAPITOLUL II FORȚAREA RÂULUI GRON ȘI OPERAȚIUNILE PÂNĂ LA RÂUL NITRA.....	213
Uhliska.....	213
Pe cărări de munte.....	221
Fortăm Gronul.....	225
De la Uhliska la Welke Lehota.....	233
Malo Lehota.....	239
Un sat părăsit.....	243
Welke Uhertze.....	245
CAPITOLUL III FORȚAREA RÂULUI NITRA ȘI OPERAȚIUNILE PÂNĂ LA RÂUL VAG.....	253
Trecem Nitra.....	253
Vila de pe costișe.....	256
Welke Bielitze.....	261
Iarăși pe drumuri.....	263
CAPITOLUL IV TRECEREA RÂULUI VAN ȘI OPERAȚIUNILE PÂNĂ LA RÂUL MORAVA.....	273
Mijava.....	273
La pas cu Infanteria.....	277
12 Aprilie.....	282
CAPITOLUL V TRECEREA RÂULUI MORAVA ȘI ACȚIUNILE DE LA WEST DE MORAVA PÂNĂ LA KOJETIN.....	287
Cota 581.....	287

O lovitură neexplodată.....	292
Inima de tată.....	297
Avansați Locotenenți.....	298
Cota 245.....	301
Contra-atac cu tunuri de asalt.....	304
O zi ca toate celelalte.....	307
Contraatac pe cota 328.....	309
Ploaia de prizonieri.....	311
Blatnitze în flăcări.....	314
Mi-a murit un camarad.....	315
Din nou hoinari.....	319
Regimentul pleacă, eu rămân.....	322
O plimbare cu trăsura.....	324
Cota 389.....	325
1 Mai.....	328
Zile ploioase.....	337
Kromerjij.....	344
Kojetin.....	358
De Paști spre alte zări.....	373
Pace?.....	376
CAPITOLUL VI OPERAȚIUNILE DIN ZONA BRNO ȘI NORD VEST.....	379
Atac final.....	379
Ceska.....	384
În goană spre Praga.....	388
Petrovitze.....	393
PARTEA A II-A ÎNTOARCERI TRIUMFALE.....	407
CEHOSLOVACIA.....	409
Pornim spre țară.....	409
Ziua Eroilor.....	413
Makov.....	419
Troițe pentru morți.....	420
Trecem în Slovacia.....	423
Mal Ughertze.....	424
Cartiruire.....	425
Fata din Oldalfalva.....	428

UNGARIA.....	433
Pustnok.....	433
Miskolc.....	437
Mă întâlnesc cu un vechi prieten.....	440
Pe malul Tisei.....	442
Debreczen.....	445
Pocsaj.....	448
Trecem Granița.....	451
ROMÂNIA.....	455
Episcopia Bihorului.....	455
Defilarea de la Oradea.....	457
Popas în județul Bihor.....	461
Spre Garnizoana de Pace.....	469
Ardealul ne primește.....	475
Prin Munții Bârgăului.....	481
Iuda.....	486
Bal la Reghin.....	489
Să vizităm Târgu Mureș.....	490
Târnăveni oraș de fabrici.....	494
Călcau roțile tunurilor pe flori.....	496
Ultima etapă.....	502
Cristian.....	506

Domnului colonel S....
și
celor patru camarazi de lupte
Aurică
Tonny
Cornel
Nicu

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Subalternului și prietenului meu de pe câmpuri de bătae.

Camaradului desăvârșit și omului integru, de care mă leagă cele mai frumoase amintiri, din vremuri de grele încercări, pe care le-am străbătut împreună, datorită tinereții și dragostei fără margini pentru Țară, Rege și Națiune.

Prețuirea cea mai înaltă calităților lui și devotamentului cu care și-a îndeplinit datoria, în orice situație a fost pus cu abnegație și spirit de sacrificiu, al caracterului său – stâncă ce nu poate clintită de nimic, întreaga mea admirație.

Locotenent Staicu

Tecuci, 25-IV-1947

Locotenent Lăiță I. Staicu

PARTEA I-a

ÎN DRUM SPRE FRONT

Lăsăm în urmă Bucureștiul...

E o zi tristă de toamnă târzie.

Cerul acoperit de nori negri, grei, cerne mărunț și monoton, o burniță umedă, exasperantă, rece...

Picuri de apă se aștern comozi pe case, pe garduri, pe străzi învâluind toată natura într-un strat de apă rece.

Tramvaele circulă mai grăbite - parcă - decât de obicei.

Fumul lăsat în urmă de mașinile ce trec în goană, e mai înecăcios ca oricând.

Rarii pietoni, ce măsoară grăbiți străzile și bulevardele cu pasul, merg sgribuliți, cu gulerile ridicate și mâinile băgate în buzunare până la coate.

Apa ploii le-a udat hainele, s-a prelins pe gât, formând pârlăș pe șira spinărei... a adus frigul și cu el tot cortegiul grijilor unei ierni apropiate.

Sfârșit de noiembrie.

Vântul se plimbă crunt pe străzi, învolburând rochiile neacoperite de paltoane, smulge afișele de pe pereți și le duce... hăt departe, râde de cei care, simțindu-i undele reci, iuțesc pasul, scribulindu-se tot mai mult.

Soarele nici gând să apară.

Zodiacul scrie că timpul ploios va ține încă multe zile.

Frunzele căzute din copaci, și uitate de măturători, prin colțuri dosnice, au început să danseze în aer.

Deasupra celor mai multe case hornurile au început să fumeze trabuce de vremuri bune.

În dimineața asta ploioasă mă îndrept grăbit spre Liceul Lazăr, unde trebuie să mă întâlnesc cu Sublocotenentul Cornel.

Aseară, ordonanța lui, mi-a adus hainele de campanie de la Ploiești.

Înveșmântat în ele nu simt nici ploaia și nici frigul.

Ajuns în fața Liceului, cu câteva minute mai devreme, privesc nepăsător defilarea mașinilor și tramvaelor.

- Bună dimineața Domnule Sublocotenent, Cred că n'am întârziat - îmi spune duduia B., oprindu-se alături de Cornel, în fața mea.

- Sărut mâinile, cred că nu” răspund eu, uitându-mă la ea. Să mergem.

- Încotro? Întreabă Cornel posomorât.

- Să hotărească Duduia. răspund eu zâmbindu-le.

- Eu am puțină treabă la Facultatea de Litere. Dacă vreți să ne îndreptăm într'acolo.

- Ce zici Nicule?

- Pentru ce avem noi de discutat putem merge oriunde.

Și pornim toți trei, însoțiți de burnița rece de Noiembrie, spre Universitate.

- Cornele, aseară a venit un motociclist de la Regiment, care m'a anunțat că trebuie să ne prezentăm imediat la unitate, deoarece s'ar putea ca astăzi, sau mâine, să imbarce.

- Mi'închipuiam.

- Eu sunt gata. Nu am de făcut decât o vizită la M.I.A., pentru a-mi viza ordinul de serviciu.

- Și când vrei să plecăm?

- Cred că la zece ar fi cel mai nimerit. Avem timp să ajungem la Regiment înainte de a se întuneca.

- Eu nu pot pleca la zece. Mai am câteva lucruri de aranjat.

- Atunci la unsprezece.

- Nu cred că pot fi gata.

- Trebuie să te grăbești. Eu n'aș vrea să fiu obligat să alerg după Regiment.

- Nici eu.

- Atunci?

- Atunci?... Voiu căuta să merg la unsprezece, cu tine. Unde ne întâlnim?

- La capătul liniei 31.

- Bine, cred că voiu veni. Dacă până la unsprezece și un sfert n'am venit, nu mă mai aștepta căci încă n'am putut termina ultimele chestiuni ce le mai am de aranjat.

- Ne-am înțeles.

Între timp ne-am urcat pe Elisabeta, aproape pustie la ora asta, am traversat Calea Victoriei, și acum ne-am oprit în fața Universității.

- Mie-mi dați voie să mă întorc. Trebuie să cumpăr niște mărunțișuri apoi mă duc la M.I.A. Dudue îți doresc succes la Facultate și... Cornel să se întoarcă victorios, cât mai curând.

- Mulțumesc, Domnule Sublocotenent. Drum bun și Dumnezeu să Te aibă în paza sa.

- La revedere, Cornele.

- La revedere, Nicule.

Cu pași grăbiți mă întorc spre Cișmigiu.

Ploaia aceasta nesuferită de toamnă îmi calcă pe nervi.

Tristețea care plutește'n aer mă întristează și pe mine.

După ce-mi vizez ordinul de serviciu la M.I.A. și-mi cumpăr câteva mărunțișuri, de la o drogherie de pe Cobălcescu, mă duc acasă la unchiul meu.

- E adevărat că pleci, nene? Mă întreabă Marilena vara mea, când ajung.

- Da Marilena, plec.

- Și când ai să te întorci?

- Când o vrea Dumnezeu.

Fănel, fratele meu mai mic, care căutase de zor, până acum, ceva în bibliotecă, se apropie de mine cu un Hutte în mână.

- Unde plecați?

- La Ploiești, la Regiment.

- Și de acolo?

- Pe front, în Ungaria.

- ... pe front... în Ungaria.....

-....

- Tata știe?

- Abea aseară am aflat și eu.

- I-ai scris?

- N'am avut timp. Abia mi-am terminat de aranjat toate chestiunile pentru care venisem aici.

- Trebuie să-i scrii.

- Știu. N'am timp însă acum. Trebuie să plec. Îi voi scrie de la Ploiești.

- Nene, n'astepti pe taticu și mămica, să le spui și lor „la revedere” mă întreabă Marilena printre lacrimi.

- Mă voi duce la ei la birou. La revedere, Marilena. Succes la școală. Deasemenea lui Asu. El unde e?

- La liceu.

- Pa, Marilena.

- Nene, ai să ne scrii?

- Am să vă scriu. La revedere...

După ce mă sărută pe amândoi obraji isbucnește în plâns.

Încerc să o mângâi, dar îmi dau seama că dacă rămân mai mult lângă ea s'ar putea să plâng și eu.

- La revedere, Marilena. Nu mai plânge. Dumnezeu are grijă de toată lumea.

- Am să mă rog pentru tine.

- Mulțumesc, mulțumesc...

Și plec, urmat de Fănel, care mă conduce până la tramvai.

La capătul liniei 31 ajung mai devreme de 11.

În așteptarea lui Cornel mă plimb nervos pe sub pomii văduviți de podoaba frunzelor, de pe crengile cărora cad stropi mari de apă, adunați din ploaia asta fără de sfârșit.

Arar trec pe stradă muncitori grăbiți, ostași, sau servitoare.

Totul îmi pare pustiu.

Lipsa asta de viață mă descurajează.

Atmosfera încărcată de nori, cu apă și nesiguranță, mă'năbușă.

Aș vrea să scap mai repede din Bucureștiul acesta umed, trist și dezolant... Dar Cornel întârzie.

Îl aștept până la unsprezece și un sfert, când văzând că tot nu vine, mă îndrept spre barieră.

Cu ajutorul ostașilor de la postul de control sper că voi găsi o mașină, cu care să plec până la Ploiești.

Și ploaia nu încetează.

În goana lor, nourii au desgolit un petec de cer albastru, apoi l-au acoperit iar cu sdrențele lor întunecate.

Undeva spre miază zi s'a conturat - parcă - un disc luminos, dar a dispărut imediat în neguri.

Prin plopii, de pe marginea drumului şuieră vântul.

Vrăbiile gureșe se joacă'n apa adunată în băltoacele formate de ploaie.

Cu un camion descoperit, în care mai erau călători de ocazie, plec spre Ploiești.

Gonind pe asfaltul lucios, trecem pe lângă case dărâmate de bombardament, avioane doborâte, depozite de ferotenie...

Peste tot războiul și-a înfipt furios ghiarele, curmând firul vieții și distrugând totul.

Urmele lui sunt adânc imprimate în scoarța pământului.

Din produsul civilizației și tehnicei de er, au mai rămas doar grămezi de moloz și fiare îndoite.

Și bietul om, muritor de rând sau împărat, dacă a scăpat cu viață, din urgia distrugătoare, privește cu jale ruinele căminului său, mormântul fericirii sale.

Din loc în loc, pe marginea drumului sunt mașini părăsite, fără roți, arse, jumătate demontate, tancuri răsturnate, cu cuirasa găurită și țeștile tunurilor sparte, șanțuri de apărare pline de apă, resturi de efecte, cutii goale de conserve, căști, muniție...

Pe dreapte și pe stânga șoselei, prin sate, prin păduri, prin corturi, pusderie de trupe sovietice, în marș spre front, fac popas de odihnă.

Ploaia de sus, continuă să cadă mărunță, rece, monotonă.

Vântul suflă din ce în ce mai puternic, purtând în dans nebun sdrențele întunecate ale nourilor.

Frigul și umezeala încearcă să se strecoare pe sub mâneci, pe la gât, pe sub manta.

Pădurea îndurerată, se sbuciumă fără putere, sub poalele vântului.

Mașina gonește besmetic, huruind sinistru, lăsând fum negru înecăcios, printre sate, case răslețe, păduri...

București, mirajul tinereții, cetatea pierzării, rămâne din ce în ce mai în urmă, învăluit în ploaie și triste prevestiri, până dispare, înghițit de depărtare.

Pornim

De la Ploiești am plecat cu Domnul Locotenent F., care venise la oraș să-și scoată o măsea cariată.

Până la Păulești, comuna în care se afla cantonat Regimentul, am înnotat prin apa ploilor, adunată de drum, până la burta cailor, am trecut prin gropi, făcute de explozia bombelor de mare calibru, aruncate în lunile anterioare, în care, noroiul clisos ajungea până la butucul roților și caii trăgeau din greu să ne scoată, am văzut barăci distruse, tunuri antiaeriene părăsite, în graba retragerii, cu aparatele de ochire distruse, dar cu încărcătoarele puse, gata a deschide foc, am zărit depozite de muniții, bombe de avion neexplodate, efecte risipite, măști de gaze pe jumătate distruse.

Din loc în loc resturile unor mașini, care au mers cândva, stăteau ruginite pe marginea șanțului.

În preajma viilor D..., o unitate A. A. Sovietică în poziție, stă gata de acțiune.

Servanții trebăluiesc în jurul pieselor.

Pe hornurile bordeielor în care locuiesc se strecoară dăre albastre de fum.

Instalațiile cramei D..., dorm somnul unor târzii reparații, cu acoperișurile distruse de brandturi, geamurile sparte și inventarul risipit.

Prin Păulești drumul urcă lin de tot străbătând satul de la Sud la Nord spre Găgeni.

Pe aici noroiul este autotputernic. De cum intri în sat dintr'un gard până în celălalt, noroiul se întinde peste șosea, peste șanțuri, peste cărăruile de pe margini.

În găurile făcute de bombardament s'a adunat apa ploilor și înfrățindu-se cu praful șoselei, strâns de o toamnă secetoasă, au dat naștere unor compoziții închise la culoare, cleioase, care sfidează orice pieton îndrăzneț nevoit să o înfrunte.

Pe mijloc, pe unde merg de obicei căruțele, două șuvițe de apă amestecate cu mâl, încearcă să curgă la vale. Doar pe aici se poate merge cu ceva mai multă ușurință. În restul drumului noroiul se ridică mai mult de două palme.

Cu toate acestea căruțe cu cai, boi, circulă neîntrerupt. Trec ostași cu ranițe în spate, civili cu boccele, femei care se întorc de la târg cu cumpărături, lăptărese cu vasele goale.

Peste tot predomină însă haina militară.

Trec căruțe cu efecte...

Artelnicii și Plotonierii Majori gonesc după alimente.

Atelierele de lemnărie și fierărie lucrează neconținut. Se repară coșuri de căruțe, se fac coviltire, se pun șine pe roți, se potcovesc caii.

Doar plecăm pe front...

Am ajuns în sat odată cu căderea serei. Umbrele nopții, împletite cu picurii ploii ce nu încetează să cadă, mărunț și monoton, îmbracă natura în sumbre prevestiri.

Dinspre munți suflă un vânt rece pătrunzător.

Pe cer nourii continuă dansul depărtărilor nesfârșite, scuturându-și continuu sdrențele peste umerii pământului gol.

La masă sosește cu motocicleta, ofițerul de legătură cu gara, în care vom imbarca, anunțându-ne că prima garnitură nu a fost formată încă și probabil că va trebui să mai așteptăm câteva zile până să ni-se pue la dispoziție.

Convinși că peste noapte nu poate veni agentul să ne anunțe plecarea ne risipim cu toții în noapte, orbecăind prin întuneric, înnotând prin noroiu, spre camerele în care ne așteaptă un așternut primitor și o sobă caldă.

A doua zi după prânz-abia mă culcasem pentru o oră de odihnă-după după truda dimineții prin ploaie și noroiu, când sosește'n goană ordonanța trimisă agent la Comandament.

- Sculați-vă Domnule Sublocotenent, au sosit vagoanele, îmi găfăie.

- Cine ți-a spus? întreb eu supărat că n'am noroc să mă odihnesc.

- Eram acolo când a venit Domnul General de la gară.

- Și ce spunea?

- Că au venit vagoanele.

- Bine. Adă-mi cismele, vestonul și mantaua.

Cornel care a sosit noaptea târziu, doarme ca un copil obosit de prea multă sbenguială în colb și soare.

Îmi pare rău că trebuie să-l trezesc, dar n'am ce face.

- Cornele... Cornele... îl strig, mișcându-l ușor de umăr.

- Ce e? răspunde somnoros.

- Cornele, trebuie să te scoli. Au venit vagoanele.

- Care vagoane?

- Garnitura în care vom îmbarca.

- Aha!...

- Haide scoală...

- Mai lasă-mă puțin.

- Nu e timp. Trebuie să te duci să vezi ce s'a făcut cu materialul de transmisiuni, dacă căruțele sunt gata...

- Păi, nu e Sergentul Majar V...?

- Ba da, dar trebuie să-ți vezi și tu oamenii, caii, căruțele și materialele, înainte de a pleca.

- Bine soacră, mă scol. Cine m'a pus să stau în cameră cu tine?

Cât a durat discuția eu m'am îmbrăcat. Acum sunt gata de plecare.

- Nu te întreba cine te-a pus să stai în cameră cu mine, căci prevăd că tot războiul numai cu mine vei sta.

- Știu.

- Ghiță,, - îmi strig ordonanța - fă bagajul. Îmi voi trimite căruța lui Marinică să-l încarci pentru dus la gară. Cornele pe mine mă găsești la Comandament. Mă duc să văd dacă s'a dat ordin de plecare și să supraveghez împachetarea biroului.

- Bine, te ajung din urmă îmi răspunde îmbrăcându-se.

La P. C. zarvă mare.

Domnul Colonel dădu-se ordin telefonic de plecare.

Pe stradă era o hărmălaie de nedescris. Căruțele gata de plecare, de prin curți, ies pe șosea să se încoloneze. Cele mai întârziate care se întorc de la Aprovizionare, cu alimente, de la atelierul unde fusese la reparat, trec în trapul cailor, pe lângă coloana care se lungește mereu svârlind până departe tina călcată de roți și copite.

Subofițerii fac controlul pachetajului căruțelor și înhămerei, gradații fac apelul grupelor, ostașii se cheamă unul pe altul, întrebându-se dacă n'au uitat ceva.

Toți sunt grăbiți, nervoși, preocupați.

Coloana se lungește mereu cu alte căruțe, furgoane, trăsuri Garulis și tunuri, care roesc de prin curți, din parcuri, pe toate ulițele satului, spre șoseaua principală.

Și toți, - și oameni, și cai și căruțe înoată în noroiu până la glesnă.

Nici n'am plecat din sat și coloana pare că a parcurs zeci de km. prin ploaie și tină.

Noroiul s'a depus deja familiar pe roți, pe coșurile căruțelor, a împroșcat tunurile cu picătură modernistă, cailor le-a pus jambiere la picioare și o cristă de un deget pe burtă.

Hainele ostașilor parcă n'au fost nici când curățate, iar cismele par a fi născute din mocirlă.

Când i se pare că totul e gata, Nea Nicu, Comandantul Trenului Diviziei I-a îi dă drumul.

Prea se murdărise de noroiu, umblând în jurul căruțelor, ploaia îl răzbiise și noaptea se apropia.

Perspectiva unei îmbarcări pe întuneric, pe o rampă minusculă, nu-l încânta.

După el pleacă Domnul Căpitan I... cu Bateria Dsale.

Nea Mitică, cu coloana trenului Regimentului plecase de mult.

În urma lor satul pare pustiu.

Noroiul șoselei, frământat de cisme, de copite și de roți, parcă plânge după cei care au plecat.

În curtea școalei P.C.-ul Regimentului, încă mai circulă căruțe.

Împachetarea birourilor s'a terminat de mult dar n'au sosit mijloacele de transport. Lăzile sunt gata și așteaptă să fie îmbarcate.

Abia odată cu întunericul apar căruțele pline de noroiu de pe ulițele înfundate, cu caii în spume. După ce le dăm și lor drumul spre gară ne îndreptăm spre popotă.

Eugen, Sublocotenentul Popotar al Regimentului, ne tratează, contra cost, cu pâine marmeladă și bere.

Pentru noi n'a mai făcut mâncare, deoarece plecăm.

Domnul Colonel plecase de mult cu mașina la gară ca să asiste la îmbarcare.

După ce ne-am terminat toate treburile ne urcăm și noi în trăsură Regimentului: Adjutantul, Cornel, Sergentul Major T.R. Tonny și cu mine și pornim prin noroiu și ploaie... spre gară... spre front...

Îmbarcăm în gara Buda

Drumul până la gară e cât se poate de rău.

Noroiul ne însoțește mereu.

Prin pădurea, care începe în marginea de Nord a satului, drumul are gropi mari care trebuiesc ocolite.

Barăcile, fostului atelier mecanic și spital, risipite printre copaci cu ferestrele sparte, ușile scoase din țâțâni, acoperișul găurit în noapte, monstruoase arătări.

Depozitul scheletelor de mașini rânjește înfiorător în întuneric.

De sus ploaia cade mereu, mărunță, rece monotona.

Pe la mijlocul drumului ne întâlnim cu coloana.

Depășirea e o operație anevoioasă. Căii trag din greu. Când trecem gropi mai mari, cari nu pot fi văzute din cauza întunericului, trăsură scârțâie din toate închieturile.

În capul coloanei Nea Nicu, călare, blestemă ploaia, noroiu, războiul...

Când vede trăsură Regimentului ia o poziție marțială, își drege vocea și strigă de răsună pădurea:

Să trăiți Domnule Colonel!

Îi răspunde Adjutantul serios:

- Bonjur, măi, bonjur!

Și trăsură trece mai departe, în trapul cailor, ducând răsul nostru tineresc revărsat în cascade sonore.

În urmă Nea Nicu rămâne nedumerit. L-a descumpănit explozia de răs care a urmat răspunsului Domnului Colonel.

Căci Colonelul a fost, l-a cunoscut el bine.

Eșind din pădure dăm în șoseaua asfaltată Ploiești-Brașov.

Trăsură lunecă lin.

Undeva, pe cer, spre asfințit, licăre o stea.

Trapul regulat al cailor ne transpune în alte situații, prin alte locuri. Dar drumul de țară hurducat, pe care cotim spre gară ne trezește la realitate.

De departe s'aud strigăte, comenzi, îndemnuri. Semn că ne apropiem.

Nu vedem încă nimic. Doar când și când se leagăne un licăr de lumină câteva clipe apărând din întuneric și dispărând în noapte.

Cu cât ne apropiem mai mult strigătele se întesc.

Sfredelind întunericul, ochii parcă disting matahale negre, imprecis conturate.

Întunericul e stăpân pretutindeni.

Undeva, între magazine probabil, birjarul oprește.

- Domnule Locotenent am ajuns, strigă el de pe capră.

Imediat ne dăm jos și încercăm să ne duminim unde ne aflăm.

Puțin mai departe apare coloana de căruțe.

Trecem pe lângă o căpiță de pae, pe lângă un foc minuscul, cotim pe după câteva magazine și ajungem la rampa pe care Domnul Colonel se agită să îmbarce cât mai strâns unitățile, pentru a încăpea cât mai mult, mai ales că ni s'au dat abia 34 vagoane din 54.

- A mai rămas ceva? ne întreabă când ajungem lângă Domnia Sa.

- Nimic Domnule Colonel, s'a luat tot,, răspunde Adjutantul.

- Divizionul și Bateria 3-a sunt departe?

- I-am lăsat la marginea pădurii.

- Bine....

În acest timp ostașii, conduși de Nea Mitică, îmbarcă căruțe, furaje, cai, materiale, la lumina a două felinare oarbe.

Ploaia continuă să cadă cu picuri mici și deși.

Vântul care bate dinspre munte, devine din ce în ce mai răcoros.

Noi stăm și privim agitația celor care îmbarcă. N'avem nimic de făcut.

Căruțele birourilor noastre au venit și au fost îmbarcate.

Nu putem totuși pleca. Cât timp Domnul Colonel stă aici trebuie să stăm și noi.

Încet, încet, începe să ne pătrundă frigul. Apa ploii încearcă să se trecoare pe după gât. Vântul ne flutură pulpanele mantărilor. Șuba mea

însă, lungă până în pământ, făcută din piei de miel cu lâna scurtă, mă apără de orice intemperie.

Sub protecția ei mă simt cald, liniștit, în siguranță. Apa nu poate să o pătrundă, vântul nu se poate juca cu ea.

După ce termină de îmbarcat Nea Mitică, urmează trenul Divizia I-a apoi Bateria a 3-a.

Când vine rândul la îmbarcare Nea Nicu e prezent, cu gulerul șubei ridicat, suflând voinicește în mâini.

- Locotenentul A.... continui îmbarcarea. Eu mă duc până în gară.

Ai însă grijă să îmbarci cât mai strâns”.

- Am înțeles Domnule Colonel.

- Unde e Căpitanul I....?

- Aici Domnule Colonel.

- Să mergem până la gară.

Și pleacă amândoi prin întuneric.

Noi rămânem ceva mai în urmă.

- Ce ne facem Domnule Locotenent? întreb eu pe Adjutant. Stăm aici în picioare în ploaie până mâine?

- Să cerem Domnului Colonel aprobarea să mergem să dormim în Păulești.

- Cu ce? întreabă Cornel.

- Cu trăsura Regimentului.

- Bună idee. Vă delegăm pe Dumneavoastră., ca cel mai bătrân dintre noi, să-i raportați.

- Nu... nu... eu nu.

- Cere-i tu Nicule - mi se adresează Cornel. Tu ești cu operațiile.

- Păi ce au operațiile cu dormitul la Păulești?

- De acum vei fi veșnic cu Domnia Sa.

- De acum da, dar nu până acum. Eu am totuși o soluție. Să rugăm pe Domnul Căpitan I., să vorbească în numele tuturor.

- Bună idee, să mergem.

Și pornim și noi în întuneric, spre clădirea birourilor gării.

O santinelă ne spune că Domnul Colonel a intrat la Biroul Mișcare cu Domnul Șef de gară.

Intrăm și noi c'o undă de frig și câțiva stropi de ploaie, răbufniți de vânt.

- Deci Domnule Șef nu știe nimeni când s,ar putea să obținem restul de vagoane?

- Nu Domnule Colonel.

- Atunci?

- Așteptați.

- Și cât credeți că va trebui să așteptăm?

- Nu vă putem spune nimic precis.

- Cum asta?

- Domnule Colonel, suntem în criză de vagoane, deoarece cele mai multe transportă trupe, materiale și muniții pentru trupele sovietice.

- Înțeleg. Vă mulțumesc Domnule Șef.

- Să trăiți Domnule Colonel.

Între timp noi am expus doleanțele noastre Domnului Căpitan I... care s'a aliat nouă și ne-a promis că va raporta Domnului Colonel.

- Să mergem ni se adresează Domnul Colonel, pornind spre ușă.

Și ieșim unul câte unul în noaptea de afară.

Domnul Căpitan I., care a ieșit imediat după Domnul Colonel vorbește ceva cu Domnia Sa. Îi documentează parcă.

Noi, ceilalți mergem la câțiva pași în spate tăcuți.

- Cine e de serviciu pe tren?. Ne aduce vântul o întrebare.

- Locotenentul G.....

- Bine, atunci ei pot pleca. Dar să fiți mâine de dimineață aici" ni se adresează Domnia Sa.

- Vom fi Domnule Colonel răspunde Adjutantul pentru toți.

După ce mai vorbește puțin cu Domnul Căpitan I..., pleacă cu mașina spre sat.

- Puteți pleca ne spune Domnul Căpitan.

- Vă mulțumim, Domnule Căpitan. Dumneavoastră nu mergeți?

- Eu mai rămân puțin.

- Noapte bună... noapte bună... Am onoarea să vă salut... Să trăiți!

- La revedere, răspunde Domnia Sa urărilor noastre.

Pe același drum de țară, însoțiți de ploaie și frig, urmăriți de vânt, plecăm cu trăsura la Păulești, având în plus cu noi pe Locotenentul Aurică.

Gândul că vom mai putea dormi o noapte în liniște, într-o cameră caldă, primitoare, ne face să uităm mizeria zilelor ce vor veni.

Când ajungem la popotă, masa se treminase de mult.

Găsim pe Sublocotenentul Eugen, făcându-și socotelile în bucătărie.

De data asta foamei noastre rebele, îi servește salată orientală ce mai rămăsese, marmeladă, ceapă și pâine.

Decât nimic, e bun și atât.

Hotărându-ne ca a doua zi să plecăm pe la 5, ne despărțim.

Fiecare ne îndreptăm spre camerele pe care le-am ocupat până acum.

La ora hotărâtă suntem cu toții adunați în curtea școlii, de unde urmează să plecăm cu trăsura.

Ploaia care n'a conținut toată noaptea, are același ritm monoton și dezolant.

Natura este toată învăluită în apă.

Lighioanele pământului înoată prin apă și noroiu, întocmai ca ființele lacustre ale începuturilor îndepărtate.

Drumul spre gară, de data asta e gălăgios, vesel.

Fiecare găsim ceva glumeț de povestit.

După o noapte de odihnă, când ești tânăr, începi activitatea unei noi zile cu elan și veselie.

La gară ajungem când zorile se muncesc să învingă întunericul.

Îmbarcarea s'a terminat de mult.

În incinta gării, pe rampă în jurul vagoanelor e o liniște mormântală.

Arar s'aud potcoavele cailor instalați în vagoane, lovind podeaua.

Undeva o santinelă cu gulerul ridicat își freacă de zor mâinile, să se încălzească.

Vagonul clasă, atașat la tren, pentru ofițeri e plin de ostași. În locul geamurilor sparte au pus baloți de fân. Înăuntru e o mizerie de nedescris. Paie, hârtii, mucuri de țigări, praf... și un aer închis ce te amețește când intri de afară.

Imediat sculăm ostașii - majoritatea ordonanțe care păzesc bagaje și-i punem să facă curățenie.

Cu amenajarea vagonului dormitor, rămâne Adjutantul, Aurică, Cornel.

Tonny și cu mine plecăm înapoi la Păulești să aducem burlane pentru cele două sobe pe care ne-am dat seama că le vom putea instala la cele două capete ale vagonului.

De data aceasta nu mai mergem pe drumul de care, prin pădurea cu barăci pe jumătate distruse, ci facem un cocl de cca. 3 km pentru a merge mai bine de $\frac{3}{4}$ din drum pe șoseaua asfaltată Brașov-Ploiești.

O minunată plimbare cu trăsura.

Asfaltul lucește spălat de apa ploii, care cade de câteva zile într'una.

Caii merg un trap mărunț, care răsună plăcut pe asfalt.

Cât mergem pe această șosea ne simțim tineri, ce se întorc în dimineața de toamnă târzie, cu trăsura pe Kiselef de la petreceri.

Dar visul se curmă curând.

Același noroiu, prietenul nostru de câteva zile, ne întâmpină în Păulești.

Burlane luăm de la barăcile Div.I.

Acolo unde cu o zi înainte pulsa viața unei unități, acum totul e pustiu. Prin camere au mai rămas încă urmele celor care le-au ocupat. Și vor mai rămâne încă multă vreme, până vor veni alții să ocupe barăcile sau să le distrugă gonind urma celor ce le-au locuit cândva.

După ce luăm burlanele, facem un scurt popas la F.C., unde ridicăm de la Adjutătură cărți poștale pentru trupă, iar de la Aprovizionare gaz și lumânări.

Când ajungem la gară găsim vagonul clasă curățit, bagajele instalate și una din sobe plină de jar radiind o căldură plăcută.

Domnul Colonel, care sosise între timp, manevrează vagoanele cu ostași pentru a restrânge imbarcarea, care în timpul nopții nu s'a putut face așa cum trebuia din cauza frigului, a ploii și a lipsei de lumină.

Dublând sau chiar triplând numărul căruțelor pe o platformă, mai băgând câte 1 sau 2 cai - mai mici în fiecare vagon, punând furajele pe aceleași platforme cu materialele, reușește să mai golească câteva vagoane în care urcă parte din cei rămași încă jos.

Totuși vagoanele nu ajung.

Din cele ce trebuiesc să ni se mai dea, mai avem nevoie de cel puțin 10.

Dar astăzi nici vorbă să vină.

La prânz popota instalată într'un vagon ne servește, pe o masă improvizată, primul meniu de deplasare, în condițiunile destul de bune.

Vagonul pentru ofițeri este ca cele din clasa 3-a, fără despărțituri între compartimente, iar acolo unde se află de obicei caloriferul culoarului aici e o bancă lungă de la un capăt la altul al vagonului.

Grupându-ne doi, câte doi, ne improvizăm niște paturi din scânduri și pae.

Prima noapte în vagon.

E cald.

Soba arde de dimineața încontinuu.

De tavan în mijlocul vagonului am agățat o lampă ce zvârle o lumină palidă.

Pe unde licărul ei slab nu ajunge, se aprind lumânări când întunericul începe să pătrundă pe ferestrele reparate cu sticla geamurilor de la alt vagon clasă, care rămâne pentru garnitura următoare. Mașina Domnului Colonel și trăsura au fost îmbarcate în cursul zilei așa că nu mai avem cu ce ne deplasa.

Suntem siliți cu toții să dormim în vagon.

A doua zi de dimineață ne sunt aduse și celelalte vagoane.

Până în prânz se termină îmbarcarea.

Acum când încercăm să ne instalăm definitiv în vagonul clasă, garnitura e gata de plecare.

Nu vom pleca însă, căci nu ne-a sosit partida.

Și după toate probabilitățile nici nu va veni înainte de două sau trei zile.

Vatra Luminoasă

Așa a botezat Domnul Colonel vagonul în care am trăit două săptămâni încheiate.

În după-masa zilei în care am terminat îmbarcarea, ne-am instalat definitiv.

La intrarea în vagon, pe două bănci mici stă Sublocotenentul R.

Alături, despărțiți printr'un perete de scânduri, cu plase pentru bagaje stau, Domnul Căpitan I. Și Adjutantul Regimentului.

Lângă el în mijlocul vagonului, stau eu cu Cornel, iar alături pe alte două bănci, Nea Nicu și Locotenentul G...

Urmează Doctorul Sublocotenentul F... și Veterinarul Sublocotenentul A....despărțiți de Nea Nicu și Locotenentul C. Tot printr'un perete de scânduri, cu loc pentru bagaje.

Pe banca lungă s'au instalat: Tonny, Domnul Colonel, Nea Mitică și Aurică.

Între Sublocotenentul R...și Tonny am instalat o sobă, iar a doua lângă Aurică.

Ard toată ziua.

Jeraticul roșu răspândește în jur o căldură binefăcătoare.

Din când în când vântul lovește gura burlanelor, scoase pe fereastră și tot fumul a răbufnit în vagon.

Atunci Aurică devine hornar și inginer.

Face calcule, socotește, le învârtește, le sucește, reușind până la urmă să ne scape de fum.

Paturile ni le-am aranjat doi câte doi.

Dintr'o grămadă de pereți de barăci am luat fiecare pereche câte unul l-am tăiat cât lungimea despărțiturilor și le-am sprijinit apoi pe cele două bănci, proprietate exclusivă, pentru timpul cât vom fi siliți să locuim în acest interesant cămin.

Am pus apoi deasupra saltele de pae, pături, cearceafuri și câte un puișor de perină, pus în bagaj de o mamă sau o soție grijulie, ori confecționat la iuțeală dintr'un dos aflat în bagajul holteilor, umplut cu câlți, găsiți undeva într'un vagon, de o ordonanță grijulie.

Deasupra despărțirii dintre Grupul Locotenentului G. și Nea Nicu, cu noi, am ancorat o lampă liberă să se balanseze în voie în orice direcție ar vrea, dar să ne dea o lumină acceptabilă.

În fiecare dimineață toți ofițerii ies afară și ordonanțele fac curățenie. Aranjează paturile, stropesc, mătură, curăță praful, fac focul în sobe...

După ce se aerisește suficient se închid ușile și dormitorul a devenit locuință primitoare caldă.

Ziua focul e întreținut de ordonanțe cu rândul, iar noaptea de planton.

Niciodată nu e frig în locuința noastră improvizată.

Doar când vântul prea furios, răbufnește cu insistență fumul și Aurică - inginerul hornar - nu găsește poziția adecvată împiedecărei întoarcerei lui în vagon.

Atunci se sting focurile și se lasă ușile deschise să iasă fumul.

Dar asta se-întâmplă rar de tot.

Hornarul nostru e un meșter bun.

Domnul Colonel și-a instalat patul către mijlocul vagonului, pe banca lungă adăugând o scândură sprijinită pe trei pari, pentru a fi mai lat. Are o saltea de cauciuc pe care i-o umflă șoferul turismului în fiecare seară, ca a doua zi tot desumflată să fie. De multe ori șoferul e chemat chiar în cursul nopții. Toate încercările, de a astupa găurile prin care răsuflă au fost inutile. Oricând apare una nouă, fie la ventil, fie la vreun colț buclucaș.

Alături de vagonul nostru e instalată popota. Nu știm de unde au găsit o sobă de tablă cu plită, pe care gătesc mâncare. Din scânduri luate de la barăci, au improvizat o masă și două bănci, pe care încăpem mai bine de jumătate din ofițeri.

Din cauza spațiului redus, masa se ia pe serii...

Până să plecăm, după ce am terminat îmbarcarea, am mai stat vreo trei zile pe ultima linie de garaj a stației Buda. În acest timp, cu motocicletă s'a dus după provizii la Ploiești Locotenentul G... și Sergentul Major M..., popotarul.

Pentru fiecare a adus ceva: salam, șuncă, cașcaval, fructe, plicuri, baterii, becuri...

De ziua patronului Artileriei m'am dus eu cu Cornel.

Când ne întoarcem trecem prin Păulești.

La popotă găsim toți ofițerii adunați, petrecând.

E doar patronul Artileriei și în curând vor pleca pe front.

Zilnic e câte un ofițer de serviciu pe tren. Acesta aproape toată ziua umblă printre vagoane, face inspecții la cai, la căruțe, la furaje, se interesează în gară când va veni partida. Ceialalți facem una sau două inspecții și restul timpului îl petrecem în vagon. Unii citesc romane, care trec din mână în mână. Alții pe lăzi de campanie, transformate în

meses, joacă table, licitație. Din când în când apar și partide de poker. La masa mare se joacă pe 100 sau 200 lei miza, iar în patul Sublocotenentului R. la 5 lei.

Așii și începătorii.

Interesul și distracția.

Eu joc, din când în când, câte o partidă de rummy, o licitație de distracție sau un poker la 5 lei.

Seara ne întindem cu toții în pat și povestim, glumim, râdem.

Focul arde în sobă, răspândind o căldură plăcută.

Lampa se chinuie să învingă întunericul.

Nea Nicu povestește și râde, râde și povestește.

De obicei seara eu citesc. Cornel la fel.

Uneori partidele de licitație sau poker țin până noaptea târziu.

Atunci noi cei care nu jucăm adormim unul câte unul.

Din când în când jucătorii se opresc să asculte sforăiturile lui Nea Nicu, sau Locotenentul G.... dacă ei nu joacă.

A doua zi după partidele acestea prelungite, apar „chituoarii” (Se spune de cineva că e „chituoar” atunci când a pierdut toți banii). Prin analogie cu materialul de Artilerie care după ce s'a terminat o perioadă de instrucție sau trageri se curăță, se unge și se depozitează pe chituci. Pe socoteala lor glumesc toți. Și nu au voie să se supere.

Sfântul Nicolae

În ziua de 5 Decembrie la orele 12,45 garnitura primului eșalon ce pleacă spre front, din regimentul nostru se pune în mișcare.

Înaintăm încet, deoarece trenul urcă și avem vagoane multe și grele, trase de o singură locomotivă.

Până în seară abia ajungem în Azuga.

Peisagiul văii Prahova, în prag de iarnă, e minunat.

Văzut însă dintr'un vagon, care abia înaintează de la căldură, pare splendid.

Deș nu e prima dată când călătorim pe această vale, totuși ne minunăm de fiecare priveliște căutând să le furăm frumusețile, podoaba, pentru sufletele noastre.

A doua zi ne trezim în Predeal.

E Sf. Nicolae.

Ziua lui Nea Nicu și a mea.

Afară ninge cu fulgi mari și deși.

Garnitura noastră e poposită în fața gării.

De jur împrejur crestele munților sunt încununate cu zăpadă. Verdele brazilor fac un divertisment plăcut în întinderea albă. Vilele, cocoțate pe costișe ne zâmbesc atrăgător.

E iarnă, e frig și noi plecăm pe front.

Abia sculați încă în pijama Nea Nicu și cu mine devenim martirii celorlalți care țin să ne ureze, să ne strângă mâna, ba chiar să ne tragă de urechi.

După informațiile aduse de ofițerul de serviciu, garnitura nu va pleca înainte de prânz. Spre siguranță mergem cu Domnul Colonel la Biroul de Mișcare unde aflăm că linia spre Brașov e blocată de trenuri și va trebui să mai stăm câteva ceasuri.

Ne convine.

Eu cer aprobarea Domnului Colonel să mă duc până la Colegiul Național „Nicolae Filipescu” unde mi-am făcut liceul, al cărui patron este astăzi.

Nu cunosc Predealul.

Prin gară am mai trecut cu trenul, dar în stațiune nu am fost nici odată. Nici nu știu unde e Colegiul.

După ce es din gară, întreb primul trecător, care-mi arată în ce direcție se află liceul.

Abia fac câteva sute de metri și după colț în fața unei farmacii văd mașina de curse a Colegiului.

La volan e tot șoferul Drăghici, pe care-l știu de când eram elev. De la el aflu că mașina va pleca la ora nouă. Chiar încep a sosi profesorii cu familiile lor, pe care-i va duce la serbarea patronului școlii.

Întâi apare Doamna Căpitan S.... soția comandantului meu de Companie din clasa a 7-a și a 8-a. Nu s'a schimbat de loc.

Apoi apar, rând pe rând Domnul Profesor V... de filozofie, D. de limba română, a... și D... de matematici, Căpitan B... care mi-a fost Comandant de pluton în clasa 6-a, Căpitan M... la al cărui pluton am fost încheetor când am trecut în ultima clasă de liceu... Apar și câteva figuri noi... Ultima sosește Dorica, fiica profesorului de Limba Română, actualul Director de Studii. M'au recunoscut toți.

În câteva cuvinte le-am povestit ce caut, de Sfântul Nicolae prin Predeal și toți mi-au urat întoarcere victorioasă și cât mai grabnică cu putință.

Urcând scările Colegiului, în urma profesorului de Matematici, mă întâlnesc cu noul Comandant, Domnul General R... căruia mă prezint. Credea că vin ofițer instructor, acolo unde am fost elev.

Abia intrat în vestibulul vast mă întâlnesc cu Domnul N... profesorul de Religie. Câte amintiri plăcute mă leagă de Domnia Sa și orele Domniei Sale:

Era un causeur foarte plăcut. Orele Dsale erau o încântare.

Cu Domnia Sa urc spre dormitoarele clasei 8-a, unde rămân să vorbesc cu elevii. Dintre ei cunosc pe cei mai mulți. Erau copii când am terminat liceul și acum întâlnesc priviri serioase, mustăți înfiripate, voci îngroșate... de pubertate sau de tutun.

Alături de ei îmi amintesc de vremea când eram elev și regret sincer timpurile trecute. Atunci poate nu le-am acordat atenția necesară și acum e prea târziu.

Mă bucur că atmosfera, în cadrul Școlii, din care am ieșit om, este același, ca și pe vremea când mă chinuiam eu cu Ovidiu, Caesar sau Cicerone.

Profesorii au rămas tot niște prieteni mai mari pentru elevi. Și elevii știu să respecte limitele admise de bună cuviință, în această comportare camaraderească.

De la clasa opta cobor la Direcția de Studii. În drum întâlnesc pe memorabilul profesor de Muzică Instrumentală, Domnul B... sufletul tuturor serbărilor și distracțiilor, de când a pășit pragul Școlii la Mănăstirea Dealu în 1933, îmi pare.

Și acum se sbuciumă, se agită, cu fanfare, coruri, recitări...

Doar azi e patronul Colegiului și el nu vrea să-și păteze faima Domnul Profesor D... actualul director de studii, e tot mai sever, dar drept și bun.

Vorbind cu Dsa mi-amintesc de primele mele încercări literare făcute sub imboldul sfaturilor Domniei Sale, dar pe care nu i le-am arătat niciodată.

Magister tot cu ochelari, veșnic zâmbitor, în afara orelor de curs, pare mai tânăr ca nici odată.

Cu toate că Domnul Profesor N... m'a invitat să rămân la serbarea care începea la ora 10, sunt silit să plec. Îmi pare nespus de rău, dar am promis că la 11 voi fi la gară.

După ce salut pe toți cei care mi-ai îndrumat pașii copilăriei și adolescenței, ajutându-mi să devin cel de azi, părăsesc Colegiul.

În curte mă opresc o clipă, mă închin și rog Atotputernicul să-mi ajute să mă întorc sănătos din războiu pentru a putea pune și eu o piatră la faima Colegiului ce m'a făcut om.

Până la gară merg pe jos.

De sus cad rar fulgi de zăpadă.

Vântul care suflă pe valea Prahovei, se întetește din ce în ce.

Ajuns în gară, mă întâlnesc cu un văr, în drum spre casă. Pe el îl rog să comunice părinților mei că sunt sănătos și am plecat pe front (Sunt convins că el va ajunge înaintea scrisorii trimise din Buda).

Întors la tren îmi iau ordonanța și de la un restaurant de lângă gară, cumpăr 20 sticle de bere. Nea Nicu cumpăraseră țuică, salam, șuncă, fructe...

Și înainte de masă le servim o gustare, după un păhăruț (sau două) de țuică de Văleni. Berea se bea cântând, glumind, râzând...

E o veselie de vremuri bune. Parcă n'am pleca pe front.

Urmează și alte sticle, aduse de la restaurantul unde ne făcuserm vad. Buna dispoziție a tuturor crește cu fiecare pahar spumos, sorbit până la fund. Până și cei mai tăcuți ies din rezerva lor și s'alinează veseliei generale. La masă veterinarul Sublocotenentul A... ne cântă cu mult patos „Pe Mureș, și pe Târnave”... Îl acompaniază întâiu Nea Nicu, apoi Cornel și la urmă ne trezim cântând cu toții. Până și Tonny își încearcă coardele vocale. Aurică devine sentimental. Locotenentul G.... îi sclipesc ochii. Adjutantului i se împleticește limba. Cornel devine melancolic, visător. Și toți bem vin (s'a terminat berea), mâncăm, cântăm, într'o atmosferă de veselie generală.

După ce terminăm masa, vrem să mergem la cinema. Ieșim cu toții din vagonul popotă și ne îndreptăm spre gară. De la „Mișcare” ni se anunță că vom mai sta până la orele 17. Deci nu mai avem timp de cinema. Plecăm atunci în corpore la cofetărie. Aici ocupăm jumătate din mesele existente. Până să ne servească, Locotenentul C... face ochi dulci unei dudu blonde, îmbrăcată în costum de schi. Duduia zâmbește și continuă să mănânce prăjitura,

jucându-se cu o pisică. Sirea ta... După ce consumăm un număr respectabil de prăjituri, ieșim să ne plimbăm.

Suntem tineri, bine dispuși. Ce contează că plecăm pe front? Viața e a noastră.

La etajul unei vile fete privesc pe fereastră. Ne oprim să le facem o serenadă. Abia începem și'n fiecare fereastră apar câte două, trei capete, brune, blonde sau șatene, zâmbind ademenitor.

Ce o fi aici?

Glumind, râzând, încercând să acostăm duduile care trec singure, sau în grup, ne îndreptăm spre gară. Odată'n an e Sfântu Nicolae.

Începuse să se însereze când am părăsit Predealul - unde am petrecut o zi minunată - pornind spre alte orizonturi.

Între Predeal și Sântimbru

Sunt ofițer de serviciu.

În fiecare gară trebuie să cobor să mă interesez cât vom staționa, apoi să comunic ostașilor dacă se pot duce să aducă apă pentru cai, furaje, sau să încerce să cumpere mere, prune, brânzoaice...

Apoi la plecare să am grijă să-i anunț să urce, ca să nu rămână nimeni de tren.

Am noroc însă că de data aceasta mergem întins. Abia oprește prin gări, să zică bună ziua șefului, ce stă cu mâna la chipiu.

Sighișoara învăluită în ceață, ne arată doar cetatea de pe coama unui deal, ce pare crescută din nouri.

Am vrea să facem un popas de o oră, în care timp să dăm o fugă prin târg, dar nu se poate. Trebuie să plecăm mai departe.

Prin stațiile mai mici, prin care stăm mai mult, ostașii umplu câmpul căutând pae, coceni, borceag, pentru cai.

Grija aceasta a lor pentru calul, cu care vor face războiul, este emoționantă. De multe ori renunță la masă și odihnă, spre a îngriji de cai. Și de câte ori pornesc în căutare pe câmp, se întorc cu brațele pline. Nu puțini au fost gata să piardă trenul. Fugeau să-l ajungă, dar sarcina pe care o aduceau pentru cal n'o lepăda.

În Copșa Mică stăm ceva mai mult.

După prânz ajungem în Coșlari. Aici ni se spune că vom sta puțin, dar noaptea tot fără locomotivă ne găsește.

Întunericul a acoperit de mult natura cu mantia sa neagră. Afară suflă un vânt rece, prevestitor de iarnă apropiată.

În vagon e cald.

Ne-am întors cu toții de la masă și stăm de vorbă liniștiți, când intră ordonanța Domnului Colonel.

- Domnule Colonel, două duduî vă roagă să le primiți să meargă în vagon cu Dumneavoastră, până la Arad”.

- Cu noi? întreabă Domnia Sa nedumerit.

- Da, Domnule Colonel.

- Nu se poate.

- Spun că sunt mulțumite să meargă și în picioare, numai să poată merge.

- Mă duc eu să văd ce e cu ele” se oferă Locotenentul C...

- Noi putem primi una să doarmă între noi,, spune Nea Nicu. „Ce zici C...?

- Da... Da... Cum să nu....

- Parcă între noi nu poate dormi. Ce ziceți Domnule Căpitan? intervine Locotenentul C.

- Domnule Colonel, mă duc eu că tot sunt de serviciu,, îmi ofer neinvitat serviciul.

- Bine, dute, dar vino repede.

Locotenentul C... se uită furios după mine, când din ușă îi fac în necaz.

Afară e întuneric beznă.

În jurul vagoanelor, pe peron, în gară, țipenie de om.

Dar ordonanța Domnului Colonel se duce spre vagon să se culce.

- Ce e cu fetele Ioane? întreb eu, convins că Domnul Colonel a făcut o glumă.

- Păi, Domnul Colonel mi-a ordonat să vin să spun așa.

- Bine băiete, nu-i nimic. Du-te și te culcă.

După ce întreb cât vom mai sta, mă duc în vagon.

Între timp Domnul Colonel a recunoscut că Domnia Sa a pus la cale totul ș'acum se face haz pe socoteala Locotenentului C... care deși culcat se oferise să se ducă să aducă fetele.

Târziu de tot adormim, după ce mai facem haz pe socoteala Locotenentului C..., a sforăitului lui Nea Nicu și a Locotenentului G...

A doua zi când ne trezim, tot în Coșlari suntem.

Pe la 9 ne ajunge din urmă o garnitură a unui Regiment de Infanterie, din aceeași Divizie cu noi.

Abia poposit, Comandantul Regimentului Domnul Colonel M... vine să ne viziteze.

E primit de ștabul nostru cu brațele deschise, iar de noi cu respect și admirație...

Pe pieptul lui strălucește Crucea Ordinului Mihai Viteazul.

După prânz plecăm mai departe.

Trecem prin Vințul de Jos și ne oprim la Sânt Imbru.

Aici stăm tot restul zilei și toată noaptea.

Popas la Orăștie

Abia dimineța ni se dă o altă locomotivă cu care plecăm mai departe.

Prin fiecare gară ostașii aleargă după fân, pae, coceni...

Ofițerii stau în vagon și citesc, sau joacă table, licitație, poker...

Prima gară în care stăm mai mult e Orăștie.

Aici ajungem înainte de prânz.

Abia sosiți ni se spune că vom sta o oră, apoi două... și la urmă aflăm că locomotiva noastră va pleca la Simeria de unde nu se va putea întoarce înainte de 4-5 ceasuri.

Cu un convoiu de locomotive Tonny pleacă la Arad.

Noi, mare parte din cei care rămânem, plecăm, pe jos, la Orăștie.

Orașul e la 3 km. de gară și ne ispitea, dar până n'am aflat sigur cât vom mai sta, n'am plecat.

Până'n târg mergem pe jos. Ș'aici ca și la Păulești, șoseaua e plină de noroiu. Dar pe mijloc se află o cărăruie pe care ne înșirăm unul câte unul.

- Ce sat e acesta, dudue? întrebăm un cap blond apărut într-o fereastră.

- Nu e sat, Domnule, răspunde îmbufnată.

- Dar ce, e?

- Oraș...

- Oraș? Ne scuzați... n'am observat.

- ...

Dar duduia cu părul blond, indignată că niște ofițeri îmbrăcați soldățește, au zis că orașul ei e sat, dispăre de la fereastră.

Ei și?

Plecăm, bine dispuși, glumind, râzând, mai departe.

Abia când apar niște iluzii de trotuare, reușim să ne grupăm.

În centru ne împărțim.

Eu plec să caut un cinematograf, voiui găsi oare?

Alții se duc la cofetărie...

Aurică și cu Locotenentul G... vor să se plimbe.

În urbea duduii blonde, de la fereastra cu perdele albe, nu găsesc cinematograf. Atunci pornesc și eu - de unul singur - să mă plimb pe stradă.

E deja întuneric.

Câteva feștile slabe vopsite cu negru (probabil vor să pretindă că sunt camuflate) scapă pe la încheeturi, slabe dâre de lumină.

Strada devine din ce în ce mai pustie. Trec mașini militare în goană convoaie de căruțe, ostași.

Câtva timp mă distrez cu trei copii - cu pretenții de domnișoare - dar când văd că băștinașii încep să se rărească, nu știu cum să fugă acasă, de teama să nu întârzie.

Rămas singur, poposesc la prima cofetărie din centru și mănânc câteva prăjituri. Nu au decât creme-schnit-uri. Aici populația preferă să mănânce prăjituri acasă... Doar îndrăgostiții și cu trecătorii poposesc din când în când să servească câte una.

Când să ies în stradă mă întâlnesc cu Medicul Sublocotenentul F..., care probabil rămas singur, văzându-mă pe fereastră, a vrut să intre la mine.

- Ce e doctore?

- Am rămas singur și vreau să plec spre gară.

- Haide, merg și eu.

Și pornim încet pe strada pustie.

La primul colț, ne întâlnim cu Locotenentul C... încadrat de două dudu.

După ce le cunoaștem, ne propunem să mergem și noi la teatru.

- Despre ce teatru e vorba dudu? întreb eu nedumerit.

Aflasem ceva dar cam nedumerit.

- Școala de subofițeri de rezervă de aici, dă o serbare.

- Și ce garanție avem că va fi ceva frumos?

- Din câte am auzit e o revistă drăguță.

- Interesant...

- Mergeți și voi?

Locotenentul C... vrea să meargă.

- Nu putem duduie, răspund eu hotărât, deși aș vrea să mă duc.

Uitați-vă la noi, asta e ținută de teatru?

- În cazuri speciale, ca al vostru, se admit excepții.

- Dumneavoastră credeți că vom putea cere scuze asistenței pentru ținuta noastră sub motiv că mergem pe front?

- Nu, așa...

Eu nu vreau să merg de teamă că voi pierde trenul, Locotenentul C... susține să mergem. Pe el nu-l lasă Vanda - fata cu părul blond, ca grâul copt în toiul verii. Doctorul Sublocotenentul F... nu știe ce să facă. Ar vrea să asiste la serbare, dar nici trenul nu vrea să-l piardă.

Discutând în contradictoriu, pe străzi dosnice, necunoscute, ajungem la intrarea clădirii în care va fi teatru.

Furate de un val de cunoștințe, cele două dudu dispar în sală.

Vanda reușește însă să mai facă un semn cu mâna Locotenentului C...

Ce o fi vrut să spuie?

Înviație? Rămas bun? Promisiune?

Rămași singuri, ne uităm zâmbind la ținuta noastră.

Toți trei cu capele, cu haine de trupă și mantăi fără grade.

Locotenentul C... are cisme de cauciuc, pline de noroiu. Ale noastre sunt de bizon, mari, cu țințe și potcoave.

Pașii noștri pe caldarâm, au sgomot caracteristic.

Până în cele din urmă cedăm insistențelor Locotenentului C... și ne hotărâm să mergem.

Intrați în hol, la casa de bilete, asistența rămasă însă pe săli se uită curioasă la noi.

Ne simțim stingheri.

Vanda, care vorbise până atunci cu un ofițer în mare ținută, se îndreaptă bucuroasă spre noi.

- Nu mergeți înăuntru? întreabă, oprindu-se în fața noastră.

- N-am luat încă bilete.

- De ce?

- Nu mai sunt locuri.

- Uită, vorbiți cu Domnul Căpitan... și ne arată un căpitan care se agită la intrare la casă, în încăperile din dosul scenei.

- Du-te tu, Nicule, spune Locotenentul C...

- De ce eu și nu Dumneavoastră?

- Ai mai multă îndrăzneală.

- Adică sunt obraznic.

- Nu....

Domnului Căpitan, care mă ascultă cu atenție, îi spun că suntem în drum spre front și vrem să asistăm la serbare.

Dsa ne promite niște scaune, pe care nu le primim nici până serbarea se sfârșește.

Când în sală încep să se stingă luminile, intrăm și noi.

Ocupăm un loc - în picioare - în fundul sălii, lângă sobă. Acolo unde nimeni nu se va uita la noi, decât cel mult negustorașii din jur. Revista e plăcută. Are câteva numere coatractive. În special îmi place dansatoarea blondă (dansul și femeia).

După ce se termină serbarea, conducem pe Vanda. Mai bine zis o conduce Locotenentul C... căci noi... Doctorul Sublocotenentul F... și cu mine - rămânem mai în urmă.

În fața casei, Doctorul și cu mine ne luăm rămas bun. Locotenentul C... rămâne cu ea.

Aproape de primul pod, ne ajunge. Până la urmă s-a ales cu adresa fetei și o strângere de mână.

Când mai avem câteva sute de metri, ultimele vagoane ale unui tren militar, trec prin fața clădirii birourilor.

Pare să fie al nostru.

Rămași de garnitură.

Urâtă perspectivă.

Când ne dăm seama că vagoanele noastre stau cuminți, acolo unde le lăsasem, tot fără locomotivă, ne vine să chiuim de bucurie.

Întinși în pat, porniți pe somn, facem mult haz de cele întâmplare în târg.

Aurică și cu Locotenentul C... au cunoscut două dудui, cărora le-au făcut vizită.

Au spus că vin de pe front. Fetele i-au servit cu dulceață, prăjituri, muzică la patefon... Poate sperau.

Dar erau atât de urâte, încât lor li s-au oprit prăjiturile în gât și muzica sună a înmormântare.

Cel mai mare haz face Nea Nicu.

Noi am adormit într-un târziu.

Partida celor patru a rămas încă la posturi.

A doua zi mergem iar la târg.

Eu plec cu Domnul Căpitan I.... și cu Cornel.

Facem o minunată plimbare.

În oraș vrem să vizităm catredala, dar e închisă.

Ne mulțumim cu aspectul ei exterior, care e destul de interesant.

Cofetăriile sunt zăvorâte. Au program numai după amiazi.

Întorși la tren, mai stăm până la ora 14, când în fine pornim.

Orăștie, târgul cu vieață la ore fixe, rămâne în urmă, plin de noroiu și mărunte distracții.

Doar turla catedralei, semeț svârlită spre cer ne zâmbește până departe.

Ilia

A doua zi ne trezim în Ilia.

Plouă. O ploaie mărunță, rece, monotună.

Între noi și gară, un lac respectabil ne întreabă cum îl vom trece.

Ofițerul de serviciu anunță că s-ar putea să stăm aici 2-3 zile.

În gările ce urmează până la Arad, doar o singură linie mai e liberă.

Aradul e plin de garnituri care-și așteaptă rândul. Trebuie să plece ele întâi și după asta noi. Neplăcută situație.

Vestea se răspândește ca fulgerul.

Domnul Colonel primește același răspuns, când merge să întrebe.

Dar alimentele pentru trupă sunt pe sfârșite. Pâine mai avem doar pentru o zi. Uleiul s-a terminat.

Ce ne facem?

Prin apropiere nu este nici un centru care să distribuie alimente pentru trupele în trecere spre front. E unul la Arad. Dar până acolo e distanță. Unul câte unul vin Comandanții de unități, la Domnul Colonel, să-l întrebe ce trebuie să facă.

După ce se cercetează toate posibilitățile, se ajunge la soluția procurării de mălai pentru mămăligă, precum și ceva ulei sau grăsime, din sat. Comandanții vor da bani de la ei și la întâlnirea cu Serviciul Aprovizionării li se vor restitui.

Și imediat pornesc Plotonerul Major, cu oamenii necesari după făină, ulei, șuncă.

Pe noi, perspectiva asta ne plictisește.

Să stai trei zile într-o gară mică, uitată de Dumnezeu, înseamnă curat ghinion.

Dar ce poți face?

Puși în fața inevitabilului, suntem siliți să ne resemnăm.

Ploaia cade într-una, dezolantă, descurajantă, plictisitoare.

Dinspre munți suflă un vânt care nu prevestește nimic plăcut.

Cât timp fac ostașii curățenie în vagon, eu mă plimb, însoțit de Cornel prin gară, pe peron, prin ploaie.

În dosul gării găsim o fereastră deschisă, de unde o femeie între două vârste, vinde fructe, pâine, salam, tutun.

Din toate bunătățile nu ne tentează decât merele, mici și roșii.

Ce contează că sunt scumpe? Bune să fie.

Domnule Colonel care nu se prea încredea în reușita soluției „Procurare de mălai, ulei și șuncă” din sat, pentru a nu fi puși în situația de a nu avea ce da ostașilor să mănânce, s-a dus - fără să ne spună nouă - la Șeful gării, ca să ceară delegatul Marelui Stat Major pe lângă C.F.R. la Arad telefonic, să ne programeze „Fulger” expunându-i situația în care ne găseam.

Delegatul i-a promis că în cel mult o jumătate de oră vom pleca.

Noi încă ne mai plimbăm prin fața gării, când iese Domnia Sa de la telefon. Cei mai mulți însă stau adăpostiți sub strașină.

- Unde sunt Comandanții de unități? întreabă Domnia Sa căutându-i cu ochii.

- Aici, Domnule Colonel răspund ei apropiindu-se.

- Au plecat Majorii după grăunțe, ulei și șuncă?

- Da.

- Trimiteți imediat să-i cheme înapoi, în câteva minute vom pleca.

- Cum așa?, întrebăm noi nedumeriți.

- Am fost programați „Fulger” în urma cererii mele”.

Abia au avut timp să se întoarcă delegații și trenul s-a și pus în mișcare.

Stând comod, unii în pat, alții pe bănci, privind ploaia care se prelinge pe ferestre, ascultăm povestea programării „Fulger”.

Pentru noi a fost însă cu discuții, documentări, ceartă...

Întra-devăr acum pornim.

Trenul înghite spații.

Prin fața noastră fantomatic cantoane la răscruce de drumuri, poduri peste ape, pâlcuri de păduri...

În stații abia mai oprim.

Doar în Radna - unde ajungem când întunericul se ceartă cu lumina, stăm ceva mai mult.

Ploaia continuă să cadă nemiloasă, bogată, pătrunzătoare.

Afară e frig și bate vântul.

În vagon e cald.

Focul arde.

E o atmosferă plăcută de cameră înainte de culcare.

Un locotenent de la Centrul de Îndrumare din gară, ne anunță că a primit ordin să ne comunice că nu vom mai debarca la Szajol, pe Tisa ci la Cegled.

Cegled... Cegled... Cegled.

Toți ne cercetăm memoria să vedem dacă am mai auzit cândva acest nume.

Ce pasăre măiastră, sau animal preistoric o fi?

- Cegled e un oraș pe linia Szolnok-Budapesta ne lămurește Tonny care a mai vizitat Ungaria când avea 15 ani.

- Ia cercetează harta... îmi spune Domnul Colonel.

Din planșeta de campanie scot harta 1:500.000 pe care avem tot drumul de la Păulești la Szolnok.

Căutând pe calea ferată Szolnok-Budapesta, găsesc cam la jumătate distanță Cegled.

- L-am găsit Domnule Colonel. Uitați-l.

Eu îi întind harta marcând cu degetul orașul căutat.

- Cât mai e până la front?

- Adică până la Budapesta?

- Da.

- Șasezeci km. în linie dreaptă răspund eu, după ce măsoar cu curbimetrul.

Și în seara asta ca nici odată am vorbit de front, de iarnă, care vine și ne-am rugat să se încheie mai repede pace.

Trecem granița

Când am plecat din Radna, nu știe nimeni.

Ne-am trezit cu toții, dimineața poposiți în Arad.

Domnul Colonel, care s-a trezit înaintea noastră, ne scoală pe toți, să plecăm după aprovizionări.

Aici e Centrul de Îndrumare 17, care distribuie alimente, pentru trupă în trecere spre front.

Afară e încă întuneric.

Gara abia se distinge, peste mai multe rânduri de vagoane, încărcate, ca o matahală neagră.

Între linii, noroiul, apa și gunoiul, s-au înfrățit în obrasnică conviețuire.

Eu plec cu Aurică spre Biroul de Mișcare și Telegraf. El trebuie să afle cât vom sta în Arad și eu să-l anunț pe Tonny că am sosit și trebuie să vină la tren.

Orbecăim cam mult prin întuneric, printre vagoane, prin clădiri dărâmate, prin noroiu și apă, peste linii, până când reușim s'ajungem la

destinație, după ce întrebăm de 2-3 arătări cu licurici de lumină în mâini.

Aurică află că vom sta cca. o oră și jumătate.

De la telefonul gării cu orașul, reușesc să obțin casa lui Tonny.

Îmi răspunde tatăl său.

- Casa Tonny?

- ...

- Aici Sublocotenentul Nicu din Regimentul.... Artilerie.

- ...

- Aș dori să vorbesc cu Serg. Major T.R. Tonny!

- ...

- Aștept.

-

- Tonny?

- ...

- Am sosit.

- ...

- Se spune că vom sta o oră și jumătate.

- ...

- Bine, vino. Suntem pe linia a treia.

- ...

- La revedere.

Întors în vagon, Domnul Colonel mă trimite să caut Centrul de Îndrumare nr. 17.

De data asta pornesc însoțit de Cornel.

E tot întuneric.

În gară ne pierdem printre dărâmături.

Îndrumați de un ostaș, pe care l-am găsit rătăcind pe aici, pornim pe o stradă asfaltată, dăm de niște indicatoare ale C.7, dar ele ne duc spre un loc viran, plin de deșeuri și mai departe la o clădire în întregime ocupată de trupe sovietice.

După vreo oră de cercetări, pe străzi bombardate, întrebând din om în om, ne întoarcem.

Când ajungem la tren găsim pe Locotenentul G... și pe Nea Nicu împărțind pâinea și salamul pe care-l luase.

După ce se termină operația împărțirii, pentru un nou transport sunt trimis și eu cu Locotenentul G...

Începuse să se lumineze.

Centrul e la doi pași de gară. Îi zice Centrul 17 Aprovizionare și noi căutasem Centrul 17 Îndrumare.

Cât umblă Locotenentul G... după salam și șuncă, eu primesc pâinea.

Cu căruțele centrului o ducem la gară, unde o distribuim pe Baterii.

Între timp s-a luminat complet.

De după niște clădiri bombardate apare și soarele. E palid, fără viață. Mai mult luminează decât căldură. Soare de decembrie.

Tonny a venit, aducând cu el un arsenal de mărunțișuri, după cum am cerut fiecare: colonie, pudră, săpun, pastă, lame etc etc.

Din Arad plecăm în jur de orele 10.

Până la Curtici facem o partidă de 5 lei cu Locotenentul C..., Sublocotenentul R... și cu Domnul Căpitan I...

În Curtici stăm cam o jumătate de oră.

Aproape toți ofițerii coboară.

Unii se plimbă prin fața clădirii gării, destul de mare și frumoasă.

Locotenentul C... face poze cu Domnul Colonel și un mic grup. Sunt nelipsiți Nea Nicu și Locotenentul G... tovarășii nopților în 4.

Nea Mitică scrie de zor o carte poștală (Aleia mici). E fetița Domniei Sale. Un copil de 12-13 ani foarte drăguț.

Aurică trimite salutări, de pe graniță, viitoarei sale jumătăți.

Eu...? Nu fac nimic.

Stau pe bancă, din care Sublocotenentul R... își face pat noaptea, și privesc gara, ofițerii care se plimbă, ostașii care aduc apă pentru cai.

Mă impresionează curățenia peronului acestei gări de graniță.

Nu ca la Arad.

După ce se pune trenul în mișcare, stăm cu toții la fereastră.

Cine știe când și câți dintre noi, îi vom mai vedea la întoarcere.

E 12 Decembrie... O zi frumoasă. Cu soare strălucitor. Nu adie nici o boare de vânt. Nu se mișcă nici o ramură din copacii ce defilează în fața ferestrelor noastre.

Pare că trecem prin țara neînfinței.

Stâlpii albi, care marchează granița, îi distingem greu, căci se pierd în coceni, în stuf, în bălării.

La ora 12,59 intrăm în Ungaria.

Cu toții ne închinăm și rugăm, pe cel care ține în mână destinele noastre, să ne ajute să trecem și înapoi.

Prima gară dincolo e Lokoshaza.

Am privit-o atenți.

Nimic deosebit.

O gară ca multe altele din Bărăgan, de pe Valea Prahovei, sau din Moldova.

Doar zidurile sunt ciuruite de gloanțe și împrejurările presărate cu gropi de obuze.

De aici intrăm în pusta ungară. Faimoasa pustă. Cu ferme frumoase. Grâu până la brâu.... și femei îndrăcite.

Trenul aleargă acum pe o câmpie întinsă, pe care urmele războiului sunt încă proaspete.

Fermele izolate poartă pecetea distrugerii.

Imposibil să vezi ceva întreg.

Geamuri sparte, acoperișuri distruse, pereți dărâmați, grajduri arse...

Apare în margine de drum, sau la umbra unui pom și câte una sau două cruci, cu lemnul încă neînegrit de ploii, purtând deasupra casca, semn al morții lor pe câmp de bătae...

Pe alocuri se văd și șanțurile în care s-au dus lupte dârze, cu grămada cartușelor trase în față...

Câmpia asta întinsă e presărată, din loc în loc cu lacuri pline de stuf și papură.

Arar apare câte o vietate pe deasupra.

Lanurile de porumb sunt încă netăiate. Au fost culese știuletele și cocenii au rămas pe câmp în bătaia vântului, la dispoziția celor ce vor avea nevoie și nu se vor sfii să taie.

Podurile peste ape au fost în majoritate distruse.

S-au refăcut doar cele necesare purtării războiului.

Din Bekescsaba se urcă în vagonul nostru un funcționar al căilor ferate maghiare, cu soția bolnavă de laringită.

Bekescsaba a fost un târg simpatic. Astăzi e pustiu. Distrus de bombardament. Gara e aproape întreagă în picioare. Doar un turn a fost dărâmat și geamurile sparte. Peste tot domnește pustiu. Desorganizarea. Altfel n-ar fi gara urâtă.

În fața ei o porcărie a nu știu cărui conte, sistematic amenajată. Mai numără încă nu știu câte sute de porci.

Până la Mezotur, unde coboară musafirii noștri, Doctorul Sublocotenentul F... face o vizită Doamnei, ajungând la concluzia că boala ce o supără atât de mult, nu se poate vindeca decât prin operație.

Prin Tonny traducătorul nostru, i se explică acest lucru soțului, care până la urmă recunoaște că nu se poate face acest lucru, deoarece în Bekescsaba și Mezotur nu sunt specialiști.

Atunci i se dau adresele câtorva doctori buni din Arad, care ar putea să facă foarte ușor operația.

La răspunsul său că îi va fi imposibil să meargă la Arad, deoarece nu poate căpăta permisiunea de a trece în România și chiar dacă ar căpăta-o nu va avea cu ce plăti doctorii, căci n-are bani românești și cu... vădită jenă spune... nu mai are nici pengă, căci deși face serviciu, ca și mai înainte, la căile ferate, nu sunt încă plătiți.

La cheta care se face, pentru a-i înlesni venirea în țară, la un doctor, fiecare dă câte una sau două mii lei.

Când coboară la Mezotur, este aproape miezul nopții și nu știe cum să ne mai mulțumească.

Fiind târziu ne culcăm - prezența Doamnei nu ne permisesese să ne întindem, ca de obicei în pat să adormim repede.

Podul de pe Tisa

Podul de pe Tisa e complet distrus.

Inamicul în retragere a minat bazele fiecărui pilon și i-a aruncat în aer.

Pe unii explozia i-a distrus, pe alții doar i-a mutilat.

În apă zac bare de fier îndoite, rupte sau găurite, bucăți masive de beton armat, atârând încă de capetele pilonilor nesfârâmați complet, sau de traversele rămase suspendate în aer.

Părțile podului propriu zis, planșeul - rupt la fiecare pilon atârână cu un capăt în apă și cu altul face echilibristică de resturile pilonilor în partea în care n-a fost complet desmembrată.

Podul acesta peste Tisa, construcție măiastră din ciment și fier, rezultat al unei tehnici înaintate, produs al civilizației și culturii cu care secolul nostru ar trebui să se mândrească; roadele muncii acerbe, a unui însemnat număr de ingineri, specialiști sau sumpli salahori, podul - acest mijloc de legătură permanent, sigur și gratuit între malurile unui râu, ce și-a lăbărlat albia - plânge acum vremea bună, când pe deasupra lui fulgerau expresele București - Budapesta, Viena, Paris, în țăcănit adormitor, simple trenuri de marfă.

În el nu mai e nimic bun.

Totul ar trebui zvârlit în aer.

Și pe locul unde a fost el, să se ridice un alt pod.

Dar construirea lui cere materiale, timp și bani.

Toate lipsesc.

Până să reapară podul din ciment și fier peste Tisa, ca pasărea Phonix din propria ei cenușă, s-a construit alături, fratele său mai bătrân, ca vârstă, dar fără pretenții de viață lungă și tehnică înaintată, podul de lemn.

Așa cum este el micuț, modest și cam nesigur, servește nevoilor de aprovizionare ale frontului cu hrană, muniții, materiale și oameni.

Pe podul acesta de lemn trece și garnitura noastră. Trecem odată cu apariția soarelui, atent, încet, domol. Podul scârțâie din închieturi.

De desupt apa Tisei curge leneș la vale.

Noi privim bârnele care zbârnee sub greutatea vagoanelor noastre, tremură dar nu cedează.

Ar trebui să ridicăm un imn de slavă secolului nostru care ne-a arătat că pot fi construite și lucruri mari, frumoase, solide, dar ne silește să apelăm tot la ce a fost odinioară.

Cegled

Pornind mai departe prin pusta Ungariei, ajungem către seară în Abony. Aici era armata.

Acum un Plotoner Major, ce a rămas la Centrul de Îndrumare, ne spune că Armata e la Nagykata, iar la Cegled e un locotenent ce va putea să ne dea orice lămuriri vrem.

Pe întuneric pornim mai departe.

Încă nu suntem culcați când ajungem în Cegled.

Cegled?

Sfârșitul călătoriei noastre cu trenul...

Debarcarea...

Frontul....

Cegled...

Oraș situat pe linia Szolnok - Budapesta.

La jumătate distanță...

Parfum de pustă'n prag de iarnă.

Sonorități barbare de orchestră de țigani...

Cegled...

Miros de praf de pușcă...

Bubuit de tun...

Sgomot de avion'noapte...

Și spargerii de obuze...

Cegled...

Oraș nevinovat...

Nume predestinat...

Gară care va fi un punct crucial în viața noastră viitoare...

Cegled...

Cegled...

Domnul Colonel coboară cu Tonny și cu Locotenentul G... (unul traducător în ungurește și altul în rusește) și se duc în gară.

După vreo jumătate de oră de așteptare, se întorc.

- Culcați-vă băieți ne spune Domnul Colonel imediat ce urcă în vagon.

- Nu glumiți Domnule Colonel întrebăm noi, căci ne temusem că vom fi siliți să debarcăm în toiul nopții.

- Cum să glumesc frate. Comandantul militar al gării ne-a permis să rămânem până mâine în vagoane, când în zori, va trebui să pornim debarcarea. Chiar acum ne va duce pe o linie de garaj în afara stației.

Într-adevăr trenul se mișcă câteva minute, trecem peste ace și până la urmă poposim în întuneric, undeva pe câmp.

Gara a rămas pierdută-n noapte.

În jurul nostru e liniște.

Apoi, fiecare ne culcăm, căci mâine ne vom scula de vreme, să facem debarcarea.

Ultima noapte în „vatra luminoasă”.

Câte nostalgii nu va trezi acest nume, după ani de zile, pentru cei care vreme de două săptămâni i-am fost tovarăși nedespărțiți?

„Vatra luminoasă”.

Cu toate că Dl. Colonel ne fixase categoric ora 5,45 pentru deșteptare, la ora 8 dormim încă toți.

Când se trezește primul și dă alarma, sărim cu toții din paturi, ne îmbrăcăm în fugă, dăm ordine soldaților să desfacă paturile, să strângă bagajele și apoi dispărem spre gară.

Până vine Domnul Colonel, 14 vagoane sunt trase la rampă și operația debarcării începută.

Facem manevra vagoanelor cu brațele, căci rampa e mică, abia încap 2 vagoane și gara are pentru această operație o locomotivă de pe vremea lui Stephenson, care scuiță scânteii și fum pe coș, aleargă de pe o linie pe alta și nu face mare lucru.

Pe rampă se află și un depozit de resturi de avioane. Printre ferotenii se văd bucăți din îmbrăcămintea celor care le-au pilotat cândva, cu pete de sânge.

Era în toiul debarcarea când apare Domnul Căpitan S.... de la Divizia noastră, care ne arată pe o hartă, că zona de staționare pentru Regiment e fixată în satul Tapioszele. Tot acolo se află și cartierul Diviziei.

Imediat pleacă Locotenentul C... și Locotenentul G... la recunoașterea cantonamentului. Aurică, Dr. Sublocotenentul F..., Tonny și cu mine pornim la întâmplare, prin gară spre târg.

Gara a fost cândva frumoasă.

Acum e pustie...

Bombardată...

Geamurile sunt sparte...

O aripă complet distrusă...

Planșeul de deasupra peronului stă să cadă.

Peste tot dărâmături, moloz, fiare îndoite.

Paragina și ruina încep să-și întindă a tot stăpânirea...

De la gară plecăm spre târg.

O alee frumoasă, pietruită cu piatră cubică, străjuită de două rânduri de pomi, duce spre centru. Atât a mai rămas din partea asta a orașului.

Casele sunt toate deteriorate de bombardament. Nu stă nici una cu fruntea sus. Ba și pe stradă din loc în loc sunt gropi de obuze.

Până în centru trecem pe lângă liceul real, ca prin minune rămas intact, doar cu geamurile distruse, pe lângă Muzeul și Biblioteca Kossuth, pe care am vrea să-l vizităm, ca să vedem ce a mai rămas din el, dar e închis, pe lângă statuia eroilor din 1914-1918.

În centru e un mic parc, transformat în cimitir pentru eroii patriei sovietice, care au căzut în luptele pentru acest oraș, înconjurat de câteva biserici frumoase.

Și orașul a fost frumos cândva.

În vremuri de pace.

Azi e distrus în mare parte.

Lipsit de viață.

Pustiu.

Vitrinele sunt goale.

Restaurantele închise.

Populația merge grăbită pe străzi, sfioase, temătoare.

Și toți sunt îmbrăcați modest.

Majoritatea femeilor în doliu.

Fete nu prea se văd. (Probabil stau ascunse).

Toți caută, aleargă, cercetează și până la urmă se întorc, istoviți cu o bucată de pâine și ceva zarzavat.

În ziua în care au găsit și atât, se pot socoti fericiți.

După ce facem o plimbare pe fostul corso, astăzi lipsit de orice atracție, deși e o zi caldă, cu soare zâmbitor, ne întoarcem la gară.

Debarcarea se apropie de sfârșit. Au fost trase la rampă și celelalte vagoane și ostașii lucrează de zor, sub supravegherea șefilor. De fapt stăm cu toții pe rampă și dăm sfaturi, iar la nevoie punem mâna să ajutăm.

Munca nu degradează.

Popota rămasă în vagon ne servește o masă frugală, după care debarcă și ea.

Domnul Colonel lasă comanda Domnului Căpitan I... apoi pleacă cu Tonny și Cornel la Tapioszele, pentru a lua legătura cu Comandamentul.

Noi rămânem să terminăm debarcarea, după care ne vom încolona și vom pleca.

Către ora 15, când totul este gata, cu aprobarea Domnului Căpitan I... plec înainte călare cu Aurică.

La ieșirea din oraș, o Baterie A.A. sfidează cerul. Tunurile stau gata de tragere. Servanții cuprinși de dor de casă, au încins o horă mare cât câmpul, la sunet duios de fluer.

Ne oprim o clipă să privim.

Cine știe ce flăcău își plânge iubirea'n creier de munte, când a plecat la oaste.

Câte nostalgii nu trezește în sufletul nostru această horă milenară.

Înduioșați de soarta lor ș'a noastră, pornim mai departe.

Șoseaua, pietruită doar la mijloc, trece printre ferme, risipite la întâmplare pe câmp, printre grupuri de pomi, case izolate...

Din loc în loc dăm de șanțuri anticar, locașe de tragere, cai morți, armament distrus.

La umbra unui plop două cruci, cu casca olandeză deasupra, sfidează timpul.

Acolo, pe margine de drum, la umbra plopului falnic, doi ostași români își dorm somnul de veci.

Poate au fost prieteni în viață.

Și acum când nu mai sunt, crucile lor tăinuiesc în liniște, povestind trecătorilor, care vor să le asculte, povestea prieteniei lor, și a morții lor eroice.

Pe mormântul lor nu plânge nimeni.

Doar vântul, în nopți de toamnă târzie, va suspina, trecând pe deasupra lor și ploaia va uda țărâna ce-i acoperă.

La încrucișări de drumuri, unde nu sunt indicatoare, o discuție interesantă se desfășoară între noi și localnici, care eventual trec pe acolo.

-Tapioszele ... spunem noi gravi.

Și răspunsul e o avalanșă de vorbe din care nu înțelegem nimic.

Ne uităm unul la altul și zâmbim.

... kilometri? încercăm să arătăm noi prin semne.

Dându-și acum probabil seama că nu le cunoaștem limba, vorbesc mai puțin.

Ne răspund totuși însoțind însă vorbele cu semne.

Când vrem să aflăm care e drumul, care duce la sat, îi pronunțăm numele și arătăm o direcție. Dacă ni se răspunde „igen” facem semne de mulțumire și pornim mai departe.

Pe drum ades ne întâlnim cu mașini românești sau sovietice.

Atunci ferim mult din calea lor, căci roțile din margine împrășcă cu noroiu până departe.

Mergem tot drumul la pas.

Șeile noastre sunt cu dealuri și văi, care nu permit trapul decât în cazuri de forță majoră.

Abia când începuse a se înnopta și o placardă anunță 8 km până la sat, am făcut cu toate eforturile ce ne erau impuse - un tip de trap.

Plimbarea a fost minunată.

În sat intrăm în jur de 7 seara.

Un polițist localnic ne duce la Comandament. În poartă așteaptă trăsura Regimentului. Lăsăm caii la birjar și noi intrăm. Pe drum ne întâlnim cu Tonny și pe săli cu Cornel.

Eu intru în Bir. 3 unde găsesc pe Domnul Colonel și-i raportez situația Regimentului.

Plecăm apoi cu Tonny și Cornel să ne arate unde ne-au cartiruit.

Eu stau cu Cornel, la doi bătrâni simpatici, care ne primesc cu foarte multă bucurie.

Au avut atelier de fotografiat, dar nu le-au mai rămas decât inscripția și câteva becuri sparte.

Moșul a lucrat mulți ani la mine de cărbuni, la noi în țară. Vorbea bine românește dar a uitat.

După ce trecem și pe la Aurică și Tonny ne întoarcem la Comandament. Luăm pe Domnul Colonel și plecăm către capătul satului, unde va locui Domnia sa.

Părăsim șoseaua principală pietruită și o luăm pe o uliță laterală.

E întuneric beznă.

Nu se vede nimic.

Drumul este plin de noroiu.

Din loc în loc trebuie să trecem peste gropi de obuz.

Caii trag din greu.

Până la urmă intrăm cu trăsura în noroiu până la butuci. Când să o scoatem, i se rupe ceva din fierăria dedesupt și nu se mai poate întoarce. Cu mare greutate reușim s-o băgăm în curte. Pe Domnul Colonel îl lăsăm cu Adjutantul și noi ne întoarcem.

Se făcuse târziu.

Până la Comandament am frământat destul noroiu.

Ne-am întors ca să luăm de la șoferul turismului Domnului Colonel o pâine. (El a rămas aici, căci n-ar fi putut intra cu mașina prin mocirla ulițelor laterale).

Popota e la colană și n-are ce să ne dea să mâncăm.

Și totuși ne e foame.

De cumpărat ceva nici gând.

Nici bani n-aveam.

Suntem siliți să ne mulțumim cu o pâine luată de la șofer, pe care o împărțim în trei.

Ce contează că abia putem să o tăiem și că miroase a ulei. E totuși pâine. Și o mâncăm cu poftă.

Atunci când nu voia un colț mai arțăgos - să cedeze, îl muiem în apă.

Poate dacă am fi avut un meniu copios, n-am fi fost atât de mulțumiți cum am fost după ce am terminat acest colț de pâine tare și rece.

Tapioszele

Un sat destul de mare și frumos, așezat pe pârâul Tapio.

În regiunea asta toate casele sunt Tapio.

Parcă prin fiecare ar trece un pârâu cu acest nume.

Aici am stat o săptămână.

Diviziei nu-i convenea însă ca noi să stăm în același sat cu ei. Voiau să-și aducă un Batalion de Infanterie, iar pe noi să ne mute în Tapioszentmarton.

În urma insistențelor lor, Armate, ne-a dat ordin de a recunoaște noua zonă de cantonare, după care să ne mutăm.

În două zile consecutive am mers să văd posibilitățile de cantonare.

Prima dată am găsit Eșalonul doi al Comandamentului C... A..., care m-a trimis înapoi, spunând că nu-mi admite să fac cartiruirea, până nu se va prezenta cineva de la Divizie la Comandament, deoarece noi urma să intrăm operativ sub ordinele lor.

A doua zi m-am dus cu Domnul Căpitan D... de la Divizie, împuternicit cu un ordin de la Armată.

De data asta i-am găsit gata de plecare.

Așa că satul a rămas numai cu personalul unei Escadrile de Recunoaștere și cu câșiva ostași sovietici.

Întors la Tapioszele iau pe Cornel și Aurică și ne ducem, după prânz și facem cartiruirea.

Operația nu e grea.

În castelul Kubinyi, acolo unde a fost Eșalonul II al C.A., va fi Comandamentul. Camera Sub Șefului de Stat Major de la C.A., o va lua Domnul Colonel, iar pentru noi găsim două case părăsite, cu mobila intactă în care ne vom putea aranja cu toții.

Proiectăm chiar cu Locotenentul C... Aurică, Tonny, Cornel și cu mine să stăm la un loc, convinși că ne vom aranja destul de bine.

Dar soarta a vrut altfel.

Când am venit să ocupăm aceste case, ele erau pline cu bolnavii unui spital de campanie sovietic.

Ghinion.

În Tapioszele petrecem clipe frumoase.

Popota, instalată în casa unui Notar bogat e primitoare și destul de bine alimentată.

În fiecare seară Tonny ne cântă întregu-i repertoriu la pianul din sufragerie.

După ce mâncăm, plecăm cu trăsura Domnului Colonel, până spre casă.

Stăm cu toții cam în jurul Comandamentului.

Dar în loc să mergem acasă, ne ducem în vizită la Aurică și Tonny, unde e o fostă funcționară brunetă, destul de drăguță, sau la Locotenentul C..., unde sunt trei: mama, sora și fiica.

Până la urmă se limpezesc apele.

Mama a pus monopol pe Locotenentul C...

Sora, Marika o blondă pururea veselă, preferă pe Tonny, dar până la urmă renunță în favoarea....

Eu..., mă joc cu codițele lui Lizi, care n-are decât 16 ani.

Un copil.

Elevă la liceu în clasa a VI-a.

Toată ziua face treabă și când are un moment de răgaz citește.

Ceialalți?

Ne însoțesc și se distrează alături de noi.

Într-una din zile Locotenentul G... și Veterinarul Sublocotenentul A... s-au dus la Tapiogyorgye să primească niște cai de la un Regiment de Infanterie, cu care se contopește unul din Divizia noastră.

S'au întors pe înserate.

Au plecat doi cu o căruță.

Ș'au venit patru.

Ei doi și ele două.

(Asta afară de caii care urma să sosească).

Joli și cu Ica!

Două trene ale Regimentului în desființare!

Două fete plecate de câteva luni de acasă, de pe undeva din Seghedin, Oroshaza sau Gadoros.

Dar cine știe de unde sunt?

Poate nici ele nu știu.

Stau două nopți anânduouă la Veterinarul Sublocotenentul A... și dorm în patul lui, iar el se chinuie pe o canapea, apoi se mută la Nea Nicu.

(Mai târziu Joli va rămânea cu el, iar Ica va găsi un alt stăpân).

Aici nu facem mare lucru.

Ne aranjăm pentru iarnă și așteptăm celelalte eșaloane.

Unitățile se întrec care să dea masă mai bună la ostași.

Nea Mitică lasă grijile lumești altora și el pleacă în căutare de mărci poștale.

E filatelist.

Gurile rele spun că va deveni în curând milionar.

L-am văzut și eu într-o zi chinându-se cu niște plicuri.

Până la urmă a reușit să facă achiziții frumoase.

Când încerca să ni le arate și să le spuie valoarea, glumeam.

Cel mai mare haz îl făceau Locotenentul G... și cu Nea Nicu.

Tot timpul se tachinau.

Sublocotenentul R... ne vizitează cam rar, de când din casa în care locuiește el - la groparul satului - a dispărut un porc. De fapt e și bolnav săracul și e oprit să bea.

Ce rău e Sublocotenentul Doctor F...

De ce l-o fi oprit să bea?

Aurică și Cornel sunt fără ocupații.

Decând și-a instalat telefoanele, Cornel e pururea pe fir, iar Aurică s'a transformat în copist (se fac notările ofițerilor).

Nea Nicu și Locotenentul G... au trimis la crama de la Cegled, să le aducă vin.

Au pengo și plătesc cinstit.

Vinul...

Eterna poveste.

Prieteni și la bucurie și la necaz.

Amicii noștrii îl respectă și el îi cinstește.

Vin alb transparent... sau vin chihlimbării...

Tot una e...

Vin să fie...

Tonny muncește cel mai mult.

Dintre noi toți, el singur știe ungurește și trebuie să traducă pentru toți.

Domnul Colonel nu pleacă nicăieri fără el.

Plăcută corvoadă.

De la vizitele noastre e nelipsit!

Fără el nu ne putem înțelege.

Într-o seară stând de vorbă cu gazdele Locotenentului C... s'au auzit sgomote de avion și sunete de explozii.

- „Bombazzak Szolnokot” a spus Lizi și a ieșit afară.

Ne-am dus și noi.

Era o noapte frumoasă.

Luna dispăruse după un nour.

Doar stelele sclipesc în întunericul ce ne înconjoară.

Undeva departe s'auzeau sgomote de bombardament.

Stăm lângă Lizi, cu ochii spre Szolnok și cu mâinile îi mângâiam
părul.

Când am încercat să cobor peste umeri, pe piept... m'am întâlnit
cu alte mâini.

Imprudentul...

Surprinse însă s'au retras.

Locotenentul C... s'a dus la mama fetei.

Iar Aurică... nu știu.

Am rămas singur.

În seara asta am învins. Dintre toți, eu am fost alesul copilei de 16
ani.

Mare noroc.

Ordinul de deplasare la Topioszentmarton a venit către prânz.

După ce l-am dat și noi pe al nostru și am luat toate măsurile
necesare, proiectez cu Cornel o mică petrecere la noi acasă.

Stăm la o femeie bătrână, care are fiica la Budapesta, după care
plânge mereu.

Pe noi ne socotește fii ei. Cine știe ce nostalgii îi trezește vederea
noastră.

Toată după amiaza o pierdem după aranjamente.

Prin Tonny aranjăm să ne frigă garda niște păsări și să ne facă
prăjituri. Pentru asta sacrificăm mai bine de jumătate din zahărul pe
care-l avem.

Cu Nea Mitică vorbim pentru vin. El e șef popotar și chelner
totodată.

Bucătarul ne face clătite.

Ordonanțele colindă satul după lăutari.

La 18 merg cu Tonny și invităm oficial gazdele Locotenentul G...

De petrecerea asta nu știe nimeni...

Pentru asta suntem nervoși când seara la masă vedem că încep discuții interminabile.

Toți cred că avem întâlnire.

De la popotă plecăm în două serii.

Cu primul transport merge Domnul Colonel, Adjutantul, Aurică, Tonny și Cornel.

În poarta casei Comandamentului unde oprește trăsura, se pune obișnuita întrebare!!

- Unde mergem?

- Dacă n'aveți nimic împotrivă, puteți pofti la noi răspunde Cornel calm.

- Da ce e la voi? Ce putem vedea?

- Gazda

- Baba?

- Și nepoata ei

- Șchioapa?

- Da

- M'am lămurit.

Totuși se îndreaptă cu toții spre locuința noastră (Doar alături gazdele Locotenentului C...).

Acolo sunt primiți de muzică și de cele trei invitate.

Cu al doilea transport vine Nea Mitică, însoțit de mine, de demigeană de vin, de clătite, de pahare...

La început au fost cu toții rezervați.

Dar vinul le-a descleștat limbile și le-a dat ghieș inimilor.

Orchestra de țigani cântă cum numai ei știu să cânte.

Până la urmă buna dispoziție, veselie, cântecul, pun stăpânire pe toți.

Petrecem ca în vremuri bune.

Parcă n'ar trebui să plecăm spre front în scurt timp.

La masă ne-am așezat după preferințe.

Domnul Colonel în cap, între Marika și sora ei. Alături Tonny și Locotenentul C... Apoi ceilalți. Și în urmă la coada mesei în față Domnul Colonel, Lizi și cu mine.

După ce se astâmpără puțin foamea, petrecerea devine și mai antrenantă. Se râde, se dansează, se cântă.

Când veselie era în toi, se scoală Locotenentul C... să ne spună câteva cuvinte.

- Copiii mei se adresează Locotenentul, ei și mie „beau în sănătatea voastră.

- Astăzi când voi vă logodiți, să-mi permiteți mie, părintele vostru, să vă urez fericire, noroc și sănătate.

Un ropot de aplauze e răspunsul camarazilor.

- Ș'acum trebuie să vă sărutați... doar sunteți logodiți.

Sunt în încurcătură. Nu știu ce să fac. Domnul Colonel se uită la noi și râde. Ceialalți ne îndeamnă. Dar nu pot...

- Lizi, fata mea se adresează Locotenentul C... în românește fetei, „sărută-l tu, căci el e cam timid”.

Toți râd cu hohote.

Când mă întorc spre Lizi, o văd uitându-se la mine nehotărâtă.

Din ochi i se citește dorința.

Atunci o sărut.

Și mama ei n'a zis nimic. Face haz și ea alături de ceialalți de timiditatea noastră și de faptul c'am roșit.

Curioasă mentalitate.

După masă, când toți se îmbracă să plece acasă, apare gazda care până atunci dirijase de la bucatărie serviciul și invită pe Domnul Colonel la un vals.

Sare baba de răsună dușumeaua și Domnul Colonel cu mantaua de piele pe dânsul, dansează și transpiră.

Dansează și Aurică și dansează și Tonny.

Fiecare cu mantăi pe ei și cu o fată în brațe.

Gazda noastră este sufletul...

Până n'a dansat cu toții nu s'a lăsat.

Trece de la unul la altul, din vals în polca, din polca în vals.

Către ziuă a plecat Domnul Colonel și Nea Mitică, cu Aurică...

Am rămas doar noi, cei tineri.

Cornel e cu nepoata gazdei în bucatărie, iar Locotenentul C..., Tonny și cu mine cu cele trei invitate, în camera în care am petrecut.

Locotenentul C... cu mama.

Tonny cu Marika.

Eu cu Lizi.

Țigani cântă mereu.

Frizerul Regimentului, un tip de bețiv cum rar întâlnești, vrea să ne cânte și el.

- Știți o romanță, Domnule Locotenent... ceva românesc.

Și-l ascultăm cântând „Smaranda”, Frumoasa mea cu ochii verzi”, „Îți mai aduci aminte doamnă”.

Ca să le conducem acasă, adică să trecem printre spărtură prin gard, am plecat pe rând.

Întâiu eu cu Lizi.

La câteva minute urmează Tonny cu Marika.

Apoi Locotenentul C... cu mama.

În casă, mama ne tratează cu pișcoturi și vin.

Cântau cocoșii când Locotenentul le spune prin Tonny câteva cuvinte de rămas bun.

Le mulțumim pentru clipele frumoase pe care ni le-au oferit.

Ele se întristează... dar ne promit că de Crăciun dacă vom fi tot la Tapioszentmarton, ne vor vizita.

Tapioszentmarton

De dimineață, Sergentul Major V..., care plecase cu o zi înainte, pentru a face curățenie la birouri și a instala legăturile telefonice, ne trimite un agent, ca să ne comunice că locuințele alese de noi, pentru cantonarea Comenzii Regimentului, au fost ocupate de niște formațiuni sovietice.

După ce se pune coloana în marș, Domnul Colonel, Tonny și cu mine plecăm cu mașina pentru a vedea care e situația.

E o zi friguroasă de iarnă.

Zăpada care a căzut acum câteva zile, abia a reușit să acopere umerii pământului.

Bălțile formate de ploile anterioare, au înghețat.

Dinspre Nord Est suflă un vânt rece, aspru.

E ger uscat.

Chiar și în mașină îi simțim efectul, deși suntem destul de bine îmbrăcați.

Până la noua zonă de cantonare sunt 11 km.

Când inima poruncește această distanță, nu contează.

Va porunci oare cuiva?

Într'adevăr, tocmai casele pe care ne propusesem să le ocupăm, sunt astăzi deja transformate în spitale și pline de răniți.

Comandamentul e ocupat de Grupul Aprovizionare.

După lungi discuții cu Comandamentul Sovietic, ni se lasă liberă o jumătate de sat, în care vom intra noi, Grupul Aprovizionare și Escadrila de Recunoaștere.

Comandamentul îl instalăm în Castelul Kubinyi, de comun acord cu Domnul Căpitan F... de la Grup.

Trupa și caii merg alături în conacul Szentkiralyi.

Mai greu e de găsit locuințe pentru ofițeri.

Umblăm mai bine o jumătate de zi, până să găsim câteva camere acceptabile.

Domnul Colonel stă la o bătrânică pe o stradă laterală. Camera e bună dar trebuie să instalăm soba.

Pentru Nea Mitică găsim o cameră la o Hangya. Are două intrări. Una printr'un magazin obișnuit, cu fel de fel de rafturi goale, mese și tarăbi, încât fără lumină e imposibil să treci. Alta prin bucătărie și camera de dormit în același timp a gazdei, unde e un miros insuportabil. Locot. C... îi găsim o cameră bună, mare, dar până să ajungă la ea trebuie să treacă prin alte 3-5 camere, unde locuiesc vreo trei familii. Până la urmă Nea Mitică își găsește o cameră modestă cu o sobă, monument funerar Indian, și o fată care se îndrăgostește de el.

În locul lui va sta Locotenentul C...

Noi ceilalți, Aurică, Tonny, Cornel și cu mine vom sta în casa Notarului.

E o clădire modernă, nu prea vastă, unde vom avea tot ce ne trebuie.

Notarul a fugit.

Casa e pustie.

Într'untru e o desordine de nedescris.

N'au rămas decât mobilele, câteva tablouri și un pian.

Baia a fost în parte demontată.

Totuși nu știu ce ne face să credem că ne vom simți bine aici.

Toți patru la un loc.

Cu ajutorul unor femei din sat reușim să facem până seara casa de locuit.

Se spală, se curăță, paianjenii care umpluse toate colțurile, se curăță mobilele de praf și resturi de mâncare, se instalează canapele pentru dormit...

Aurică aduce nu știu de unde un recamier foarte drăguț.

Teracotele ard până se încing, de nu mai poți sta lângă ele.

Tot Aurică, inginer, reparator de băi, acum ne instalează baia.

Cu ordonanțele aducem de la Kubinyi un godin pentru sufragerie, iar din vecini o sobă cu plită pentru bucătărie.

Gazda face rost de perne.

Noi avem cearceafuri, pături...

Tonny încearcă dacă pianul e bun și cu mare bucurie aflăm că e în perfectă stare de funcționare.

Toți patru încercăm să ne aranjăm locuința cât mai cu gust.

Vom sta doi câte doi.

Aurică cu Tonny.

Cornel cu mine.

Între camerele noastre, sufrageria care cred că nu ne va face de rușine, e mobilată potrivit tuturor cerințelor unui trai tihnit și comod.

Până la urmă apar nu știu de unde și fețe de masă, covoare pe jos, noptiere...

Când se lasă seara, obosiți de alergătura acestei zile, ne așezăm cu toții în fotolii, la gura sobei și vorbim.

În cameră e un semi-întuneric odihnitor.

Improvizatia Aurică, răspândește o lumină slabă.

Soba arde domol, radiind o căldură plăcută.

Cărbunii roșii împrăstie o lumină roșie, pală....

E așa de bine la gura sobii, într'un fotolliu moale...

Parcă n'am fi în țară străină în drum spre front.

Deoarece popota ne-a servit o singură masă în jurul orei 17, înainte de culcare ordonanțele ne servesc un ceai.

Dacă n'ar lipsi sexul slab ne-am crede invitații într-o familie de Moldoveni înstăriți și primitivi.

Aici în Tapioszentmarton, în casa notarului refugiat, petrecem trei săptămâni, pe care nu le vom uita nici când.

O viață liniștită, îndestulată, patrialhală.

Când luăm masa în sufrageria castelului Kubinyi, părem o familie adunată în vacanță, din toate colțurile țării.

Orele de serviciu sunt plăcute.

Închipuiți-vă un castel bătrân rămas intact în urma furiei războiului.

Camerele mai păstrează încă atmosfera vieții de familie care a fost cândva.

Nimic nu e schimbat.

Totul e la locul său.

Mobila, covoare, tablouri, statuete...

Într-o cameră portretul gazdei, o femeie tânără și frumoasă, tronează zâmbitoare.

Acuarele reușite, lucrări de perete, încercări în tuș... toate au rămas acolo unde erau și mai înainte.

Doar căminurile vechi de când castelul, ne dau puțin de lucru.

Aici ne petrecem toată ziua lucrând printre relicvele și lucrările care pentru familia Kubinyi înseamnă fiecare o amintire, un fapt, o situație.

Prin fața locuinței noastre trece șoseaua dinspre front spre Cegled.

Pe aici trec mereu căruțe, mașini în goană după aprovizionări.

Doar peste câteva zile e Crăciunul.

Trec coloane românești, coloane sovietice, căruțe sau mașini izolate, ostași pe jos sau călări.

Într-o seară niște civili care aveau în gazdă o familie din Budapesta refugiată, au vrut să o vândă pe trei zeci litri de vin.

Le place vinul Ungurilor...

Vinul și muzica...

Femeile beau cot la cot cu bărbații.

Nici copiii nu-l refuză.

Ca să scape, femeia s'a refugiat la noi.

Eu eram în bae.

(Nu era urâtă, mi-au spus ceilalți mai târziu).

La cererea care să fie primită să petreacă noaptea la noi, în fotoliu, Tonny a refuzat-o categoric.

Din ce cauză nu știu.

S'a dovedit însă mai târziu că a avut dreptate.

Femeia căuta pe cineva care să-i dea haine și mâncare în schimbul trupului ei.

Cu trei zile înainte de Crăciun ne-a inspectat Domnul General Comandant al Diviziei.

E înalt, sever, impunător.

Mai degrabă inspiră teamă decât simpatie.

Noi suntem însă în curs de organizare, așa că nu are prea multe de văzut.

Într'o zi, ducându-se acasă, Locotenentul C... după masa de prânz, găsește în camera lui pe Ica.

Îi fusesă expediată de Nea Nicu de la Tapiobicske.

El rămăsese cu Joli.

Fata era îmbrăcată cu pijamaua lui, căci își spălase singura rochie - de vară - pe care o avea.

Suflet milos, a primit-o să rămână cu el.

Gestul e mai mult decât omenesc, căci fata e prost îmbrăcată, nu cunoaște pe nimeni și nu găsește nici ce să lucreze ca să-și câștige existența.

Părinții ei sunt departe.

Să se întoarcă la ei nu e posibil deocamdată.

Când ne-am sculat într'o dimineață, pământul era acoperit de un strat gros de zăpadă.

Ninsese toată noaptea.

A nins și în cursul zilei, cu fulgi mari și deși.

Parcă ne vedeam în anii copilăriei, jucându-ne prin zăpadă când ninge.

E așa de frumos să ți se depue un strat gros de fulgi pe umăr...

Crăciun fără zăpadă parcă nu are farmec deplin...

Acum putem să-l așteptăm în liniște.

A nins.

Crăciun în Ungaria

Cu două zile înainte de Crăciun, noi cei patru musafiri din casa notarului, am început să ne pregătim.

Voim să petrecem Sfintele Sărbători cu tot fastul și pe cât posibil să nu simțim că suntem departe de țară, de casă, de părinți...

Cu Aurică colind satul și unitățile care mai sunt cazate în Tapioszentmarton, după făină și drojdie.

Până la urmă găsim făină la o brutărie, contra vin, iar drojdie ne dă Domnul Căpitan F...

Ghiță, ordonanța lui Cornel umblă după ouă.

Tonny aleargă după un mic brad și ornamentele necesare, globuri, beteală, lumânări.

Cornel va procura carne de porc și câteva păsări.

Cu toții alergăm, căutăm, improvizăm, pentru a reuși să oferim camarazilor noștri o seară plăcută.

În ziua de ajun, de dimineață în casa notarului și a familiei din curtea lui, e mare fierbere.

La noi se face curățenie generală.

Mai multe femei adunate din sat, spală, curăță, aranjează...

Câțiva oameni se duc cu ostașii la pădure, să aducă lemne.

Gazda lucrează de zor cu mama ei în bucătărie, la cozonaci, prăjituri, friptură, sărmăluțe...

Și activitatea asta febrilă durează toată ziua.

După prânz, venim și noi acasă.

Curățenia și aranjamentul s'a terminat.

Toate sobele ard.

Ușile între camere sunt deschise.

E căldură plăcută, înviorătoare.

Mobilele strălucesc de curățenie.

Dușumeaua spălată s'a uscat, rămânând albă ca de spital.

Totul oglindește grijă, curățenie, răspândind în jur un aer de intimitate, încântare.

Aurică mai are ceva de lucru la Comandament.

Noi ceialalți rămânem acasă după prânz și aranjăm pomul de Crăciun.

Îl instalăm într'un colț al sufrageriei și-l împodobim cu globuri, beteală, lumânări, nuci învelite, bucăți mici de vată, care trebuie să imite zăpada.

Mai legăm apoi pachete de țigări, cutii cu petice calde „Continental” pentru mașina Domnului Colonel, aduse de fratele lui Tonny - Sandu - băiat foarte simpatic, vesel, glumeț, care va petrece noaptea Ajunului cu noi.

Pe un scaun alături de pom, așezăm pachetele de cadouri oferite de Divizia ofițerilor.

Cât am aranjat pomul ne-am simțit copiii de odinioară, care așteptau cu atâta nerăbdare această seară.

Din timp în timp ne oprim din lucru, ne depărtăm câțiva metri de pom, îl privim din toate părțile, ca să vedem dacă va ieși ceva frumos, ne sfătuim între noi unde și cum trebuie puse globurile, lumânările, beteala...

Fiecare avem câte o idee, vedem, câte o lipsă, un lucru care trebuie îndreptat.

După de l-am terminat de împodobit, ne-am uitat lung la el - pomul acesta de Crăciun - de pe meleaguri străine, și am fost mulțumiți că am reușit să aranjăm ceva frumos.

Ne-am bucurat întocmai ca micuții, care în vremurile bune de acasă veneau cu teamă în ochii strălucind de bucurie în fața lui Moș Crăciun.

La această sărbătorire vor lua parte toți Ofițerii Regimentului, care sunt sosiți pe zona de concentrare, cât și gazdele Locotenentului C... de la Tapioszele.

Întâi invitasem musafirii pentru orele 19, dar deoarece Cornel nu a terminat încă epigramele pe care le face pentru fiecare participant, suntem siliți să amânăm pentru orele 20.

Sunt cu toții adunați la P.C.

Numai gazdele Locotenentului C... lipsesc.

Am trimis docarul după ele, dar n'au venit încă.

O noapte frumoasă cu lună plină.

Zăpada scârțâie sub picioare.

Ger ascuțit, uscat...

Pe drum trec mereu coloane, căruțe izolate, sau în grup, mașini încărcate, spre front, sau goale spre Cegled.

Nici în noaptea Crăciunului luptătorii nu au o clipă de răgaz.

Cornel, Tonny și cu mine așteptăm în sufragerie.

Totul e pus la punct.

Vorbim despre Crăciunurile de altă dată, petrecute în sânul familiei, când nu se punea problema zilei de mâine.

Din când în când îndreptăm o lumânare în pom, sau rectificăm traseul unui lanț de beteală.

Organizatori, avem oarecum nesiguranța reușitei petrecerei pusă la cale de noi.

Gerul de afară nu ne înspăimântă.

La noi e cald.

E frumos.

E bine.

Ne gândim totuși la cei care sunt obligați să petreacă noaptea Sfântă în prima linie de veghe cu arma în mână și în zori să pornească la atac... sau să reziste la un contra-atac.

La fel vom fi și noi peste puțin timp.

Se va gândi atunci oare cineva de noi?

Când noi vom cutreera zăpezile, ne vom împotrivi vântului și vom ținti să doborâm cât mai multe viați de o dată, cine va tremura pentru noi?

Luna își strecoară razele prin crăpăturile oblonului de camuflaj.

Cu lumina slabă pe care o filtrează o lampă de sticlă – improvizație Aurică, din borcan de marmeladă, se împletesc, dansând undeva jos pe covor un dans domol...

Vântul care,și plimbă poalele pe deasupra satului, şuieră uneori în hornuri.

Și furia lui svârle pale de fum în camere...

La ora 20, Aurică ne anunță prin telefon că invitații au părăsit Comandamentul, îndreptându-se spre noi.

Au de străbătut 2-300 metri.

Suficient timp ca să stingem toate luminile și să aprindem lumânările.

Duduile n'au sosit încă.

Tonny își drege glasul, pentru cele câteva cuvinte, pe care le va spune Domnului Colonel, ca cel mai mic dintre noi.

Cornel se chinuie să ne facă și nouă o epigramă - lui și mie - și nu reușește.

L-a părăsit inspirația.

Eu încerc să văd care va fi efectul, pe care-l va face asupra invitaților vederea pomului de Crăciun, cu lumânările arzând, singura lumină din toată casa.

Dacă aș fi ceva mai mic și n'aș auzi pașii invitaților pe scări, aș începe să joc de bucurie, în jurul lui și să bat din palme ca un copil.

E ceva frumos.

Cum nu puteam să ne închipuim că vom realiza aici și cu mijloacele de care dispunem.

Vederea lui a produs plăcere tuturor.

Deși modest, totuși e ceva la care nu se așteptau.

Și fiecăruia îi fuge gândul, cu ani în urmă, când era copil, adolescent sau tânăr, abia ieșit în viață și aștepta încă, cu înfrigurare această seară, regretând sincer vremuri de demult apuse, ce nu se vor mai întoarce niciodată.

Pe chipul tuturor cetești mulțumirea, încântarea, bucuria...

După felicitările de rigoare, ne strângem cu toții în jurul pomului și cântăm „O brad frumos”.

Astăzi când împrejurările ne silesc să petrecem Noaptea Sfântă în țară străină, în drum spre front, cântecul acesta, cu rezonanțe de vremuri liniștite, îndestulate și patriarhale, ne evocă sumedenie de amintiri, ne înduioșează, ne umezește ochii.

Simțim cum din lăuntrul pornește un val fierbinte spre inimă, apoi se risipește în tot corpul, până la cea mai depărtată fibră.

Suntem prezenți cu trupul... dar cu sufletul departe.

Trăim intens.

Participăm entuziaști la această sărbătoare a Nașterii Domnului Isus.

Dacă n'ar fi sgomotul căruțelor, coloanelor și mașinilor ce trec în goană spre front, ne-am crede undeva în țară, într-o mică garnizoană de pace, despărțiți de familiile rămase la casele părinților.

După ce terminăm, urmează câteva clipe de tăcere.

Vraja care pusese stăpânire pe noi, ne înconjoară încă.

Duioșia ce plutește în aer și'n care ne înnoată inimile, nu s'a destrămat încă.

Suntem încă cuprinși de doruri și de nostalgie, când începe Tonny a vorbi.

Câteva cuvinte de urare Domnului Colonel și invitațiilor.

Ceva simplu, dar pline de dragostea acumulată de acest Doctor în Drept, în timp de șase ani petrecuți zi de zi la Comanda acestui Regiment.

Ceva mai simplu, mai impresionant și mai plăcut nu putea spune.

(Azi e vremea faptelor, nu a vorbelor...).

După asta răspunde Domnul Colonel, mulțumindu-i lui Tonny pentru frumoasele urări pe care i le-a făcut, atât Domniei Sale personal cât și nobilei Domniei Sale soții, care astăzi e departe, și nouă, pentru strădania pe care am depus-o, spre a le oferi ceva frumos.

Ne citește apoi Cornel, epigramele în care atinge pe fiecare, potrivit obiceiurilor, pe care le are și modului de comportare.

Câteva rânduri pline de umor și observații fine.

Gustarea servită - din bunătățile aduse de Sandu, fratele lui Tonny - udate cu vin de Cegled, alb transparent, desleagă inimile și îndeamnă pe toți la vorbă.

Domnul Colonel cere mereu masa, de când a auzit că avem și sarmăluțe de purcel în foi de varză murată.

Gazdele Locotenentului C... de la Tapioszele vin pe la orele 21.

Sosesc îmbrăcate în fel de fel de pardesie, paltoane, șaluri, șube... care să le ferească de frig.

Până la urmă a găsit el pe unde să se infiltreze, ca să le mângâie puțin.

Din petrecerea din seara asta lipsește doar muzica și Nea Nicu.

Muzicanții au fost luați să sape tranșee în fața Budapestei, iar Nea Nicu s'a oferit să rămâie de serviciu pe Divizion, la Tapiobicske.

E cu Joli...

Și un pahar de vin.

Bun tovarăș pentru Noaptea asta mare, când afară suieră vântul și'n cameră e cald și mâine vei pleca pe front și vei petrece zile de-a rândul în zăpadă și frig.

Pentru noi, un taraf de lăutari țigani, care să ne încânte mereu inimile noastre întristate, ceva de dor și jale, ceva din cântecele puste, ceva nostalgic, era bine venit...

Dar nu e.

Lipsa lor este suplinită de Tonny sau Sandu, care ne cântă la pian și de Locotenentul G..., Cornel și Sandu care înjghebează din când în când câte un trio simpatic.

Spre sfârșit, Locotenentul G... fiind bine dispus își etalează și singur vocea făcând să tremure ferestrele casei notarului.

Masa a decurs în bune condițiuni.

Bucatele au fost bine pregătite, vinul bun, cozonac și prăjituri suficiente.

Buna dispoziție era pe chipurile tuturor.

S'a glumit, s'a râs, s'a cântat...

Domnul Colonel, Nea Mitică, Domnul Căpitan I... și Sublocotenentul R... pleacă în jur de orele 1...

Și petrecerea continuă până către ziuă, noi ceialalți tinerețea rămânând.

Spre ziuă apoi Domnul Locotenent C... și cu mine ducem musafirele de la Tapioszele acasă.

Un drum chinuitor.

Vântul suflă cu putere.

Ger năpraznic, uscat, a oprit parcă viața din cursul ei normal.

Caii alunecă pe luciul de gheață al șoselei.

În docarul de patru persoane, stăm șase.

Și stăm foarte incomod.

Totuși cineva trebuie să le conducă.

Întoarcerea e și mai dureroasă.

Caii obosiți abia merg, vântul suflă mai cu putere, gerul e mai mare.

Îmi îngheață genunchii, cu toate că-mi succesc șuba în toate felurile ca să-i ocrotesc.

Pleoapele se răcesc.

Obrajii amorteșc.

Mi-e somn...

Drumul pare lung... lung... mai lung ca nici odată.

Căldura plăcută a camerei și moliciunea așternutului mă fac să uit și frig și vânt și gheață.

Imediat adorm.

La prânz mergem cu toții să asistăm la masa trupei, la Bateria de Comandă.

Domnul Colonel le spuse câteva cuvinte, ciocnind cu ei un pahar de vin, în sănătatea lor și a familiilor lor.

Suntem încă aici când apar un Domn Locotenent Colonel de Aviație sovietic și un Domn Căpitan, invitații noștri la masă, pentru ziua de azi.

Masa se servește tot în casa notarului.

Tot noi suntem gazdele.

I-a plăcut Domnului Colonel locuința noastră.

Intimitatea caldă, familiară, care domnește înăuntru.

Se servește un meniu bogat, ales, bine pregătit.

Vin și prăjituri din belșug.

Un taraf de țigani unguri cântă în surdină cântece naționale românești, bucați din opere sau muzică barbară de pustă.

Pentru aliații noștri, în repertoarul lor nu au decât „Katiușa”.

Totul decurge într-o atmosferă cordială și sobră.

Invitații noștri sunt politicoși, atenți și foarte serioși.

Noi ne străduim să dăm mesei o atmosferă cât mai plăcută și să facem astfel ca să se simtă toată lumea bine.

După ce se termină masa, invitații ne părăsesc, conduși de Domnul Colonel și Nea Mitică.

Rămânem noi să continuăm petrecerea până către seară.

Numai între noi e altceva.

Și voia bună, veselia, glumele se revarsă din fiecare pahar de vin băut, când lăutarii ne cântă ceva, care ne spune că suntem tineri și viața noastră este.

Tinerețea e o mare bogăție.

Cei ce au pierdut-o fără rost, s'o plângă, iar cei ce i-au gustat din bucuriile sale în plin, să trăiască cu amintirile.

Până și Tonny cel mai serios dintre noi, cu principiile sale cele mai austere, bea, cântă, glumește, alături de noi, ca un sfios ștrengar.

Spre seară trecem puțin pe la birou, apoi ne întoarcem.

Când ajungem acasă găsim pe Aurică vorbind prin semne cu o duduie grăsuță.

O cheamă Erzsike.

E din Cegled.

În Tapioszentmarton a venit la rude.

De astăzi va fi Doamna... Aurică.

Și cu toții bem un pahar de vin în sănătatea ei și a proaspătului menaj.

Masa de seară o luăm la noi.

Afară de cei patru locatari și Erzsike, mai e Locotenentul C... cu Ica.

Petrecem o seară plăcută.

Ca în familie.

Tineretea noastră găsește izvor de glume și veselie în orice situație am fi.

În ziua a doua de Crăciun suntem invitați să asistăm la masa trupei la unitatea lui Nea Nicu, după care să luăm masa la popota ofițerilor de acolo.

Până la Tapiobicske mergem cu mașina Domnului Colonel.

Rămân Aurică și Tonny să vină cu trăsura.

Pe Nea Mitică îl dor măselele și e lăsat de serviciu la Comandament.

Până la Tapiobicske facem 5 minute.

Sunt doar 5 km.

Șoseaua e bună, pietruită, cu un luciu de ghiață, pe care mașina alunecă săgeată.

Și astăzi, drumul e mult mai liber de coloane, căruțe și mașini.

În Tapiobicske s'au dus lupte crâncene.

Mare parte din sat e distrus.

Pe străzi sunt încă, prinse de gheață, arme, cartușe, proiectile...

La intrarea în sat, câteva tunuri anticar, distruse stau cu țeava în pământ.

Pe la încrucișări de drumuri, tancuri cu blindajul găurit, cu șenilele rupte, cu armamentul scos din funcție, privesc ca niște monștri de oțel pe cei care trec.

Drumul spre Divizia I trece prin apropierea Comandamentului Regimentului.... Dorobanți. Aici poposim o clipă ca să urăm Domnului Colonel M.... să-și poarte Regimentul din victorie în victorie și să se întoarcă sănătos acasă.

Suntem tot aici când sosește Domnul General Comandant al Diviziei, în inspecție.

Masa pe care o oferă Nea Nicu ostașilor de Sfintele Sărbători, e copioasă.

Un păhăruț de rom, ciorbă de pasăre, cartofi scăzuți cu carne de porc, piftie, cozonac și vin...

Câți din cei rămași în țară mănâncă'n ziua asta, atâtea feluri de mâncare?

Dar ei sunt în țară.

La vetrele lor.

La interesele lor.

Ei nu vor pleca mânie să lupte și să moară pe meleaguri străine.

După ce gustăm și noi din fiecare fel, Domnul Colonel le spune câteva cuvinte de urare pentru ei și familiile lor, apoi ciocnim un pahar de vin pentru gloria Regimentului și izbânda finală.

Popota celor din Tapiobicske e instalată în camera Locotenentului G...

Stă la Doctorul Veterinar..., care a fost ridicat de trupele inamice în retragere. Acasă e numai soția, o Doamnă încă tânără, distinsă, elegantă, cultă...

Gazda le-a pus la dispoziție tot ce are mai bun.

Și masa are în adevărat un aspect de casă mare.

Mobile, covoarele, tablourile, vesela, tacâmurile, dovedesc gusturile și buna stare a proprietarilor.

Deși mennu-l este cu gust întocmit și bine preparat și vinul nu lipsește, totuși masa recurge într-o atmosferă rece, oarecum oficială.

Mâncăm în tăcere.

Glumele lui Nea Nicu și Locotenentul G... de data asta nu ne mai poartă spre buna dispoziție, veselie, haz...

Nu înțelegem de ce?

Suntem doar tot cei de eri, din noaptea ajunului Tapioszele...

Poate gândurile ne sunt purtate spre alte meleaguri, înapoi unde au rămas cei dragi... și unde doar cerul știe când ne vom întoarce.

Către sfârșit a apărut și gazda cu o nepoată de 18 ani.

Tonny devine iar tălmaciul nostru.

Acum se mai încălzește atmosfera.

Doamna povestește, glumește, râde...

Nepoata, o fată drăguță durdulie, așteaptă un Colonel de 28 ani din armata sovietică, pentru a se căsători cu el.

Odată cu întinericul ne întoarcem la Tapioszentmarton.

Ziua a treia de Crăciun trece în preocupări mărunte.

Fiind și Comandantul pieței, sunt silit să umblu cu detașamentul de cartiruire al Regimentului Infanterie care a debarcat în Cegled și urmează să sosească.

Seara îi scriu lui Fănel, fratele cel mai mic, student în anul I la Politehnică care-și serbează ziua numelui astăzi.

Pentru el și toți Ștefanii din familie beau singur un pahar de vin.

Sfântul Ion

Până la sfântul Ion, timpul a trecut în preocupări mărunte.

Serviciul nu ne cere prea mari eforturi.

Mesele la popotă sunt pline de bună dispoziție, glume și haz.

De fiecare dată, după desert, ascultăm poveștile din tinerețe ale lui Nea Mitică și ale Adjutantului.

Acum sunt oameni așezați...

Cuminți...

Le place însă să-și amintească din trecut.

Să povestească...

Sorbind din cană, înghit câte o înghițitură din vinul în care sifonul face bășici, îi ascultăm râzând și când povestea lânzește, îi ațâțăm.

După ce plecăm de la popotă, noi cei patru amici din casa notarului, întorși acasă ne așezăm pe fotolii în fața sobei sau în jurul unei mese și mâncăm floricele de porumb, prăjituri... râdem și glumim...

Între noi se află Erzsike, uneori chiar Ica, cu care ne înțelegem prin Tonny sau prin semne.

Adeseori vine și menajul Locotenentului C... cu care stăm până târziu.

În casa notarului e întotdeauna cald, plăcut și intim.

Glumele, veselia, hazul sunt ale tinereții noastre.

În momentele de melancolie, Tonny ne cântă la pian...

Noi privim în trecut și trăim câteva momente în mijlocul celor rămași în țară, undeva în Moldova, Muntenia sau Ardeal...

De Anul Nou, organizatori sunt Nea Mitică și Adjutantul.

Oameni serioși.

Căsătoriți.

Cetățeni demni ai scumpei noastre țări.

Cu un loc bine definit în societate.

(Acasă sub papuc).

Și petrecerea nu putea fi altfel decât ei.

Serioasă.

Demnă.

Semi-oficială.

De data asta are loc la Comandament, în sala mare a popotei, sub privirile portretelor familiei Kubinyi.

Musafiri sunt ofițerii Grupului.... Aprovizionare.

La miezul nopții am ascultat discursul Măriei Sale Regelui, pe al Șefului Guvernului, după care Domnul Colonel, care a închinat pentru Rege, Țară și gloria Regimentului.

Ne-am risipit cu toții pe la casele noastre curând după miezul nopții după ce s'a terminat masa ș'am ascultat câteva cântece ale tarafului de țigani, care de data asta n'a avut prea mare trecere.

Acasă bem un pahar de vin cu Erzsike.

Fata asta a preferat să stea acasă singură... să-l aștepte pe Aurică, deși a fost invitată de aviatori, prin Ica, care se despărțise de Locotenentul C..., să petreacă Anul Nou cu ei.

Ba și-a refuzat și sora.

Din ce ascunzișuri o fi format sufletul ei?

A treia zi de Anul Nou ne ia Dl. Colonel pe mine și pe Cornel cu Dsa în inspecție la Tapiobicske.

De acolo Cornel pleacă cu Domnul Căpitan P..., Comandantul Companiei de Transmisiuni de la Divizie la Armată după niște aparate

de radio, iar eu la Sandu, fratele lui Tonny - după piese de schimb pentru Opelul Domnului Colonel.

Când mă întorc aflu că Domnul Colonel e cu Domnul General Comandantul Diviziei în inspecția instrucției la Regimentului de Dorobanți, cantonat tot aici.

La telefon aflu că a sosit al doilea Eșalon în Cegled.

Seara, apare călare Adjutantul Divizionului, care ne aduce vești din țară, ziare, scrisori.

Puțin mai târziu sosesc cu o căruță Eugen, Sublocotenentul I... și Sergentul Major T.R. E... După ce se întâlnesc puțin la noi, servesc câteva prăjituri și beau un pahar de vin, pornesc mai departe spre Tapiobicske.

În ziua de bobotează am luat parte la o slujbă religioasă, făcută de preotul Regimentului Infanterie.

A fost un moment de înălțare sufletească, de reculegere, de rugă.

Ostașii au fost încântați că au putut lua parte la acest serviciu divin.

Când ne întoarcem de la Sfânta Slujbă, aflu că trebuie să recunosc un itinerariu și posibilitățile de cantonare în două sate în vederea unei deplasări în apropierea frontului.

Cu mare greutate convingem pe Domnul Colonel să ne lase să ne ducem a doua zi.

După prânz mai apare în casa notarului o Doamnă.

O cheamă Iulia.

Adoua zi cu motocicletă de la Divizie, plec cu Cornel spre Tapiobicske, Tapiosag, Tapioszecso, Tapiosuly, Tapiosap.

Drumul Budapestei pietruit e foarte bun. Tot lungul lui ne întâlnim cu coloane de mașini sovietice în drum spre front.

Într'un sat găsim o coloană de români, ardeleni, care au fost ridicați de acasă odată cu retragerea frontului, pentru lucru.

Sunt îmbrăcați prost, ruși, slabi, totuși pe chipul vânăt de frig li se cetește bucuria întoarcerii la căminurile lor.

Înspre Tapiobicske și Tapiosag drumul e prost. Noroiul înghețat își scoate ochii din zăpadă. Suntem siliți să mergem numai cu viteza a II-a. Ba, la un moment dat suntem gata să ne răsturnăm.

Ultima parte a drumului o facem sub ninsoare.

Ninge.

Cad fulgi mari, deși, uimitor de albi.

Plutesc ușor prin cer.

Ajunși jos, îngroașă mantia nevinovăției, care acoperă urâciunile pământului.

În Tapiosap poposim la notar, de la care luăm informațiile necesare, apoi ne duce primarul la un țăran să ne încălzim și să mâncăm.

Cetățeanul nu avcea foc decât în bucătărie.

Pentru noi încălzește imediat camera de oaspeți.

Când îi cerem tacâmuri pentru a putea servi găina luată de la popotă, ne aduce și câte o farfurie de papricaș, pe care eu personal nu-l pot mânca.

Găina noastră și sticla de vin sunt minunate.

- Putea-i să mai iei o sticlă îmi spune Cornel când vede că vinul s'a terminat.

- De ce n'ai luat tu?

- Dacă aș fi lăsat să te îngrijești tu de masă, ne-am fi ales doar cu papricașul gazdei, pe care văd că l-ai lăsat jumătate în farfurie.

- Ei...

Când ne întoarcem îl căutăm în Nahykata pe Sandu, să-l invităm la noi.

Dar el lipsește. E plecat la Arad.

În Tapiobicske facem un scurt popas și felicităm pe Domnul Căpitan I... E doar ziua Domniei Sale. Îl găsim la Locotenentul G... chibiț la o masă de patru.

La Tapioszentmarton, la Comandament nu găesc pe nimeni.

Cu Aurel merg la Bateria de Comandă, ca să cinstim un pahar cu cei pe care îi cheamă Ion.

Acum toți au vin.

Și totuși nimeni nu bea mai mult decât poate suporta.

Nu am văzut nici un ostaș în stare de ebrietate.

Lăudabil.

Când revenim la Comandament îl găsim pe Domnul Colonel.

Îi raportează rezultatul recunoașterii, după care m'apuc să fac darea de seamă, pentru Divizie.

De ieri seara Locotenentul C... și-a adus fostele gazde. (Fiind părăsit de Ica, e iarăși liber).

Acum sunt toate trei la el, acasă.

E și Lizi.

În timp ce lucrez cu Tonny la Darea de Seamă, și Sergentul T.R. T... desemnează schițele necesare, mă cheamă la telefon Locotenentul C...

Vorbesc cu el ca de la Tapiosap.

Îmi transmite rugămintea lui Lizi ca să fac tot ce pot să viu acasă.

După ce terminăm, pornim spre casa notarului, locuința noastră unde va avea loc și petrecerea din seara aceasta.

E ziua Adjutantului.

Eu sunt îmbrăcat ca de drum.

Mergem încet și vorbim...

La primul cot ne devansează, fără să ne observe Domnul Colonel, Adjutantul și Nea Mitică cu cele trei dudui.

Acasă noi ajungem ceva mai târziu.

Când apar îmi sar toate în cale, să mă vadă, să mă îmbrățișeze, să mă sărute, mulțumite că am venit.

Cred că abia acum sosesc.

Mă bucur și eu de bucuria lor.

(O vanitate... O vanitate...).

În seara asta Nea Mitică e în vervă.

De când a venit și până a plecat a vorbit într'una, a făcut glume, a râs.

Toată seara el a fost sufletul petrecerii.

Nea Mitică.

Știind că în curând vom pleca spre alte orizonturi, nu tot așa de plăcute, căutăm să storcem ultimelor clipe, maximum de distracție ce ne pot oferi.

Vin, cântec și femei...

La toate acestea noi adăugăm o masă bună.

Cine știe, odată intrați în luptă, câte zile nu vom mânca o singură dată în 24 ore, sau poate niciodată...

În preajma frontului, omul caută să trăiască cât mai intens, ultimele clipe, ce îi pot oferi oarecare bucurii.

Pe urmă, știe el că nu va mai avea parte decât de frig, mâncare înghețată și la ore neregulate, insecte și pururea în față spectrul morții.

Pentru asta petreceți băieți acum cât mai puteți.

A voastră e viața.

A voastră-i tinerețea.

Mâine la datorie, pentru țară.

Lăsați filosofările asupra vieții și studiile înalte pentru cei care locuiesc o cameră caldă, undeva'n țară, fără perspectiva de a veni pe front.

Către orele trei, musafirii se retrag.

Conducem pe Domnul Colonel și cele trei Dudui acasă.

A fost o seară minunată.

Nimic n'a lipsit.

Ne-am simțit cu adevărat mulțumiți.

În drum spre casă, aflând că în curând vom pleca spre front, Lizi îmi dă o cruciuliță de argint cu lanț, pe care singură mi-o agață de gât.

O voiu ține ca talisman.

Dar în timpul luptei într'un sat din Slovacia mi-a fost furată.

Am regretat.

Era de la o fată care se ruga pentru mine.

Comandant de detașament de cai

În dimineața zilei de 11 ianuarie, Regimentul se pune în marș, potrivit ordinului de operații, primit încă din ziua de 9, pentru a se deplasa într-o nouă zonă de staționare, mai aproape de front.

Conform hotărârii Domnului Colonel, eu voiu rămânea aici, Comandant peste oamenii care au în primire pe cei 140 cai, primiți de la Regimentele de Infanterie ce s'au contopit cu ale Diviziei noastre și s'au repartizat Divizionului III, ce urmează a sosi, din zi în zi.

De această onoare nu am putut scăpa, cu toate discuțiile furtunoase ce au avut loc la popotă sau sau în biroul D-sale.

Am căzut în dizgrație.

Se duc toți...

Rămân singur.

Șef peste 35 oameni și 140 cai.

Neplăcută situație.

Să rămâi singur acolo unde ai petrecut clipe frumoase în tovărășia prietenilor, camarazilor...

Ca și când ai rămânea să plângi pe mormântul unor vremi frumoase, de care te leagă multe amintiri, ce au fost cândva.

Cum mă voi simți nu știu.

De sigur că voi fi stingher.

Singur cu ordonanța.

Atrăgător, nu?

Am stat în fața Comandamentului până a plecat ultima căruță.

Apoi, m'am uitat lung după ei...

Și dacă n'aș fi știut că-i voi ajunge curând din urmă, aș fi lăcrimat.

Ieri către seară, Locotenentul C... a fost anunțat că Ica s'a întors acasă.

Fugise de la aviatori.

Prin ordonanță-l întreabă dacă o mai primește, deoarece n'are unde se duce, toți cunoscuții ei fiind prieteni cu aviatorii.

Și el, suflet bun, a primit-o.

Acum stau amândoi în fața fostului Comandament și nu știu ce să facă.

Ea plânge.

El regretă că nu poate să-i ajute cu nimic.

Cu el nu o poate lua, cum îl roagă ea.

Până la urmă îi cere s'o trimită la Tapiogorgye.

Acolo are cunoscuți.

Acolo se află Joli.

Dar ultima căruță a plecat de mult.

Sunt doar ei și trăsura Regimentului cu care trebuie să plece el.

Ultima salvare le sunt eu.

Dar nici eu n'am căruțe la dispoziție.

Toate s'au dus să care materiale, alimente sau furaje.

Voiu primi peste câteva zile una.

- Dar până atunci?

- Până atunci va locui cu tine.

- Domnule Locotenent, știți că nici eu nu sunt singur.

- Știu și tocmai de asta te rog. Ea nu e pretențioasă. Ceva de mâncare și un pat unde să se culce. În casa notarului aveți destul loc.

Și până la urmă Ica a rămas cu mine.

După ce-mi aranjez toate treburile, în noua mea însărcinare, o conduc acasă.

Aici se întâlnește cu Erszike și Iulia.

Trei femei înlăcrimate.

Și eu singur.

Îmi vine să râd... dar și să plâng.

Interesant.

Într'un colț Erszike plânge după Aurică.

Plânge clipele frumoase pe care le-a petrecut în mijlocul nostru.

Plânge îndeostul, bunul trai, ce s-a avut cât a stat cu noi, pe care cine știe când îl va mai regăsi.

Umblă din cameră în cameră și plânge.

Plânge cu hohot.

Își smulge părul.

Mângăie și udă cu lacrimi fiecare lucru, pe care a pus Aurică mâna.

În cele din urmă se culcă pe patul atâtor nopți și plânge cu sughițuri, cu spasm, cu desnădejde.

Și'n disperarea asta furtunoasă, îmi dau seama că e angajat și sufletul ei.

Erzsike s'a atașat de Aurică, diavolul blond, pururea zâmbitor.

În alt colț plânge Iulia, pentru plecarea mea, pe care o simte că nu poate întârzia mult.

Plânge pentru plânsul celeilalte.

Plânge și Ica cu capul pe masa din dormitorul meu și al lui Cornel, în jurul căruia a petrecut și ea clipe plăcute.

Plânge plecarea Locotenentului C...

Plânge situația în care se află.

Plânge greșeala pe care a făcut-o plecând de acasă, de lângă părinții ei.

Plânge pentru întunericul zilei de mâine, pentru nesiguranța viitorului.

Trei femei plâng.

Fiecare cu motivul ei.

Cu durerea ei.

Cu întrebările ei.

În casa'n care am petrecut trei săptămâni frumoase.

În casa notarului de unde până astăzi n'a eşit veselia, gluma şi cântul...

În casa celor mai frumoase petreceri.

Astăzi, când totul a luat sfârşit, eu ultimul rămas aici, din cei care i-am populat până acum încăperile, sunt silit şi să ascult.

Plânsul a trei femei.

Plânsul a trei inimi.

Durerea a trei suflete.

Şi'n sufletul meu e durere şi regret.

Iar de n'aş fi bărbat, aş plânge şi eu.

Mi-aş uni lacrimile cu ale lor.

Pentru desnădejdea lor.

Pentru necazurile lor.

Pentru durerea lor.

Şi poate pe furiş s'ar strecura o lacrimă şi pentru ziua de mâine, un mare semn de întrebare.

Cât am stat aici, foarte puţin de altfel, am fost toată ziua ocupat.

Pe la grajduri în control, la primărie după fierari, pentru potcovit caii şi după căruţe care să-mi sducă furaje, pe la dormitorul oamenilor, la bucătărie...

Masa o luam la popota grupului.

Pentru Ica şi Erzsike trimiteam acasă.

Iulia fugise.

Îmi venea greu să mă întorc acasă, în camerile veseliei noastre, să văd lacrimile celor două femei.

Veneam târziu, obosit şi mă culcam imediat.

Truda zilei îmi dădea somn greu, lipsit de vise.

La câteva zile după ce am plecat cu Regimentul din Tapioszentmarton se întoarc Corneliu cu motocicleta şi m'anunţă să mă duc cu caii la Cegléd, să-i predau Diviziei a III-a, care a sosit, apoi să-i ajung la Tapioszecs.

Douăzeci de km.

A fost un marș frumos.

Caii legați câte 5, unul lângă altul, cu sfori, curmee, sârmă, se deslegau ș'o luau rasna peste câmp, se încurcau în legături, neobișnuiți să meargă unul lângă altul, se smuceau, se băteau...

Cățiva, extrem de slabi, după o parte din drum au renunțat să mai meargă.

Unul costeliv, bătrân, a căzut la intrarea în oraș și nu s'a mai sculat.

Păcat că era o zi frumoasă cu soare blând.

În oraș găsesc coloana Divizionului, deja angajată spre Tapioszele.

Frumos.

Pe drum întâlnesc Domnii Locotenent M... și Locotenent F... Comandanții celor trei Baterii.

Într-un sfert de oră le predau caii.

Erau așezați pe Baterii.

Procese verbale făcute.

Apoi ne deplasăm cu toții în capul coloanei și mergem la pas spre Tapioszele.

E riscant.

Pe drum îmi povestesc noutăți din țară, iar eu le spun ce am făcut aici. Deja la jumătatea distanței îi părăsesc.

Se face prea târziu și mă tem că nu voi mai găsi unde să dorm.

Cu calul merg până la poarta casei lui Lizi.

După ce descalez, îi spun să aibă grijă de cai și a doua zi la ora 8 să fie aici.

El se duce apoi acolo unde a fost cantonat cu Bateria, când am poposit în sat.

Eu încerc să fac să mi se deschidă.

Inutil.

Încolțiți de frig, mă duc alături la fosta-mi gazdă.

Ea-mi deschide imediat.

Face focul să mă încălzesc.

Îmi dă să mănânc.

Tot bună a rămas, băbuța noastră.

Prin ordonanța unui Sublocotenent de la Divizie, care vine să doarmă aici, reușesc să mi se deschidă la Lizi.

Venirea mea le bucură.

Dovadă că nu le-am uitat.

Când află însă că ceilalți au plecat deja spre Budapesta și mâine mă duc și eu, după ei, se întristează.

Tot restul nopții rămân aici.

A doua zi îmi iau rămas bun și plec la Tapioszentmarton.

În poartă rămân trei femei făcând cu mâna, a despărțire.

Ne vom mai întâlni cândva?

Ajuns acasă, expediez pe Ica la Tapiogyorgye, c'o căruță apoi plec și eu spre Tapioszecso.

Tapioszecso

Tapioszecso, sat mare și frumos, așezat pe șoseaua Budapestei, este trambulina noastră spre front.

Aici Regimentul stă o săptămână.

În acest timp sosește Eșalonul Domnului Maior T.C.V.... și Eșalonul Domnului Căpitan D...

Operativ avem 7 Baterii.

Lipsesc două, care au fost oprite în carantină la Simandul Nou, lângă Arad, deoarece au avut un caz de tifos și o comandă de Divizion care va veni cu ultimul eșalon al serviciilor.

Așa cum suntem, putem fi băgați oricând în luptă.

Când ajung și eu la Tapioszecso, într'un amurg domol, cu soare cu dinți, îmi găsesc prietenii instalați.

Nu mai stă nimeni ca la Tapioszentmarton.

Acolo am fost rentieri în vacanță.

Aici frontul e aproape.

Uneori noaptea se aude bubuind tunul pe frontul Budapestei.

Regimentul se reorganizează, pregătindu-se de vremuri grele.

A doua zi după sosirea mea la Tapioszecso avem inspecția Domnului General A... Comandantul Artileriei Armatei.

De la D-sa aflăm că vom porni cât de curând spre alte orizonturi.

Corpul de Armată a fost scos de pe frontul Budapestei și îndreptat spre Cehoslovacia.

Îi vom urma și noi, căci operativ intrăm sub comanda lor.

Într-adevăr, imediat după prânz primi ordinul de operații.

A doua zi, în zori, urmează să pornim spre Nord.

Întreaga după amiază e un haos.

Ordine peste ordine, inspecții, birouri de împachetat...

Toți vor lămuriri...

Toți cer să le spunem unde mergem.

Dar nici noi nu știm mai mult ca ei.

Tot ce am știut le-am spus și lor.

Ne pregătim pentru drum lung.

E iarnă....

Și e frig. Și vântul ne va însoți mereu.

Seara la popotă, sunt aproape toți ofițerii Regimentului.

E o masă de despărțire de vremurile bune.

Mâine plecăm spre front.

Goana spre Cehoslovacia

Este încă întuneric când coloana Regimentului se pune în marș, pornind spre Nord.

O dimineată de iarnă cumplită.

Vântul geme turbat.

Gerul a împodobit ferestrele cu straturi groase de gheață.

Drumul e lucios ca oglinda.

Caii, potcoviți încă de la Tapioszentmarton, și-au tocit colții și acum alunecă la fiecare pas.

Printre ei sunt unii nepotcoviți de gheață.

Acestora le e imposibil să meargă pe drum.

Cu toate greutățile de care ne lovim de la plecare, unitățile apar, una după alta, de pe ulițele pe care au fost cartiruite, încolonându-se în ordine normală.

Domnul Colonel cu mine și Cornel, stăm la punctul inițial unde privim încolonarea.

După ce se termină de scurs întregul Regiment, ne urcăm și noi în trăsură și pornim după ei.

La Tapiosuly ne întâlnim cu Bateria Comandă a Regimentului grupată pe un mic loc viran, deoarece dublase coloana Div. I-a, care nu plecase încă.

Când ajungem în capul Diviziei, Căpitanului B... raportează că a fost oprit de Regimentul Infanterie, care nu s'a scurs încă.

Într'adevăr, dintr'o curte mai iese încă, una câte una, căruțele Infanteriei. Au de urcat o pantă alunecoasă, caii nu sunt potcoviți și pentru asta au întârziat.

Domnul Colonel dă ordin Diviziei să devanseze ultimele elemente ale Regtului de Infanterie, care se chinuiesc să urce panta.

Coloana noastră urcă ceva mai ușor.

După ce se scurge Divizia I-a, ne întoarcem la Tapioszecso, pentru a vedea dacă popota a plecat sau nu.

Aveau acolo popotarii niște fete, care le ajutase la bucătărie, de care nu voiau să se despartă.

La Tapiosuly, Divizia a II-a așteaptă să se scurgă unitățile în fața sa, spre a se angaja pe pantă.

Aici facem un scurt popas.

Domnul Maior T.C.V... ne servește o țiucă fierbinte foarte bună, preparată personal. Noi îi servim cu friptură de pasăre, ficat prăjit, vin...

Ne îngheață mâna mâncând.

Gerul nu s'a mulmicit încă.

Vântul parcă s'a mai potolit.

După ce terminăm, pornim mai departe.

În Koka Domnul Colonel e chemat la raport la Domnul General, care-i spune că e supărat că în patru ore și jumătate am mers abia 11 km.

Aflând motivul întârzierii, se potolește.

De la Koka drumul intră într'o regiune de dealuri.

Câmpia rămâne în urmă, o amintire a vremii petrecută în satele în care am poposit și a cântecelor de pustă pe care ni le-au șoptit țigani în clipe ce nu vor fi uitate.

În Zsambok, coloana trebuie să urce o pantă abruptă și lunecoasă.

Pentru urcarea ei se întrebuințează toți servanții și caii de manevră.

Satul e în mare parte distrus.

Urmele războiului rânjesc înfiorător.

Cele mai multe case sunt lovite în plin.

Se văd acoperișuri doborâte, pereți dărâmați, geamuri sparte...

Turla bisericii stă să cadă.

Satul pare pustiu.

Pe uliți abia se vede, ici și colo câte un copil sau bătrân.

Puține sunt casele deasupra cărora apare o șuviță albăstruie, de fum.

Jalea și pustiul și-au dat mâna, în jurul satului, vrând să-i stingă și ultimul semn de viață.

La eșirea din sat întâlnim Divizia I-a, poposit să dea masa la ostași și să se odihnească animalele.

După ce servim puțină piftie de la Nea Nicu, relicve din vremurile bune și un pahar de vin de Cegled, pornim mai departe.

Satele prin care trecem sunt pline de ostași sovietici în refacere, spitale...

La Heviz, satul în care vom cantona, ajungem odată cu întunericul.

Adjutantul și cu Tonny, care plecase de dimineața cu mașina, ne conduc în locuința Domnului Colonel.

Aici dăm ordine pentru a doua zi, ni se modifică itinerariul și zonele de staționare, mâncăm puțină marmeladă și ficat rece, apoi plecăm spre camerele noastre.

Domnul Colonel se culcă.

În așteptarea mesei de la popotă facem o vizită lui Aurică și lui Tonny.

La ei mai întâlnim pe Locotenentul C.V.... de la 8-a, pe Sublocotenentul M... de la 7-a și pe Locotenentul C... de la a 9-a.

Mâncăm semințe, bem vin, glumim, râdem...

Către orele zece ne despărțim, pornind cu toții la casele noastre.

Masa încă nu este gata.

Vinul prea tare și băut pe nemâncate începe a-și face efectul.

Acasă ne culcăm și trimitem ordonanțele la masă.

Mi-aduc aminte ca prin vis că m'a trezit Mircea, noul meu tovarăș și păzitor al bagajelor și mi-a dat ceva să mănânc.

Când a fost și ce am mâncat nu știu.

A doua zi de dimineață pornim mai departe.

De data asta sunt singur cu Domnul Colonel.

Cornel a plecat la cartiruire.

Nea Mitică, grijuliu să fie punctual, s'a sculat mai de dimineață ca de obicei.

Și la ora fixată a plecat.

N'a citit bine ordinul și a plecat după ora sovietică, nu românească.

Abia l-a putut opri Adjutantul, care a plecat cu mașina când l-a întâlnit în satul Bag, la vreo 10 km de Heviz.

În Bag trebuie să așteptăm până se încolonează un Regimentul De Infanterie, ce merge înaintea noastră, după care pornim.

Trecem prin Aszod, Iklod, Galgamacsa, Galgagyork, Puspok-Hatvan.

La intrarea în șoseaua Godolo - Budapesta, întâlnim alte coloane, care se îndreaptă spre Nord.

Suntem siliți să oprim până se scurg ei, ca să ne putem angaja apoi noi.

În Aszod trecem pe la o încrucișare de drumuri.

Șoseaua spre Nord se bifurcă.

O ramură merge prin Hatvan spre Szecseny, iar alta prin Balassa-Gyarmat spre Modry Kamen.

Pe toate cele trei ramuri vin coloane de mașini, căruțe...

Și toți trec pe la încrucișarea asta de drumuri.

Regulatoarea circulației, o rusoaică sergent, are mult de lucru.

Când trece coloana noastră, fracționată de coloana de mașini, ce merg spre Hatvan în mici fracțiuni, stăm și noi aici.

De aici până la Puspok Hatvan drumul este foarte greu.

Pantele sunt din ce în ce mai lungi.

De pe comunicații secundare ies mereu coloane în drumul Nordului.

E o încurcătură de unități ce n'am văzut nici când.

Drumul îngust permite pe alocuri, destul de greu devansarea coloanelor oprite undeva înainte.

În Galgamacsa stăm vreo 2 ore și așteptăm coloana rămasă cu capul înaintea unui pod, unde drumul dă complet blocat de două coloane, din care una urcă spre Nord, iar alta coboară spre Aszod.

Masa de prânz o luăm în trăsură.

Domnul Colonel și cu mine mâncăm o găină și bem un litru de vin.

Văzând că așteptarea în Galgamacsa tinde a se prelungi, pornim spre Puspok-Hatvan.

Cu mare greutate reușim să ne strecurăm printre coloanele române și sovietice, care circulă în toate direcțiile.

Toți vor să treacă întâi.

Unii merg spre front, să schimbe alte unități.

Alții se duc după muniții.

Nici unii nici ceilalți nu pot întârzia.

Atunci discută, argumentează și până la urmă la rezolvări de compromis.

Ajunși în satul în care vom staționa, abia găsim cartiruirea pe o uliță laterală.

Centrul e ocupat de spitale sovietice.

În camera Domnului Colonel, care e și sală de mese pentru popotă, lucrăm ordinele pentru a doua zi, după care mă duc lângă biserică, în colțul satului să aștept coloana.

Sosește odată cu întunericul.

Eu sunt silit să stau acolo în frig până ce apar toate fracțiunile ca să le arăt unde trebuie să meargă.

Coloane trec într-una.

De două zile, spune populația, zi și noapte trec tunuri, infanterie, coloane pe jos sau cu mașina.

Exodul spre Nord.

Corpul... Armată scos de pe frontul Budapestei gonește spre Cehoslovacia.

După ce se scurge întregul Rgt., mă duc să mănânc, apoi acasă să mă culc. Sunt frânt de oboseală.

Frigul m'a pătruns cu toată șuba și căciula blănită cu apărători pentru urechi și cele două perechi de mănuși ce le port de când am pornit în pribegie.

Aici, în Puspok Hatvan, stăm trei zile.

În prima zi abia avem timp să ne instalăm.

Eu trebuie să cuturem satul, pentru a restrânge unitățile noastre, spre a face loc și Regimentului... din Divizia noastră ce va sta tot aici.

După ce termin cu ei, trebuie să plec din nou pentru a găsi loc pentru niște ostași sovietici în trecere.

Seara, birourile noastre se transformă în dormitor pentru 100 ofițeri din Armata Sovietică, în drum spre front.

Comandantul lor, - un Locotenent - fost aviator de vânătoare, din Irkutsk și ajutorul său, iau masa cu noi și dorm la Nea Mitică.

La noi dorm trei Sublocotenenți.

În noaptea asta toți avem musafiri.

A doua zi ei pornesc mai departe.

Noi rămânem.

În cea de a treia zi a popasului nostru, ne inspectează Domnul General și șefii de servicii de la Divizie.

După ce se termină inspecția, ne deplasăm și noi la Divizia I-a în Alsap.

Sunt bine instalați într'un castel.

Păcat că în mare parte distrus.

În jurul orei 19 ne strângem cu toții la Domnul Colonel pentru masă.

La un aparat de radio de campanie, pus în funcție de Cornel, se prinde Bucureștiul.

E o muzică minunată.

Stăm cu toții în jurul lui și ascultăm.

Inima ne bate parcă mai cu putere.

Melodiile cunoscute, aduse de unde, peste spații, ne apropie parcă de țară.

Deși suntem departe de ea, o simțim parcă trăind, pulsând în ea viața, o simțim a noastră... numai a noastră.

Când atmosfera e mai plină de nostalgie și fiecare gândește la cei rămași în urmă, apare un curier cu un plic.

Îl iau și îl desfac.

- E ordin de deplasare, spun după ce citesc primele rânduri.

Toți mă privesc nedumeriți, dușmănoși.

Cum am îndrăznit să-i tulbur?

- Când trebuie să plecăm? întreabă Domnul Colonel.

- În noaptea asta răspund eu după ce cercetez mai amănunțit ordinul.

- La ce oră?

- La 22,30.

- Închide radio. Pregătiți-vă de deplasare. Să plece agenții cu ordinele la unități mi se adresează mie.

- Am înțeles.

Toți ne risipim să dăm ordine de împachetare.

Cu Tonny lucrez ordinul pentru unități, și îi dăm drumul.

Din Puspok Hatvan plecăm la 0,30.

La ieșirea din sat găsim clolana oprită, deoarece Regimentul de Infanterie, care a fost cantonat cu noi, nu s'a scurs încă.

Au o pantă prelungită de urcat ș'apoi un coborâș abrupt.

Caii, nepotcoviți de gheață, alunecă.

Căruțele sunt grele.

Nu e nimeni să-i supravegheze și ostașii coboară panta, căruță cu căruță.

Abia la o oră după miezul nopții ne putem angaja.

După ce se scurg unitățile noastre, plecăm și noi.

La cca 2 km de Galgaguta, drumul e blocat de o coloană.

O devansăm, să vedem din ce cauză staționează.

Capul ei este oprit acolo unde șoseaua de la Alsap intră în drumul Nordului.

Pe aici se scurge Divizia I-a.

Abia după ce se scurge el, se pune în marș și coloana din fața noastră și putem intra și noi în sat.

Aici, un Căpitan de la Divizie ne spune că trebuie să așteptăm să treacă un Batalion dintr'un Regiment de Infanterie, apoi noi.

Dl Colonel pleacă înainte cu mașina.

Așteptând să ne vie rândul, ne încălzim la foc de pae, făcut pe marginea drumului.

Și cât ține coloana, se văd focuri arzând.

Noroc că inamicul n'are aviație.

Într'un târziu, pătrunși de frig intrăm într'o casă și ne culcăm cu capul pe masă, sau pe speteaza scaunului lângă soba în care gazda face pentru noi foc.

Când ne trezim, se luminează de ziuă.

Batalionul nu s'a terminat de scurs.

Acum apare, când și când câte o căruță dintr'o companie de Pioneri.

După îndelungi discuții, ne permite ca să plecăm noi după ei.

Drumul e greu.

O pantă ușor urcândă, acoperită complet de gheață.

Caii alunecă.

Oamenii sunt nedormiți, obosiți.

Frigul a pătruns prin îmbrăcămintea lor pirpirie de iarnă.

Abia urcăm panta și coborâm în vale unde suntem siliți iarăși să oprim.

În fața noastră se întinde coloana cât vezi cu ochii.

Și toată stă.

Majoritatea căruțelor n'au nici cai.

După cca cinci ore, pornim mai departe.

Înaintăm încet.

Caii se chinuiesc să meargă, dar alunecă și cad.

Unii se rănesc..., se scoală și pornesc mai departe.

Alții rămân definitiv.

Un spasm, puțin sânge zvârlit pe gură și pe nas..., apoi adorm pentru totdeauna.

Mergem cu toții pe jos.

Deși sunt îmbrăcat cu șubă, manta, veston, și flanelă..., tot mi-e frig.

La popasul de prânz intrăm într'o casă, ne încălzim și mâncăm o ciorbă de la cazan și puțin jambon și șuncă de la popotă.

Pâinea e înghețată.

Abia putem mușca din ea.

De aici, drumul e din ce în ce mai greu.

Pante din ce în ce mai lungi și grele.

Șoseaua acoperită de gheață ar putea fi folosită de patinoar, dacă ar fi netedă.

În Becske suntem siliți să ne oprim.

Compania de Pioneri din fața noastră, abia urcă.

Caii sunt extenuați.

Satul e aproape complet distrus. Pe fiecare uliță se văd câteva tancuri scoase din serviciu.

Până să ajungem sus, în creasta dealului, avem mult de lucru.

Sus e un platou pe care poposim.

În părți se înalță trufașe culmile Szanta și Eszterhat.

Urmele luptelor ce au fost pe aici, umplu platoul.

Tancuri distruse, muniție risipită, tranșee cu resturi de măști, de arme și de haine...

Cât poposim pentru odihnă, facem lângă un tanc distrus, foc din pulbere de tun.

Mai departe drumul coboară.

O serpentină lunecoasă se încolăcește pe creasta dealurilor.

Mersul e chinuitor.

Cere eforturi mult prea mari, atât pentru oameni cât și pentru animale.

Din loc în loc, în șanțul șoselei găsim cai morți. Unii sunt înghețați, alții n-au avut timp să se răcească.

Soarele dă să se ascundă după creasta unui munte, când apare Domnul Colonel cu Adjutantul și cu Tonny.

Puțin timp după Domnia Sa, apare și Domnul General.

După o scurtă discuție cu Domnul General, aprobă ca să rămânem în noaptea asta în primul sat Magyarandor.

Eu plec la cartiruire.

Satul e însă în întregime ocupat.

Nu găsim nici o cameră liberă.

În peregrinarea mea din casă în casă, întâlnesc pe Domnul Căpitan P... din Cavalerie, pe care l-am cunoscut la Galați. E cu Grupul de Subzistențe al unei Divizii de Cavalerie.

Când vine Domnul Colonel, îl aduc aici.

Domnul Căpitan e tocmai la masă. Și nu se lasă până nu servim liqueur, piftie cu pure de cartofi, cașcaval, ochiuri, vin...

Povestea se lungește.

Mai târziu apare și Domnul Colonel M..., Comandantul Regimentului Dorobanți.

Cu toții, bând vin sau carcalete, stăm până la miezul nopții.

Când ne ducem la popota serviciilor Diviziei de Cavalerie, unde gătisese și pentru noi masa, găsim toți ofițerii culcați pe jos, în bucătărie și sufragerie.

Ne culcăm și noi, alături de ei, unde găsim loc.

Oboseala și frigul ne-au răpus.

În zori pornim mai departe.

De data aste drumul e mai liber ca până acum.

Coloanele din fața noastră s'au mai scurs.

Cornel și cu mine plecăm cu Bateria Comandă, în trăsură.

Urcasem panta care duce spre platoul, pe care se află orașul Balassa-Gyarmat, când ne ajunge Domnul Colonel cu mașina din urmă.

După ce ne dă ordin să lăsăm să treacă înaintea Compania de Pioneri, care a pornit astăzi mai târziu, pleacă la Divizie cu Adjutantul și cu Tonny.

Nea Mitică, Cornel și cu mine mergem cu trăsura în Balassa-Gyarmat.

A fost cândva frumos acest oraș, așezat pe un platou între munți.

Acum e aproape în întregime avariata.

Pustiu.

Doar uniforme militare se văd pe toate străzile.

După ce vizităm tot centrul, ne întoarcem la coloană.

Tocmai e gata de plecare când ajungem.

La ieșirea din oraș, coloana ține drumul mare, în loc să-l părăsească, pentru a merge pe cel ce duce spre Modry Kamen.

În fața unui spital, după ce prin Locotenentul G. V..., ce știe ungurește, ne lămurim care e drumul nostru, ne întoarcem.

La orele 14,30 intrăm în Cehoslovacia.

O bună bucată de drum merg cu Domnul Căpitan D..., în docar.

Masa de prânz o luăm în Szeli, la o fată drăguță care fuge de noi.

Nu terminasem de mâncat, când ne ajunge din urmă Domnul Colonel M..., cu Regimentul Dorobanți, și coloana pornește mai departe.

Pe drum ne întâlnim cu Adjutantul Regimentului cu mașina, care ne caută de zor să-i dăm hărțile regiunii.

El ne spune că în noaptea asta trebuie să intrăm în poziție și a doua zi să atacăm.

PARTEA a II-a

CÂMPURI DE BĂTAE

CAPITOLUL I

Operațiunile din Masivul Javorina (24.I.1945 - 19.III.1945)

Subcapitolul I

Lupta pentru avantposturile fortificate ale „Liniei Beneș”

Intrăm în poziție

În mijlocul satului Kis Kurtos, în care trebuie să cantonăm, suntem întâmpinați de Tonny, care ne anunță că trebuie să ne continuăm marșul până la Dol Strehary (Also Esztergaly), unde va trebui să ocupăm poziție.

Și fără popas, coloana își continuă drumul, printre dealuri abrupte, pe valea unui pârâu sgomotos, afundându-ne tot mai mult în părțile cele mai de Est ale munților Javorina.

Drumul pietruit a fost acoperit de zăpadă, dar gerul și coloanele care s’au scurs neconținut pe el, de când a trecut linia frontului, l-au transformat într-o oglindă de gheață.

Înaintăm cu greu.

Întunericul care se lasă compact, ne îngreunează și mai mult mersul.

De undeva, de pe niște creste, coboară coloane sovietice de Artilerie.

De unde vin?

Unde se duc?

Cine știe!

Partea asta a marșului este mai grea ca toate de până aici.

Să orbecărești prin întuneric, pe o șosea alunecoasă, cu colții de gheață la cai, tociți, când coloanele circulă și într-o parte și în alta și mașini încărcate cu muniție, ostași, alimente, trec în goană spre prima linie!

În Modry Kamen ajungem la câteva ceasuri după ce se lasă întunericul.

Suntem ca într'un defileu.

Drumul e străjuit și de o parte și de alta, de creste abrupte, stâncoase.

Oprim capul coloanei în piață.

O unitate de infanterie sovietică, se plimbă cântând pe uliți.

Ici și colo apar infanteriști români.

Undeva, spre Vest s'aude bubuit de tun.

Frontul e mai aproape de cât ne închipuim noi.

Orașul e așezat între pereții înalți a doi munți, separați de pâraul Kurtoș.

O mică porțiune de teren frământat, între doi munți, adăpostește casele orașelului, stațiune balneară, de la poalele piscului Pecnastrana.

De pe niște stânci, înfîpte într'o coastă prăpăstioasă, zidurile unei cetăți străjuiesc molcom viața micului târg de munte.

Deși e întuneric, abia putem să ne vedem om cu om la câțiva metri, totuși ne dăm seama că orașul e în mare parte distrus.

Pentru cucerirea lui s'au dus lupte serioase.

Pe undeva, spre periferie, tot mai fumegă incendiile provocate de bombardament.

Populația încă nu și-a revenit.

Poposiți în piața târgului, Nea Mitică pleacă cu Tonny, să se lămurească asupra drumului care duce la Dol Strehary.

E noapte.

Întuneric besnă.

Și hărți nu avem.

După ce bat la mai multe porți, în dosul cărora ecoul hăue pustiu, le apare un moșneguț, îmbrăcat în costum național slovac.

De la el află că se poate merge pe două drumuri la Dol Strehary, dar că amândouă sunt la fel de abrupte și inaccesibile tunurilor noastre.

Pentru ostaș, în vreme de campanie, nu există „nu se poate”.

Inamicul nu ne așteaptă până ne pregătim noi de luptă.

Și mâine trebuie să atacăm.

Ne angajăm deci pe unul din cele două drumuri.

În noaptea asta trebuie să intrăm în poziție.

Cu greu urcă primele trăsuri vreo 200 metri, apoi se opresc.

Mai departe nu se poate merge.

Drumul se îngustează, ajungând până la urmă ca abia să aibă loc o căruță.

Ghiata, locul de săniuș al copiilor, face să alunece îngrozitor caii.

Panta devine din ce în ce mai abruptă. Sunt locuri unde ajunge la 40 grade. Totuși trebuie să urcăm.

Imediat plec pe jos, pe unul din drumuri, iar Cornel cu Tonny pe celălalt, pentru a-l recunoaște.

După o jumătate de km mă întorc.

Deși sunt militar din fragedă copilărie ș'am fost crescut în mentalitatea severă că ordinul trebuie executat, fără murmur și șovăire, cu orice preț, totuși sunt silit să recunosc că pe aici nu se poate urca.

Mă întorc în târg, la Nea Mitică, să aștept întoarcerea lui Cornel și Tonny.

Căruțele care fuseseră deja angajate pe pantă, le coborâm târâș cu servanții. Caii abia singuri reușesc să coboare, pe lângă garduri unde mai e puțină zăpadă.

E ger năpraznic.

Zăpada scârțâe sub picioare.

Încerc să mănânc - odată cu ostașii - o ciorbă caldă de la cazan, dar repede prinde a avea ace de gheață.

Pe valea pârauului Kurtos, dinspre linia munților, suflă un vânt puternic și pătrunzitor.

De frig mă plimb în jurul căruțelor, pe la focurile făcute furiș pe sub garduri, sau între ruinele fostelor vile de vizitatori.

Nea Mitică umblă după timbre.

Într'un târziu, răpuși de frig, intrăm într-o casă. Ne oprim lângă bucătărie, lângă sobă. Gazda ne aduce câteva scaune...

Ce plăcută e căldura când frigul ți-a pătruns până la oase.

În camera de alături, niște ofișeri sovietici joacă poker.

Începusem să ațipim, când vine un ostaș să ne anunțe că a venit Adjutantul și ne caută.

Puțin refăcuți, de căldura din cameră, ieșim în piață.

Adjutantul ne anunță că trebuie să ne întoarcem, pentru a merge pe alt drum la Dol Strehary.

Dar șoseaua e blocată.

Peste coloana noastră, care oprise pe dreapta, au mai venit alte căruțe de infanterie, pe două, pe trei rânduri...

E o învălmășeală cumplită.

Ne trebuie aproape o jumătate de oră până reușim să facem loc pentru întoarcere.

Caii sunt obosiți.

Oamenii înghețați.

În noaptea asta trebuie însă, să intrăm cel puțin cu un Divizion în poziție, altfel camarazii infanteriști vor fi siliți să atace fără sprijinul tunurilor noastre.

Ar fi foarte greu pentru ei.

Între Modry Kamen și Kis Kurtos se află satul Nagy Kurtos, de unde un drum de care părește șoseaua pietruită, pentru a duce, printre păduri, pe creste, în valea pârâului Striecka, unde se află ascuns sub zăpadă, satul Dol Strehary.

De cum părăsim șoseaua principală, drumul urcă.

E o manta lungă și abruptă.

Zăpada, bătută de copitele cailor atâtor coloane, câte s'au scurs pe aici, s'a transformat în gheață.

Colții potcoavelor abia o ating și alunecă.

Urcușul e un chin.

Am încercat să mergem cu intervale mărite între căruțe, dar nu e posibil.

Suntem siliți să angajăm căruță cu căruță, brandt cu brandt.

Folosim toți oamenii disponibili. Împingând la căruță, uităm că e noapte, că e frig, că frontul e aproape.

Punem câte două și trei perechi de cai la o căruță. Îi ducem și de dârlogi și-i conducem și de călări. Încearcă bieții cai să urce, întind în ham, potcoavele alunecă pe ghiață, cad în genunchi, încearcă să se scoale și iar cad. Unora le fug toate picioarele odată pe ghiață și cad complet la pământ. Când se scoală sunt nervoși, tremură, se tem.

În urmă rămân bucăți de piele jupuită de pe genunchi, pete de sânge.

Sunt și cai răniți mai grav, scoși din serviciu.

De la coloanele care au urcat acelaș calvar ca noi, cândva mai înainte, au rămas pe marginea drumului, cai morți, înghețați.

Câtva timp am avut întreaga șosea la dispoziție.

Puteam să facem manevră de forță pe toată întinderea ei.

Acum de sus au prins să curgă iar coloane sovietice. Infanteriștii sgribuliți, cu ranițele'n spate, armament greu de infanterie, tunuri anticar, obuziere...

Vin din noapte...

Și se duc în noapte...

Anonimi luptători pentru patria lor.

Încet, încet începe să se risipească întunericul.

Oare se face ziuă?

Atât de mult ne-a trebuit să urcăm această pantă?

Uitându-ne atenți, zărim de după un nor, apărând luna.

Ea risipește bogat această lumină de zori de zi.

Zăpada strălucește cu sclipiri de diamant. (Fiecare pom din pădurea'alb, pare îmbrăcat în haine de argint).

Și vântul s'a mai molcomit puțin.

Din cai ies aburi.

Oamenii sunt plini de apă.

S'au încălzit acum.

Ajunși pe coama dealului, zărim la câteva sute de metri în față, coloana unei Baterii de Brandturi, care fusese angajată de Adjutant, înaintea noastră, pe aici. Ca un lung șarpe negru, stă încolăcită pe serpentinele drumului. Din loc în loc se zăresc focuri, în jurul cărora dansează umbre negre.

E Bateria Locotenentului F..., și în fața ei Bateria Locotenentului M.V..., poposește sub clar de lună.

Ostașii stau în jurul focurilor.

Din când în când svârle câte unul câte o vorbă... Dar nu îndrăznește nici unul să răspundă.

Când focul e gata să se stingă, se scoală câte unul să mai aducă ceva lemne.

Caii, cu pături pe ei, stau legați de căruțe. Au fost scoși din ham.

Fânul din fața lor îi îmbie să mănânce, dar ei nu vor. Dormitează.

Oboseala și frigul i-a pătruns și pe ei.

Văzând că n'are de gând să pornească coloana, mă urc cu Nea Mitică în trăsură Regm. și pornim în sus, pe lângă căruțe, cai și oameni în așteptare.

De acum, viața lor va fi un lanț nesfârșit de așteptări.

Dincolo de Bateria a 8-a, găsim drumul liber.

Din când în când mai coboară câte o căruță cu ostași ruși.

Comunicăm acest lucru la Baterii, și ele se pregătesc de plecare.

Urcăm a doua pantă.

Către mijlocul ei, la marginea pădurii, câteva căruțe cu muniție, ale Regimentului de Infanterie, ce va ataca a doua zi, au blocat drumul.

Mergând în coloană, când una s'a oprit, deoarece caii erau extenuați, cei din spate au vrut să treacă pe lângă ea înainte, dar abia eșită din rând s'a oprit și ea.

Pe aproximativ o sută de metri, sunt vreo 10 căruțe risipite tot latul drumului.

Unele au câte un cal alb, ce tremură de frig și oboseală.

Altele n'au deloc.

Lângă ele, în șanțuri, sunt cei doi cai morți. Nu s'au răcit încă.

Ostașii stau sgribuliți în jurul căruțelor, așteptând pe cel care s'a dus la Regiment, să aducă alți cai, pentru a ajunge la timp cu muniția pe poziție. Ne trebuie ș'aici o bună bucată de timp, până să eliberăm o parte din șosea. Abia ne angajăm cu primele căruțe ale Bateriei Locotenentului M.V.... și de sus încep a curge iar coloane de căruțe și tunuri sovietice...

Vin pe o coloană, pe două, pe trei...

Ba s'aud și clacsoane, undeva, în urmă...

Ca să descurcăm drumul, trebuie să-i lăsăm să treacă ei întâi.

Și trec... trec mereu....

Sunt trupele pe care le-a înlocuit Corpul nostru, spune cineva.

Când vedem că în fața noastră drumul s'a mai liberat, ne înțelegem cu comandanții Unităților care trec, ca după un număr de trăsură de al lor, să urmeze același număr de trăsură de al nostru.

Egalitate.

Și noi mergem pe poziție și trebuie să fim la timp acolo.

Vom fi oare?

Când începem să ne strecurăm, îl las pe Nea Mitică cu Locotenentul G.V..., aici și pornesc cu trăsura mai departe.

Abia pot să mă strecor printre coloane.

Ceva mai sus întâlnesc Bateriile Divizionului Domnului Căpitan B....

Ei au urcat cele două pante la căderea serii ș'acum sunt oprite în mijlocul pădurii.

Ostașii, strânși roată în jurul focurilor, risipite prin pădure, par negri la oficiere de rituri păgâne.

Caii dorm în picioare, în ham.

Suntem în noaptea premergătoare unui atac și până în zori trebuie să intrăm în poziție.

De aici sunt silit să merg pe jos.

Las trăsura în rândul căruțelor în adăstare și plec.

Cobor pe lângă coloana Divizionului I.

Pe de lături trec căruțe și mașini sovietice în goană.

Drumul e alunecos.

În poalele șubei se împiedică vântul.

Gerul se întetește iar.

Luna, plictisită să tot vadă coloane, tunuri, oameni muncind din greu, în miez de noapte, se ascunde după un nour.

După ce cobor o bună bucată de vreme, ajung la un pod peste o prăpastie.

De aici, drumul începe să urce. Întâi domol, apoi din ce în ce mai pieptiș.

Panta trece de 30 grade.

De aici veneau țipetele, strigătele, îndemnurile, care se auzeau până sus.

Acum urcă Bateria Locotenentului R....

El a plecat cu Comandantul Divizionului în zona pozițiilor.

Cu tunurile a rămas Locotenentul P...

La câțiva zeci de metri de pod, un tun încearcă să urce.

Are șase perechi de cai.

Toți servanții sunt la roți.

Manevră de forță.

Îndemnați de conducători, caii încearcă să pornească, dar alunecă și cad.

Se scoală și servanții iarăș împing și caii încearcă să înainteze.

Dar în zadar.

Cu mare chin, punând și câte 10 perechi de cai, mai mult împinse de servanți, începe a urca...

Acum pornesc toți să strige, să îndemne, să fluere.

Servanții împing.

Ofițerii duc caii de frâe, îndeamnă ostașii, caii împing la roți, alături de toți ceilalți.

Suntem pe front.

Cu toții mânați de același ideal: PATRIA

Tovarăși de suferințe. Trăim bucuriile și necazurile împreună.

Ascultând mai atent, în larma de voci care comandă, sfătuiește, îndeamnă, strigă, cheamă, disting și glasul Domnului Colonel. Tot aici găsesc și pe Adjutant și pe Cornel cu Tonny, lucrând cot la cot cu ofițerii și ostașii de la Baterii.

Dar abia înaintează câțiva metri tunul și se oprește iar.

După ce se odihnesc și oamenii și caii, operația începe de la început.

Iarăș același chin, aceleași greutatea pentru a porni din loc.

Drumul, puțin bombat la mijloc, face ca tunul să alunece în părți.

În dreapta e o prăpastie.

În stânga un șanț adânc, un mal, apoi o pădure.

Trebue o foarte mare atenție ca să nu cadă tunul, cu cai cu tot în prăpastie sau în șanț.

Și până să urce tunul sus, pe o miniatură de platou, se opresc de 7-8 ori, caii se istovesc, alunecă, cad în genunchi, cad în ham, se julesc, curge sânge, se rănesc... oamenii își sleesc puterile, se încălzesc, îi cuprinde moleșeala, transpiră...

Și caii și oamenii trăiesc clipe de istovitoare munci.

Operația aceasta se petrece cu fiecare căruță, cu fiecare tun în parte.

La o trăsură Garulis, caii osteniți și istoviți de eforturi și ger, au început să dea înapoi de la jumătatea drumului. S'au oprit doar pe marginea șanțului într'un stâlp de telegraf.

Un cal a alunecat ș'a căzut în șanț.

De acolo nu s'a mai sculat.

Căruța popotei Regimentului de Infanterie, care va ataca mâine, s'a răsturnat.

Toată vesela s'a spart.

Amândoi caii sunt răniți.

Ostașii stau în jurul ei, la foc și picotesc.

Puțin mai sus, tot pe o pantă, o mașină în pană.

Motorul a înghețat.

Șoferul se căsnește să-i înlocuiască, nu știu ce măruntae sfărâmate.

Lângă ei un foc mare, din butoi, își svârle lumina până departe.

Flăcările se ridică drept spre cer.

De la o vreme a început să ningă.

Cad fulgi mari și deși.

În câteva minute un strat gros de zăpadă s'a depus pe șosea.

Dar de desupt gheața tot lunecoasă a rămas.

Pentru Domnul Colonel au făcut ostașii, la mijlocul pantei, pe marginea prăpastiei, sub pomi ai pădurii, un foc de losbe de fag ș'au așternut în jur pae de grâu și fân.

Când simte că frigul îl pătrunde, ne lasă pe câte unul din noi să supraveghem urcușul și Dsa cu ceialalți se duce să se încălzească la foc.

E îmbrăcat cu șuba, lungă până în pământ. Pe cap are o căciulă cu apărători pentru urechi, legată sub bărbie. În picioare poartă niște cisme de pâslă, care țin foarte cald, spune Dsa. Mănuși nu are. Spune că la mâini nu îi este frig. Doar din când în când și le învelește în mânecile șubei destul de lungi.

Noi, ceialalți, avem de asemenea cojoace, căciuli, pâslari, mănuși...

Doar Tonny e numai în manta și cu capelă. El spune că niciodată n'a purtat ceva mai gros.

Când vine la foc Domnul Colonel se întinde pe fân și se încălzește la dogoarea lui.

Ne aciuim și noi pe lângă Domnia sa.

Ne încălzim...

Și tăcem...

Un ostaș are grijă să nu se stingă focul. Din când în când apare cu câte o losbă în spate pe care o așează peste celelalte, în flăcări.

De unde le va fi aducând doar el știe.

Vocea celui rămas să supravegheze urcușul s'aude amestecată cu a celorlalți, strigând, îndemnând, sfătuind...

După ce ne încălzim, trecem cu toții iarăși la lucru.

E o noapte de adevărat calvar.

Și caii și oamenii muncim din greu.

Tun după tun, căruță după căruță, sunt urcate pe platou.

De sus cad mereu fulgi mari și deși.

Zăpada ni s'a așezat cuminte pe căciulă, pe umeri, pe pâslari.

Din când în când ne scuturăm să cadă, dar nu mai putem zâmbi ștregărește ca altădată.

Operația durează toată noaptea.

Larma în pădure nu contenește o clipă.

Și pe măsură ce unii urcă, alții coboară, ca să le vie iar rândul la urcuș.

Într'un târziu, obosiți, pătrunși de frig, înfometați, ne cuibărim în jurul focului să ne încălzim.

Și adormim.

Alături e prăpastie neagră de nu-i vezi fundul.

Pe drum, cai și oameni urcă tunuri pentru a'mproșca mâine moarte în inamic, cu larmă de barbari.

Focul arde domol.

De sus cad mereu fulgi mari și deși.

Când ne trezim, simțim că ne-a înghețat spatele și picioarele.

Tonny și-a ars mantaua la umăr.

E tot întuneric.

Calvarul urcușului nu s'a terminat.

Noaptea asta pare mai lungă ca un veac de așteptare.

Până ajungem de nu mai putem vorbi, abia ne mișcăm de osteneală și frig.

După ce termină de urcat toate Bateriile Dizionului I, Domnul Colonel pleacă cu Adjutantul la Divizie.

Cornel, Tonny și cu mine mai stăm puțin, apoi pornim și noi spre Erdoszel, un sat aproape de calvarul acestei nopți, unde ar fi Comandamentul.

Ne conduce Cornel.

E noapte.

Întuneric.

Ninsoarea s'a întetșit.

Acum abia mai vedem la câțiva pași.

Ca să apere de frigul care l-a pătruns, Tonny și-a pus o pătură pe umeri. Pare un patrician roman îmbrăcat în togă de sărbătoare.

Urcăm întâi - Cornel e în frunte - până sus pe platou.

Birjarul trăsirii Regm., care a reușit să se strecoare între timp până aici, a dispărut.

Suntem siliți să pornim mai departe pe jos.

O luăm peste câmp, pe un așa zis drum de țară, pe care eu nu-l văd de loc.

Larma celor care continuă să urce, rămâne din ce în ce mai în urmă, până se pierde înghițită de viscol și depărtare.

N'avem nici o lumină cu noi.

După ce s'o fi conducând Cornel, nu știu.

Tot în noaptea asta, am mai trecut odată, călare pe aici.

Era lună.

Nu ninge.

Acum nu se vede nici la zece pași.

Mergem unul lângă altul, sgribuliți.

Lui Tonny îi cade toga de pe umeri și până la urmă furios o asvârle.

Eu îmi îndes mai bine căciula pe urechi.

Cornel bate din picioare să-și desmorțearcă degetele înghețate.

- Stați! Ne-am răăcit se oprește când începe a se afunda în zăpadă...

- Am pierdut drumul.

- „Dar unde vezi tu drum?“, îl întreb eu înfuriat că l-am pierdut și că nu-l văd.

- Nici eu nu-l văd.

- Atunci?

- Îl simt sub picioare.
 - Cum asta?
 - Când nu m'afund prea mult în zăpadă, până să dau de ceva tare, lunecos, e semn că sunt pe drumul bun.
 -

- Și când m,afund fără să mă opresc, până nu intru în zăpadă până la genunchi, înseamnă că am părăsit drumul”.

- Unde ai învățat tu asta? La tine în sat, pe malul Dunării, unde abia cad odată pe an câțiva fulgi?”

Nu-mi mai răspunde, ci merge voinicește spre sat.
 Tonny e tăcut și tace mereu.
 Viscolul devine din ce în ce mai înfiorător.
 Din toate părțile s'aude șuierul vântului.
 Suntem în plin câmp.
 Înconjurați de întuneric.
 Nici o lumină nu se zărește nicăieri.
 Zăpada, care cade de sus abundent, amestecată cu cea viscolită, ne intră'n ochi, pe după gât, în pâslari...

Suntem oameni de zăpadă, pierduți într'un imens pustiu alb.
 Dacă n'am ști că suntem în Slovacia, spre centrul Europei, ne-am închipui că polul zăpezilor eterne nu e departe de noi.
 Într'un târziu zărim ceva lumină.
 Să fie sat?
 Dă Doamne!

Când ne apropiem mai bine, aflăm că e o mașină a Diviziei în pană.

De la ei până la sat nu mai e mult.
 Ajunși în sat ce să facem?
 Unde te duci în puterea nopții, pe un viscol ca acesta?
 La ce poartă să bați?
 Și cine-ți va deschide?
 Până la urmă tot Cornel ne scoate din încurcătură, ducându-se la centrala Diviziei.
 Șeful Centralei e un oltean de al lui.
 Acolo stăm până prinde a se lumina.

La un loc cu ostașii întorși de la construcții de linii telefonice,
întinși pe pae, pe ranițe, sau pur și simplu pe dușumea, ațipim puțin.

Când ne trezim, parcă ne simțim mai bine.

Acum, odată cu lumina, facem calea întoarsă.

Tăiem direct prin pădure.

Tot Cornel ne conduce.

Intrăm în zăpadă până la genunchi.

Frigul începe să ne pătrundă.

Când ajungem la cea de a treia pantă de la Nagy Kurtos la Dol
Strehary găsim urcat abia Divizionul I și Bateria a 7-a.

Ce chin!

Ce muncă uriașă!

Acum se străduiește Locotenentul M.V... să-și urce Bateria.

Pe Nea Mitică-l găsim ceva mai sus.

Peste manta și-a pus o pătură.

E vânăt la chip.

Zăpada i s'a așezat abundent pe umeri, pe caschetă, pe cisme...

Se plimbă, încoace și încolo să se mai desmortească.

- Mă... grozavă noapte, mă...

- Chinuri de Tantal, Nene Mitică.

- Curat mă.

De când l-am lăsat cu Locotenentul C.V... urcând a doua pantă,
abia a mers un km.

De atunci s'au scurs mai bine de zece ore.

Și ce timp!

Oamenii stau vineți pe lângă focuri. Doar ochii le sticlesc.

Caii, cu pături pe ei, au fost transformați în mumii albe. Zăpada,
pe ei și pe căruțe, s'a depus strat gros. Mă mir cum de n'au înghețat.

După ce îi spunem lui Nea Mitică unde trebuie să vină coloana,
luăm o pâine înghețată de la popotă și plecăm.

Pe drum ne batem cu vântul să nu ne răstoarne și ne chinuim să
rupem câte o fărâmbă din pâinea devenită fier.

Prin Erdoszele pornim spre Dol Strehary.

Mergem pe jos, incotoșmăniți cu resturile armatei lui Napoleon,
în iarna lui 1812.

Urcăm o pantă prin pădure și din creasta dealului zărim ceva umbre agitându-se prin viscol, pe panta coborândă. Când ajungem mai aproape de ei, ne dăm seama că sunt ostașii Bateriei Căpitanului N... cu Sublocotenentul A... la organizarea poziției.

Frumoasă vreme pentru așa treabă.

În sat ne întâlnim cu Locotenentul C.O... de la A.A. Și-a instalat tunurile pe malul pârâului Strriecka ș'acum așteaptă avioanele inamice să vie să atace poziția Divizionului (Parcă ele nu au altceva de făcut, pe o vreme ca asta).

Locotenentul C.O..., văzându-ne în ce hal suntem, ne invită în camera lui.

Imediat pune ordonanța să frigă niște carne.

Noi îi dăm pâine să o desghețe în cuptor.

Când totul este gata, mâncăm cu toții din tingie și bem câte un pahar de vin. Ne pare, friptura asta de vițel mai bună ca orice pe lume.

De când am plecat în marș, n'am mâncat decât ciorbă rece de la cazan și pâine înghețată.

După ce terminăm, ne culcăm cu toții.

Cornel cu mine.

Și Tonny cu Locotenentul C.O...

Mă trezește nu după mult timp Adjutantul Regimentului, să-mi comunice să trimit ordin Divizionului de Brandturi să intre în poziție.

Îl lucrez, îl trimit, apoi mă culc iar.

Dar nici de data asta nu pot dormi prea mult, căci se întoarce Adjutantul să-mi spună că Domnul Colonel e supărat că nu ne-am ocupat de cartiruire.

De data asta sunt silit să mă scol.

Cornel și cu Tonny rămân aici.

Eu plec să vorbesc cu Domnul Locotenent Colonel I... Ajutorul de Comandant al Regimentului. De Infanterie, un foarte amabil și drăguț om, apoi cu Domnul Maior M..., Comandantul unui Divizion de Artilerie Grea, amplasat la marginea satului, pentru a obține și pentru Regiment un sector de cantonare.

După îndelungi cercetări, reușim să găsim câteva camere. Nu sunt prea bune, dar în lipsă de altele....

Comandamentul îl vom instala în conacul Contelui Zichy Ladomer.

E mare și încăpător.

Mai are ceva mobile în el.

După o scurtă discuție între Tonny și mine, ajungem la concluzia că pentru birourile operative e suficientă sufrageria conacului unde pot lucra și 20 persoane.

Din celelalte camere, va locui Domnul Colonel cu Adjutantul, în cea mai bună, Aurică, Cornel, Tonny și cu mine în alta.

Tot mai rămâne una pentru sufragerie, lângă bucătăria popotei și alta fără destinație.

Imediat aduc ostași care să facă curățenie pe jos, pereți, să taie lemne, să facă focul...

Chiar Tonny pune mâna pe mătură, pe canapele și paturi să le instaleze, pe mese să le aranjeze...

Când vin ceilalți, totul e gata.

Abia mă dau și eu pe lângă sobă, să mă încălzesc puțin, prind a veni agenți de la Bateriile Divizionului II și III să le arăt sectoarele repartizate în sat pentru cantonare.

Și iar trebuie să ies în frig și viscol, să cutreer ulițele.

Toți cer sector cu grajduri.

Caii sunt extenuați. Ultimele eforturi, frigul, i-au slăbit grozav.

Au nevoie de odihnă și căldură.

Bateria a 8-a este nevoită să mai urce o pantă pentru a intra în poziție la Gor Strehary.

Celelalte două baterii din Div. III încep a se instala, când vine Domnul Colonel în persoană și le trimite și pe ele pe poziție.

În sat a rămas doar Bateria de Comandă a Div. II Și Bateria a 5-a.

A început să se însereze, și oamenii și caii care de câteva zile nu mai știu ce e căldura și odihna, trebuie să pornească iar la drum pentru a ocupa poziție.

Să intri pe poziție noaptea, ca a doua zi să poți susține un atac.

Teren necunoscut.

Noapte târzie.

Întineric besnă.

Pe o hartă ți se arată un punct unde va trebui să-ți pui piesele și altul undeva în prima linie, unde va trebui să ai observatorul, din care să conduci focul.

Comandant de Baterie.

Un om ca toți ceilalți.

Căpitan.

Locotenent, sau

Sublocotenent.

Dar câte i se cer să facă într-o noapte.

Dacă ar fi supraom tot n'ar fi sigur că pus într-o asemenea situație, ar putea fi gata la timp.

Și el bietul nu e decât un om.

Un om, mai tânăr sau mai bătrân, coborât din cine știe ce saloane sau birouri, în noaptea asta neagră, în fața inamicului.

Cu cei care au experiența frontului e mai ușor.

Dar Comandantul de Baterie nu e singur.

Are lângă el subofițeri și ostași.

Cunoștințe vechi.

Oameni încercați de greutate.

Stâlpi de nădejde la nevoie.

Cu ei pleacă orbecăind prin teren necunoscut prin zăpadă, luptându-se cu viscolul și întunericul, având drept far călăuzitor două lozinci „Patria” și „Regele”, drept ghid o hartă, o busolă ș'o lanternă sau un chibrit...

Străbate dealuri necunoscute, înfruntă gerul, sfredelește întunericul, și până la urmă reușește s'ajungă la poziția Bateriei.

Aici rămâne Ofițerul Subaltern, cu oamenii săi și piesele sale dragi, în noapte, în viscol, cu ordinul ca până'n zori să fie gata de tragere.

Dar cum?

E întuneric și nu vede nimic.

E ger.

E viscol.

Totuși trebuie.

Comandantul de Baterie, cu telefoniștii, cu observatorii, pleacă mai departe spre postul de observare.

Tae dea dreptul peste câmp.
Prin zăpadă.
Peste tot e întuneric.
Doar în creier e lumină.
Lumină mare... albă... clară.
„Până la ziuă trebuie să fie gata de tragere”.
Și merge înainte.
Cade prin gropi.
Se lovește de pomi.
Zăpada prin care înoată îl obosește.
Gerul și viscolul îl îngheață.
Merge totuși mai departe.
Ostașii după el.
Cu aparate de observare.
Cu telefoane, bobine și legătura cu Bateria.
El? Comandantul de Baterie, e tatăl lor, ocrotitorul lor.
Cu el se duc și'n fundul pământului.
De la o bucată de vreme prind a se auzi răpăituri de mitralieră.
Atenție.
Se apropie de prima linie.
Frontul e discontinuu.
Să nu nimerească tocmai într'un gol, să meargă singuri la inamic.
Mare atenție.
Altfel...
Cota 458, 484, 460...
Unde or fi?
E noapte neagră.
Și viscolește.
Și nu se vede nimic.
Parcă se vede un vârf pe aici pe aproape.
Acesta o fi?
Ia să vedem.
La lumina unei lanterne camuflată, cu harta și busola vrea să se orienteze.
Dar vântul nu-i dă pace.
Până la urmă, cercetând împrejurimile, se lămurește.

Aici e.
 Nu s'a înșelat.
 A ajuns bine.
 Comandant de Baterie.
 După ce și-a instalat telefonul își cheamă Bateria.
 E sprijinul său.
 Apărarea sa.
 Cu ea va împărți bucuriile și necazurile în luptele ce vor urma.
 Când o aude răspunzând, zâmbește mulțumit.
 A executat ordinul.
 I s'a luat o piatră de pe inimă.
 Până la ziuă, atât Bateria cât și observatorul sunt instalate.
 Totul e în ordine.
 Odată cu lumina poate porni prima lovitură.
 Comandanți de Baterie...
 Căpitanul M.N...
 Locotenentul R.M...
 Căpitanul I.I...
 Locotenentul A...
 Căpitanul T.D....
 Locotenentul V.M....
 Locotenentul T.P. Oameni și totuși supra oameni.
 După ce pleacă și ultima Baterie a Div. III, urcăm și noi la
 Comandament.
 E noapte târziu.
 Camerele ne așteaptă calde, primitoare.
 Popota ne servește, pentru prima oară, după nu știu câte zile, o
 masă substanțială caldă.
 Apoi ne ducem fiecare în camerele noastre și ne culcăm.
 E cald.
 E bine.
 Patul improvizat dintr'o somieră sprijinită pe niște lăzi și un braț
 de pae așternut pe o foaie de cort, mă primește bucuros.
 Istovit de eforturile ultimelor zile, adorm imediat.

Primul atac

Ne sculăm de dimineață.

Încă nu s'a ridicat întunericul când plecăm, cu mașina de la Dol Strehary, unde sunt posturile de comandă ale celor două Divizioane intrate în poziție, precum și al Regimentului de Infanterie, care va ataca.

După o noapte de odihnă, într-o cameră caldă pe un pat primitor, putem înfrunta rigurile vremii și emoțiile unei zile de acțiune.

Gor Strehari, ceva mai mare decât Dol Strehary, cu două biserici, este înconjurat din trei părți de culmile cele mai de Est ale munților Javorina.

În toate părțile, ori unde te întorci, zărești numai vârfuri de mameloane, acoperite cu păduri de brad sau golașe.

Ulițele satului sunt pustii.

Rar de tot apare câte un băștinaș.

Deasupra caselor abia se destramă, ici și colo câte o slabă șuviță de fum albastru.

Războiul, ce se duce în preajma lor, i-a înspăimântat.

Un ostaș apărut dintr-o curte, unde erau câteva căruțe cu semnele Regimentului nostru, ne duce la P.C. Div. I.

Aici Domnul Colonel stabilește planul de foc ce trebuie executat de Divizioane în pregătirea și sprijinul atacului, ce se va desfășura astăzi.

Vor fi neutralizate câteva cuiburi de arme automate și amplasamente de armament greu, descoperite de observatorii noștri, sau indicate de Inf.

Pentru Div. I, obiectivele se indică pe hartă, iar pentru Div. III se comunică prin telefon.

Unitățile urmează ași calcula elementele și a face scurte reglaje pe aceste obiective.

Până la ora declanșării atacului, observatorii noștri vor cerceta cu atenție poziția inamicului, pentru a descoperi eventual noi obiective și a le ghici intențiile.

După ce Domnul Colonel dă toate ordinele în vederea atacului, un agent ne conduce la P.C. Regimentului de Infanterie

Acolo găsim doar pe Căpitanul L..., șeful biroului de operații.

Comandantul Regimentului, Domnul Colonel V... este plecat în linia I-a.

Vrea să-și dea seama la fața locului de modul cum va trebui să acționeze și de șansele pe care le va avea, căci cu o zi înainte atacul eșuase, având în același timp pierderi simțitoare.

Către prânz se întoarce.

E transpirat.

Obosit.

A mers mai mult pe jos.

Ca să urce o pantă, până la prima linie, i-au trebuit două ore.

De la recunoașterea făcută la teren, vine tare amărât.

Și-a dat seama că va ataca în zadar.

Orice efort din partea oamenilor săi e inutil.

Sunt contra lui și terenul și mijloacele de luptă.

Regimentul său are în față linia fortificațiilor pasagere a Cehoslovaciei, din poligonul de tragere al Artileriei.

Un sistem etajat de cazemate din beton sau bârne groase de lemn, cu flancări de pe o cotă pe alta, iar între piscuri pe văi detașamente mobile de schiori, dotați numai cu armament automat.

E ușor să stai în cazemată, apărat de intemperii și gloanțe, iar când vezi pieptul adversarului amenințând să te prindă ca un șoarece în cursă, să golești o bandă de mitralieră și să-l răpui.

Ostașii noștri vor trebui să urce coastele abrupte și alunecoase ale cotelor, prin zăpadă, prin frig, cu pericolul gloanțelor inamice, în față.

Ei n'au bocanci speciali pentru lupta în munți, n'au schiuri, n'au halate albe.....

Îmbrăcămintea lor kaki pe fondul alb se distinge de departe.

Cei mai mulți au doar arma cu cartușe și câteva grenade.

În asemenea condițiuni, să asaltezi un inamic puternic amplasat la teren, folosind cazemate, hotărât să reziste cu dârzenie, utilat cu cele mai moderne mijloace pentru lupta în munți, nu e ușor.

Domnul Colonel V... raportează situația.

Atacul totuși trebuie executat.

La orele 14 cele două Divizioane pornesc să scuipă foc și fum pe țevi, înmărșind moartea în inamic.

Salvele Divizionului de câmp se disting de ale Brandturilor.

O serie de pocnituri, șueră plăcut prin aer, apoi exploziile.

Parcă s'ar juca cineva cu pocnitori de bal.

Brandturile, calibru 120, au un sunet sec, metalic, la pornire, bomba se avântă spre'naltul cerului fâlfâind, apoi cade explodând cu sgomot puternic.

Unde au căzut, gropi mari, negre își cască înfiorătoare marginile și schije se risipesc razant cu pământul, până departe.

Pocnetul pornirilor, șuerul și fâlfâitul prin aer, sgomotul exploziilor durează o jumătate de oră.

În acest timp, infanteriștii noștri se pregătesc să pornească la atac.

Observatorii Artileriei scrutează atenți zărilor, pândind fiecare mișcare a inamicului.

Acum îi preocupă mai mult adâncimea poziției inamice, căci va trebui să sprijine acțiunea Infanteriei, neutralizând cu foc orice obiectiv nou ar apărea.

La ora 14,30 Infanteriștii părăsesc adăposturile, pe care și le-au făcut de când au schimbat Divizia de Cavalerie, trecută în rezervă, și pornesc la atac.

Operație grea.

Pantele pe care trebuie să urce sunt abrupte.

Cărările de munte sunt alunecoase.

Din față-i pândește moartea.

Zăpada mare le îngreuiază înaintarea.

Se încălzesc, obosesc totuși pornesc înainte.

Folosesc toate vâlcelele, mâncăturile de teren, tufișurile, pe care le întâlnesc în cale, pentru a se putea apropia cât mai mult, nesimțiți de poziția de apărare inamică.

Dar când apărătorii cazematelor îi zăresc înaintând, apasă pe trăgaciul armelor automate.

Atunci încep a cârâi mitralierele, din toate părțile, Brandturile mici de infanterie svârlu, una după alta mingi de schije, pistoalele automate pâraie serii scurte și repezi.

De undeva din spate, pornesc și tunurile să tragă.

O pânză deasă de plumb și schije se'tinde stavilă piepturilor atacatorilor noștri.

La fiecare pas, moartea le aține calea, rânjund diabolic, din glonț de armă, sau schijă caldă de obuz.

Dar avântul infanteriștilor porniți la atac nu scade.

În dreapta, un ostaș lovit în plin, de brandt inamic, e risipit în bucăți pe zăpada albă, dincolo altul culcat de un glonț ce l-a lovit în piept.

Îndemnând ostașii din ploton, unui Sublocotenent îi sfârtică o schijă brațul.

Un subofițer, sărind din adăpost în adăpost, în fruntea grupei sale, cu pistolul automat în mână, e rănit la picior. Din rană curge sânge. Zăpada rămâne roșie în urmă.

Focul inamic se întetește.

Dar zidul de piepturi atacatoare înaintează.

Încet, încet se apropie de o cazemată inamică.

Câștigă teren.

În urmă, câmpul rămâne presărat cu morți, cu răniți, pete de sânge, bucăți de carne, gropi de obuz.

Un ostaș a murit strângându-și arma în brațe.

Cine știe la ce se gândea când sufletul lui a pornit către cer.

Altul, rănit grav, cheamă brancadierul.

Un ofițer în agonie strigă: „Nu vă lăsați băieți... Înainte... Pe ei!...La baionetă... Vedeți cum fug... a noastră e victoria... Ura...” Și moare într'un ultim spasm în față la inamic.

Gloanțele inamice șuieră prin aer, se înfig în brazi, scurmă pământul...

Canonada se întetește.

Între prima linie și spate, telefoanele sbârâie. Informații se dau în fiecare clipă, asupra mersului acțiunii.

La nevoie se cere foc de Artilerie. Și Domnul Colonel dă ordin imediat Brandturilor sau tunurilor să tragă.

În urma informațiilor primite, Domnul Colonel V... își sfătuiește ofițerii, le spune ce trebuie să facă, cum trebuie să procedeze.

Cu harta în față, îndeamnă, roagă, ordonă, povățuește, ceartă părintește...

Veștile pierderilor îi întristează...

Cu fiecare nou căzut, capul i se apleacă și cuta dintre sprâncene se adâncește.

Își iubește oamenii și nu vrea să-i piardă fără rost.

Observatorii noștri urmăresc desfășurarea acțiunii, prin aparatele de observare.

Cum zăresc un obiectiv care stânjenește înaintarea, deschid focul asupra lui, apoi raportează.

Conlucrarea între arme e perfectă.

Loviturile tunurilor și brandturilor noastre se duc acolo unde trebuie.

Până seara, acțiunea progresează înec, dar sigur.

Se cucerește o cazemată.

Apar câțiva prizonieri...

Dar câte pierderi!

Inamicul s'a îndesat în teren și nu vrea nici cu un preț să cedeze fără luptă aprigă, nici un metru de teren.

Cele câteva sute de metri de stânci cucerite, cazemata și prizonierii nu meritau atâtea jertfe.

Când se lasă seara, acțiunea ia sfârșit.

Prevederile Domnului Colonel V... s'au adevărit.

Îl lăsăm abătut, dând raportul asupra acțiunii.

Noi mergem pe jos până la Divizion, apio cu mașina la Dol Strehary acasă...

Emoțiile primului atac ne-au istovit, ne-au ațâțat nervii, pierderile mari ne-au întristat.

Sumbre prevestiri pentru un început de campanie.

Dol Strehary

De dimineață, Domnul Colonel este chemat la Divizie, împreună cu Domnul Colonel V..., Comandantul Regimentului de Infanterie, care a atacat ieri.

De la Divizie sunt trimiși la Corp.

Când se întorc aduc un ordin de operații pe baza căruia trebuie să ne organizăm pentru defensivă.

Au fost chemați pentru a da lămuriri asupra poziției inamicului, în urma căroră Divizia a căzut în defensivă.

O măsură cuminte.

Se salvează oameni.

Imediat de ajunge acasă, Domnul Colonel cheamă pe Locotenentul L..., și Adjutantul Diviziei I, pentru a lucra planurile de defensivă.

Se lucrează până noaptea târziu.

A doua zi după prânz sunt gata.

După ce le expediem la unități, Locotenentul L... pleacă la Gor Strehary.

Defensivă...

Organizare pentru apărare.

Timp de recreere.

Era necesar ca să se ofere oamenilor și cailor, câteva zile de odihnă.

Noi, în conacul Contelui Ladomer, petrecem clipe de intimitate familiară, odihnă, repaus.

După masa de seară, facem câte o partidă de rummy, cu Domnul Colonel, Nea Mitică și Locotenentul C..., sau Tonny.

Conacul este situat în partea de Nord a satului, lângă biserică, pe o muche de deal.

De jur împrejur case, pomi, dependințe.

Totul este acoperit de zăpadă.

Către prânz, soarele apare de după crestele munților din perdelele de nouri.

Dacă n'ar fi tragerile de hărțuială, executate de inamic la diferite ore de zi sau din noapte și n'am auzi bubuitul tunurilor noastre, care le răspund furios, ne-am simți foarte bine aici.

Dar situația asta nu durează decât două zile.

În ziua a treia, imediat după prânz, prind a suna telefoanele.

Noi abia ne culcasem, pentru o oră de odihnă, după o masă bună...

„Inamicul a părăsit pozițiile. Infanteria proprie înaintează fără a întâmpina rezistențe. Populația primului sat în care pătrund ostașii

noștri, spune că grosul s'a retras din cursul nopții, rămânând doar ușoare elemente de ariengardă, pentru acoperirea retragerii. Acum fug și ei”.

Cât se vor retrage?

Trebuie să plecăm și noi.

Și stăteam așa de bine aici.

Toată noaptea sbârănă telefoanele.

Se dau ordine peste ordine. Se iau măsuri pregătitoare.

În zorii zilei următoare, cele 7 Baterii se împart în două subgrupări, care pornesc în urmărirea inamicului.

Cu subgruparea din dreapte pleacă Căpitanul B..., prin Potor - Dol Stregova - Hor Stregova - Brusnik, pentru a ocupa noi poziții în zona satului Sehne.

După ei plec călare, imediat după prânz, să-i anunț să intre mai repede în poziție, deoarece se pare că inamicul se amplasează la teren, la cca 10 km Nord de vechea poziție.

Trec prin sate aproape pustii, distruse de bombardament, printre creste de munți împăduriți.

Merg pe minunata vale a pâ râului Stregovai.

Mă întâlnesc cu coloane în deplasare, cu Artilerie grea în poziție..

Către seară, după o plimbare de 40 km, mă întorc la Dol Strehary.

A doua subgrupare sub comanda Domnului Maior T.C.V..., va trece prin Nagy Kutros - Modry Camen, spre a ocupa pozițiile Reciky Dol.

Întors la conacul Contelui Ladomer, găsesc totul împachetat.

Deoarece frontul s'a depărtat atât de mult, urmează a pleca și noi în cursul nopții.

Reciky Dol

Coloana Bateriei de Comandă - birourile operative - se pune în marș la orele 22.

E un viscol de n'am mai văzut din noaptea intrării în poziție.

Vântul suflă cu putere.

Zăpada involburată de vânt se plimbă prin toate colțurile.

Nouă ne intră în ochi, în urechi, după gât, pe sub manta.

Și unde dă de cald se topește, transformându-se în mici picături de apă rece, care pornesc să se plimbe pe piele, sub cămașă.

Cu Aurică și Cornel în trăsură, pornim în capul coloanei.

Prin sat mergem ușor.

Când eșim la marginea de Sud, găsim drumul spre Modry Kamen înzăpezit.

Se afundă caii până peste genunchi. Până în creasta dealului se umplu de apă...

Mergem până unde se desparte drumul spre Erdoszele, la marginea pădurii, unde ceva jos și lăsăm trăsura.

Aici începe o nouă pantă.

Câteva căruțe de la Bateria a 5-a sunt și acum la picioarele pantei. Se chinuie să urce și nu pot.

Eu mă întorc pe jos să văd ce e cu coloane.

O găsesc la marginea satului, oprită cu căruța biroului de operații ai căror mânji, schimbați astăzi de Plotonerul O..., nu vor să urce.

Dar drumul celorlalte căruțe, care au cai buni, apoi cu toți ostașii încerc să urc și pe aceasta.

Imposibil.

Trimit să-mi aducă caii de la trăsură și cu ei scot imediat căruța în creasta dealului.

Mânjii, nici trăsura goală nu vor să o urnească din loc.

Sunt nevoit să iau doi cai agenților de la unități și să le dau în schimb mânjii, pentru a putea merge până la Modry Kamen, prima destinație.

Panta, care începe la marginea pădurii, e lungă - vreo 2 km - abruptă și lunecoasă.

Urcarea ei e un chin.

Ne împărțim, noi cei trei ofițeri, Aurică, eu și Cornel, la câte trei, patru căruțe și urcăm folosind câte 2-3 perechi de cai, toți ostașii ce-i avem.

De cele mai multe ori, punem mâna și noi la roate și împingem până simțim că nu mai putem.

Când vedem că și oamenii și cai dau semne de prea mare de oboseală, ne oprim, dăm ceva mâncare la cai, iar noi ne strângem în jurul unui foc, repede aprins și facem haz de necaz.

Către sfârșitul pantei, găsim niște căruțe de ale Infanteriei oprite de câteva ceasuri aici.

Focul lor e mare, cu jăratec mult.

Așteaptă alți cai să poată urca până sus.

Caii pe care i-ai avut sunt extenuați, au căzut de mai multe ori în ham și s'au rănit.

Sus, pe coama muntelui, oprim.

Vântul suflă cu putere.

De după creasta lui Pecnastrana, apare luna.

Zăpada involburată de vânt tot ne mai îndrăgește.

Mi-e sete.

Ordonanța a uitat să ia apă de la Dol Strehary.

În toată coloana nu se găsește nici o picătură.

Atunci, un ostaș îmi aduce o jumătate de capac de bidon cu vin.

E jumătate înghețat.

Totuși îl beau.

Restul drumului îl facem pe jos.

Mergem în capul coloanei și încercăm să bagatelizăm vremurile prin care trecem.

Totuși viitorul e un mare semn de întrebare.

Când coborâm spre Modry Kamen, un agent cheamă pe Cornel cu trăsura la Domnul Colonel (Domnia sa plecase cu mașina, cu Adjutantul și Tonny puțin înaintea noastră).

Coborâșul e greu.

Bateria a 5-a, care ne-a încurcat la urcuș, acum a blocat drumul la intrarea în sat, cu tunurile și căruțele sale.

Suntem siliți să le împingem materialul cu brațele, ca să ne facem loc.

Totuși într'un loc unde drumul e mai îngust, fiecare căruță din coloană, intră cu o roată în șanț.

Caii se opresc.

Se smucesc.

Sforăe.

Și iar manevră de forță.

Eforturi.

Transpirație.

De la marginea satului panta coborândă are aproape 45 grade.

Trăsurile noastre n'au frâne.

Drumul e alunecos.

Trebue să ne oprim.

Ostașii pornesc să caute pari, care băgați între spițe și mânușile din urmă, să împiedece roata.

Dar nu găsesc.

Atunci rup din gardul unei case, ce pare pustie, câteva scânduri, le pun una peste alta și le folosesc în loc de pari.

Cu toate că dă drumul căruțelor una câte una, ținute de frâna improvizată și toți ostașii, totuși alunecă și scapă în șanț câteva din ele.

Când ajungem în piață, ne bucurăm ca niște copii.

Aici îl găsim pe Tonny, care ne așteaptă.

După ce băgăm caii în câteva grajduri, plecăm spre Punctul de Control al Regimentului Dorobanți, unde se află Domnul Colonel.

Domnia sa se pregătește să se culce, alături de Locotenentul G..., Adjutantul Regimentului Dorobanți.

Ne așezăm și noi pe scaune, în camera Adjutantului și cu capul pe masă, încercăm să dormim.

Până la ziuă reușim să ațipim puțin.

Ne tot trezesc însă agenții, care vin și pleacă cu ordine pentru a doua zi, când Dorobanții vor intra în acțiune.

La ziuă, aflu că subgruparea Maiorului T.C.V...., este oprită la Recicky Dol de un pod svârlit în aer și un câmp de mine.

S'au cerut de la Pionerii Diviziei și ai Corpului, pentru înlăturarea obstacolelor.

Până'n prinz redactăm ordine, apoi Domnul Colonel pleacă cu Cornel.

Noi ceialalți rămânem pe loc.

În puținul timp liber, aducem oamenii și căruțele în curtea fostului Punct de Control al Regimentului Dorobanți.

Caii îi băgăm în grajd.

Pe Marinică, conductorul căruței de la operații, îl trimit la Plotonerul O..., rămas în trenul regimentar la Dol Strehary, să ia alt cal.

La prânz nu mâncăm nimic.

Mi-am deranjat stomacul.

Apa e de vină.

Domnul General, Comandantul Diviziei, caută mereu la telefon pe Domnul Colonel.

În cele din urmă îl găsește.

După o scurtă discuție între ei, Domnul Colonel ne dă ordin să ne deplasăm la Recicky Dol.

Pornim la 4 după amiază.

Cea mai mare parte din drum îl facem pe jos.

Sunt doar cu Aurică.

Ceialalți au plecat cu mașina sau cu trăsura.

Drumul e greu.

Urcă mereu.

Zăpada mare.

Din loc în loc sunt în întregime acoperite de gheață.

Căruțele sunt grele.

Caii abia mai pot merge.

Trebue să facem dese popasuri.

De sus vin mereu coloane.

Din loc în loc suntem siliți să oprim din cauză că drumul e blocat.

Pe alocuri sunt căruțe încărcate cu muniție, alimente etc, oprite de ceasuri întregi. Stau să se odihnească caii, apoi pornesc mai departe.

Totuși drumul e frumos.

Pe valea unui pâraiaș, străjuit de creste abrupte în ambele părți...

Brazii foșnesc ușor când vântul se împiedică de ei.

Din loc în loc sunt maplasamente de tunuri anticar, tuburi trase, muniție asvârlită.

Ultima parte a drumului o facem călări.

La destinație ne întâmpină Cornel.

Recicky Dol.

O casă verde.

Și o fermă.

Un cuib minunat în inimă de codru.

Dar pe șoseaua mare, coloanele de tunuri și infanterie, stau pe câte 2 și 3 rânduri.

În spre Nord, la o jumătate de km, inamicul a asvârlit un pod în aer ș'a făcut baraj de mine.

Căruțele le băgăm în curtea fermei, iar noi ne ducem la vila în care locuiau probabil proprietarii.

E toată din lemn.

Ceva rustic.

Dar frumos.

Acum în ea e Comandamentul Diviziei.

De jur împrejur rețea de sârme telefonice.

În această vilă, ocupă și Domnul Colonel o bucătărie micuță, unde va lucra și dormi.

Locotenentul C... și Aurică se duc la fermă, să ocupe o cameră și pentru noi.

Până la urmă obțin una, unde vom sta cu toții, ofețeri, subofițeri și ostașii birourilor operative.

Când în jurul Comandamentului Diviziei era zarva mai mare - se aștepta Domnul General S..., Comandantul Corpului nostru - apare și Sergentul Major G..., cu un cârd de oi pentru Regiment.

În loc să se ducă la Dol Strehary, a venit la Aurică, ce ține și locul ofițerului cu aprovizionarea, până vine titularul.

Cu Domnul Colonel plecăm la o altă fermă, aflată la mai puțin de o jumătate de km, unde se află Domnul Maior T.C.V..., csre urmează a intra în cursul nopții în poziție.

Câmpul de mine a fost deplăntat de Pioneri.

Podul e nereparat, dar s'a făcut o variantă peste câmp.

După ce-i indică Domnul Colonel pe hartă unde trebuie să ocupe poziție și-i dă toate ordinele necesare, ne întoarcem la ferma noastră.

E noapte târzie.

Camarazii ne-au așteptat cu masa, dar văzând că întârzâiem au mâncat.

Mâncăm și noi apoi ne culcăm.

Nu știu dacă reușesc să dorm două ceasuri, căci am fost silit de stomac să stau mai mult pe câmp, până când vine Domnul Colonel să mă scoale și mergem la Domnul Maior T.C.V..., pentru a vedea dacă a ocupat poziție.

Ordin de la Divizie.

Pornim călări.

Să mergi prin noapte și prin viscol pe drumuri necunoscute.

Fiece tufan ne pare inamic.

Orice sgomot ne pare suspect.

În cale întâlnim coloane sovietice, în drum spre prima linie.

Sunt ale Diviziei din stânga noastră.

După ce traversăm valea pârâului Kurtos și urcăm o creastă, coborâm pe malul de Est al pârâului Plachtinsky în satul Dol Daciolomsky Stodoly, unde găsim pe Domnul Maior T.C.V..., în curs de amenajarea pozițiilor ocupate.

De aici pornim mai departe spre Daciiov Lom.

Valea pârâului Plachtinsky e adâncă.

Drumul coboară în serpentină, alunecos, abrupt.

Până în fundul văii, căruțele unei Baterii Anticar, căruțe de infanterie, de muniție, căruțele Bateriei Locotenentului P..., sunt risipite pe tot drumul.

În vale găsim podul peste pârâu distrus. Pionerii români lucrează de zor la repararea lui.

De aici, Domnul Colonel se întoarce.

Eu plec mai departe, la Domnul Căpitan T..., spre ai comunica ordinul de intrare în poziție.

Din fundul văii, urcușul e și mai greu.

Pe serpentină, găsesc ostași chinându-se să urce, cu câte 10 perechi de cai, câte un tun anticar.

Mai sus, către creastă, întâlnesc căruțele de muniție ale Bateriei Locotenentului R...

În sat, mă întâlnesc cu ostași români și sovietici.

Ici și colo sunt santinele.

Către ieșirea de Nord, găsesc Bateria a 7-a intrând în poziție.

Un ostaș mă duce la Domnul Căpitan D..., Comandantul Divizionului.

După ce comunic ordinul de intrare în poziție, îmi spune că totul va fi în curând gata. Domnia sa a luat deja legătura cu Domnul Colonel M..., Comandantul Regimentului de Dorobanți, pe care-l sprijină.

Când mă întorc, găsesc podul gata.

Urcând spre Dol Daciolomsky Stodoly, calul se sperie, alunecă și cade.

Cad și eu.

Un picior mi se încurcă în scară.
Calul se scoală și pornește înapoi.
Mă târăște câțva timp pe jos. Apoi se oprește.
Un ostaș din cei care văzuse scena, îmi ajută să mă scol.
Încalec și plec mai departe.

Când ajung la Domnul Maior T.C.V..., îi găsesc pe toți într-o chilie.

Mănâncă cartofi copti.
Spre ziuă plecăm.

N'apuc bine să adorm, când printr'un agent primesc ordin să mă duc la Domnul Maior T.C.V..., să vedem de ce nu s'a legat telefonic cu Domnul Colonel V...

Plec cu Cornel.

De cu noapte pornise firul Domnului Maior, cu Sublocotenentul V..., dar orbecăind prin întuneric s'a rătăcit și nu i-a mai ajuns cablul.

A cerut altul. I s'a trimis peste câmp, pe sănii micuțe, construite special pentru bobine.

În curând, legătura va fi gata.

Ne întoarcem către prânz.

După masă, Domnul Colonel e trimis să vadă în ce stadiu se află repararea podului pe șoseaua principală, spre Lest.

Eu rămân la Punctul de Control pentru telefoane, mici lucrări și vizite la câmp.

Seara, - un camarad - Sublocotenentul D..., mutat într'un Regiment de Artilerie Grea ne aduce coignac, șuncă și leberwuști.

Eu beau un pahar de coignac, nu mănânc nimic și mă culc.

Pe la miezul nopții, un agent mă cheamă la Domnul Colonel, pentru a lucra la ordinul de operații și planul de foc.

E 1 februarie.

Și vom ataca.

Către ziuă, terminăm ordinele și prin agenți le trimitem la unități.

Cu o oră înainte de deбуșarea atacului, ne vine Domnul General B..., Comandantul Artileriei Corpului de Armată și aghiotantul său Domnul Căpitan T..., în inspecție.

Atacul pornește la 11, reușind să cucerească cota 626 și să ajungă la 700 m de malul Mociar.

Totuși inamicul rezistă dârz.

Zăpada mare, îngreunează înaintarea.

Vizibilitatea mică, din cauza ceței, de asemenea.

Pentru acțiunea de astăzi am avut ca întărire și Artileria Diviziei...

Infanterie, scoasă din poziție.

Și subgruparea Căpitanului B..., a fost scoasă din poziție din zona Brusnik-Senne și adusă tot aici.

A doua zi primi ordin să ne deplasăm la Lest.

În locul nostru va intra altă Divizie de Infanterie.

Noi ne mutăm puțin mai către Nord-Est.

Lest

Către prânz, plecăm cu Domnul Colonel și Adjutantul, cu trăsura, spre Lest.

Drumul urcă ușor.

Podul care a fost svârilit în aer de inamic în retragere, e refăcut.

În două locuri unde șoseaua a fost ruptă, s'au umplut găurile cu piatră și nuele.

Regiunea prin care mergem e foarte frumoasă.

De jur împrejur, crestele Dolni Lom, Stary Laz, Rectorov, Kosova, împodobite cu zăpadă, par uriașe căpățâni de zahăr.

Brazii seculari din pădurile ce străjuiesc șoseaua, strălucesc sub razele soarelui.

Printre creste și păduri, văile pâ râelor Striecka și Hloboka, deschid frumoase defilee.

Din loc în loc, ferme răzlețe, înconjurate de pâlcuri de pomi, zâmbesc zăpezii, cerului, vieții...

Soarele, oprit la nămiezi, strălucește cu putere.

Zăpada de pe câmp, de pe case, de pe creste, de pe pomi, pare țesătură de fine diamante.

Să mergi la înălțimea crestelor, sub soare bogat zâmbitor, într-o regiune care-ți încântă ochii și sufletul.

De n'ar fi războiul.

Dar vremea frumoasă nu ține mult timp. Pe la jumătatea drumului, începe a se lăsa caeță.

Când ajungem în sat, totul e învăluit într'un strat gros de boabe fine de apă.

Abia se vede la câțiva zeci de metri.

În Lest mergem la Punctul de Control al Diviziei, unde luăm în primire sectorul de la Domnul Colonel D....

Operație ușoară.

Câteva lămuriri pe hartă, două trei schițe, un ordin de operații și un proces verbal.

Alături un telefon, prin care poți vorbi cu Bateriile și observatoarele.

După ce se termină predarea, plec cu Adjutantul să fac cartiruirea, Un lucru imposibil.

Satul e arhiplin.

Sunt cantonate aici unități din trei divizii.

Până la urmă reușim să obținem camera Adjutantului Comandantului Diviziei de Artilerie, din Divizia ce ne-a înlocuit la Recicky Dol, pentru ofițerii din Grupul de Comandă al Regimentului, Domnul Colonel urmând a locui în aceeaș cameră cu Comandantul Divizionului.

Coloana de căruțe o vom băga în curtea locuinței noastre. Caii vom încerca să-i băgăm în grajduri. Afară nu pot să stea, căci e frig.

Pentru această cartiruire, Domnul Colonel se supără grozav.

Nu-i place.

Ar fi dorit să obținem pentru Domnia Sa, întreaga cameră a Comandantului Divizionului, Căpitanului D...

Vinovat sunt eu.

Pentru asta, la prima regroupare a Regimentului voiu fi înlocuit cu Locotenentul L....

La câteva ceasuri după prânz, apare și coloana.

O aduce Aurică și Cornel.

Cât timp ordonanțele aranjează camera, fac o vizită Doctorului de la Regimentul de Infanterie și obțin medicamente pentru stomac.

Acum sunt numai eu bolnav.

Până la urmă vor trece toți prin situația mea (Doctorii spun că apa e de vină sau răceala).

Un scurt regim și tinctură de opium ne face bine pe toți.

Lest.

Sat de munte, mic și sărac.

În el petrecem toată luna februarie.

Lest.

Satul nopților pierdute cu ordine de operații și planuri de foc.

Zile de iarnă.

Boală de nervi.

Lest.

Cimitirul Diviziei.

.....
Atacăm în fiecare zi.

Ordinul de operații vine către miezul nopții, adus de un agent.

Domnul Colonel îmi dă lămuriri asupra celo ce trebuie să fac și eu, Tonny și Sergentul T.R.T...., lucrăm câte 3-4 ore.

În cameră e cald.

Aurică și Cornel dorm, fiecare în câte un pat. Pe jos dorm ordonanțele.

După ce treminăm, dăm ordinele agenților, să le ducă unităților.

Urătă-i meseria de agent.

Să pleci în puterea nopții, singur, călare, pe poteci de munte... și să duci ordinele de operații, care trebuie să ajungă cât mai curând posibil la Comandanți, care de cele mai multe ori nu se știe precis unde se află.

Totuși agenții pe care i-am avut, au fost băieți buni, conștienți de menirea lor și și-au îndeplinit totdeauna în timp însărcinările.

Mie mi-au fost de mare ajutor.

După ce pleacă agenții, noi ne culcăm.

Dar nu avem prea mult timp de dormit - 2-3 ceasuri - căci imediat se se luminează de ziua, prind a se suna telefoanele.

De multe ori sbârâitul lor subțire, strident, mă cheamă toată noaptea.

În luna pe care am petrecut-o la Lest, nu știu dacă am dormit pe noapte mai mult de 3-4 ceasuri.

Ziua umblam pe câmp, la recunoașteri de poziții de Baterii, de observatoare. Mă duceam la Divizie pentru ordine muniție, schițe, dări de seamă și noaptea lucram la planuri de acțiune.

În acest interval de timp, sosesc și ultimele două eșaloane (Bateriile 4 și 5, din carantină de la Simandul Nou de lângă Arad și serviciile cu Bateria de Comandă a Diviziei III).

Domnul Căpitan G..., Comandantul Bateriei a 4-a, abia intră pe poziție și e rănit de o schijă de Brandt la șira spinării. Imediat e evacuat la ambulanță și apoi la spital.

Comanda Bateriei o ia Locotenentul E....

Serviciile Regimentului se opresc cu trenurile regimentare la Modry Kamen.

Tot acolo rămâne și Ajutorul Administrativ, Domnul Locotenent Colonel A.

Comandantul Diviziei a III-a, Domnul Maior B..., își ia în primire Divizionul, dar abia intrat în acțiune, capătă o otită și după câteva săptămâni petrecut la trenul regimentar, este evacuat.

Noi atacăm zi de zi.

Inamicul rezistă dârz.

Divizia se macină.

Într-o dimineață, Domnul Colonel primește ordin de la Domnul General M..., Comandantul Armatei, ca să stabilească în cursul nopții și să raporteze a doua zi, două Batalioane vecine din Regimente diferite sunt la aceaș înălțime.

Plecăm imediat ce se înnoptează, călare.

Trei umbre înaintează la pas, prin noapte.

Tăcerea ne înconjoară.

Doar din când în când s'aude, undeva spre Nord, răpăit de mitralieră.

Mergem călări până la Punctul de Control al Diviziei a III-a/R...Art.

Aici rămâne ține calul și pornim mai departe, pe jos, conduși de un agent de la Infanterie.

Înaintăm cu greu.

Șubele atârnă greu pe umeri.

E noapte, întuneric, zăpadă mare, drum necunoscut...

Pâslarii alunecă pe cărăruia ce duce spre prima linie.

La coliba făcută la marginea vii, găsim niște ostași încălzindu-se la un foc ascuns lângă peretele de Sud.

De aici până la Punctul de Control a Maiorului I..., nu mai avem mult.

Cărruia urcă ușor.

Trebue să mergem atenți, în tăcere.

Gloanțele rățacite ne fluieră din când în când pe la urechi.

La P.C.-ul Batalionului ne apare un om micuț, rotofeu, îmbrăcat în halat alb, care se agită, se frământă, ne roagă să stăm plecați, să vorbim încet, ca să nu ne descopere inamicul.

Da la Domnia Sa nu aflăm mare lucru.

Când îl invităm să meargă spre linia primă, refuză sub motiv că n'are cui preda sectorul.

Mai departe plec doar cu Domnul Căpitan S..., din rezerva Batalionului.

Ne conducem după firul telefonic.

Mergem cu atenția încordată, să prindem cel mai mic sgomot.

Fiecare fâlfâit de brandt, sau şuierat de glonț, ne culcă.

E noapte neagră.

Și merg pentru prima dată în linia I-a.

Zăpada alături de cărare e până în brâu.

Domnul Căpitan S..., se oprește din loc în loc să-mi demonstreze că e aproape imposibil să ataci pe o așa vreme.

Eu cred.

Nu e ușor lucru să stai aproape două săptămâni numai în viscol și ger, neodihnit, nemâncat la vreme și după asta să ataci - prin zăpadă până la brâu, un inamic să reziste.

Ajuns la Compania a 7-a, vorbesc cu Comandantul Batalionului, Căpitanul B... mă lămurește care e situația, apoi îl duc la Domnul Colonel.

Când ne întoarcem pe cărruie, mă întâlnesc cu Domnul Căpitan F..., un cunoscut al familiei. Stăm câteva clipe de vorbă. La câteva zile am aflat că a fost rănit și evacuat.

După ce vorbește și Domnul Colonel cu Domnul Căpitan B..., plecăm spre sat.

Urâtă noapte...

Îmi dau seama de eforturile pe care trebue să le facem infanteriștii.

Pentru ei viața - astăzi - e un chin.

Să stai zile și nopți la rând, săptămâni chiar, numai în zăpadă, ud, nemâncat la timp, înghețat... nu e lucru ușor.

Zece februarie

La P.C. Divizie - o fostă fermă la marginea de Nord a satului, pe șoseaua pietruită Modry Kamen-Zvolen se proiectează un atac.

S'au adunat în cele două camere birouri, pe care le ocupă Domnul General al Diviziei și Domnul Locotenent Colonel D..., Șeful de Stat Major, cinci generali, cinci colonei de Artilerie, trei de infanterie și doi Locotenenți Colonei, Șefi de Sta Major, sunt prezente toate forurile conducătoare, de la Comandanți de Regimente la Comandantul Armatei.

Pe mine m'a luat Domnul Colonel cu hărțile, planurile, schițele... noastre.

După ce se încep consfăturile, stau puțin la Biroul 3 pentru a aranja să ni se mai dea niște hărți, căci în situația actuală, doar Comandanții de Divizioane au, cum de fapt s'a întâmplat - cu mici excepții - aproape în întreaga campanie.

E războiul de mișcare și e necesar ca - cel puțin - fiecare Comandant de Batalion să aibă câte o hartă.

Terminând la Biroul 3, sunt chemat la Biroul 2, de către Domnul Maior C..., pentru o schiță a dispozitivului de Artilerie.

Umblând de la un birou la altul, mă întâlnesc cu un Soldat T.R...., potrivit de statură, cu talie de domnișoară, cu siluetă, brunet....

Nu e urât amicul.

Trecând prin dreptul lui, văd că de sub capelă îi cade pe spate un păr bogat, ondulat, negru ca noaptea cu furtună pe mare și o undă de parfum de femeie - de bună calitate - rămâne în urmă.

Mă opresc și mă uit curios.

Soldatul meu T.R. - voluntară la un Regiment de Infanterie, după cum am aflat mai târziu - întoarce capul, zâmbește și salută...

După ce termin tot ce am de aranjat la Divizie, mă întorc.

Șefii noștrii rămân să stabilească planul atacului de a doua zi.

Când se întoarce Domnul Colonel de la conferință, îmi dă ordin să plec la cota 634 cu Aurică, pentru a alege un observator, după care să punem ostașii să-l lucreze.

Plecăm călare.

E o după amiază plăcută.

Nu e nici frig...

Nu bate nici vântul.

Soarele, trecut de nămezi, surâde blajin.

Ar vrea să încălzească, dar nu poate.

Și'n dragostea lui către pământ și noi locuitorii lui, ne trimite raze bogate de lumină.

Mergem pe șosea până la poziția Divizionului II (700 m N.Lest), de unde pornim pe o cărare făcută de ostașii care se duc cu mâncare, bobine telefonice, sau muniție, la cei din prima linie.

Pe de lături, zăpada e mai mare de jumătate de metru.

Mergem - unul după altul - Aurică în cap, bucurându-se de această dimineață.

Trecem pe la cota 601, cu cazemata în care, cu o zi înainte, instalasem primul observator al Comandamentului Artileriei Diviziei, pe care l-am ocupat eu o jumătate de zi, apoi l-am oferit lui Aurică, ofițer observator al Regimentului - coborâm în valea pârauului Kurtos către izvor, apoi urcăm cota 631.

Suntem tineri.

Ziua e frumoasă.

Călăria ne place.

Tot drumul râdem, vorbim, glumim...

Către mijlocul pantei, găsim un ploton din Compania de Transmisiuni a Diviziei, lucrând un adăpost pentru centrală.

Pe vârful crestei, niște pioneri de la Corp lucrează un observator.

Au început lucrul de dimineață pe ceață, ș'acum atmosfera e clară ca-n dimineți de vară după ploaie torențială.

De la cota 725 m, stăpânită de inamic, se vede totul.

Ajunși lângă bordeiul în construcție, descălecăm.

Nici n-avem timp să dăm frâiele ține calului și o răpăială de explozii se aude, undeva aproape.

Ne uităm cu toții uimiți în jur.

Nu se vede nici un fum, nici urme de explozii.
La câteva secunde după prima, urmează o a doua salvă.
Cad tot undeva aproape ne noi.
După sgomot, ne dăm seama că suntem pe vârful cotei.
Imediat ce a încetat ecoul se îngâne pe cei ce au tras, se aud ți pete
sus pe cotă.... și după asta ostași fugind înspăimântați.
Sunt pionerii Corpului.
Un Caporal ne spune că în ei au tras brandturi.
Le-au omorât un om și le-au rănit doi.
Căutăm să-i oprim și să-i facem să se adăpostească sub malul sub
care stăm noi.
Inamicul continuă să tragă.
Salvă după salvă.
Umplu cu explozii tot vârful cotei.
Întrun târziu se opresc.
Câțiva ostași de la pioneri vor să se ducă să-și ia lopețile și
târâcoapele.
Transmisioniștii încep iar a lucra.
Noi pornim pe coastă, către valea pârâului Plachtinsky, pentru a
alege un observator, ceva mai ferit de vederile inamicului, într'o lizieră
de pomi.
Pe platou sus, zăpada e brăzdată de sumedenie de cărări.
Cuterierând lizierele, găsesc și pe Domnul Căpitan G..., ajutor la
Bir. 3, cu Lt. C., Comandantul Companiei de Poliție, porniți să caute un
loc de observare pentru Domnul Comandant al Diviziei.
Alegem pe versantul coborând spre Vest al cotei, într'un
mărăciniș.
După ce ne orientăm puțin asupra situației noastre față de linia
Infanteriei proprii și de inamic, atât cât ne permite ceața care a început
să se lase, fixăm definitiv plotonul de poliție adus de Lt. C..., care
începe să lucreze.
Ne întoarcem la sat odată cu întunericul.
Pe drum întâlnesc iar fata cu părul negru inelat, îmbrăcată
soldățește.
Ajunși la P.C. raportează Domnului Colonel rezultatul
recunoașterii.

Domnia sa ordonă să trimitem imediat ostași pentru lucru și o echipă de telefoniști, să întindă firul și să instaleze telefonul.

Apoi îmi dă de lucru, ordinul de operații și planul de foc pentru a doua zi.

Pentru această acțiune, Divizia a primit ca întărire: 1 Regiment de Artilerie Călare și 2 Regimente de Artilerie Grea, care vor lucra însă după ordinul Corpului.

La planuri lucrăm până noaptea târziu. Odată terminate le trimtem subgrupărilor Maior T.C.V.... și Căpitan D... pentru a-și calcula elementele, a face reglajele necesare și a pregăti muniția.

De dimineață pornim cu Domnul Colonel, Aurică și cu mine, spre observator.

Tonny rămâne să strângă informații asupra mersului luptei și să le comunice împreună cu consumul sub forme de rapoarte operative sau informative la Corp și la Divizie.

Cornel se duce la centrală.

Azi e o zi grea.

Legăturile telefonice sunt lungi.

Și totul trebuie să meargă bine.

Noi plecăm călări.

E dimineață și e frig.

Promoroaca depusă pe pomi, pe sârmele telefonice, cade cu sgomot când vântul vine c'o pală mai rebelă.

La observator găsim șanțul de adăpostire făcut și luneta instalată.

Domnului Colonel nu-i convine locul ales pentru lunetă ș'o mută ceva mai înainte.

Ostașii încep imediat să tae șanț de comunicație în zăpadă.

După ce se instalează luneta în noua poziție, ne ducem și noi.

Prin lunetă, sau binoclu, se vede perfect dispozitivul Infanteriei, între cele două ramuri ale pădurii ce acoperă ambele coaste ale băii pârâului Plachtinsky până către cota 725.

Se vede chiar cu ochiul liber,

În timp ce noi lucrăm la identificarea hărții cu terenul și la stabilirea poziției Infanteriei noastre și inamice, o lovitură de tun anticar cade la maximum 20 m de noi. N'avem timp nici să ne culcăm.

Urmează apoi a doua și a treia, ceva mai departe însă.

Ne-au descoperit. Nu mai putem rămânea aici. Ne întoarcem iar la vechiul loc, pe liziera de arbuști.

În timp ce instalează luneta în dreapta, începe o formidabilă canonadă.

Ne temem că inamicul aflând de atacul proiectat de noi, vor încerca ei o acțiune la cota 665, în sectorul Regimentului Domnului Colonel V...

Aflăm însă că unul din cele două Regimente Grele a declanșat pregătirea la ora fixată în conferința de ieri, nu cu 30 minute mai târziu, cum fusese modificat încă în cursul nopții.

Înainte de a începe pregătirea de artilerie, sosește la observatorul nostru, Domnul General L... locțiitor la comanda Corpului și Domnul General C... Comandantul Diviziei.

Fiecare vine însoțit de ofițeri de Stat Major.

Ne adunăm - până la urmă - destui ofițeri aici, lângă șanțul lucrat de plotonul de poliție.

(O lovitură bine ținută de inamic n'ar fi trimisă în zadar).

La ora 11 se declanșează pregătirea de artilerie și durează 30 minute.

E ceva înfiorător.

Clocotesc văile.

Hăue văzduhul.

Ecoul îngână, repetând de nenumărate ori pornirile și exploziile.

La câțiva km, în spatele nostru, sunt pozițiile Divizioanelor.

48 tunuri de câmp, 16 brandturi de 120 mm, 8 tunuri lungi de 105 mm și un obuzier greu de 150 mm, cântă sarabanda morții, împrăștiind groaza în inamic.

Pornirile salvelor se disting după sunet și flacără.

Șuerul lor pe deasupra noastră, e o melodie ce ne ațâță nervii.

Exploziile la cădere, se cunosc după sgomot, cantitatea de fum risipită și mărimea cercului negru rămas pe zăpada albă găurită.

Se bat cele două ramuri ale pădurii, cazemata de pe panta urcândă către cota 725, cuiburile de arme automate identificate de infanterie și însuși cota 725, obiectivul zilei.

Așa pregătire de artilerie n'am mai văzut în toată campania din West, decât de două sau trei ori.

Urmează apoi o întreținere a pregătirii care durează 30 minute, permițând infanteriei să se apropie de inamic și să atace.

Vedem clar cum pornesc grupele la comanda șefilor, ascunzându-se după pomi, case răzlețe sau cute de teren.

La început înaintează fără a fi primiți cu foc.

Cu cât se apropie de inamic, sunt acoperiți de fumul exploziilor noastre, apoi încet, încet se lasă ceața.

Abia a trecut o jumătate de oră de la pornirea Infanteriei și nu mai vedem nimic. Noi rămânem pe cotă, lângă luneta care acum nu se mai poate servi, folosindu-se doar de telefon, prin care putem vorbi în orice moment cu observatorii noștri înaintați.

Atacul a pornit energic.

Pregătirea de artilerie a fost atât de grozavă - spune un subofițer șocat, luat prizonier într-o cazemată - încât ne-a desorganizat complet.

O exploatare rapidă ne-ar fi smuls ușor cota din mâini.

Dar a venit ceața.

Ceața e atât de groasă încât nu se vede la câțiva pași.

Atacatorii se mai opresc din când în când, cer foc de artilerie, apoi pornesc mai departe.

Inamicul neurmărit rapid, încearcă să se reorganizeze și să reziste.

Sunt siliți totuși să cedeze un cuib puternic de rezistență, bazat pe o cazemată construită din beton, pietre și bârne cu 7 crenala, de unde se iau 2 prizonieri (un plotoner șocat și un caporal radiotelegrafist, cu radio cu tot), 7 arme, o mitralieră și un pistol mitralieră.

Din linia I ne vin mereu vești.

Observatorii noștri înaintați merg cu primele elemente.

Domnul General se interesează în fiecare clipă care e situația.

Cheamă pe comandanții de Regiment la telefon și vorbește cu ei.

Îi roagă.

Le ordonă.

Așteaptă.

Văzând că ceața a devenit atât de groasă încât nu se vede la câțiva pași, Domnul General se întoarce la P.C.

Rămânem doar cu Comandantul Diviziei.

Tot timpul noi transmitem informații lui Tonny.

De la el aflăm că Domnul Căpitan M..., casierul Regimentului, a adus scrisori din țară.

Îl rugăm să ni le trimită prin Vintilă, ordonanța lui Aurică, un ostaș fricos, care simulează prostia, spre a-și face viața în armată ușoară.

Când le aduce, vorbește și Domnul General cu el și face haz.

L-am văzut fugind de nici călare nu-l ajungi din urmă, după ce a terminat de dat scrisorile.

Ne-am uitat și noi după el și am făcut haz.

După mai multe discuții la telefon, îndemnuri, sfaturi, amenințări și ordine, infanteria raportează că s'au apropiat de obiectivul I, din obiectivul zilei.

Către seară, Domnul General C... pleacă la Comandament.

Noi rămânem până se lasă întunericul, apoi ne întoarcem și noi agale, călări.

Azilul de Noapte

Locuința noastră din Lest e azilul de noapte a ofițerilor din Regiment.

La marginea de Nord a satului, în casa unor bătrâni slovaci, bogați dar zgârciți, ocupăm o cameră: Aurică, Cornel, Tonny și cu mine.

La început a stat și Adjutantul cu noi, dar după ce a plecat Domnul Căpitan C... din camera în care locuiește Domnul Colonel, s'a mutat cu Domnia sa.

Aici noi avem și birourile operative, sufrageria popotei și dormitor pentru ordonanțe și furieri. Toate în aceiași cameră.

Sunt două paturi: unul pentru Aurică și Tonny și altul pentru Cornel și mine.

În mijloc o masă mare cât un sfert din cameră, iar într'un colț o sobă de bucătărie, cu rolă și plită, unde ordonanțele ne fac dimineața ceaiu, prăjesc pâine pentru cei bolnavi de stomac, fierb apă pentru bae, coc cartofi ca supliment la masă.

Regiunea este relativ săracă, mijloacele de aprovizionare pentru popotă sunt reduse și din cauza asta suntem obligați să mâncăm cartofi

copti pentru a umple golurile lasate de masă - adeseori destul de fragedă - care ni se servește.

Luna petrecută la Lest în casa slovacului bătrân și zgârcit a fost cea mai grea din întreaga campanie.

Alături, într-o cameră, la un loc cu civilii, avem centrala.

În curte căruțele, prin grajduri caii și în pod ostașii.

Pentru trupă trimite Nea Mitică alimente din trei în trei zile. Și pentru eu se procură foarte greu. Se duc mașinile Regimentului până în Ungaria după vite și grâu.

Cu furajele și grăunțele însă stăm foarte prost. Din spate nu ne vine nimic. Trebuie să procurăm noi, prin noi înșine.

Dacă inamicul n'ar rezista așa dârș și am cuceri sate și orașe, ar fi mai ușor.

Furajele ce au fost prin zonă s'au terminat.

Sunt doar unități din trei Divizii în sat la noi.

Proprietarul casei în care locuim noi, are podul plin cu fân și ovăs. Vede că n'avem ce da la cai, totușu nu vrea să ne dea nimic. Fac cu rândul de santinelă în curte, lângă grajd, unde au vacile, caii și oile și în fața intrării în pod.

Până la urmă ostașii tot au găsit cum și pe unde să ia fânul și ovăsul, fără să fie văzuți.

Își dădea el seama că scădeau grămezile cu fiecare zi, tot mai mult dar nu putea acuza pe nimeni.

Așa am reușit să ne salvăm caii, în luna de cruntă mizerie de la Lest.

Locotenentul C... locuiește peste drum de casa noastră, în aceeaș curte bu biroul. Proprietarul are un băiat căsătorit. Și soția lui nu e urâtă. Cum Locotenentului C,, , îi plac fustele, îi face învățătoarei - căci e învățătoare - , o curte îndrăcită.

Nu de puține ori l-a găsit Domnul Colonel, așteptând noaptea prin curte. Spunea că a ieșit puțin la aer, când îl întreba ce face afară. (Munca de birou în aer închis îl obosește).

Noi glumim spunând că face sentinelă la birou.

Odată era să-l prindă bărbatul, strângând-o în brațe pe sală. De atunci s'a cumițit de teama să nu i se'ntâmple ceva.

Acum însă nu-l mai lasă ea în pace. (S'a îndrăgostit de el).

La noi, în locuința celor patru, nu sunt femei tinere. Nici n'avem nevoie de ele. Pe noi ne-ar încurca.

Aurică, eu și Cornel suntem toată ziua pe câmp, la recunoașteri, pe cote, la observatoare...

Rămas acasă singur, Tonny face toate lucrările de birou pentru vreo trei servicii.

Când ne întoarcem suntem obosiți și ne culcăm.

Peste noapte eu trebuie să fac ordinele de operații și planurile de foc, pentru atacurile care se dau a doua zi.

Dimineața pornim, cum se luminează, spre observator și stăm toată ziua, în frig, în viscol și în zăpadă...

La început, după ce ne-am mutat la Recicki Dol, am stat destul de bine în camera noastră cu pământ pe jos.

Dormeam noi, cei patru, Sergeant T.R.T... desenatorul meu și trei ordonanțe. Dar când au pornit să se schimbe Bateriile amplasate la Dol-Daciolomsky-Stodoly și Gor Daciiov Lom și să vină în jurul Lest-ului, camera noastră a devenit azil de noapte.

Fiecare ofițer care trece prin sat seara și n'are unde să se culce, vine să doarmă la noi, cu toată suita ce o are cu el.

Se culcă pe mese, pe scaune, pe jos... Nu de puține ori, când o boală de stomac te trimitea des afară, sau telefonul, chema strident pe cineva, trebuie să faci figuri de acrobat ca să poți ajunge la ușă sau la telefon, fără să calci pe cineva.

Unii vin bolnavi și se îngrijesc la noi.

Doar către sfârșitul lui februarie, când inamicul a fost svârlit până spre Gron, s'au ocupat câteva sate, musafirii nopților s'au rărit. De atunci am început să devenim și noi musafiri ai locuinței noastre.

Poșta

Singura noastră bucurie în aceste vremuri de cumplită iarnă, lupte dârze și crunte mizerii, sunt scrisorile pe care le primim - din când în când - de la cei rămași în țară și se gândesc uneori la noi.

Pentru poșta avem un funcționar de la P.T.T. concentrat, un sergent bine legat, cu mustăți mari, țepoase. E de undeva de prin părțile

Hunedoarei. Din două în două zile pleacă la Oficiul Poștal al Diviziei, de unde ridică corespondența.

La începutul șederii noastre în Lest, se ducea cu motocicletă. Acum, când motocicletă este întrebuințată numai pentru deplasări operative, se duce călare, cu căruța, pe jos, după cum îl silesc împrejurările Oficiul Poștal e mai aproape sau mai departe.

Pleacă cu geanta de corespondență plină de scrisori.

Fiecare scriem tuturor celor care ar putea să ne răspundă... căci un rând venit din țară îți dă iluzia că nu ești așa departe de cei rămași acolo. Scriem scrisori lungi, în plicuri de tot felul, scurte, cărți poștale, ilustrate...

Din țară poșta vine cu avionul, de trei ori pe săptămână, până la Armată. De acolo cu mașinile M.U. respective se distribuie la Corpuri și Divizii, de unde le ridică poștașii Regimentelor.

Cu toate că mijloacele de transport sunt destul de rapide, totuși scrisorile sosesc după 2, 3 sau chiar 4 săptămâni de la expediere. Cauza nu o putem ști.

Ce era noutate atunci când s-a scris scrisoarea, acum când o primim e un fapt petrecut cândva, o poveste. Ne mulțumim și cu aceste povești totuși. Când se întoarce poștașul, după ce cartează scrisorile pe unități, punându-le de o parte ale ofițerilor, începe să ni le împartă (El știe că în schimbul unor scrisori va primi tutun, țigări, țuică.... Odată, făcusem un contract cu el, ca pentru fiecare scrisoare adusă să-i dau câte un pachet de țigări. În cele din urmă am renunțat. Însemna să nu-mi ajungă drepturile de țigări nici pentru a-l răsplăti pe el).

Dacă atunci când vine de la Oficiu, noi suntem la observator, imediat pornește un agent cu scrisorile după noi. Și bucuria noastră este cu atât mai mare cu cât numărul lor este mai mare.

Vestea sosirii poștașului se răspândește ca fulgerul.

Ofițerii prind a ne suna la telefon.

- !!! Aici Locotenentul L....

-

- A venit poșta?

-

- Eu n'am nici o scrisoare?

- ...

- De la N.... este vreuna?
- ...
- Bine mulțumesc. La revedere.
- ...
- Am vreo scrisoare?
- ...
- Nici de la B...?
- ...
- Haide, haide nu mai râde de mine. Te-oi vedea eu ce o să zici când voi primi eu și tu nu.
- ...
- Alo, la telefon Sublocotenentul P...
- ...
- Am auzit c'a venit poșta cucoane.
- ...
- Domnul Maior T.C.V.... are ceva?
- ...
- Dar eu?
- ..
- Să trăiești cucoane. Trimit un agent să le ia.
- ...
- Mulțumesc. La revedere.
- ...
- Aici Căpitanul D....
- ...
- Drăgălașule, eu n'am nici o scrisoare?
- ...
- Mulțumesc, mulțumesc. Trimite-o tu cu agentul meu.
- ...
- La revedere, drăgălașule. Mulțumesc.
- Locotenentul M... la telefon.
- ...
- Noroc Nicule, a venit poșta?
- ...
- Zici că mi-a scris? Ce vorbești?
- ...

- Câte?

- ...

- Cum să fac să-mi ajungă mai repede?

- ...

- Le trimiți tu? Mulțumesc, mulțumesc...

Și așa telefoanele sună într-una, până află toți dacă au sau nu scrisori.

Abia s'a terminat cu ofițerii și încep a veni furierii, sau agenții unităților, să ridice scrisorile pentru subofițeri și trupă.

Poștașul e un om cunoscut de toți.

Ziua în care el aduce poșta e o zi fericită (sunt zile când nu vine avionul din diferite motive) pentru toți.

Cei ce primesc scrisori, uită o clipă de necazurile și greutatele frontului și citesc cu nesaț, recitesc, gândesc... apoi s'apucă să răspundă și scriu mult, mult de tot, pe marginea șanțului de observare, în bordeiul de lângă tun, la cai, după ce a terminat de curățat.

Eu scriu și primesc scrisori din mai multe părți.

Îmi scriu părinții, cei doi frați studenți la Politehnica din București, cumnata mea, soția Căpitanului de Artilerie - care-mi scrie și el de pe undeva tot din Cehoslovacia, Marilena, vara mea, care a rămas plângând când am plecat la sfârșitul lui noiembrie din București, Luș, copilășul drăguț și sburdalnic, de doi ani - al surorii mele mai mari... o consăteancă, prietenă din copilărie, azi domnișoară cu veileități de măritiș...

Apoi îmi scrie... fata naivă și visătoare a plaiurilor oltene. Eleva din ultimul an al unei școli normale, pe care n'am văzut-o nici odată și nu știu de voiu vedea-o cândva - care mi-a trimis într-un început de primăvară un mărtișor, talisman pentru un necunoscut.

Scrisorile ei sunt bucuria mea. Mă încântă naivitatea ei. Îmi plac întrebările ei sincere și neprefăcute.

Și de câte ori îmi scrie, îi răspund scrisori lungi prietenești.

În seara zilelor când primesc scrisori, răspund tuturor celor ce mi-au scris. E un principiu al meu. S'au cam supărat unii din cei care așteptau vești de la mine, dar până la urmă s'au obișnuit să nu aștepte mai multe scrisori de câte scriu. (Un mijloc simplu de a-i face să scrie

pe cei care vor să primească și sunt cam leneși, cum e cazul multora din cei cu care port eu corespondență).

Dintre noi - cei patru - dac'am fi în vremea Regelui Soare ne-am zice trei mușchetari cu D, Artagnan, patru - Tonny primește cel mai regulat scrisori de acasă.

Părinții lui îi scriu aproape zilnic.

Când se întâmplă să treacă mai multe zile fără să primească scrisoare de la ei, devine gânditor, neliniștit și mereu se întreabă ce li s'o fi întâmplat.

Noi încercăm să-l liniștim, dar nu știu dacă reușim.

Din când în când primește câte o veste de la Sandu, cu care nu s,a mai întâlnit de la Tapioszentmarton.

Cât e de atunci?

De la cel mai mic frate al său, Eugen, cavaleristul - nu mai poate primi nimic deoarece a căzut prizonier în Bulgaria, într'un sat.

Îi scriu și câteva duduie ce vor să se mărite.

Doar e doctor în drept.

Aurică primește scrisori mai rar de acasă și mai des de la Domnișoara J..., viitoarea-i soție, dacă împrejurările nu-l vor sili să se răsgândească.

El e termametrul nostru sentimental.

Un băiat înalt, bine legat, aproape blond, calm, pururea vesel... El nu se frământă, nu se enervează decât foarte rar, întotdeauna e domol, tacticos, zâmbitor.

Scrisorile lui sunt pentru el - adeseori semne de întrebare.

Noi facem haz de seriozitatea cu care-și pune anumite probleme.

El răspunde scrisorilor când își aduce aminte.

Tonny, ceva mai meticulos, fire ordonată, nu lasă lucrul de azi pe mâine.

Cornel e cel mai leneș dintre toți. Nu-i place să scrie.

Odată, prea îngrijorați de soarta lui, din cauza îndelungii tăceri, trimit o telegramă pe adresa Domnului Colonel Comandant. Domnia sa cetește și distrat pune rezoluția: „Să se pue în vedere ostașului să scrie mai des acasă”.

Cât haz am făcut atunci pentru rezoluție și pentru ostaș.

El primește scrisori destul de multe, dar îi e lene să răspundă.

Cunosc totuși o fată căreia i-a scris destul de des și lungi scrisori. Părinților lui le scriem noi, Tonny și cu mine.

Natural că facem multe glume din cauza acestui defect al lui, lenea la scris.

Când primim scrisori, ne întrebăm unul pe altul, ca să vedem cine bate recordul. De obicei îl bate Domnul Colonel, care primește cu fiecare poștă câte 8, 10, 12 scrisori, fără să le mai punem pe cele secrete, care cu lacrimi în ochi cer vreo desconcentrare sau vreun concediu pentru cineva.

Când scrisorile conțin lucruri prea mari, să fie suportate de unul singur sau dureri..., ne cetim unul altuia fragmente sau scrisori întregi.

Suntem prieteni, frontul ne-a legat prin întâmplări și fapte trăite în comun și împărțim bucuriile și necazurile frățeste.

Printre noi nu sunt secrete.

A doua sau a treia zi, după ce a adus poșta, conform înțelegerii cu Oficiul Poștal, Sergentul cu mustăți țepoase, pleacă iar cu geanta plină ca să se întoarcă, după câteva ceasuri, cu vești pentru toată lumea.

Doar poșta-i singura noastră bucurie în clipele de grele încercări prin care trecem.

Cota 725

Atacul pentru cota 725 a început în ziua de 10 februarie și a durat până la 17 februarie.

Zi de zi , Regimentul de Infanterie al Domnului Colonel D..., sprijinit de focul subgrupării Maior T.C.V...., a atacat pentru a pune stăpânire pe cotă.

Până la urmă, rezistența dârză a inamicului i-a măcinat aproape pe toți oamenii. În tot acest timp noi am fost zi de zi la observatorul de pe cota 634 sau la Divizionul III, pe 665, singuri sau cu Domnul General.

Au fost zile când ceața groasă acoperea natura și ninge cu fulgi mari și deși... nu vedeam nici la zece pași... totuși eram obligați să stăm la observator.

Atunci ne retrăgeam în dosul unei liziere de pomi, lângă bordeiul construit, cândva pentru Domnul General și făceam un foc mare. Noi,

îmbrăcați în cojoace, cu căciula în cap, ne așezam în jurul lui, pe bobine telefonice, pe pietre sau pe buturugi și stam ceasuri întregi de vorbă glumind, râzând... cu telefonul alături.

Din când în când întrebam Divizioanele care e situația.

Un ostaș, din observatorii sau telefoniștii noștri avea grijă de foc, iar ceilalți coceau cartofi.

Sunt așa gustoși cartofii copti, pe vârful unei cote, în jurul focului, când de sus curge zăpada cu nemiluita, care se așterne pe coaste, pe copaci, pe umerele noștrii.

Noapte de noapte lucrez până târziu cu Tonny și Sergentul T.R.T...., la ordine de operații și planuri de foc - în timp ce Aurică și Cornel dorm - ajungând în cele din urmă să devenim de o nervositate excesului și să slăbim fizicește până la a obosi ușor pentru orice mică pantă ce am de urcat pe jos.

De obicei, ordinele de la Divizie erau aduse de un agent către miezul nopții.

Abia culcați suntem siliți să ne sculăm, să lucrăm câteva ceasuri, după care terminăm să ne culcăm iar, pentru ca la ziuă să plecăm la observator, unde vom sta o zi, pe vârful unei cote, în frig, în viscol și sub ochii inamicului...

În zorii zilei de 13 februarie, inamicul care pierduse o falsă cazemată de pe versantul urcând spre cota 725, contraatacă puternic Batalionul Maior B... din Regiment, ce luptă pentru cucerirea ei.

Ostașii, obosiți de eforturile ultimelor zile, stau la posturile lor picotind.

Contraatacul se dă după o scurtă pregătire, cu o vigoare de necrezut.

Maiorul B..., ordonă să se reziste cu orice preț, dar atacatorii îl copleșesc.

Când își dă seama că încăpățânarea de a rămâne pe poziție îl va face să cadă prizonier, ordonă retragerea.

Era o singură cărăruie care comunica cu spatele, de la cazemata falsă. (Într-o parte și în alta, zăpada de 1 m).

Pe ea au pornit cea mai mare parte din ostași. Inamicul a observat și a tras un snpo de trasoare în lungul cărării.

Lovit în piept și la cap cade Maiorul B..., într-un lac de sânge.

Atacatorii, în avântul lor s'au apropiat de P.C. al Regimentului Colonelului D... și P.C. al subgrupării Maior T.C.V....

Atunci, din oamenii pe care-i avea la P.C., Domnul Maior constituie o unitate de intervenție, care alături de ultimele elemente ale Infanteriei, opresc pe atacatori.

În aceeași zi dimineața mergem și noi, ca de obicei la observator, la cota 634.

E o zi cu soare.

Nu e frig și nu bate vântul.

Prin lunetă vedem perfect cazemata, care a fost cucerită în ziua de 10 februarie, api cota 725, cazemata din vârful ei, care e încă în mâna inamicului.

Cota acoperită de zăpadă - care a fost cândva albă - are un aspect jalnic.

Pornind din creastă și coborând până spre linia amică, pământul e numai gropi de obuz. Sunt una lângă alta, mari, negre, hidoase. Zăpada e peste tot scormonită, amestecată cu pământ, bucăți de stâncă mușcate de proiectile în explozie, de schije... Peste tot este neagră de fumul exploziilor. Cele câteva case răzlețe, risipite în pâlcuri de pomi, sunt acoperite cu acoperișuri distruse, cu pereții dărâmați, cu grajdurile arse.

Războiul distrugător rânjește diabolic în toată cruzimea lui.

Noroc că vizibilitatea bună nu ține prea mult, coborând o ceață deasă, ce acoperă monstruozițiile acestei nebunii colective, silindu-ne să ne întoarcem la focul de lângă fostul bordeiu al generalului, să stăm de vorbă, să glumim, să râdem și să mâncăm cartofi copti.

Către prânz trece pe lângă noi Compania de Pioneri a Diviziei, spre cota 725, fiind dată ca rezervă Regimentului Domnului Colonel D...

Spre seara, vrea și Domnul Colonel să meargă la Domnul Maior T.C.V... și la Domnul Colonel D...

Pornim încet, Domnul Colonel, Aurică și cu mine.

Șubele ne îngreuează deplasarea.

Cărăriua care ne duce spre ei, coboară o pantă de 70 grade, până în valea pârauului Plachtinsky, apoi urcă în diagonală prin pădure până într'un luminiș unde într'o casă se află centrala Diviziei a II-a. Valea pârauului Plachtinsky oferă o minunată priveliște, dar după coborâșul

alunecos, din pom în pom, când trebuie să ținem pe Domnul Colonel să nu cadă, nu-i mai înregistrăm decât fugitiv frumusețile. Șubele nu s'au încălzit spate. Le lăsăm la centrală, la Sublocotenentul V..., de unde luăm un ostaș care să ne conducă spre P.C. Maior T.C.V...

De aici, cărăruia urcă ușor pe marginea unei prăpăstii, printre pâlcuri de copaci, printre case dărâmate, sau prin pădure cu pomi plini de zăpadă.

În drum, trecem pe lângă o casă unde e P.C. al Diviziei Căpitanului C... din Călăreăț. Cu el urcăm până la cazemată în ziua de 10 februarie. E centrul unui punct de sprijin. De jur împrejur, amplasamentele de arme automate, șanțuri de luptă, baricade.

Trupurile ostașilor care au căzut apărându-le, n-au fost nici acum ridicate.

Adăpostiți de ceață, urcăm o creastă apoi coborâm într'o mică vâlcea, unde la o casă de munte se află P.C. al Colonelului D...și Maior T.C.V...

În jurul locuinței P.C., morți de la contraatac de dimineață, stau unul lângă altul, înghețați în poziția în care i-a găsit moarte.

Pe Maiorul B..., căzut aproape de cazemata falsă și rămas între linii, l-a scos o voluntară, ce se afla la Regiment într'o noapte.

Aici stăm până la 6,40.

Domnul Colonel D... organizează mereu incursiuni pentru a relua cazemata pierdută dimineață. Dar în zadar, Inamicul nu vrea s'o cedeze cu nici un preț.

La întoarcere, facem un scurt popas la Domnul Căpitan C..., unde mâncăm șoric de la un porc care tocmai îl tae pentru ostași.

Coborâtul și urcatul coastelor văii pârauului Plachtinsky ne fac să transpirăm serios. Eu sunt silit să mă opresc de mai multe ori, să mă odihnesc. Când ajung sus, genunchii îmi tremură, gâfâi ca un cal de curse și Domnul Colonel râde de mine.

Și atacurile pentru cota 725 se dau zi de zi de la 10 februarie până la 17, când a căzut.

S'a măcinat Regimentul Domnului Colonel D..., a murit Maiorul D..., a fost băgată în foc și Compania de Pioneri a Diviziei, care fusese folosită numai la deminări și refaceri de păduri. Impetuoasul ei

Comandant Locotenentul C..., atacă vijelios dar cade și el în fruntea Companiei.

Până la urmă în ziua de 17 februarie, Compania condusă de Sublocotenentul V..., ajutată de Sublocotenentul B..., reușește să pună stăpânire definitivă pe cotă. În vârf se află o altă cazemată, la fel ca celelalte, care a oferit un puternic punct de sprijin apărătorilor.

Când am văzut-o noi, nouă zile după cucerire, avea o lovitură în plin în crenelă și de jur împrejur ploae de gropi de obuze.

Aproape de intrare, un ostaș inamic înghețat, stătea întins cu fața spre cer și brațele zgârcite.

Parcă voia să-și strige revolta cerului că l-a furat de pe pământ încă tânăr și dornic de viață.

Regimentul... Artilerie

Ordin de zi Nr. 152

31 Martie 1945

Având în vedere fapta de armă cu totul excepțională a Comandantului Grupării de Sprijin Maior T.C.V..., formată din Divizia a II-a/Art. + Divizia I+II/R... Art. Căl., care a acționat în sprijinul Regimentului... Infanterie, în dimineața zilei de 13 februarie 1945, când intervine din proprie inițiativă, cu grupul său de comandă la stăvilirea contra-atacului inamic, alături de rezerva Regimentului... Infanterie

Având în vedere că prin această acțiune se restabilește situația

O R D O N

Citarea prin ordin de zi pe Regiment:

- Maior T.C.V..., Comandantul Grupării de Artilerie
- Sublocotenent P..., ofițer Orientator al Diviziei a II-a/R...Art.
- Sublocotenent B..., ofițer observator al Diviziei a II-a/R...Art.
- Sergent Majur P..., Subofițer Observator al Divizionului

Împreună cu specialiștii din Grupul de Comandă, pentru eroismul, spiritul de sacrificiu și curajul de care au dat dovadă în aceste lupte.

Cei în drept se vor conforma

Comandantul Regimentului... Artilerie

Colonel: S...

p. conformitate

Șeful Biroului Operații

Sublocotenent S...

Divizia... Infanterie
C.P.M. Nr. 85

ORDIN DE ZI Nr. 237

1. - Având în vedere raportul Regimentului... Infanterie Nr. 56 din 17.II.1945 prin care se arată modul admirabil în care a fost sprijinit de gruparea de sprijin direct comandată de Maiorul T.C.V.... compusă din Divizia a II-a/B...Art., și I/II/R..Art. Căl. în timpul acțiunilor duse de Regiment de la 10-17 februarie 1945

2. - Având în vedere acelaș raport prin care Regimentul... Infanterie arată modul strălucit cum s'a comportat în operațiunile de la 15, 16 și 17 februarie 1945 la cucerirea cotei 725 și a Cazematelor către această cotă, următorii:

Locotenent în rezervă Ciubuc St., Comandantul Companiei...
Pioneri căzut la datorie

Sublocotenent V... din Compania... Pioneri, rănit în fruntea
Plutonului de șoc,

Sublocotenent D... din Compania... Pioneri

Sublocotenent B... Comandantul Companiei a 5-a/Regimentul...
Infanterie

ORDON

Citarea prin ordin de zi pe Divizie a Grupării de Sprijin Direct, comandată de Maiorul T.C.V... /Divizia a II-a/R...Art. și I+II/R..Art. Căl./pentru priceperea și destoinicia de care au dat dovadă Comandantul, ofițerii și trupa acestei grupări.

Citarea prin ordin de zi pe Divizie a ofițerilor arătați la punctul 2 și a unităților de sub comanda lor, pentru curajul, abnegația și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă în fața inamicului.

Acest ordin de zi se va aduce la cunoștința tuturor ofițerilor, subofițerilor și ostașilor din unitățile E.N.R. și F.S. a Diviziei.

Cei în drept se vor conforma.

Dat la Comandamentul Diviziei... Infanterie, azi 3 martie 1945.

Comandantul Diviziei Infanterie

General: M.C.

Prin Observatoare

De cu seară îmi dă Domnul Colonel ordin să instalez un observator pe cota 572, la care va veni însoțit de Domnul General, pentru a observa acțiunea drepte Diviziei, care atacă spre Oremov Laz.

Mi-am trimis din timpul nopții observatorii și telefoniștii, conduși de Sergentul Major Vr..., să lucreze până la ziuă adăposturile și să le camufleze. Eu plec către ziuă. Mă duc călare până la poalele cotei și de acolo plec pe jos.

Peste cărarea care duce spre vârf a căzut zăpadă mare. Nema ducându-se lupte pe aici, ea a rămas acoperită. Sunt silit s'o descopăr eu și să fac urme noi. Merg greu din cauza șubei ce-mi atârână pe umeri și a zăpezii care în unele locuri trece de 50 cm.

Ajuns pe creastă nu găsesc pe nici unul din cei trimiși de mine.

Între timp s'a luminat de ziuă.

Domnul General și Domnul Colonel pot sosi din moment în moment.

De teama unui scandal, pornesc spre prima linie să-i caut.

Terenul coboară încet spre valea pârauului Hlaboka. Zăpada e brăzdată de multiple cărări, care se îndesesc cu cât mă apropiu de prima linie.

Într'un tufiș de brazi pitici îi găsesc gata instalați. Trec imediat la lunetă și mă identific asupra primei noastre linii ș'a inamicului. Din cauză că de aici nu se vede prea bine, mă uit ceva mai spre dreapta. Pe ostași îi pun să sape imediat în zăpadă șanț de comunicație.

Eu cercetez cât se poate de amănunțit câmpul de luptă. Sergentul C..., pleacă să conducă pe Domnul General și pe Domnul Colonel spre observator. Mă duc apoi și eu după el, ca să văd dacă din vârful crestei se vede mai bine.

Tot așa. Abia mă întorc și din urmă apar Domnul General și Domnul Colonel.

Pregătirea de artilerie s'a executat. Eu am sosit la timp să văd ultimele lovituri.

Domnului General îi arăt prin lunetă unde sunt pozițiile brandturilor infanteriei, unde sunt adăposturile, apoi obiectivele pe care s'a executat pregătirea: casa roșie, cazemata, încrucișarea de drumuri, carul de asalt...

Deoarece nu se vede tot sectorul Regimentului ce atacă, mă trimite pe un alt bot de deal, care se află spre N.V. față de observatorul nostru.

Plec însoțit de Sergentul Cr...

Coborâm o vâlcea, apoi urcăm.

Mergem numai pe poteci, pe ocolite, căci zăpada e mare.

Din loc în loc se văd locașe de arme automate, de brandt, făcute de ostașii noștrii în înaintare. Cu cât urc mai sus, se îndesesc. Aproape de creastă, dăm de șanțuri de comunicație, adăposturi... Urmele luptei aici sunt și mai vizibile.

Întâlnim ostași cu arma în mână, grenada.

Și de la noi și de la inamic.

Depozite de muniție de brandt, de arme automate și de pistol mitralieră.

Căști găurite, pături, mantăi...

Toate amestecate cu cartușe trase, zăpadă și pământ împrăștiat de proiectile în explozie.

Câmp de bătaie în urma unei crunte lupte.

Două îndelungi cercetări - vreau să găsesc un loc de unde să se vadă bine și să fie și ferit în același timp. Căci deja au început să fâlfăie brandturile pe văioagă, în spate și spre W. la drum - întâlnesc la capătul unui șanț de comunicație pe Locotenentul F.

E îmbrăcat ca și cruciații cavaleri de odinioară... numai că totul e din stofă nu din metal.

De la el se vede foarte bine toată linia frontului Diviziei, dar terenul l-au bătut sistematic cu brandturi și anticar. El stă liniștit la periscop și conduce focul, fără să se teme de loviturile ce cad în jurul său.

Plouă mărunț și monoton. Un fel de ploaie de primăvară timpurie, care ușor se poate transforma în zăpadă.

Sub adăpostul său curge apa „ca în vremuri normale” ar zice Domnul Colonel.

Deși apa l-a pătruns și e răcit, totuși ca un copil curios, se uită mereu prin periscop, cercetează și când desoperă ceva face haz și raportează.

După ce mă lămuresc asupra posibilităților de observare, comunic Domnului Colonel totul.

Până să-mi ordone ce am de făcut, conduc cu Domnul Locotenent Fl... focul unei baterii de Artilerie Grea, asupra unei cazemate care stânjenește mult înaintarea Infanteriei noastre.

Abia terminăm și ceața începe a se lăsa încet, încet învăluindu-ne ca într-un giulgiu.

Acest fapt îi determină să mă cheme înapoi.

Îl las pe Domnul Locotenent Fl... supărat că nu mai poate vedea nimic și eu mă întorc.

Greu e urcușul prin zăpadă, cu șuba în spate, când n'ai dormit decât două ceasuri noaptea.

Ajuns acasă, puțin după prânz, mănânc și mă culc. Câteva ore de somn îmi ajută să mă refac puțin. (Știu cu că la noapte iar va trebui să lucrez până târziu).

A doua zi pornim iar. De data asta numai cu Domnul Colonel. Vrea să meargă tot acolo unde am fost ieri, dar pe drum se răzgândește și mergem la Domnul Căpitan D..., la Divizionul III.

Până să ajungem la observator, trecem prin bateriile de tragere.

Locotenentul O..., lucrează de zor cu ostașii, amplasamente pentru două piese, ce i-au fost aduse în zori de la reparat.

La Bateria Locotenentului R... e liniște. Cele două piese stau gata de acțiune. (Două sunt la reparat).

Vreme urâtă.

Suflă un vânt subțire, rece.

Ploaia de ieri s'a transformat într-un fel de ninsoare, cu rotunde boabe de gheață.

E frig.

Până la creastă, drumul cotește printre pui de brad, șanțuri de tot felul, grămezi de cartușe trase.

Trecem și pe lângă un grup de ostași inamic morți, așezați unul lângă altul, pe zăpadă. Sunt nouă. Pe chipurile unora, palide din cauza

sângelui pierdut, citești disperarea morții..., pe al altora durerea a săpat urme adânci.

Alături sunt 5-6 ostași de ai noștri, la fel morți. Figurile lor înghețate, sunt aproape vinete și crispate de durere.

Cine știe ce mamă, soție sau câți copii îi așteaptă, plângând acasă și el va dormi somnul de veci în cimitirul Diviziei din Lest.

Lângă observatorul Domnului Căpitan D..., resturile unui ostaș român, mort din timpul luptei, nu au fost nici acum ridicate.

Lovit în plin de un obuz, moartea i-a fost fulgerătoare. Din el n'a rămas decât o jumătate din piept și o jumătate de cap. Figura i-a fost împrăștiată în părți, pe zăpadă. Restul corpului, unde o fi, nimeni nu știe. Probabil l-au mâncat câinii, care circulă pe câmpul de bătaie, după de s'a terminat lupta. Doar creierul i-a rămas alături, întins pe zăpadă. Hidoasă priveliște.

Alături de el, un ostaș inamic mort, își arată goliciunea corbilor ce se rotesc în croncănit sinistru pe deasupra.

Văzând zi de zi asemenea lucruri, am ajuns să nu ne mai înfiorăm.

Viața își cere drepturile. Și cei care trăesc pitulați în gropi, la lunetă sau lângă telefon, mănâncă, beau, fumează, dorm, alături de resturile sfârtecate ale cuiva care a fost om.

Aici stăm toată ziua.

Se vede foarte bine cota 725 cu cazemata pentru care încă se dau lupte aprige, încrucișarea de drumuri Lest-Oremov-Laz-Turie Pole, cazemata din pădurea de lângă casa verde.

În cursul d.m. inamicul contraatacă de pe cota 725 spre pintenul din fața cazematei, pe care urcase câțiva ostași de ai noștri.

Tragerile deslănțuite de Divizionul Domnului Maior T.C.V...., au învăluit cota în fum, au umplut pintenul de noi gropi de explozii și a silit pe inamic să dea înapoi.

Până spre seară când pleacă Domnul General, Domnul Căpitan D... incendiază o casă în jurul căreia se învârtea o grupă inamică și trimite în cazemata de pe 725 câteva bombe, plocon, chiar în fața crenelurilor.

E bine să fii brandtist.

Materialul e ușor de transportat, simplu cu traectorie curbă.

Dar câte n'au avut de îndurat bieții brandtiști din cauza asta.

Numai prăpăstioasa vale a pârauului Plachtinsky, dintre Daciolomsky Stodoly și Gor Daciov Lom de câte ori n'au fost siliți s'o traverseze, fiind mutați când la Lest, când înapoi la Gor Daciov Lom.

La Mociar au avut poziții la 400 m de prima linie sub o creastă.

De sus, inamicul svârlea cu pietre în ei. Dar bravii brandtiști au stat neclintiți la posturi sub răpăit de mitralieră și spargerii de obuz și și-au făcut datoria.

În pribegie

De unde află inamicul poziții de ale noastre și zilele de atacuri masive, cu multă artilerie și intenții de ruptură, nu știm.

Ajunsesem la disperare cu tragerile sistematice, executate la anumite ore din zi, pe bateriile noastre de la liziera de Nord a satului, pe bateriile de obuziere grele, pe P.C. Divizie, pe locuința Domnului Colonel...

Pentru asta s'a luat măsura ca să se evacueze populația civilă din sat. Tocmai mă întorceam într'o dimineață de la Divizie, unde fusesem să raportez Domnului Colonel rezultatul unei recunoașteri de noi poziții pentru Divizia I, când ostașii Companiei de Poliție, evacuaau satul.

E o jale de nedescris.

Populația civilă, grupată pe familii, iese din casă cu bocceluța în mână - minimum necesar ce pot lua - și pe mijlocul drumului pornesc spre Modry Kamen.

Unii au copii mici, pe care-i duc în brațe, sau într'un fel de coș în spate.

Alții sprijină bătrâne ce abia pot merge.

Cea mai mare parte sunt săraci, îmbrăcați cu haine de vară.

Câțiva și-au luat cu ei și câte o vacă, ce probabil dă lapte.

Și toți plâng... plâng și nu vor să se despartă de căminurile lor decât cu mare greutate.

Ostașii au pornit de la un capăt și scot pe toți până la celălalt capăt. Nu rămâne decât un număr de bărbați care vor face paza avutului celor evacuați.

Înduioșat de lacrimile lor, caut să intru cât mai repede în casă.

Ordin superior ce trebuie executat.

Nu se admite excepții.

Pretorul Diviziei cu poliția de campanie sunt autoritatea.

Și până la urmă satul rămâne populat doar de ostași și câțiva civili.

Gazda noastră a scăpat deoarece au o bătrână bolnavă, netransportabilă și a trebuit să rămână s'o îngrijească.

Ultimele zile pe care le petrecem în Lest, sunt ceva mai frumoase.

Soarele strălucește primăvăritic.

Zăpada prinde a se topi.

Noaptea însă tot friguroase sunt.

Vântul abia mai adie din când în când.

Civili, pe care-i întrebăm dacă poate veni primăvara acum, ne răspund că sunt ani în care ninge și în luna mai și sunt alții când din februarie încep a se topi zăpezile.

Ce bine ar fi să nu mai ningă.

Am îndurat destul ger și viscol.

Ar fi mai ușoară lupta pe vreme frumoasă.

Către sfârșitul lunii, totdeauna avem mai mult de lucru ca de obicei. În afară de lucrurile obișnuite, trebuie să întocmim **JURNALUL DE OPERAȚII**, sinteza acțiunilor din cursul lunii care se sfârșește, cu sumedenie de schițe, copii după toate ordinele de operații date de forurile superioare și de noi, afară de nararea întâmplărilor, atacuri, contraatacuri, incursiuni, sprijinite de foc, pregătiri de artilerie, fapte de arme etc.

La acest jurnal lucrez cu Tonny și cu Sergentul T.R.T....

Pierdem multe zile și nopți până să-l terminăm, ținând cont că trebuie prezentat într-o formă plăcută, afară de faptul că fondul trebuie să fie real, bazat pe documente și întocmit într-o terminologie istorico-literară.

Facem și noi ce putem.

Când nu le place, celor puși să-l cerceteze, ni-l trimit înapoi. Și noi îl refacem. Cam, așa ni s'a întâmplat cu jurnalul din februarie întocmit în ultimele zile ale șederii noastre la Lest.

Ziua la observatoare, la recunoașteri de poziție... și noaptea în camera de lucru.

Până la urmă ajungem să fim extenuați fizicește, nervoși, dornici de câteva clipe de liniște.

Cine știe le vom obține?

25 Februarie

Se proiectează o acțiune puternică, călare pe șoseaua Lest - Zabava - Pleșovce - Sasa-Dobre Niva - Zvolen.

Inamicul a fost silit să cedeze cota 725, apoi la câteva zile Oremov Laz, puncte puternice de sprijin - bazate pe cazemate - sub presiunea atacurilor noastre neîntrerupte.

De câteva zile sosesc în sector tancuri, artilerie ușoară, grea, anticar, brandturi.

Comandamentul sovietic a fixat de comun acord cu Armata noastră un atac masiv pe ziua de 25 februarie, și pentru a ne trimite artilerie de întărire și tancuri.

Cu două zile înainte, se încep mișcările de trupe. Artileria de întărire intră în poziție, tancurile se deplasează în barăcile de la Oremov Laz.

În noaptea de 23/24, Infanteria Diviziei iese din poziție, fiind înlocuită. Noi rămânem pe loc. Se spune că vom sprijini o acțiune de fixare a Diviziei care ne-a înlocuit Infanteria. Dar în dimineața zilei următoare, primim și noi ordin de deplasare, în zona Oremov Laz, pentru a ocupa poziții în vederea atacului.

Domnul Colonel pleacă cu Domnul General... Comandantul Artileriei Corpului, la recunoașteri. Când se întorc, mă cheamă la Divizie ca să întocmim planul de foc. Abia are timp să-mi dea câteva instrucțiuni și pleacă iar pe câmp. Eu rămân să-l fac și ajutat de Sublocotenentul C..., de la Divizie, să-l traducem în rusește.

Către seară se întoarce Domnul Colonel și plecăm la Domnia Sa să terminăm lucrul. Nici nu ne-am apucat bine de lucru și încep a veni Domnii Comandanți ai Regimentelor de Artilerie sovietice pentru a primi planul de foc. E un pelerinaj de Maiori, Locotenent Colonei și Colonei, cum de mult n'am mai văzut.

Noi lucrăm de zor.

Până la urmă, văzând că nu mai terminăm, ne ajută și dumnealor la scris și copiat.

Târziu de tot terminăm de întocmit toate planurile, le expediem și apoi ne ducem să mâncăm.

Eu sunt puțin cam răcit și înainte de culcare trebuie să-mi fac frecție, să beau aspirină, să beau ceaiuri fierbinți, ca apoi toată noaptea să transpir.

În dimineața atacului, plecăm cu mașina - Domnul Colonel, Aurică, Cornel și cu mine - la cota 715 unde vom avea observatorul.

Diviziile I-a și a II-a sunt deja intrate în poziție, Divizia a III-a mai are Bateria a 9-a, încă pe drum. Domnul Colonel mă trimite să îi accelerez și ei intră în poziție. După ce terminăm urc și eu spre vârful cotei, unde ceilalți deja ajunsese.

E o dimineață frumoasă, cu soare blând. Zăpezile au pornit să se topească. Pe ici pe colo pământul negru a început să ridice spinări dătătoare de speranțe.

Observatorul nostru e pe țăguiatul unei cote. Imediat în spate avem o carieră de piatră, apoi valea unui pârâu, cu pozițiile Divizioanelor noastre. În față și spre dreapta se văd barăcile de la Oremov Laz. De jur împrejur stânci, pădure, zăpadă.

Pe această cotă sunt 2 posturi de comandă de Divizie (ale celor 2 Divizii din Corpul ce atacă), unul de Brigadă de Infanterie, vreo 3-4 de Brigăzi de Artilerie și o sumedenie de observatoare de Artilerie Grea.

În față inamicul stăpânește cota 777, care predomină totul.

Acțiunea începe la ora 10.

O salvă de Katiușa declanșează pregătirea de artilerie, care durează 45 minute. Pentru Divizia noastră este executată de Regimentul nostru, compus din două Divizioane de câmp a trei Baterii fiecare și un Divizion de brandturi de 120 mm, Regimentul 1844 Artilerie Anticar sovietic, Brigada 71 Artilerie de câmp sovietică, Regimentul 461 Brandturi sovietic, apoi Regimentul 71 Artilerie Grea român, Brigada 52 Grea sovietică.

Când prind a svârli foc și fum, zeci și sute de piese de artilerie, clocotesc văile, hăue văduhul.

Din toate părțile se aud porniri de proiectile. În orice parte te-ai uita, în orice boschet, în orice vâlcea, vezi flacăra obuzelor ce pornesc să mproaște moartea'n inamic.

Regimentul de Katiușa lansează lungi dâre de foc, însoțite de sgomot caracteristic. Pornirile lor se aud la intervale de câteva minute, în locuri diferite.

În urma acestei pregătiri, Infanteria a pornit la atac.

La început înaintează ușor, fără a fi primiți cu foc de inamic.

Apoi, cu cât se avântă mai mult, încep a da rezistențe din ce în ce mai puternice, care uneori reușesc să-i oprească, dar în urma unor masive trageri de artilerie asupra punctelor nevrelgice, înaintarea se reia.

Acțiunea fiind executată de comun acord cu Comandamentul Sovietic și cu artilerie de întărire și tancuri sovietice, suntem vizitați de Domnul General S..., apoi de Domnul General M... Comandantul Grupului de Armate.

La un moment dat, pe coasta noastră erau 5 generali, 10-15 colonei, vreo 20 maiori și pusderie de ofițeri subalterni, subofițeri și ostași. Tocmai atunci apar două avioane inamice, care prind a sbura pe deasupra noastră. Până la urmă sunt puse pe fugă de tirul antiaerian al Divizioanelor amplasate în jurul cotei.

După prânz ne-a încercat inamicul și cu câteva lovituri de artilerie grea. Au trecut însă peste noi, oprindu-se pe un bot de deal pusu. N'au reușit decât să rupă crăcile câtorva arbori.

Printre observatorii de Artilerie instalați pe cotă se află și Sublocotenentul S..., coleg de școală Militară pentru Regiment Greu. Cu el vorbesc mai bine de două ceasuri. Ne amintim de școală, de instructori, de petrecerile din Pitești. Până la urmă îmi povestește cum s'a însurat și cât de fericit se simte alături de soția și copilul său.

Căldura și dragostea cu care vorbea despre ei m'a înduioșat. Și până la urmă mi-am dat seama că e un om fericit. Are pentru cine trăi și pentru cine munci. Pentru el viața e scumpă.

Dar nouă, celor necăsătoriți, de multe ori ne e indiferent ce se va întâmpla cu noi. Pe noi nu ne așteaptă acasă o soție și un copil, ca pe colegul S.... Avem și noi părinți și frați. Pentru el și pentru noi vrem

totuși să trăim. Poate vom avea și noi cândva pe cineva care să ne spue „tată”.

Până în seară unitățile Diviziei noastre reușesc să cucerească satul Bucinky și să ajungă pe liziera de W. a satului Lonce, împingând inamicul cu câteva creste mai spre West.

Odată cu întunericul, pornim și noi acasă.

A doua zi plecăm de dimineața, tot noi cei patru.

Divizia continuă acțiunea începută ieri.

Pentru astăzi avem observator pe cota 725.

Din valea pârâului Plachtinsky, până sus la cazemata din vârful cotei, cred că e o diferență de altitudine de 300 m. Urcăm o pantă abruptă și acoperită de ghiață. Din loc în loc dăm de gropi de obuz și petece de pământ desgolite de soare.

Până sus, pe creasta unde avem observatorul, reușesc să obosesc de mai multe ori și să ajung plin de apă. Odată ajunși, căutăm în sumedenia de observatoare, printre adăposturile făcute din bulgări de zăpadă și gheață, pe Domnii Comandanți de Regimente de Artilerie de întărire sovietice, apoi ne întindem pe pae în jurul telefonului.

Încet, încet, începe a se lăsa ceața. Pornește apoi să sufle un vânt câinos, să ningă, să viscolească.

Întinși pe pae, unul lângă altul, ațipim.

Când ne trezește Domnul Colonel, găsim zăpada depusă gros pe șubele noastre. Șuba lui Aurică e cojoc mîțos de cioban, iar a lui Cornel are poalele mâncate de câini.

Văzând că viscolul se întetește și vântul suflă din ce în ce mai subțire, intrăm și noi într-o despărțitură a cazematei. Înăuntru e o amestecătură de români și ruși, ofițeri, subofițeri și trupă, cu telefoane sau aparate de observare, întinși pe jos pe pae, sau așezați pe bobine, care vorbesc, glumesc, râd, strigă la telefon, fumează, mănâncă sau cântă.

E un aer închis greu. Totuși, îl preferăm viscolului de afară, care se întetește mereu.

Înăuntru facem Domnului Colonel loc pe un braț de pae, îi punem telefonul alături iar noi rămânem în picioare.

Într'un târziu apare și Domnul General A..., Comandantul Artileriei Armatei. Domnia Sa dă ordine referitoare la deplasarea

artileriei pe eșaloane pentru a nu se bloca singura cale de acces în sectorul întregii armate, apoi pleacă.

Către prânz se mai face puțin loc, prin plecarea unor ostași sovietici și reușim astfel să ne găsim și noi puțin loc.

Stăm aici până seara.

La prânz mâncăm cu farfuriile pe genunchi, o mâncare sleită.

Ceața nu se ridică până seara.

Deși aportul nostru de aici - astăzi este același ca și când am sta la Lest, în camera noastră caldă, lângă telefon, totuși trebuie să stăm aici. Și stăm până prinde a se întuneca. Odată cu sosirea lui pornim și noi să înotăm prin zăpadă spre mașină. Ajunși la șosea, Domnul Colonel mă trimite să văd dacă au plecat brandturile. Ele urmează a schimba de poziție pe valea Kameny.

Șoseaua spre Lest e blocată cu tot felul de coloane Hipo sau auto în deplasare. Trec tunuri grele, trase de tractoare cu șenile, tunuri de câmp, Katiușe, tunuri anticar cu cai sau mașini, brandturi, căruțe de muniție...

Cu mare greutate reușim să ajungem la Lest.

În urma acțiunii de astăzi, satul Lonec a fost cucerit, iar la căderea serii, Infanteria a fost oprită pe un platou, la jumătate de km de satul Plesovce.

Subcapitolul II

Lupta pentru atingerea râului Gron

Lonec

Înainte de a părăsi observatorul de la cota 725, după lungi discuții în contradictoriu, ne-am hotărât ca astăzi să ne întâlnim pe cota 634, o creastă golașă, înconjurată de păduri la Nord Vest de satul Lonec.

Plecăm de dimineață cu mașina. Trecem pe la Oremov Laz, lăsăm la stânga drumul care duce la un triumphiu de șosele spre Senograd, coborâm o pantă abruptă, în serpentină, acoperită cu gheață, prin mijloc de pădure seculară. În dreapta, o prăpastie adâncă își etalează întunecimile. Spre stânga, cota 695 se înalță zid de piatră și brazi.

Drumul intră într-un defileu.

Ajunși la moara Lopaty, sosirea noastră este anunțată de câteva salve de brandt, ce cad în jurul podului peste pârâul Plachtinsky, la câteva zeci de metri.

Ostașii, care se găseau mai aproape de pod au început a fugi strigând, unul ținându-se de mână, altul cu halatul alb de camuflaj înroșit pe burtă, un al treilea șchiopătând.

Inamicul, care cunoaște acest punct obligat de trecere, execută zilnic la ore neregulate, interdicții asupra sa.

Opriți în fața podului, coborâm și mai departe plecăm pe jos. La câțiva zeci de metri, dincolo de pod cotim pe valea Kemeny, unde se află poziția Diviziei a III-a. De la Bateria Locotenentului R..., luăm un ostaș care să ne ducă șubele până în sat.

Trecem pârâul care susură prin fundul văii, apoi urcăm o pantă de 70 grade, pentru a ajunge pe creastă, pe care dormitează risipit satul Lonec.

Urcând panta, sprijinindu-ne din pom în pom să nu alunecăm, ne întrebăm cum au putut să se urce infanteriștii în toiul atacului, când de sus îi pândeau gloanțele ucigătoare.

Pe platou ne oprim puțin ca să răsuflăm. Satul este risipit pe o porțiune de teren, numai vâlcele și dâmburi cu casele distanțate la zeci și sute de metri una de alta. Un sat sărac de munte.

În față, spre Vest, pe o vale frumoasă se văd alte două sate mari, probabil Plesovce și Sassa.

Până la marginea satului mai sunt câteva sute de metri.

Dintr-o casă unde e centrala Regimentului, ne iese în cale Cornel.

El a venit de ieri aici, ca să-și instaleze legăturile telefonice.

Conduși de el, mergem la P.C. al Căpitanului I..., ce a lăsat comanda Diviziei I-a.

Stă într-o casă care a fost cândva mare, dar astăzi jumătate e arsă în urma unui bombardament.

În aceeași cameră locuiesc și civilii.

Domnul Colonel e nerăbdător să meargă la observator. Noi îl rugăm să mai stea puțin, pentru a ne usca cămășile ude de transpirație și a ne mai odihni. Până la urmă acceptă.

Eu îmi desbrac toate hainele în care sunt înfolfite și rămân în cămașă. E în întregime îmbibată de apă. Mă dau lângă sobă să se usuce.

Gazdele se uită curioase la mine.

Când dăm să plecăm spre observator, ni se anunță că o lovitură de tun anticar a căzut pe marginea gropii făcută de observatori și telefoniști, unde urma să stăm noi și Caporalul Radu Marin telefonist, a fost omorât pe loc, iar Sergentul Năstase de la Bateria I-a, grav rănit la abdomen.

Care dintre noi ar fi avut soarta lor, dacă n'am fi stat câteva clipe să ne odihnim și să ne uscăm, după urcușul care ne-a extenuat?

Creasta golașă, pe care s'a adunat destul de multe observatoare, a fost reparată de inamic. A mai rămânea acolo e foarte periculos.

Cu Domnul Colonel și Locotenentul M..., adjutantul Diviziei I-a, în locul Locotenentului L... care a luat comanda Bateriei a III-a, mergem să căutăm un alt observator în apropierea casei între copaci.

Trei fantome în halate albe.

La câteva sute de metri în spatele casei, găsim un loc de unde se vede foarte bine satul Plesovce, obiectivul atacurilor noastre și Sassa ceva mai în fund.

Totuși Domnul Colonel vrea să se ducă și pe 634. Pe noi nu ne mai ia. Rămânem în camera P.C. al Divizionului I/R.. Art.. Cpt. I.

Dar nici Domnia Sa nu stă mult acolo.

Suflă un vânt care mănâncă zăpada. Peste tot sunt pârâiașe ce curg lacuri, streșinile picură molcom, apă care la căderea serii se transformă în ghiață.

Tot restul zilei îl petrecem la P.C. cu Căpitanul I....

De acolo, prin telefon, aflăm de la observatoarele noastre principale, înaintate de la ofițerii de legătură cu Infanteria, chiar de la Comandanții Regimentelor de Infanterie, care e situația.

Și când ne cer foc, punem să tragă toată artileria proprie, sau de întărire, pe care o mai avem la dispoziție.

Katiușa a incendiat câteva case în Plesovce.

Infanteria atacă zi de zi.

Aici însă au o situație foarte dificilă.

Trebue să urce o pantă pentru a ajunge la un platou, ce duce spre marginile satului. Inamicul stă pitit în primele case din Plesovce.

Platoul are cam 500 metri. Când ostașii au urcat pe platou și s'au apropiat la 2-300 metri de sat, din primele case țâșnește deodată o perdea de foc, care îi omoară, îi rănește, îi pune pe fugă... Cei care rămân, coboară iar la vale. Pornesc apoi de la început să atace și iar sunt respinși.

În timpul unei manevre de acestea, o bombă de brandt a lovit în plin un ostaș. S'a văzut o explozie, puțină flacără, fum și câteva umbre negre sburând prin aer. Din bietul ostaș n'a mai rămas nimic. L-au adunat mai târziu brancardierii în foaie de cort. Era fărmițat în mici bucăți risipite la zeci de metri de locul exploziei.

Când inamicul vede că e gata să fie alungat din sat, intervine cu tunuri de asalt, pentru a restabili situația.

Toată ploaia noastră de proiectile nu-i poate sili să cedeze.

Seara, Domnul Colonel se duce să-l viziteze pe Domnul Colonel M..., Comandantul Regimentului, ce atacă.

Noi îl așteptăm până la 11, când văzând că nu vine, ne culcăm.

În cameră sunt două paturi. Unul e folosit de civili, iar celălalt e rezervat pentru Domnul Colonel.

Domnul Căpitan I... își improvizase unul din două bănci.

Noi, toți ceilalți ne culcăm pe jos, pe pae. Suntem cinci ofițeri, trei subofițeri și vreo patru-cinci ostași.

Ocupăm întreaga cameră. Dacă vrea cineva să iasă noaptea afară, trebuie să treacă peste 13 trupuri ce dorm obosite.

Și totuși Maria, nora gazdei și cu soțul ei, dorm în beci, pe cartofi.

A doua zi, ultima din februarie, ne sculăm mai târziu. Aurică pleacă imediat la observator, Cornel fugе la centrală.

Rămân singur și ascult observațiile Domnului Colonel.

Și astăzi, ca și ieri, Infanteria încearcă zadarnic să ocupe satul. Inamicul rezistă dârз, întrebuințează tunuri de asalt, la nevoie contraatacă.

Noi ne străduim să le ușurăm, pe cât putem, atacul.

Dar toate sacrificiile sunt zadarnice.

Apărătorii satului au primit ordin să nu-l cedeze și rezistă.

După ce l-am ocupat, populația civilă ne-au spus că au primit și întăriri în timpul rezistenței.

Printre preocupările războinice, ne distrăm cu fata gazdei.

Maria, o țărancă de 20-21 de ani, căsătorită cu un băiețan purpuriu, puțin ghebos.

Fata nu e urâtă.

Până la urmă se împrietenește cu noi și o botezăm „Katiușa” (vorbește mult și repede și nu o înțelegem).

Ea îi spune Domnului Colonel „Gyurko”.

Pe ceialalți nu ne botează.

De câte ori se aud tunurile noastre trăgând, se sperie.

Tunurile sunt amplasate în jurul locuinței P.C. la câteva sute de metri.

Urcușul din șoseaua mare Lest - Zabava, pe creastă, pe care e risipit satul, a cerut iar oamenilor și cailor o noapte de efort.

Drumul era puțin prăvălit într-o parte și-au trebuit să facă echilibrul să nu răstoarne piesele.

În fond nici nu era drum.

O potecă puțin mai largă.

A fost nevoie să despercheze afetul de antetren și să lege caii de ochiul de împerechere a afetului.

Și oamenii și animalele au muncit din greu, dar atunci când totul trebuia să fie gata..., a fost cu adevărat gata.

Ce eforturi au făcut, știu numai ei.

Atacul se continuă și în ziua de 1 și 2 martie, când seara primim ordin să ieșim din poziție.

În ziua de 1 Martie, zadarnic am așteptat poșta.

Ea n'a venit și n'a adus măștișoare nimănui.

Câți poate nu așteptau un rând vesel de ziua asta.

Eu știu că am așteptat-o ca vestitoarea primăverii..., dar în zadar.

Spre seară am plecat cu Domnul Colonel și Cornel la Domnul Căpitan B..., Comandantul Diviziei a II-a și Căpitganul D..., Comandantul Diviziei a III-a.

Mergem de-a dreptul peste câmp, prin zăpadă, prin apa adunată de dezgheț.

Pe drum căutăm poziții pentru Divizia a II-a, care trebuie să-și mute două Baterii, fiind prea aproape de P.C.

Facem fiecărui Comandant de Divizion câte o scurtă vizită, apoi plecăm.

Înroarcerea, pe întuneric, pe cărări necunoscute, prin zăpadă și apă, un chin. Noroc că cismele noastre sunt bune și nu intră apă în ele.

Ajunși acasă, mâncăm și ne culcăm. Gazda ne tratează cu lapte, unt, pâine...

În seara zilei de 2 martie primim ordin să ieșim din poziție.

Pentru ordin mă duc eu la Domnul Căpitan G..., care a fost cu Domnul General aici și a rămas să noteze plecările unităților.

Când mă întorc dinspre creastă, m'ajunge din urmă un vânător.

E întuneric beznă.

Totuși acum cunosc drumul.

El mă întreabă dacă pot să-i arăt vreo cărăruie spre șoseaua mare. Îl iau cu mine în fața P.C. unde trebuie să ne despărțim.

Duce de dârlogi un cal.

Într-o parte și alta a samarului are legat ceva lung și țeapăn ce aduce a om.

Când mă opresc să-i arăt pe unde să meargă, spre șosea, văd că sunt doi ostași morți, pe care îi transportă înghețați de pe poziție.

În refacere

Ordinul adus de la Domnul Căpitan G..., spune să ieșim din poziție și pe la moara Lopaty să ne încolonăm către triumghiul de șosele Senograd.

Unde vom merge, nu se știe.

Mai prevede ca ofițerul cu operațiile să meargă la Oremov Laz, la P.C. Divizie, pentru a primi ordinul de detaliu.

Plec singur, în puterea nopții, după ce se dau toate ordinele de ieșire din poziție și după ce mâncăm.

Drumul peste creastă, spre valea Kameny nu-l mai știu.

Mă tem să nu ies în altă parte.

N'am nici un punct de reper.

Cojocul mi-atârână greu în spate. Îl țin totuși pe mine, căci e frig.

Panta o cobor din pom în pom, alunecând, căzând.

Ajuns la pârau n'am cum să-l trec. Nu găsesc nici o punte. Mă plimb pe malul lui și mai jos și mai în sus, dar în zadar.

În cele din urmă, găsesc un par gros cât mâna, pe care-l folosesc drept punte.

Ca să fiu mai ușor și totodată să am și mișcările mai libere, mă desbrac. Șuba și mantaua le asvârlu peste apă.

Rup apoi din pădure, un alt par, cu ajutorul căruia mă sprijin când trec apa.

Ajuns dincolo, cobor spre Bateriile de Brandturi și comunic Domnului Locotenent R..., primul ofițer pe care-l întâlnesc, să se deplaseze cu coloana spre triumghiul de șosele, unde vor primi ordin ce au de făcut.

De la ei pornesc mai departe, pe mijlocul drumului.

Zăpada topită a dat șuvoaie transversale, care au mâncat gheața și din loc în loc, pe întuneric, intri în apă până la glezne.

Ajuns în drumul mare, găsesc motocicletă așteptând.

Mă sui în ataș, îmi strâng bine șuba pe mine și pornim.

În noaptea neagră, farul puternic svârle un mare con de lumină. Dar la jumătatea drumului se arde becul. Mai departe mergem cu atenție, pentru a nu ne ciocni de mașini, căruțe, cai morți, de care e plină șoseaua.

La Orenov Laz mi se dă imediat ordinul și plec înapoi.

După ce comunic Diviziei a II-a, că trebuie să meargă la Lakov, unde vom sta în refacere până la noul ordin, plec spre Zabava, pentru a ieși înaintea celor ce coboară de la Lonec.

Nu-i găsesc.

Mă întorc și mă opresc iar pe valea Kameny. Câtva timp satau lângă un foc, al unor ostași de la Anticar.

Când începe a-mi fi somn, mă culc în motocicletă.

Divizionul Domnului Căpitan D..., a plecat.

Suflă un vânt puternic și e frig.

De jur împrejur, prin pădure, se zăresc licărind focuri și umbre negre ce stau jos în jurul lor. După cum apar ele dintre copaci și se profilează pe întuneric, par focuri de negrii porniți să jertfească.

Domnul Colonel cu Cornel, Aurică și Domnul Căpitan Doctor D..., vin abia pe la 4,30. Până atunci au stat și s'au chinuit să scoată tunurile din poziție.

Greu a fost urcușul...

Dar mai greu a fost coborâșul.

Unui tun i s'a frânt osia. Doi cai au murit. Nu știu câți răniți...

În așteptarea coloanei, intrăm în moară, la un post de prim ajutor.

Cornel și cu mine plecăm la Lest, să punem în marș și ceace avem acolo.

Ajungem repede.

Obosiți de nesomn și pătrunși de frig, ne culcăm câteva ceasuri.

La ziuă pornim către Suchany, zona în care va staționa Comanda Regimentului și cu Divizia I-a, după ce dăm drumul coloanei de căruțe.

Cornel pleacă cu motocicletă.

Tonny și cu mine, cu mașina.

Adjutantul rămâne la eșalonul II, care deja s'a mutat de la Modry Kamen, aici.

La maximum de ½ km de Oremov Laz, în dreptul unor foste poziții ale unui Regiment de Artilerie Anticar, avem o explozie de cauciuc. Trebuie să oprim să schimbăm roata. În acest timp inamicul execută interdicție pe șosea sau o tragere pe pozițiile Regimentului Anticar, cu câteva salve, care cad între 15 m - cea mai apropiată lovitură - și 100 m cea mai depărtată de noi.

Prima salvă ne surprinde și nici nu avem timp să ne culcăm.

Pentru celelalte auzim pornirile și ne adăpostim în șanțul șoselei.

În fața noastră, la 15-20 m, e o căruță cu coviltir. La prima salvă se oprește și din ea coboară o figură speriată, prea bine cunoscută nouă, un subofițer și câțiva ostași.

În intervalul dintre două salve, figura speriată sare din șanțul șoselei, unde se adăpostise, traversează șoseaua în goană apoi se ascunde în spatele nostru, sub un pod de ciment (mic de abia poate încăpea în picioare un copil de 4 ani).

Deși noi suntem supărați de teama că se va întâmpla ceva mașinei, totuși izbucnim în râs sănătos, râs tineresc, când vedem groaza întipărită pe chipul celui ascuns sub pod.

La plecare ne roagă să-l luăm cu mașina, fiindcă e bolnav și vrea să ajungă mai repede la destinație. E îmbrăcat cu o șubă groasă, la cap legat cu un fular și pe deasupra o căciulă, cu gulerul ridicat, nebărbierit... O figură de om speriat, care se teme de moarte.

Cât merge cu noi nu scoate nici o vorbă.

Îl lăsăm la marginea Senograd-ului, unde ni se despart drumurile.

De aici îl vom vedea odată, în trecut, stăpânit de aceeași teamă și groază. Apoi la câteva zile aflăm că a plecat.

Mai bine și pentru el și pentru cei din jurul său. Vederea groazei întipărită pe chipul lui demoralizează pe cei din jur... sau îi distrează.

El poate e bun în interior.

Până la Senograd, drumul este destul de bun, deși în loc în loc zăpada adusă de vânt, e cam mare.

De la Senograd spre Suchany însă e foarte prost. Întâi urcă o pantă alunecoasă, apoi șerpuiește pe coama unui deal, unde suflă vântul cu șfichi de gheață și după asta coboară în Suchany.

Pe creastă, soarele și vântul, au topit, din loc în loc ghița, pe șleaul căruțelor, făcând băltoace de 60-7- cm adâncime.

Ajunși în Suchany ne întâlnim cu Domnul Căpitan D..., de la Biroul 3 Divizie.

Când îi cerem să ne repartizeze sector pentru cartiruire, ne spune că satul e plin de trupe române și sovietice și că să ocupăm unde vom găsi loc.

Cu Tonny și Cornel, care ne ajunge din urmă, pornim din casă în casă.

Într'adevăr peste tot locul sunt ostași, birouri, magazinei...

Până la prânz nu găsim nimic.

Atunci cu motocicleta, pornesc întru întâmpinarea Domnului Colonel, care vine cu coloana. În Senograd întâlnesc căruțele popotei. Mănânc puțină musaca rece, cu pâine înghețată, apoi iau într'un vas și pentru cei de la coloană și plec mai departe.

Îi întâlnesc la triumghiul de șosele.

Vin cu ei până la primul popas unde mănâncă, apoi pornesc înapoi.

Pe drum mă întâlnesc cu Grupul de Cercetare al Diviziei. În fruntea lui, în postură de mare Comandant, întâlnesc un coleg de liceu. Cu el mă voiu mai întâlni de câteva ori, în timpul luptelor, în momente critice.

Din nou în Suchany, pornesc iarăși să caut camere pentru Domnul Colonel și pentru noi. Trebuie să gălesc. Coloana va fi aici în câteva ceasuri. Domnul Colonel s'ar putea să vie mai devreme cu trăsura. Ar fi vai și amar de noi dacă n'ar găsi o cameră caldă, unde să poposească. Atunci pornesc să caut și să mă cert cu toți cei care nu vor să fie cât de puțin înțelegători.

Un căpitan de Infanterie - acum Comandant de Depozit de Subzistențe - mă refuză categoric, luându-mă de sus chiar, deoarece el e îmbrăcat ca pentru Calea Victoriei și eu vin de pe poziție.

Puțină înțelegere găesc la niște doctori de la o ambulanță, care îmi oferă o cameră pentru Domnul Colonel, apoi la niște ostași care-mi eliberează o altă cameră, cu pământ pe jos, nemăturată, murdară, pentru noi.

Sunt mulțumit că am găsit-o și pe aceasta. Tot e mai bine decât nimic.

Pentru Domnul Colonel mai găsim o posibilitate. Să locuiască în aceeași cameră cu Domnul Maior T..., ajutorul administrativ al unui Regiment de Artilerie din altă Divizie.

Când vine coloana, adun ordonanțele și le pun să facă curățenie și să ne instaleze paturi.

Căruțele intră în aceeași curte cu noi.

Pentru centrală a găsit Cornel o cameră, într-o casă transformată în depozit, către mijlocul satului.

Domnul Colonel, văzând amândouă camerele, se hotărăște să locuiască cu Domnul Maior T..., cealaltă cameră oferint-o pentru popotă.

După ce totul e aranjat, plecăm la Divizie. Aici Domnul Colonel merge cu Domnul General, iar eu la Domnul Locotenent Colonel D..., Șeful de Stat Major pentru a da și situația muniții și pe la birouri pentru hârtie de calc și hârtie milimetrică.

Întorși acasă lucrăm până târziu, ordine către unități pe care apăoi le transmitem prin agenți.

După masa de seară, deși suntem foarte obosiți, facem cu toții bae și deparazitare.

În cazemata de pe 725 și în locuința de la Lonce, unde am dormit trei nopți pe jos pe pae, vreo 15 persoane ne-am umplut de insecte.

Cel mai bogat în musafiri nepoștiți e Aurică. El își firebe lăngă, își calcă hainele, mantaua și păturile, își petrolează coșul. E o plăcere să-l vezi lucrând vesel, bine dispus, ajutat de Vintilă, ordonanță ce face pe prostul. Cum găsește un vizitator îl ia și îl pune pe sobă să se prăjească.

Eu nu găsesc decât unul singur. Sunt ei mai mulți dar cred că s-au ascuns bine.

Pentru siguranță, execut și eu operațiile de deparazitare văzute la Aurică.

Târziu de tot ne culcăm.

Oboseala și patul moale - dorm cu Cornel - ne face să adormim curând.

În Suchany stăm două zile.

Suficient pentru a ne odihni și a ne spăla.

Deși avem tot timpul de lucru și suntem sub presiunea unei noi intrări pe poziție, în zona Cekovce - unde se fac și recunoașteri, cu motocicletă de către Cornel și Locotenentul M..., totuși avem și timp de odihnă și corespondență.

Cât stăm aici, ne trimite Adjutantul rămas la Lest, ordinul prin care se comunică să se facă propuneri de avansare celor cu vechime până la...

Printre cei fericiți suntem și noi doi, Cornel și cu mine, afară de Sublocotenentul P... și Sublocotenentul J...

Deși, la început Domnul Colonel nu vrea să le facă sub motiv că ordinul nu este destul de clar și interpretat într-un anumit fel, noi nu intrăm în prevederile lui, până la urmă le face în urma unei discuții avute cu Șeful de Stat Major al Diviziei, care l-a convins că nu pierde nimic dacă ne propune, chiar dacă nu e cazul, căci vor fi oprite de Consiliul Superior al Armatei.

În cea de a doua zi de staționare în Suchany, după prânz Domnul General comunică telefonic Domnului Colonel că la ora 17 trebuie să fim gata de plecare.

Adio cameră caldă și pat moale.

Vom pleca iar pe poziție, în frig, în vânt, în fața gloanțelor inamice.

Din nou pe poziție

Deși ordinul telefonic, dat de Domnul Colonel, prevedea ca să fim gata de deplasare în zona Zabava - Lasteky - Dolinsky - Potcova cu începere de la orele 17, unitățile au plecat abia la orele 20. Până atunci au stat cu caii înhămați în frig, încolonați pe drum sau risipiți prin curți, pe unde cantonase.

Cu coloana Bateriei de Comandă pleacă Aurică, Tonny și Cornel.

Domnul Colonel, Domnul Căpitan Dr. D... și cu mine rămânem să plecăm mai târziu cu trăsura.

Ne-am strâns în camera popotei.

Pe Domnul Colonel îl cheamă Domnul General la Divizie.

Domnul Căpitan Doctor și cu mine stăm de vorbă câteva ceasuri, așteptând pe Domnul Colonel.

Văzând că nu vine, mâncăm câțiva cartofi prăjiți și o minusculă porție de friptură, pentru a ne potoli foamea, apoi ne culcăm.

Domnul Colonel vine abia după miezul nopții. Când îl invităm la masă să mănânce, ne răspunde că a mâncat cu Domnul General. (Mai bine, căci cercetând vasul în care popotarii lăsase friptura, am constatat că dispăruse). A fost probabil mâncată de pisici, sau furată de cineva, cât am dormit.

Domnul Colonel vrea să plecăm imediat spre coloană. Până la urmă reușim să-l convingem să plecăm către ziua.

Domnia Sa se culcă pe o bancă, învelindu-se cu șuba, drept perină având mantaua, iar noi ne culcăm pe pae, într'un pat de scânduri.

La 4,30 plecăm și noi după coloană.

E un ger cumplit.

Șoseaua, acoperită de ghiață, este blocată din loc în loc de căruțe, cărora li s'au rănit sau au murit caii și mașini în pană.

Înaintăm greu.

Întunericul acoperă natura cu năframa cernită.

Pe creste viscolește înfiorător.

În văi e liniște..., nu adie nici o suviță de vânt.

Dar peste tot e frig... frig...

Ne-au înghețat mâinile și picioarele. Fața s'a împurpurat întâi, apoi s'a învinețit ș'acum e mai rece ca ghiața. Respirația se transformă repede în mici boabe de apă. Aerul rece ne ustură când îl respirăm. Nu mai vorbim nici unul. Gura ni s'a încheștat de atâta ger.

Caii au prins promoroacă în jurul gurii, pe coamă.

Înghețați, încât abia ne mai putem mișca, poposim la moara Lopaty.

Voim a ne încălzi. Dar nu găsim unde.

Și plecăm mai departe.

Pe drum, spre Zabava, urmele luptelor sunt încă proaspete.

Întâlnim câteva care de luptă distruse, cu șenilele desmembrate și risipite pe șosea, blindajul spart, țeștile tunurilor îndoite, turela sfărmată...

Sunt resturi de măști, de arme, de muniție, baricade... poduri asvârlite în aer...

La intrarea în sat ne așteaptă Cornel. El a devansat coloana cu motocicleta, pentru a face cartiruirea.

Satul e compus din câteva case. Mai bine zis e un cătun.

Și peste tot locul, prin curți, pe șosea, pe câmp sunt unități oprite la odihnă.

Cu trăsura mergem la o casă unde, într'o cameră mare, găsim dormind în paturi, pe mese, pe jos, sumedenie de ofițeri, subofițeri și

ostași. Ne instalăm - cu mare greutate - în jurul sobei și un ostaș face focul. Suntem cu toții înghețați.

Până să luminează bine, stăm aici. Popota se pregătește în grabă, niște cartofi ca să ni se potolească foamea (Cartofi, alimentul care nu lipsește nimănui. Îl avem și noi din belșug. El suplinește toate lipsurile).

Către ora 4 ne mutăm cu toții la o moară.

Divizia I-a care a sosit între timp, a poposit pe un mic platou lângă casa unde stătusem până atunci.

Eu plec cu motocicleta să văd celelalte unități.

În dreptul satului Lasteky - un grup de sace răzläțite pe coastă - găsesc poposit, pe marginea drumului Divizia Domnului Căpitan D...

Pe Domnul Maior T.C.V.... îl găsesc la triumghiul de șosele cu ultima Baterie, abia ieșind din Senograd.

Toți ofițerii sunt cu unitățile, pe jos cot la cot cu ostașii.

(Domnul General i-a reproșat Domnului Colonel că n'a văzut nici un ofițer cu unitatea. Fapt inexact. Poate dorea să-i vadă călări. Cine poate însă merge călare pe asemenea ger și viscol? S,a întrebat oare Domnia Sa?).

Divizia ne informează că inamicul a cedat satele Plesovce și Sassa. Acum se retrag spre Nord. Probabil vom fi puși să-i urmărim. Dar cu ce?

Cu infanteria pedestră și tunuri trase de cai, care abia se mișcă de slabi ce sint? (Luna petrecută la Lest a fost tot atât de grea și pentru cai cât și pentru oameni. Dese schimbări de poziție, corvezi multe, teren foarte frământat cu pante lunecoase și grele, grăunțe de loc, furaje puține...).

În moară ocupăm două camere, mai bine zis o bucătărie, în care stă Domnul Colonel, din care abia au plecat doi sublocotenenți de vânători și care are sobă, în a doua o miniatură de copii, stăm ceilalți: Domnul Căpitan Dr.... Aurică, Tonny, Cornel, cu mine, birourile... Aceasta nu are sobă.

Ulterior, prin plecarea unor ofițeri sovietici de la tancuri, se mai eliberează două camere, în care mobila a rămas intactă. Sunt două camere elegante, în care totul denotă gust și bună stare.

Propun Domnului Colonel să ia Domnia Sa, pe cea mai mare și să ne lase nouă a doua.

Refuză categoric.

Ne mulțumim atunci - noi cei cinci - cu bucătăria, băgând bagajele, ordonanțele, furierii și conductorii în cealaltă.

Cu Tonny și Sergentul T.R.T.... ne apucăm să lucrăm jurnalul de operații pe luna februarie.

Până la 10 martie trebuie să ajungă la Divizie.

Și azi avem 6.

În Zabava stăm două zile 6 și 7 martie.

Alte două zile de odihnă aparentă, căci lucrăm mai mult ca la Suchany.

Spre seara zilei de popas, la moara la care mai târziu apare și morărița, o doamnă din Zvolen, tânără, elegantă, frumoasă - cel puțin așa ne pare nouă celor care n,a mai văzut figură de oraș de când am plecat din Țară - cu un copilaș, căreia Domnul Colonel îi cedează una din cele două camere, astfel ca să fie obligată să treacă oricând pe la Domnia Sa - primim ordin ca să trimitem Divizia I-a, care staționa la Plesovce și Divizia a III-a de la Lasteky, cu artilerie de întărire pentru Divizia... Cavalerie.

Până seara târziu lucrăm ordine pentru unitățile care pleacă.

Și în timpul nopții, în loc să dormim, ne chinue telefonul mereu, mereu (Urâtă invenție pentru asemenea situații. Dar câte servicii nu ne face la nevoie).

A doua zi după prânz primi și noi ordin de deplasare. Vom intra iarăși în luptă, undeva la câțiva km spre Nord de aici. Divizioanele plecate au ocupat poziție între Plesovce și Sassa. Semn că inamicul nu e prea departe.

Se întunecase bine când am plecat din Zabava.

Deși am dormit pe jos pe pae, patru ofițeri și cu Tonny, într'o bucătărie de 3 m pe 2,5 m, totuși ne-am simțit bine.

Se auzea bubuit de tun, dar undeva... departe...

Pe drum treceau încontinuu coloane spre Nord.

Afară era frig, bătea vântul...

În bucătăria noastră era cald...

Acum pornim iarăși la drum, în noapte, prin fgir și prin viscol.

Mergem până la Plesovce.

De la Divizie primim ordin pentru a doua zi, le difuzăm la unități, după care Domnul Colonel se culcă la Domnul Maior T.C.V..., iar noi găsim o cameră fără geamuri și fără sobă, unde ne culcăm pe jos.

Dobra Niva

Din Plescovce plecăm - Domnul Colonel și cu mine - cu motocicletă la ora 8.

Până la Sassa primul sat, facem câteva minute.

Ajunși în sat, un ostaș ne conduce la P.C. Căpitan D... De la el aflăm că inamicul continuă retragerea spre Nord. Până când?

Cât stăm să ne încălzim și să servim o cană de cafea, mai dulce ca siropul și puțină șuncă prăjită cu pâine, oferită de Sublocotenentul M... Adjutantul Diviziei, unitățile iau măsurile de urmărire a inamicului.

Între timp sosește și Domnul General care-și oprește Horch-ul tocmai la P.C. Divizia a III-a, unde era și Centrala Diviziei I-a.

După o scurtă discuție asupra situației, plecăm cu mașina Domniei Sale spre Dobra Niva, primul sat spre Nord, însoțiți de Domnul Căpitan C... de la Biroul 3, umbra Domnului General.

Spre Dobra Niva putem merge pe două drumuri. Chiar din sat se despart. Cel mai bun urcă o pantă, după ce trece pe sub un pod de cale ferată, până se întâlnește cu șoseaua Zvolen, apoi coboară în valea pe care satul se întinde mare și frumos.

Pe aceasta pornim noi cu mașina Diviziei, mergând încet pentru a nu da peste câmpuri minate.

Podul sub care trebuie să trecem, e distrus. Mai sunt svârlite în aer și alte două poduri peste care trebuie să trecem. În fața primului suntem siliți să ne oprim, căci mașina nu are pe unde trece. Mai departe pornim pe jos. Cotim pe lângă un grup de case de țigani, unde Domnul Căpitan P..., Comandantul Companiei de Transmisiuni a Diviziei caută loc pentru o centrală și intrăm apoi iar pe șoseaua pietruită.

La mai puțin de o jumătate de kilometru de ultimul pod distrus, dăm de un câmp de mine, pe șosea - Afost plantat sub zăpadă, dar viscolul a spulberat-o și acum minele lunguețe, paralelipipedice se văd clar.

Din șirul întins, capcana infanteriștilor noștri, lipsește una. Când ne uităm mai bine, zărim, de jur împrejur, bucăți de carne sfârtecată, o bucată de braț, un picior retezat de deasupra genunchiului, încă purtând cizma cu rozeta pătată de sânge, o sondă pentru căutătorii de mine... frânturi de om risipite pe câmp.

Probabil un pioner zelos a lovit mina, care făcând explozie, l-a rupt în bucăți.

În timp ce noi căutăm să reconstituim ostașul sfârtecat, sosește Sublocotenentul V..., Comandantul Companiei de Pioneri, cu un ploton pentru deminare. După ce se uită la mine și-și dă seama că nu le cunoaște, vrea să ia una pentru studiu. Cu greu îl conving Domnul Colonel și Căpitanul C..., să nu facă așa ceva.

Când plecăm înapoi, îl lăsăm explodând, cu trotil, fiecare mină în parte.

Întorși la Sassa, în timp ce Domnul Colonel studiază situația în lumina nouilor informații, eu plec cu Cornel să căutăm cantonament.

Dar satul e deja plin.

Cu mare greutate găsim camera unui Domn Colonel de Infanterie ce pleacă mai înainte.

După ce primește noul ordin de operații de la Divizie, Domnul Colonel vine acasă, condus de Cornel, unde lucrăm ordine pentru unități.

Odată terminate, plec cu motocicletă să le duc la Divizioane.

Ambele drumuri sunt blocate de coloane care tind să ajungă cât mai repede în Dobra Niva. Sunt coloane de Artilerie. Sunt coloane de Artilerie, tunuri, brandturi, tunuri anticar, coloane de infanterie cu aprovizionări de muniții și hrană și căruțe de la T.R. ale plutonierilor majori, mai grijulii care au trimis după furaje în satul nou ocupat.

Înaintarea e foarte grea.

Pe al doilea drum, coloanele sunt oprite, căci se lucrează la deminarea șoselei.

Cât stau cu motocicletă pe loc, să mă lămuresc de ce nu se mișcă nimeni, trec doi soldați cu o pătură în care au un subofițer pe moarte. Îi lipsesc picioarele amândouă și e rănit grav la piept.

În drum spre postul de prim ajutor, moare căci a pierdut prea mult sânge.

După el urmează un ostaș transportat tot cu pătura, la fel grav rănit.

Erau cu toții adunați acolo unde pionierii sovietici deminau șoseaua. Unul dintre pionieri a atins din greșeală o mină care a făcut imediat explozie. Cel care a provocat explozia a scăpat cu mici răni la picioare, în schimb au murit un plutonier și un ostaș român - aceștia care au trecut pe lângă mine - și au fost răniți alți cinci.

După ce distribui ordinele, mă întorc la Sassa. Acolo îl găsesc și pe Aurică cu Tonny, sosiți cu coloana de la Plesovce.

Mănânc în fugă ceva, ce poate să-mi servească popota, apoi plec iarăși cu motocicleta - de data asta chiar până la Dobra Niva pentru a vorbi cu Comandanții de Divizioane, care de dimineață n'au dat nici un semn de viață.

Inamicul execută cu Artileră Grea, interdicții pe șosea, pe sat...

Pe drum haosul de coloane s'a mai potolit.

Satul e însă plin de fel de fel de unități. Sunt călăreți din Divizia pe care am înlocuit-o în cursul nopții, artileriști dintr'o Divizie vecină, artileriști și infanteriști din Divizia noastră, toate casele sunt ocupate, curțile pline.

Satul e mare, a fost cândva frumos, dar astăzi are chiar în centru pe șoseaua mare un pod distrus, apoi multe case sunt complet distruse, unele numai avariate, cu geamurile sparte. Nu există casă care să fi rămas întreagă, să nu fi suferit nici o stricăciune în urma bombardamentului.

Inamicul continuă și acum să tragă, din când în când, câte o lovitură.

Cântând, ostași care să mă poată conduce la Domnii Comandanți de Divizioane, găsesc într'o curte, pe o targă, un caporal de Cavalerie mort. E palid, cu gura întredeschisă și dinții sclipitori. Moartea l-a prins cu ochii deschiși și mâinile încheștate a revoltă. Și așa rămâne.

După îndelungi cercetări prin sat, prin toate casele, unde mă duc ostașii ce cred că știu unde se găsesc Comandanții de Divizioane, mă întâlnesc cu Locotenentul M..., care mă duce la Domnul Căpitan I... Din podul casei în care și-a fixat P.C.-ul, se vede prima noastră linie la cca 400 m.

După ce îi comunic ordinele Domnului Colonel, plec înapoi spre Sassa.

Prinde a se însera și nu mai am șanse să găesc pe ceilalți doi Comandanți de Divizioane. Mai ales că satul e mai mare decât mi'ncipuiam.

La întoarcere mă întâlnesc cu Domnul Colonel, care neliniștit de întârzierea mea, a pornit cu motocicleta după mine. Cu Domnia Sa merg iarăș la Domnul Căpitan I..., apoi la Domnul Maior T.C.V. care e într'o casă spre marginea satului, cu Domnul Colonel D... În fața casei a fost oprit de un tun de asalt sovietic, adus pentru a trage direct în inamic. La câteva sute de metri e inamicul. Brandturile de 60 mm ale infanteriei sunt la ultima casă.

După îndelungi cercetări fiind siliți să trecem prin apă, să coborâm o vâlcea noroioasă și să trecem prin curțile oamenilor, îl găsim și pe Domnul Căpitan D... Cu el sunt și Locotenent M.... și Locotenent F...

De la ei plecăm odată cu întunericul.

La ieșirea din sat spre Sassa, inamicul ne salută cu câteva salve.

Din cele 15 lovituri, spre fericirea noastră nu fac explozie decât 2. Bucuroși că scăpăm teferi, șoferul C... gonește nebun pe șoseaua pietruită și ajungem curând la camera în care vom dormi vreo 6 ofițeri, plus civilii.

În Sassa stăm nouă zile.

Mai bine zis stau birourile, popota și avem noi camera în care ne odihnim noaptea, căci tot acest timp îl petrecem în Dobra Niva, la observator, la Infanterie.

Într'una din zile plecăm de dimineața cu motocicleta, spre Dobra Niva. Domnul Colonel, Aurică și cu mine. Mergem la Domnul Căpitan I..., unde lăsăm motocicleta și pe Aurică. Cu Domnul Colonel plec la P.C. al Regimentului, pe care-l sprijină Divizia I-a la niște șiri de paie. Aici găsim pe Domnul Locotenent Colonel I..., În locul Domnului Colonel V..., care a fost șocat, pe Domnul Căpitan D..., trimis de Divizie să vadă cum se desfășoară acțiunea, pe Domnul Maior P..., Comandantul unui Batalion și pe ofițerul nostru de legătură cu Infanteria.

După ce se discută situația și sprijinul pe care ar trebui să-l dăm Infanteriei, în acțiunea ce urmează a se întreprinde, mă trimit la observatorul Bateriei Căpitanului P... (venit în locul Locotenentului R..., care a intrat în spital) și la Locotenentul L..., să le comunic unde vor trage în pregătire spre a face fiecare câte un scurt reglaj.

Observatorul lor e la câteva sute de metri. Urc printre șirele de paie, pe lângă mărcinișul de lângă marginea drumului, apoi ajuns la creastă în dreptul observatorului, fac un salt bun infanteristic și ajung în dosul unei grămezi de bălegar, unde sunt cei doi Comandanți de Baterie. Le arăt prin lunetă care sunt obiectivele asupra cărora vor trage și în timp ce ei își fac regulările, eu încerc să descopăr prima noastră linie. Este la mărimea 2-300 metri în fața noastră, Aripa stângă, care e puțin refuzată spre înapoi, e chiar la înălțimea noastră.

La acțiunea care va avea loc în curând, vreau să asist și eu.

Inamicul ocupă două grupuri de case și cota 507, care se întinde împădurită în spatele lor. Până la cotă e câmp întins, străbătut de un mic pârâiaș.

După ce se termină regulările, cei doi Comandanți de Baterie, raportează că sunt gata.

Comandantul de Batalion își pregătește oamenii și la o comunicare telefonică, pregătirea de artilerie pornește.

Obiectivele sunt îmbrăcate în explozii, fum și flăcări.

Cum încetează glasul tunurilor, infanteriștii pornesc la atac.

Învăluiesc primul grup de case și silesc inamicul să se retragă.

O parte din atacatori rămân să curețe casele, iar ceilalți pornesc mai departe. Pe salturi, susținuți cu foc de armele automate, ca la regulament.

Dar abia au făcut câteva zeci de metri și inamicul a pornit un puternic baraj executat cu tot felul de materiale: Artilerie Grea, Brandturi Anticar, Trombloane, arme automate. E un adevărat infern. Linia infanteriștilor noștri e ținută la pământ. Cad loviturile una după alta. Sar bulgări de pământ înghețați la câțiva metri în aer. Schije șuieră amenințător în jur. Fumul a acoperit tot câmpul din fața noastră. Orice încercare de a se scula cineva e inutil. Ar însemna adevărată sinucidere,

Și inamicul trage mereu, salvă după salvă.

Noi stăm și privim îndurerați că nu le putem fi de folos camarazilor infanteriști. Și cât am vrea.

Până la urmă nu scăpăm nici noi. Probabil că ne-au descoperit și au lungit tragerea. Acum loviturile de artilerie grea, brandturi, anticar cad în jurul grămezii de gunoiu, după care ne-am adăpostit. Bulgări de pământ înghețat, mușcați de proiectile de explozie, plouă în jurul nostru.

Cad lovituri foarte aproape de noi.

La 10-20 metri.

În față, în spate, în dreapta, în stânga.

Ne-au încadrat.... și nu știm cum scăpăm.

Schijele șuieră sinistru pe deasupra noastră.

Gloanțele armelor automate, serii scurte, nervoase, ne piue neplăcut pe la ureche.

Deodată, de asta m'am convins și eu că în fața unui baraj, ca cel executat de inamic astăzi, sărmanul infanterist nu poate face nimic numai cu pieptul.

Acțiunea deci nu reușește.

După ce se potolesc toate, părăsesc pe cei doi Comandanți de Baterie, care au fost la un pas de moarte și dintr'un salt sunt în șosea, pe liziera de mărăcini.

În urmă, pe câmpul acum câteva minute răscolit de obuze, se întinde liniștea.

Ostașii își sapă de zor, un mic adăpost, cu Lopata Linemann, în așteptarea unei noi ordine.

În altă zi am primit ordin să ne instalăm observatorul pe cota 408, unde vor veni toți șefii ierarhici, până la Corp inclusiv.

Începuse să se desghețe binișor. Câmpul arată multe spinări albe.

Prin văioage se formase șuvoaie repezi și tulburi. Drumul de care, pe care a trebuit să cotim din Dobra Niva, cu motocicleta, e plin de noroi.

Înaintăm greu. Lângă niște stejari, ciutini de explozii, găsim pe Cornel cu căruțele de telefoniști. A căutat cota 408, după cum era însemnată pe hartă și i-a fost imposibil s'o găsească. Acum ne așteaptă pe noi.

Pornim mai departe toți trei.

La un pârau găsim un Sublocotenent de Pioneri, care ne spune că el a lucrat un adăpost pentru Corp, pe o movilă în spate. Acum face o punte peste un pârau, pe care trebuie să treacă aprovizionările de muniții și hrană.

Ne întoarcem.

Domnul Colonel și Cornel rămân la căruțele cu telefoane, bobine, desfășurătoare, sub stejar. Eu pornesc să cercetez cota. Trec - cu mare greutate - un șuvoiu destul de mare, făcând echilibristice pe alocuri, urc o pantă lunecoasă, fie din cauza gheții, fie din cauza noroiului și într-o apoi într-o pădure. Conduc de un fir telefonic, dau de un bordeiu în mijlocul pădurii, care pare a fi cel descris de ofițer. Aici nimeni. Plec mai departe pe fir și găsesc niște călăreți lucrând de zor la un alt bordeiu. Îl fac pentru Comandantul Diviziei lor, care urmează a sosi.

În cele din urmă îi găsesc grupați, pe cea mai mare parte dintre ei, la marginea pădurii, într-un tufiș.

Bucuros că i-am găsit, pornesc fugind la vale, la stejarul unde lăsasem pe Domnul Colonel și Cornel. N'am văzut decât motocicletă pornind, iar prin noroiu, spre prima linie.

După ce fac un ocol serios pentru a putea trece șuvoiul care se mărește încet, încet, mă opresc sub stejar să-i aștept.

Când se întorc, mai târziu, le spun unde i-am găsit și-i conduc și pe ei acolo.

Îi găsim pe toți mutați în jurul bordeiului Domnului General Comandant al Corpului.

În curând sosește și telefonul nostru. Suntem în ordine.

Domnul General V... nu întârzie să sosească. E însoțit de Domnul General M... Comandantul Artileriei Corpului și câțiva ofițeri din Statul Major.

E ploaie de generali.

Sunt vreo cinci.

Trebue să ne prezentăm tuturor.

Interesant.

La un observator, într-o mică pădure, să faci frumos ca la paradă și să-ți spui numele.

E frig și suflă vântul. Cu toate acestea, zăpada dispare văzând cu ochii.

Domnul General M..., care a fost prin Tecuci, mă întreabă ce noutăți mai am de pe acolo. În vara trecută, Domnia Sa era mare Comandant în târgul vacanțelor mele.

Imediat după prânz, Domnii Generali V. și M. pleacă însoțiți de tot Statul Major cu care au venit.

Rămânem: Domnul General C... Comandantul Diviziei noastre, Domnul Colonel, Domnul Căpitan G..., Cornel și cu mine.

Și stăm până către seară. Ca să ne adăpostim de frig, intrăm cu toții în borediu. Pe mine mă ajunge oboseala și picotesc de somn.

În urma acțiunii de azi s'a cucerit satul Jigovce și cota 507.

În celelalte zile, câte am mai stat în Sassa, mergeam de dimineață cu motocicleta la observator la Aurică. Era în podul unei case de la marginea satului. Peste drum avea o cameră unde dormea cu observatorii și telefoniștii, căci nu mai venea la Sassa. În camera asta stăm toată ziua, cu telefonul lângă noi. Gazda are o fată de 19 ani, blondă, drăguță și veșnic zâmbitoare. La ea stă toată ziua o prietenă de a ei, o văduvă de 18 ani, Ancea. Era o femeie micuță, zglobie, simpatică. Părinții lor stau în pivniță de teama bombardamentului.

Deși s'a depărtat frontul de sat, totuși inamicul ne mai trimite din când în când răvașe sgomotoase, ca să ne anunțe că mai trăiesc.

Cu aceste două fete stăm de vorbă, atât cât putem să ne înțelegem, cu cele câteva cuvinte pe care le-am învățat., glumim, râdem.

Mie îmi place Ancea.

Și încerc s'o fac să simtă.

Ele glumesc, râd cu noi și ne servesc la prânz cu lapte, unt și pâine.

Deși în plin războiu, în Dobra Niva, lângă Ancea, petrec câteva zile însorite.

Observator pe cota 507

Plecăm de dimineață din Sassa cu motocicleta.

Vom merge până la Dobr Niva, de unde călări, vom urca spre cota 507. Acolo avem astăzi observator. Aurică e deja instalat. Cornel a plecat de ieri să-l recunoască și să instaleze legăturile telefonice.

Cota 507 se înalță trufaș, acoperită de stejari, cam la 2 km Nord de Dobra Niva, la marginea unui platou străbătut de un pâraiaș și brăzdat de câteva vâlcele. Drumul până la ea trece pe la Ohomy Dom (casă de vânatoare) prin noroiu până la gleznă. Urcușul e destul de greu, din cauza noroiului clisos și lunecos. Trebuie să ne ajutăm de toți pomii pe care îi întâlnim în cale.

Sus pe creastă dăm de stânci, acoperite cu pământ, prin care, colțuri șistoase ies la iveală.

Pădurea de stejari nu e nici prea deasă nici prea bătrână.

Coama cotei e prelungă și trecem pe la mai multe observatoare până să-l găsim pe al nostru. Aurică l-a ales într'un colț stâncos. A găsit în partea spre inamic, o ieșitură de stânci, adăpostită de doi pomi, într'un intrând al crestei. Pietre mari, puse una peste alta, au lăsat la mijloc o gaură în care Aurică și-a instalat luneta, privind printr-un crenele natural, o mîncătură în stîncă, tocmai cât trebuie pentru câmpul lunetei. În față, panta abruptă pornește spre Dubove, satul pentru care luptăm. Lateral numai stânci. Din trei părți observatorul e înconjurat de diferența de nivel de cca 15 metri. Doar într-o parte comunică cu coama cotei, acoperită de stejari și țesută de fire telefonice. Parcă ar fi un cuib de vulturi adăpostul nostru din care cercetăm pe inamic.

În dreapta și stînga, alte observatoare iscodesc cu ochii puternici mișcările din linia de luptă.

Undeva, mai spre Vest, la P.C. al Domnului Colonel M..., se află și Domnul General.

E o zi frumoasă de început de primăvară. Soarele cald strălucește pe bolta cerului de un albastru sineliu, topind și ultimele rămășițe de zăpadă.

În aer domnește o moleșeală plăcută.

De n'am fi pe front, la observator, pândiți și pândind pe inamic, ne-am culca leneși sub mîngăierile calde ale razelor.

Domnului Colonel îi place observatorul. Din el se vede între frontul Diviziei. Se văd liniile de pușcași ale celor două Regimente de Infanterie, armamentul automat, posturile de comandă...

Orice mișcă se vede perfect de la noi. Asupra satului pe care s'au cramponat inamicii, avem vederi infipte. E ascuns parte din el într-o vâlcea.

Se vede și mare parte din frontul Diviziei de Vânători din dreapta.

Totuși Domnul Colonel se supără că nu merge prea bine un telefon și pleacă la Domnul Colonel M..., unde e și P.C. al Domnului Căpitan I...

Noi rămânem singuri. Aurică și cu mine, căci Cornel a plecat pe fir, spre centrală, să vadă care e motivul pentru care se aude așa slab.

Către prânz se întoarce aducând alt telefon.

La ora când soarele poposește la nămezi, din sacul de merinde scoatem friptura de miel și purcel de lapte, daruri de la Maior T.C.V. și mâncăm liniștiți înținși la soare pe stâncile uscate de vânt.

Apoi bem apă rece de izvor, curată cum e cristalul, aduse de Sergeant C..., doar el știe de unde.

După masă vorbim puțin apoi ne culcăm. E așa plăcut să dormi în aer liber pe stânci, încălzit de razele unui soare primăvărat.

Din somnul nostru sănătos ne trezesc strigăte îngrijorate.

- Tancurile, tancurile...

- Contraatac cu tancuri...

- Unde?... Unde?...

- La cota 502.

- Aceia nu-i la noi.

- E la Vânători.

- Uitați-le cum trec.

- Câte sunt?

- Unul... două... trei...

Ne sculăm și noi în grabă și cu binocurile la ochi cercetăm zarea.

În stânga cotei 502, la câteva sute de metri de linia Vânătorilor au apărut după o creastă, trei tancuri. Acum s'au oprit și trag.

Trei puncte negre, ce scapără chibrite și apoi se înconjoară de fumul lemnului ars.

Așa par de departe.

Dar loviturile lor cad în plin, silind pe Vânători să se retragă, după o cută de teren.

În acest timp Brandturile noastre, Bateriile de artilerie grea, ce au observator lângă noi, pornesc să tragă. Se umple câmpul de explozii în jurul lor. Fumul ne înconjoară. Cu fiecare lovitură nouă exploziile-s mai aproape.

Până la urmă sunt silite să facă calea întoarsă, dispărând după creastă, sub focul infanteriștilor noștri. De data asta sunt numai două. Se vede fiecare lovitură cum pleacă, o mică flacără, puțin fum și un zgomot șuierat prelung. Apoi explozia.

Și de aici sunt silite să plece curând, fără a realiza mare lucru.

Întorși la Sassa, noaptea târziu, am avut o vie discuție cu Domnul Colonel asupra numărului lor. Domnia Sa susținea că au fost patru, iar eu două.

I-am arătat mai târziu că două din presupusele tancuri au fost grămezi de bălegar.

A doua zi pornim din nou spre cota 507.

Cuib de vulturi.

Observator perfect.

Ajunși sus, aflăm că inamicul a cedat încă în zorii zilei.

Celelalte observatoare se deplasează la pas cu Infanteria.

Noi rămânem.

Până la urmă Domnul Colonel reușește să aducă pe Domnul General la noi. Cu telefonul lângă Domnia Sa, întreabă mereu pe Comandanții Regimentelor de Infanterie, care e situația. Și i se răspunde că merg fără a întâmpina rezistențe.

Cade Dubove, Hacurov, cota 602, apoi se'nfundă în pădure, pornind voinicește pe coama unui munte spre Gron.

Noi rămânem aici până spre seară.

De la un timp începe a se lăsa ceața. Razele soarelui pălesc.

Începe a sufla un vânt răcoros. Până la urmă ajungem să nu mai vedem nici la 300 m. Domnul General pleacă. Noi rămânem mai departe, pe stâncile noastre înconjurați de stejari, învăluți în ceață.

Domnul Colonel ne povestește întâmplări din tinerețea sa. Ascultăm vrăjiți de vremurile care au fost cândva.

Când pornim seara, spre sat, ne despărțim cu părere de rău de acest observator.

Cuib de vulturi.

Dubove

După ce dăm un nou ordin de operații, plecăm - Domnul Colonel și cu mine - cu motocicleta, spre Dubove.

Ceața groasă învăluie atmosfera într-un veșmânt cenușiu urât, sufocant.

Abia se vede la câțiva pași.

Înaintăm pe șoseaua Dobra Niva - Zvolen, mergând ca prin întuneric beznă.

Șoseaua e plină de coloane.

Sunt artileriști cu tunuri, obuziere, brandturi de 120 mm, infanteriști cu căruțe de muniții sau alimente, pioneri ce transportă material, cu ajutorul populației civile, pentru a repara podurile asvârlite, de inamic în aer în retragere.

Mergem cu mare atenție, ca să nu ne ciocnim de cineva.

Pe drum întâlnim o Baterie de Artilerie Grea, intrată în poziție, camuflându-se.

Curând dăm peste un pod stricat, în reconstrucție. Un ostaș, pus indicator, ne mână pe o variantă. Trebuie să trecem de-a dreptul peste câmp. Apa zăpezilor topite s'a adunat pe latoașul, peste care trece varianta, transformându-l în întregime în noroiu. Au trecut apoi sumedenie de căruțe pe deasupra, care l-au frământat... și acum e o clisă înaltă de aproape 20 cm, lipicioasă, care poartă imprimate urmele roților și cailor ce au trecut pe aici.

Din loc în loc se mai găsesc și acum trăsură împotmolite, cu caii numai aburi, tremurând și oamenii istoviți, plini de noroiu.

Pe aici trebuie să trecem și noi.

La început datorită vitezei, motocicleta reușește să parcurgă o parte din terenul acesta mocirlos, dar când noroiul se strânge bogat pe roți și devine mai clisos, se oprește, sau patinează. Atunci suntem siliți să coborâm și să împingem, ca în noaptea de 23/24 ianuarie, când trebuia să intrăm pe poziție.

Noroiul se așează pe cizme, murdărește poalele șubelor - prea lungi - care ajung până la el, ne stropește pe mâini, pe față, pe căciulă...

Obraznic, nu se sfiește să sară și pe buze, sau în ochi.

Până să ajungem la șosea, călcăm toată tina și ne transformăm în picturi moderniste - în noroiu.

De cum ieșim la șosea, întâlnim ceva mai ușor.

Căruțele încărcate trec greu varianta și din cauza asta întâlnim, ici colo câte una.

În Breziny găsim drumul blocat de coloane care merg spre nouile sate ocupate: Bacurov, Dubove.

S'au așezat pe două, pe trei rânduri. Unele urcă, altele coboară. La mijlocul drumului s'au întâlnit cei ce coboară cu cei ce urcă, dar fiindcă în dreapta și stânga sunt tot coloane, nu poate să-și urmeze nici una drumul.

Celelalte sunt oprite, deoarece mai sus e o baricadă, ce lasă loc de trecere pentru o coloană și au întâlnit și un grup de căruțe fără cai.

Nimeni din cei prezenți nu încearcă să facă ordine, să reglementeze circulația.

S'au adunat pe șoseaua asta unități din patru Divizii: două de Infanterie, una de Cavalerie și una de Vânători.

Unii urcă, alții coboară...

E o încurcătură de nedescris.

Și nici una n'a trimis un polițist, sau un stat majorist - din cei ce vorbesc din cabinetele luxoase și mașini elegante - să vadă ce e aici, să facă ordine, să stabilească regulile de circulație. Dar când ești ajuns târziu pe poziție - din motive independente de voința ta - știu să țipe și să amenințe.

Acum, aici, unde ar trebui să vină cu autoritatea comandamentului, să descurce coloanele, lipsesc.

E prea dimineață.

Și ceața e groasă.

Și frig.

Poate nici nu s'au sculat la ora asta.

Cu mare greutate, ținând în dreapta și stânga, împingând unele din căruțe în șanț, pe altele ferindu-le mult pe marginea șoselei, strângându-le mai aproape una de alta, băgându-le pe drumuri laterale, reușesc să creeze mici culoare, pe care se strecoară motocicletă, dar care după ce trecem noi, se umplu iar.

Când reușim să scăpăm de încurcătura asta de coloane, mulțumim lui Dumnezeu. Credeam că nu vom mai ieși din haosul acesta.

Prin Bacurov trecem furtună, improșcând, până departe, noroiu și apă.

Totuși - și populația civilă și ostașii poposiți a odihnă prin curți, pe uliți, pe marginea șoselei - se uită curioși, după motocicleta ce trece în goană, purtând în ataș un militar în vârstă, cu o șubă mare, îmbrăcat fără grade, iar pe roata de rezervă (scaunul din spatele șoferului e defect) un tânăr cu un cojoc plin de noroiu.

Ajunși în Dubove ne întâlnim cu Domnul Căpitan G..., venit ca să caute locuință pentru Domnul General.

Divizia își mută P.C.-ul aici.

Mergem și noi cu Domnia Sa și până la urmă găsim în casa de la marginea de Nord a satului, două camere, destul de bune, pentru a fi folosite ca birou și cameră de dormit pentru Domnul General.

După ce evacuăm o familie din Zvolen, cu doi copii mici, care ar incomoda, într-o casă vecină, mergem la Domnul Maior T.C.V..., unde se adună Comandanții de Divizioane pentru ordine.

Pe mine mă trimite - însoțit de Cornel - să căutăm camere pentru birouri și pentru Domnia Sa.

Mergem la intrarea de Sud, unde spunea Domnul Căpitan P..., că a oprit o casă pentru noi. Dar casa e ocupată de Domnul Căpitan C..., din Călăreăț, care a luptat cu noi la cota 725.

Cum să-l dai afară, când e cu toți ofițerii Divizionului, adunați într-o cameră?

Ne întoarcem fără a obține ceva.

- La nevoie eu voi sta cu Maiorul T.C.V..., dar voi și birourile ce veți face? Ne întreabă Domnul Colonel, după ce îi raportăm situația.

- Domnule Colonel, am căutat tot satul.

- Și?

- N'am găsit nici o cameră liberă.

- Poate vreți să vă gălesc eu.

- A pretins cineva?

- Nu..., dar nu se poate să nu găsiți.

- Pofțiți cu noi să vă încredințați.

- La centrală nu e loc?

- (Cornel își instalează centrala cu o zi mai înainte).
- Camera în care centrala n,are nici un geam și dorm în ea vreo 20 ostași.

- De unde?

- Sunt toți telefoniștii mei și ai Sublocotenentului Eugen de la Divizia I-a.

- Ce caută telefoniștii Sublocotenentului Eugen acolo?

- Ei au venit mai întâi și ne-au primit și pe noi. Casele toate sunt ocupate de ieri.

- Frumos...

- ...

- Bine, vom vedea ce e de făcut. Să mergem acum să căutăm alte poziții pentru Bateria I-a și a II-a. Sunt prea aproape de casa Domnului General.

Și plecăm toți trei, pe jos spre Bacurov.

Drumul frământat, până la Bacurov, e plin de unități de artilerie în poziție.

Înghesuind pozițiile Bateriilor 5 și 6, se găsește loc și pentru Bateria a 4-a.

Imediat se dă ordin de mutare.

Bieții oameni! Abea se instalase. Drumul de la vechile poziții până aici le-a cerut o noapte. Caii abia au fost dehamăți și trimiși în grajduri, la mâncare și odihnă. Acum din nou la drum.

Eu sunt contra acestor schimbări de poziție, încercând să demonstrez inutilitatea ei. Domnul Colonel nu vrea să cedeze. Căna a luat o hotărâre e imposibil să-l poți determina să și-o schimbe, oricât ai încerca să-i demonstrezi contrariul.

Nu reușești decât să-l superi, până la urmă, cea ce fac eu acum.

Din cauza asta mă trimit să cuterer câmpii, pentru a găsi o nouă poziție și pentru Bateria I-a. Și în timp ce eu încerc noroiul pe văioage sau pante, Domnia Sa dă ordin Bateriei să se mute acolo unde-i restul Diviziei.

Când mă întorc după o jumătate de oră îl găsesc mâncând, la Domnul Maior T.C.V..., cu Domnul Căpitan F..., veterinarul Regimentului și Cornel. Raportez că n'am găsit și ies apoi în curte, unde

stau de vorbă cu Sublocotenentul P..., care de asemenea e amătat ca și mine.

Cât vorbim aici apare și Sublocotenentul S..., Comandantul Bateriei de tragere, de la Bateria I-a, să ceară să nu-i mai mute Bateria.

Când află că argumentele lui le-am folosit și eu, în același scop, fără rezultat și că acum Domnul Colonel a luat pe „nu” în brațe și „nu” răspunde la toate, renunță.

După ce stau la masă, mă trimite iar după cantonament.

Căutând prin sat, mă întâlnesc cu Sublocotenentul Popa I... din Regimentul Dorobanți, cu care am fost coleg de liceu. Aflu că a fost rănit de vreo două ori, congelat la ambele picioare și acum e cu trenul unității abia sosit la Dubove. Stau mult timp cu el de vorbă. Au fost așa de frumoase vremurile petrecute la Mănăstirea Dealului. Avem atâtea amintiri comune!

De data asta, scotocind tot satul, reușim să găsim o cameră pentru Domnul Colonel. Pentru noi nimic.

Seara obținem ca noi - Cornel și cu mine - să ne întoarcem la Dobra Niva unde avem birourile, cantonamentul și popota. Cu mare greutate ne aprobă motocicletă. Mă mir totuși că a cedat.

Plecăm la ora 8.

Pe drum coloane de căruțe în adăstare.

La pod șoseaua e iar blocată. Și de data asta sunt înșirați pe câte trei coloane. Unii urcă, alții coboară. Niște mașini clacsonează de zor.

Cu mare greutate, așteptând mai bine de o oră, reușim să trecem podul.

Dar drumul blocat mai ține încă un kilometru.

Enervat de atâta așteptare, văzând că nu e nici o ordine și fiecare care e grăbit trebuie să-și descurce singur drumul, plec pe jos.

M'așteaptă Ancea.

La capătul blocadei găsesc pe Domnul Căpitan C..., vrând să meargă cu mașina, cu Biroul 3 al Diviziei, la Dubove. Când îi spun că e până sus, renunță și plec și eu cu Domnia Sa cu mașina.

Cornel rămâne cu motocicletă.

Acasă ajung târziu, aproape de miezul nopții. Mănânc și mă culc.

Sunt obosit de alergătura zilei.

A doua zi pornim cu toată coloana spre Dubove.

Eu plec în mașină.

Cornel vine cu motocicletă.

La o variantă, lângă un pod stricat, mașina se împotmolește în noroiu.

Încercăm să o scoatem, dar nu reușim.

Ca să nu întârzi, plec mai departe cu motocicletă și rămâne Aurică și Tonny la mașină.

Șoseaua spre Dobove acum e liberă.

Ajuns în sat raportează Domnului Colonel ce s'a întâmplat și mă trimite'n calea ei. O găsesc tot lângă pod, scoasă din noroiu (Din cauză că a fost forțată i s'au ars plăcile de la ambreiaj și acum nu mai prinde).

Șoferul spune că are alte plăci la Sassa, la trenul regimentar.

Îl trimit cu motocicletă. Până vine eu stau în fosta-ne locuință, acum ocupată de ostași de la Tr. al Diviziei I-a.

Când se întoarce șoferul vine și Nea Mitică. Vor lua mașina la Sassa pentru a o repara acolo, unde au tot ce le trebuie.

Pornind din nou spre Dubove, pe ploaie, găsesc drumul blocat.

De data asta deblocarea o fac Domnul Colonel V..., care se întoarce la unitate și Domnul Locotenent Colonel D..., șeful de Stat Major al Diviziei.

Până la sat conduc pe Domnul Colonel V..., care urmează a merge la Divizie, la Domnul General, îi las în fața Comandamentului și plec să raportează Domnului Colonel situația mașinei. Se înfurie.

Între timp, coloana noastră cu Aurică și Tonny a ajuns în sat. Îi găsesc instalându-se în locul Locotenentului E..., de la Bateria a 4-a, care se mută la Bacurov.

Tot restul zilei îl petrecem făcând diferite lucrări de birou.

Prin aer circulă un zvon de pace. Inamicul ar fi trimis emisari la Stokholm, pentru a începe tratativele.

Așa o fi?

Regimentul... Artilerie

ORDIN DE ZI Nr. 151

31 Martie 1945

Având în vedere că în cursul acțiunilor de sprijin al Regimentului de Infanterie în zona Dobra Niva, Dubove, Gron de către Comandanții Bateriilor 2 și 3/R...Art., unde au fost situațiuni din cele mai critice (mamelonul fără cotă - N.V. Dobra Niva, cota 437, creasta de Sud Dubove) când valoroșii și neînfricații comandanți de Batalion, Locotenent P..., Comandantul Bateriei a 2-a și Locotenentul L..., Comandantul Bateriei a 3-a, la reacțiunile inamicului rămân la observatoarele înaintate, fără infanterie, care reculase, în urma acțiunilor inamice, conduc personal cu precizie și la vedere focul Bateriilor lor asupra inamicului și avându-se în vedere că restabilirea situației în zilele de 9,10,11 și 12 Martie a.c.

prin prezența la observator, Infanteria revenind la linia de plecare având ca exemplu de curaj și abnegație pe cei doi Comandanți de Baterii și grupurile de comandă

ORDON

Citarea prin ordin de zi pe Regiment a Locotenentului P... Comandantul Bateriei a 2-a și Locotenentului L... Comandantul Bateriei a 3-a și a tunarilor din Grupurile de Comandă respective, pentru curajul, abnegația și devotamentul dovedit în fața inamicului.

Dta la P.C. Regiment Malo - Lehota 31 Martie 1945

Comandantul Regimentului... Artilerie
Colonel: S.

p. conformitate
Șeful Biroului Operații
Lt. S.

Atingem Gronul

De când a căzut satul Dubove, Infanteria noastră nu a mai întâlnit rezistențe serioase.

Ici și coco au fost întâlnite slabe ariergărzi, lăsate pentru întârzierea urmăririi. Puști mitraliere, amplasamente în gropi bine camuflate, care deschideau focul la mică distanță, pistolari, grupe de trăgători.

Rând pe rând cad obstacolele, pe care s'ar fi putut organiza o apărare a satului Bacurov, cota 602, masivul pădurea ce îmbracă defileul Kozelnik, cota 627.

Bravii noștrii Infanteriști îi urmăresc pas cu pas, pe o creastă împădurită, greu de străbătut, cu zăpada netopită, cu ghiață alunecoasă și teama capcanelor la fiecare pas.

Cade apoi și Ostra Luka, ultimul obstacol în calea înaintării și'n ziua de 17 martie unitățile noastre de Infanterie AJUNG PE GRON.

La această zi încheiem unul din capitolele importante ai contribuției noastre la campania din West.

Ce va mai fi vom vedea.

Imediat de Infanteria stăpânește malul de Sud al râului c'o minunată vale, cădem în defensivă.

Divizioanele schimbă imediat de poziție, apropiindu-se mai mult de prima linie.

Brandturile se amplasează la 500 m de malul apei.

Divizioanele de tunuri ocupă poziție între Bacurov și Ostra Luka.

Toți se pregătesc pentru câteva zile de odihnă.

Dar inamicul nu ne lasă în pace.

De peste râu ne anunță mereu cu salve de Artilerie Grea, că n'au dispărut ci sunt mereu prezenți în fața noastră peste apă.

Totuși pe șoseaua care merge la Zvolen, la Prievidza trec încontinuu și zi și noaptea coloane de mașini, căruțe și material de artilerie.

S'ar părea că se retrag și de acolo.

Pentru noi ar fi o situație care nu ne convine.

Abia sperăm să ne mai odihnim puțin.

În drum spre alte orizonturi

Încă din cursul nopții, Regimentul a primit ordin de deplasare.

Poziția defensivă, pe care o ocupăm acum, o vom preda unităților Aliate.

De dimineață mă cheamă Domnul Colonel cu hărțile. Vrea să studieze drumul. Știe că vom coborî spre Sud, prin Dobra Niva, Krupina, apoi pe un drum de care, ce șerpuiește pe valea pârâului Bobranasdol, să mergem la Sf. Antol, unde urmează a primi ordine.

Pe mine mă trimite călare, să recunosc itinerarul Dubove - Kozelnik.

Un drum peste creastă, prin pădure, pentru a tăia în șoseaua Gron - Brozniza - Hasnka - Stiavnitza, pe care scurtăm deplasarea cu cca 40 km.

E o zi frumoasă de început de primăvară. Soarele plăcut strălucește pe bolta cerului. Plec doar cu mantaua. Razele calde, ce coboară bogat din înălțimi mă'ncredințează că nu va fi frig. Prin pomi se aud ciripit de păsări.

De cum părăsesc satul, drumul mă primește cu noroiu bogat, deasupra unei cruste de ghiață însă netopită. Niște pioneri au scos populația la lucru. Cu nisipi, pietriș, făcine, trunchiuri de brazi tineri, spintecați în două, vor să-l repare. Pe ici colo mai are și câte o fâșie practicabilă.

Trec pe lângă cota 602 - de unde un trigonometru mă privește de sus - prin vâlcele prin fundul cărora șerpuiesc șuvoaie produse de zăpada din păduri ce se topește, urc spinări dulci de creste golașe.

Până intru în pădurea ce străjuiește ambele maluri ale defileului Kozelnik - Gron Bresniza merg fără grijă. Drumul nu e așa rău. Soarele reușește să încălzească încă. Dar de la marginea pădurii, totul se schimbă. Călare nu mai pot merge. Ca să nu rup picioarele calului, descalec. Drumul coboară, panta abruptă, fără încolăcituri, pe o coastă destul de mult înclinată. Pe șleaul drumului, se scurge toată apa adunată de pe creasta împădurită din stânga. Sub șuvoiu, ghiața netopită încă, acoperă drumul tot lungul lui. Din loc în loc sunt gropi neprevăzute de câte o jumătate de metru adâncime, pline de apă cât latul drumului sau

numai cât făgașul unei roți. Pe alocuri, pe unde apa e mai mică, se văd clar cele două făgașuri pentru roți, la diferite înălțimi, prăvălite, lunecoase.

Drumul merge încontinuu prin pădure, străjuit de ambele părți de maluri ce variază între 1,5 metri și 2 metri.

Pe drum abia are loc o căruță și asta din loc în loc, fiind silită să urce o roată și pe povârniș.

A băga tunurile noastre pe aici, înseamnă a rămânea fără cai și fără material. O deplasare pe aici este absolut imposibilă. Drumul este impracticabil.

Aproape de Krozelnik m'ntâlnesc cu Domnul Maior T..., de la Divizie, care a fost trimis pentru a recunoaște acelaș drum, întorcându-se cu Locotenentul M...

În ultima parte - spun ei - gropile sunt mai mari, malurile mai apropiate.

Renunț să mai văd restul.

Din ce am străbătut singur - călare sau pe jos - , mi-am făcut o părere justă. Îmi pare rău că nu vom putea scuti cei 40 km, dar n'avem ce face.

Întors în Dubove, găsesc Bateria de Comandă în fierbere. Domnul Colonel a dat ordin de plecare.

După ce-i raportează că nu se poate merge pe la Kozelnik, mă trimite să aduc Divizia I-a, care după părerile Domniei Sale întârzie.

Când revin totul e gata. Domnul Colonel grăbește plecarea, sub motiv că a întârziat. Nici să mâncăm nu ne lasă. Abia reușim - în cele din urmă - să-l convingem că până va veni Divizia I-a, noi vom avea timp să mâncăm.

Dar vai de mâncarea noastră. Pe fugă și cu observații. Domnul Colonel se uită mereu la ceas și ne spune că mâncăm prea încet.

Când suntem cu totul gata, dă drumul coloanei cu Aurică, Tonny și Cornel, iar Domnia Sa și cu mine plecăm la celelalte Divizioane, pentru a le grăbi ieșirea din poziție și încolonarea.

La Divizia a III-a în Ostra Luka - comandată acum de Domnul Maior A..., găsim toți ofițerii la masă sub motiv că nu pot scoate din poziție, deoarece inamicul bate cu tot felul de calibre și așteaptă căderea serii, pentru a efectua operația pe întuneric. Domnul Colonel - furios -

le ordonă să scoată imediat Brandturile din poziție și să se încoloneze după Divizia I-a.

De aici pornim spre Sassa unde se află T.R. și Domnul Ajutor.

Pe drum găsim o trăsură Garulis răsturnată și pe Aurică, Tonny și Cornel în jurul ei, chiniundu-se s'o scoată. Râpa în care a căzut nu e prea mare.

Aproape de podul de la Est de Brezny, două avioane de asalt inamice ne vizitează. Coloana se întinde înapoi și înainte cât vezi cu ochii. Nici un tun A.A. gata de acțiune. Bâzăitul lor pe sus și rafale pe care le trag, ne cam înspăimântă.

Să mori fără rost, într-o deplasare cred că nu încântă pe nimeni. Dar de data asta inamicii au fost cuminți. După ce fac câteva ture pe deasupra noastră și trag câteva rafale de mitralieră se duc. De ce, noi nu știm. Totuși le mulțumim.

În Sassa stăm până când soarele ajunge drept chindie - în care timp Domnul Colonel vede corespondența oficială și mănâncă două ouă - apoi pleacă mai departe.

La intrarea în Babina - primul sat la Sud de Dobra Niva - găsim Bateria de Comandă și Divizia I-a - Divizia a II-a se găsește poposită la ieșirea din sat.

Ne oprim și noi la ei pentru câteva minute. În acel timp trece Domnul General și dă ordinul de operații. Vom continua marșul fără întrerupere prin Sv. Antol - Branska Stiavnitz - până în zona Ugliska - Visocka, unde urmează a ocupa poziție defensivă, tot pe GRON în locul unor trupe sovietice.

De aici plec cu Locotenentul M..., cu motocicletă să recunosc drumul Krupina - Sv. Antol peste creastă.

Până la Krupina, șoseaua pietruită coboară neconținut, șerpuind pe valea pârâului cu același nume. Un drum foarte frumos, pietruit, străjuit și de o parte și de alta de creste înalte, acoperite de brazi, întovărășit de calea ferată, ce duce spre Ipolysag.

De la Krupina spre Sv. Antol, drumul peste creastă, este plin de coloane, noroios, îngust, iar în ultima parte coboară o pntă lungă și abruptă pe care nu ne putem aventura cu tunurile. Înapoi ne ducem prin Nemce pe șoseaua asfaltată a Budapestei. Găsim coloana oprită la câțiva km Sud Krupina. Un Căpitan de la Divizie le-a comunicat că

drumul e impracticabil și s'au angajat prin Nemce fără a ne aștepta pe noi.

Când coloana pornește mai departe spre Sud, plecăm și noi - Domnul Colonel și cu mine cu motocicletă înapoi spre Divizia a III-a.

Trecem prin Krupina, un târg simpatic, unde fete drăguțe, în rochii elegante au ieșit la plimbare pe strada principală, pe care ne încrucișăm cu o coloană de Care de Luptă Sovietice.

Prin târg trecem furtună.

Ne grăbește noaptea și frigul.

Când am plecat - la prânz - din Dubove, râdea Domnul Colonel că mi-am luat șuba deși era cald - dar acum tremură serios. Domnia Sa e numai în manta.

Și valea Krupinei e destul de răcoroasă. Când îi propun să mergem la Sassa să ne odihnim puțin și să ne încălzim, refuză.

Divizia a III-a o găsim la Nord de Babina, poposit să dea mâncare la oameni și să se odihnească caii. După o scurtă discuție le dă ordin de plecare. Trebuie să meargă întins pentru a ajunge în urmă restul coloanei, care e pachet la 10 km înainte.

Drumul către capul coloanei e mai greu. E noapte, întuneric beznă și nu avem far. Șoseaua e plină de coloane. Din loc în loc sunt oprite pentru odihnă. În lungul lor, focuri mari stau risipite pe marginea drumului înconjurate de ostași ce vor să se încălzească.

În Nemce îl găsim pe Domnul Maior T.C.V...., poposit să dea voie Diviziei I-a și Bateriei de Comandă să treacă în cap.

E aproape de miezul nopții.

Pe Domnul Maior îl găsim lângă un foc serios, mâncând pe o ladă de muniție.

Ne oprim și noi. Domnului Colonel îi frig. Chiar tremură. Mie mi-e numai foame.

Pe niște scânduri, pe care întinde Sublocotenentul P..., o foaie de cort, ne așezăm și noi în jurul focului și din farfurii de tablă mâncăm și noi alături de ei. Ciorba caldă de la cazan e foarte bună. Trebuie s'o mâncăm repede ca să nu se răcească și să nu ne înghețe degetele. Ne servesc apoi cu friptură de miel, pregătită haiducește și șuncă prăjită în frigare. (știe Domnul Maior T.C.V...., să trăiască și e bine aprovizionat).

După ce treminăm de mâncat ne încălzim la foc și vreme de două ceasuri, povestim, glumim, râdem...

Când Divizia e gata să se pună în marș pornim și noi spre Bateria de Comandă pe care o găsim aproape de Prencov, pe valea râului Stiavnitza. De la ei plecăm mai departe. Unde?

Până la Sv. Antol cunosc drumul. L-am văzut ziua. Dar de acolo Domnul Colonel vrea să mergem până la Banska Stiavnitza - Pătruns de frig, dă ordin motociclistului să oprească la Sv. Antol. Aici îmi ordonă să caut o casă unde să poposim pentru câteva ore de odihnă. Știu însă din timpul zilei că satul e plin de trupe sovietice. Totuși încerc la o casă. Îmi deschid niște ostași români. Sunt dintr'un regiment de artilerie băbățean. Prin ei mă înțeleg cu gazda, care îmi oferă în cele din urmă un pat în camera în care dorm ei, pentru Domnul Colonel. Eu mă așez pe un scaun și cu capul pe masă încerc să dorm. Până la ziuă mă chinui și abia reușesc să ațipesc de câteva ori. Când mă doare o vână, când gâtul, când mi'amorțită o mână...

Dimineța pornim mai departe.

Între Sv. Antol și Banska Stiavnitza dăm de coloana noastră. Lipsește doar Divizia a III-a, care e undeva mult în urmă.

Banska Stiavnitza este un oraș de munte, c'a frumoasă așezare. Are o politehnică pentru ingineri silvici. Într-o coastă a orașului pe un mamelon se află „Castelul Iezuit”. Din vârful crestei tronează ca un rege într'u supușii săi.

Prin Banska Stiavnitza drumul urcă până spre marginea de Sud Vest, unde printr'o poartă prinde a coborî spre Piarg. De aici pornesc frumoase serpentine. Într-o parte creastă, zid de stâncă acoperit de brazi, în alta prăpastie sau vale adâncă în fundul căreia șerpuiește un fir de apă.

Poposim în Piarg.

Aici dăm de Domnul Maior M..., pe care l-am mai întâlnit la Dol Strehary.

Domnul Colonel rămâne la Domnia Sa, să se încălzească și eu cu motocicleta plec mai departe spre Ugliscka, unde vom cantona și se află P.C. Divizie.

De aici până la Ugliska drumul coboară încontinuu. O serpentină minunată șerpuiește pe coastele munților. Par un rentier în călătorie de plăcere.

Aproape de sat întâlnesc pe Domnul Căpitan C..., de la Regimentul... Dorobanți, lăsat să adune trenarii marșului pe care-l iau cu mine și-l duc până-și întâlnește Comandantul.

Ajuns în sat mă întâlnesc cu Domnul Căpitan D..., care mă întreabă unde este Domnul Colonel căci îl caută de zor Domnul General, pentru a studia posibilitățile de intrarea imediată în poziție.

Fără a-i da vreun răspuns, trimit motocicleta după Domnia Sa, iar eu mă pun la dispoziția Domnului Căpitan, care mă conduce la Biroul 3 pentru a studia ordinul de operații.

Până vine Domnul Colonel eu mă lămuresc cu întreaga situație operativă, ba am timp să umblu după camere, cu Sublocotenentul J..., Comandantul unui plonton din Grupul de Cercetare. Toate eforturile mele de a găsi ceva neocupat sunt inutile. Peste tot locul sunt ofițeri sau ostași sovietici.

Când vine Domnul Colonel e dus imediat la Domnul General și cu Comandanții de Regimente de Infanterie merg la Comandantul Diviziei Sovietice pe care o înlocuim.

După ce iese de la întrevvedere dăm și noi ordinul de operații după care plec cu motocicleta să le duc și să aduc Comandanții de Divizioane, pentru a lua contact cu Comandanții de Divizioane de Artilerie Sovietică, pe care îi înlocuim.

Fac acelaș drum plăcut ca la revenire.

Până la Domnul Maior A..., pe care-l găsesc la intrarea în Banska Stiavnitză întâlnesc și pe Domnul Maior T.C.V..., și pe Domnul Căpitan I..., le dau ordinele de operații și le comunic ca la întoarcere îi voi lua cu motocicleta (Să-și dea ordinele impuse de situație).

La intrarea în Banska Stiavnitză întâlnesc foarte multe fete tinere, drăguțe, frumoase, chiar îmbrăcate în fel de fel de costume - cele mai multe cu pantaloni bărbătești - la curățitul străzii de zăpadă.

Când trec înapoi iau Comandanții de Divizioane să-i duc la Domnul Colonel.

Deoarece nu putem merge cinci pe o motocicletă, eu rămân să fac ultimii doi km pe jos.

Când ajung jos, Domnul Colonel mă trimite la cartiruire. Sunt singur. N'am nici un ostaș cu mine. Și nu știu nici un cuvânt slovac. Mergând amîrât spre partea de mijloc a satului, îmi iese în cale frizerul Regimentului Caporalul M..., care știe destul de bine rusește. Îl iau cu mine. Mă roagă însă să-i dau voe să mănânce ceva înainte căci e flămând. Eu care sunt atât de flămând ca și el îl înțeleg și-i dau voe. Nu știu ce l-a făcut să mă invite și pe mine, la masa lor modestă, dar n'am refuzat. În campanie ești frate cu ostașul. Distanța care e cerută în cazarmă, pentru a se păstra disciplina, aici nu-și are rost.

Mănânc deci cu el și cu Sergentul C..., observatorul lui Aurică veniți înainte, varză prăjită cu cartofi copti. Pentru foamea noastră e un meniu îndestulător.

De la ei aflu că Bateria de Comandă a ajuns în Visocka unde trebuia să oprească Divizia I-a. Nedumerit cum de au ajuns acolo, vreau să trimit pe unul dintre ei să-i cheme după ce vom termina cartiruirea.

Mergând din casă în casă găsesc camere multe și bune dar sunt ocupate de ofițeri sovietici. Până nu vor pleca ei nu putem face nimic. Și după toate probabilitățile vor pleca abia la noapte spre ziuă.

Eu scriu pe ușa fiecărei case, cine va locui acolo și las și un bilet pe masă. După ce vor pleca ei le vom ocupa. Găsesc astfel camere pentru toți ofițerii și toate birourile. Cred că vom fi toți mulțumiți.

Pentru noaptea asta însă aranjez ca Domnul Colonel să stea într-o cameră cu Domnul Maior T.C.V..., iar noi vom dormi cu toții într-o bucătărie a unei case izolate pe o creastă.

Când urc iarăși spre P.C. al Diviziei, întâlnesc Bateria de Comandă venind dinspre Visocka. Au executat un marș de manevră de forță pe niște creste alunecoase și abrupte, de nu-și închipuiau că vor mai ajunge.

După ce parcăm căruțele, le arăt unde vor locui după ce vor pleca trupele sovietice din sector și unde vor dormi la noapte. Conduc apoi pe Domnul Colonel la Domnul Maior T.C.V..., care mă invită la masă. Îi mulțumesc totuși, mă duc și mănânc cu ceilalți, cartofi copti cu varză murată și să bem câte o cană cu lapte, fiert, după care ne culcăm doi câte doi, Aurică cu Tonny și Cornel cu mine în niște paturi improvizate la iuteală de gazde și de ordonanțe.

CAPITOLUL II

FORTAREA RÂULUI GRON ȘI OPERAȚIUNILE PÂNĂ LA RÂUL NITRA (20 III - 2 IV 1945)

Uhliska

Dacă părăsești șoseaua asfaltată Banska Stiavnitza - Levice pornind pe drumul care cotește spre Pukanec - Dol Prandorf - Salmoș... într-o margine a pădurii de brazi și stejari, se desparte, spre dreapta un drum de care, ce începe a urca lin, chiar de la despărțire...

Pornește întâi domol, de la poalele crestei împădurite, se strecoară printre casele izolate, printre stejari și brazi, calcă falnic noroiul zăpezilor desghețate și urcă mereu, din ce în ce mai abrupt, până atinge înălțimea de 850 metri.

De-a dreapta e străjuit de valea unui pârau, din fundul căreia urcă încontinuu clinchet de apă lovit de stânci, iar pe stânga se înalță zidul înclinat a unor culmi golașe, sau împădurite.

Cam pe la mijlocul pantei, între cele două ziduri fioroase - prăpastia și creasta - din mijlocul de pădure sau livadă, prin a apărea ici și colo, întâi răslețe, apoi din ce în ce mai apropiate, înșirate de o parte și de alta a drumului, zâmbind primitor călătorului obosit, casele satucului de munte Uhliska.

Către vârful crestei, pe o singură miniatură golașă de platou, acolo unde biserica - și svârle semeată turla spre cer, casele sunt ceva mai aproape una de alta, populând și câteva uliți laterale, nu numai șoseaua mare. Din înălțimea ei biserica reformată privește până hăt departe, tot masivul păduros, cu satele răsfirate pitoresc în inima lui, privește valea pâraului, și coamele dealurilor care pornesc să coboare încet, încet spre Levice, până dau de pusta ungară (care e numai la cca de 30 km de aici).

Uhliska cu casele risipite de-a lungul drumului și pe o coastă, puțin primitoare, e un sat de munte, modest, nici bogat nici sărac, dar curat și primitor.

Când am poposit noi în mijlocul lui, ieri l-am găsit ocupat de trupe aliate. În cursul nopții au plecat însă multe din ele, devenind o parte din sat liberă. Au mai rămas doar Bateriile de la marginea de Nord a satului și depozitele de muniție care vor pleca numai după ce se vor instala Bateriile noastre.

De dimineață, abia sculat, mă duc la Domnul Colonel pentru a primi ordine în vederea intrării în poziție a Regimentului, operație ce trebuie executată încă în cursul zilei.

Din cele trei Divizioane ale Regimentului, Divizionul Domnului Maior T.C.V...., care urma a înlocui unitățile sovietice de la marginea de Nord a satului, a sosit încă din cursul după amiezii de ieri, spre seară ș'acum au început operația de urcare a pantei, lunecoase și abrupte, care duce la poziție.

După un marș de 36 ore, fără întrerupere, în care s'au executat cca 120 km presărați cu numeroase urcușuri și coborâșuri abrupte, lunecoase, unde au fost nevoie de ceasuri întregi de eforturi și manevră de forță, acum și oamenii și animalele sunt obosiți, extenuați.

După luna de calvar de la Lest, unde au lipsit furajele cât și grăunțele și bieții cai abia au avut ce mânca, spre a trăi de pe o zi pe alta iar oamenii au fost siliți să facă eforturi supraomenești în frig, viscol, zăpadă, nu și-au revenit încă nici unul nici celalalți.

Urcarea tunurilor sus, spre vârful cotei, cu scheleticii noștri cai va fi anevoioasă. Domnul Maior T.C.V...., A avut grijă să ceară primarului comunei 10 perechi de boi, cu care ar fi putut urca totul în maximum 3 ore, până la urmă n'a reușit să-i obțină deoarece au fost luați de trupele aliate, ce ieșeau din poziție, pronind spre alte orizonturi.

Așa că bieții cai și oameni trebuie să pornească iar la munca de titan pentru a urca în timp piesele de poziție.

Despre celelalte două Divizioane nu se mai știe nimic.

În căutarea lor mă trimite Domnul Colonel, când mă duc după o noapte de odihnă, să primesc ordine. Deși cer motocicleta pentru a executa în cel mai scurt timp misiunea, Domnul Colonel îmi spune să plec călare.

Frumoasă perspectivă. Până la pozițiile ce trebuiesc ocupate de Divizioanele Domnului Căpitan I..., sunt cca 30 km. Cât timp îmi va trebui mie să-i ajung, apoi să mă întorc. Dar ordinul e ordin.

Plec cu „Steluța”, iapa jumătate sânge, pe care am primito de la un Regiment de Infanterie ce se contopia cu un Regiment de Infanterie din Divizia noastră, pe vremea când eram încă în Ungaria.

În trap mărunț mă poartă prin mijlocul satului, spre șoseaua mare.

La poalele crestei măntănesc cu Locotenent C.C...., de la A.A., care se interesează de drumul cel mai scurt, pentru a ajunge la Ohotnici Dom, unde va trebui să ocupe o poziție, pentru a face apărarea A.A. a Divizionului Dorf - Salmos... Eu trec pe lângă Bateriile de Artilerie Grea aliate în poziție, pe lângă o moară, traversez vreo două pârae și intru în șoseaua mare, asfaltată, ce coboară spre Sud, spre Levice. Înainte de a mă înfunda în joaca serpentinelor, mă întâlnesc cu Divizionul Domnului Maior A..., care grăbește să urce la Uhliska, pentru a coborî apoi la Rudno Nava Gron, unde trebuie să ocupe poziție.

Drumul prin Bouhnice - Dol Prandorf - Salmos... spre Divizionul Domnului Căpitan I..., e o minunată priveliște. Șoseaua șerpuiește lin pe valea pâraului Szykinoz, încolăcindu-se după pădure. Din loc în loc se văd poziții de artilerie, șanțuri de apărare, resturi de armament, mașini pe jumătate arse, muniție, urmele luptelor ce s'au purtat cu câteva luni mai înainte pe aceste meleaguri, printre brazi și creste, brăzdate de zglopii șuvoaie de apă. Cu cât cobor spre Sud, culmile din jurul meu devin din ce în ce mai mici, pădurile prind să dispară, apoi cât vezi cu ochii se întinde câmpie puțin frământată, brăzdată de șosele pietruite și acoperită de sate ce se pierd în fumuri depărtări.

La poalele munților, acoperișul roșu al caselor risipite pe văioage sau dulci creste, ori adunate buluc pe un platouaș, sau o coastă mai puțin abruptă, zâmbesc sub razele unui soare primăvăritic. Semnele unei pre-timpurii primăveri - pentru această regiune - vor să se impue cu orice preț.

Steluța, obosită de atâtea marșuri, se poartă la pas, pe drumul ce leagă satele de la poalele munților.

Soarele zâmbesc satisfăcut c'a reușit să alunge podoaba unui anotimp ce ne-a impus multe sacrificii. Prin aerul cald, sboară zglopii vrăbii, pițigoi care ciripesc veseli.

Câmpia, care se întinde în stânga drumului, până unde pământul se împreunează cu zarea, mustește o viață nouă. Din loc în loc se văd

pluguri trase de două vaci, sau doi cai, svârlind brazdă umedă neagră. Pe alocuri iarba a prins să-și scoată sfioasă căpșorul verde.

Dinspre Sud-Vest un vânt călduț, adie domol, purtând pe poalele lui vestiri de vreme frumoasă.

Înaintează încet, la pasul Steluței obosite, urmat de ține cal, încercând să-mi umplu sufletul de bucuria primăverii din natură. Prin minte-mi trec năvalnic fel de fel de gânduri, de planuri, de idei. Imaginea grelelor clipe petrecute în zăpadă, frig și viscol, prin crestele abrupte ale Javorinei, acum îmi zâmbeste cu frumoase aduceri aminte. Din tot chinul unor clipe de grele încercări, n'a rămas decât amintirea, desbrăcată de tot ce putea fi neplăcut, urât.

Pe lângă mine trec în goană mașini încărcate cu oameni, cu muniție..., cu alimente... Pe toate chipurile râde bucuria unei ierni trecute ș'a unei frumoase primăveri.

Între Dol Prandorf și Salmos, cam la jumătatea distanței, acolo pe unde porneau a se zări camuflate în tufișuri, poziții de Artilerie grea, Steluța la capătul puterilor, cade sub mine. Abia am avut timp să-mi scot picioarele din scări și să mă feresc, să nu-mi prindă piciorul sub ea. Am căzut și eu alături în colbul șoselei. Mai departe am plecat pe jos. Mi-am dat seama că iapa nu mai putea merge ș'am lăsat să pască pe marginea șoselei cu ține calul, până mă voiu întoarce eu.

Puțin înfuriat de cele petrecute, merg grăbit pe marginea drumului, pe lângă o coloană de Artilerie a unei Divizii de Cavalerie.

În Salmoș părăsesc drumul principal, tocmai când intrasem în șoseaua asfaltată, spre a coti spre dreapta, pe un drum de care - destul de bun - ce urcă spre munte, în inima pădurii, la casa de vânătoare, pe unde Divizia Domnului Căpitan I..., trebuie să treacă spre poziție.

Până să încep a urca întâlnesc o furnicărie de ostași aliați, ce lucrează din butuci de brad, schelete de poduri. De sus, din pădure coboară mereu căruțe trase de rotași puternici, cu brazi proaspăt tăiați.

Abia prind a urca și la un cot al drumului, după niște salcâmi, întâlnesc câteva căruțe de la Comanda Divizionului și un tun cu Sergentul Major L..., de la Bateria Domnului Căpitan N..., oprit pe marginea drumului, deoarece caii nu-l mai pot urca. De la ei aflu că Bateriile au ajuns la Ohotnici Dom și sunt în curs de deplasare spre poziție.

Mai departe pornesc cu o căruță, condusă de un ostaș aliat, care vorbește destul de bine românește. În căruță mai sunt câțiva soldați români. Conducătorul bine dispus, mulțumit că se poate înțelege cu noi, mă salută respectuos, apoi mă sărută.

Abia încercăm să înfiripăm o discuție, când din urmă se aude un sgomot de motor la grea încercare și sunete de claxon pițigăiat. Dacă nu mă înșală auzul în sunetul, subțire ascuțit, recunosc claxonul motocicletei Regimentului.

Întradevăr, la câțiva zeci de metri în spatele căruței, apare motociclistul C..., ducând pe Domnul Colonel și pe Cornel.

Impacientați - probabil - de prea marea mea întârziere, au pornit după mine, pentru a afla acelaș lucru. Eu raportează Domnului Colonel ceea ce am putut afla, după care primesc ordin să rămân să-i aștept aici, în timp ce Domnia Sa va merge până la poziție.

Stând pe o buturugă de salcâm, în marginea drumului privesc furnicarul de ostași sovietici, care lucrează scheletele pentru poduri.

Căruțele populației civile din Salmos și satele din jur scoase la lucru, trase de cai puternici, mari, grei, încărcate cu bușteni de brad, proaspăt tăiați în inima pădurii, ostașii noștri care se vântură în toate părțile... în timp ce gândul se'ntreabă insistent, când va lua sfârșit războiul și toate aceste acțiuni de interes capital astăzi, vor deveni inutile.

Când?

Sgomotul motorului motocicletei ce se apropie, îmi curmă firul gândurilor și-mi întoarce privirile, din rătăcirea lor pe'ntinsul câmpiei ce pornește de aici, de la poalele munților și se'mpreună undeva, departe, cu pusta ungară.

Înapoi mergem toți trei cu motocicleta. Cornel conduce, Domnul Colonel în ataș, iar eu pe roata de rezervă, căci scaunul din spatele șoferului are arcul rupt și la fiecare hop sare bărbește.

Ajunși la Uhliska, găsim totul instalat. Folosind recunoașterea mea din ajun, birourile, infirmeria, popota și-au luat în primire camerele fixate, iar ofițerii s'au grupat doi câte doi. Eu stau cu Tonny, ajutorul meu direct, într'o cameră lângă popotă, vis a vis de Aurică și Cornel.

Tot restul zilei, până seara lucrăm la planurile de defensivă, impuse de noua situație.

Cornel aleargă pe câmp să-și instaleze legăturile telefonice.

Aurică nu știe ce informații să dea Biroului 2, care-l pisează mereu la telefon.

Doar Domnul Doctor..., stă liniștit și doarme, în camera Domniei Sale, netulburat de nimeni, în așteptarea mesei de seară, care ar fi bine să conție și un dulce (în atenția ofițerului cu popota, adică tot eu).

A doua zi pornesc iar spre Ohotnici Dom. Însotesc pe Domnul Colonel, supărat că Divizia I-a n'a realizat încă legătura telefonică cu centrala noastră din Pukanec, deși n'a avut pe unde afla dacă au reușit să intre în poziție sau nu.

Mergem cu motocicletă.

Drumul de la Salmos până la Ohotnici Dom, urcă prin mijlocul unei păduri de stejar, spre cota 458, după care coboară pe valea unui afluent al pârâului Szyknicz, mergând pe sub brazi, până zidul din dreapta și din stânga se apropie, iar la cota 520 îl face din nou să urce.

Trecem pe lângă porțiuni puse în tăiere de unități de pioneri ai unităților aliate, unde mașini electrice, aduse din vale, transformă buștenii tăiați în scânduri sau corzi pentru pod.

Căruțele aduse din satele vecine încarcă, rând pe rând, bușteni și-i duc la vale, acolo unde din bârne se'ncheagă scheletele podurilor de mâine.

Aproape de Ohotnici Dom întâlnim tunurile Bateriilor I-a și a 3-a trase pe marginea drumului, iar ostașii risipiți pe lângă căruțe, printre brazi în jurul focului.

În fața casei de vânătoare, la cca 200 metri, terenul urcă puțin, pentru ca odată ajuns la temelia temeliei clădirii, să devină mocirlos.

Drumul încearcă să scape de noroiu, dar pădurea din dreapta și din stânga îl silește să-l tae pe acolo pe unde e mai mare. Cu cât se apropie de casă, devine din ce în ce mai mare, ajungând în dreptul ei până la burta cailor. E galben, clisos, lipicios, obraznic.

Aici găsim Bateria Locotenentului P..., împotmolită.

Din sat s'au adus 34 cai, rotași care pe drum drept ar duce o singură pereche de tun. Au încercat să le urce cu ei dar a fost imposibil.

Conovețele cu care au legat atelajele, de tunul desperechiat de antetren, s'au rupt și tunul tot nu a putut fi scos din mocirla în care a intrat până la închizător. După ce Locotenentul P..., de la Bateria

Căpitanului P..., raportează tot ce am făcut pentru a putea urca Bateria până la poziție, pornim cu Domnul Colonel să căutăm altele.

Regiunea e minunată de frumoasă.

Închipuiți-vă valea unui pârau acoperită cu brazi, mărginită de o parte și de alta de creste împădurite.

Dar în situația în care ne găsim, presați de a realiza cât mai repede dispozitivul defensiv al artileriei, frumusețile naturii nu mai au glas.

Pornim, Domnul Colonel, Locotenentul P... și cu mine, să căutăm noi poziții. Imediat în spatele casei de vânătoare se află o creastă micuță, pe care s'ar putea urca mai ușor tunurile.

E însă împădurită.

Cercetând busola, direcția de tragere, constatăm c'ar trebui tăiați cam 100 stejari de 30 cm diametru. Locotenentul P..., se oferă să ocupe poziție aici, garantând că până la căderea serii va fi gata de tragere. Domnul Colonel însă nu admite.

Mergem înapoi spre cota 520, ceva mai în față, pe o pantă dulce, deja defrișată, unde s'ar putea să găsim alte poziții.

După o sumară recunoaștere, reușim să găsim mai multe de câte ne trebuie. Eu rămân sus cu Locotenentul M..., Adjutantul Divizionului, iar Domnul Colonel, cu Locotenentul P..., se duc să urce tunurile.

Într-o jumătate de oră fixăm trei poziții pentru trei Baterii, făcând în același timp în mod sumar și lucrările necesare deschiderii focului.

Când coborâm găsim pe Domnul Colonel și Locotenentul P..., lângă tunuri, cu două perechi de cai aduși din Salmos, încercând să scoată tunul din mocirlă.

Operația e grea... Tunul împotmolit de aproape 24 ore e prins bine de noroiu. Cele două perechi de cai trag din toate puterile, dar în zadar. Conovățul, cu care e legat tunul, de cruciulița rotașilor se rupe. Sunt siliți ostașii să intre în noroiu, până aproape de genunchi pentru a putea face o nouă legătură. Și iarăși se încearcă să pornească, cu chiote, îndemnuri, larmă, pocnet din biciu... Până nu intră câțiva ostași în mocirlă și duc caii de frâu, iar alții să încerce a împinge la roți, tunul nu poate fi pornit din loc.

După ce-l târăsc câțiva metri, caii se opresc iarăși.

De aici însă pornesc mai ușor.

Intrând sub brazi, drumul rămâne acoperit cu mocirlă, dar stratul nu-i așa de gros, deoarece dedesupt pământul e încă înghețat.

Odată scăpați din gropile de lângă casa de vânătoare, până la poalele cotei 520, se merge mai ușor.

De pe marginea pâraiașului, de unde începe urcușul spre cotă, drumul se abate spre stânga, iar noi trebuie să urcăm pieptiș coasta prin noroiul clisos, făcut de apa zăpezilor topite. Pe alocuri se mai găsesc încă cruste de ghiață. În general terenul lasă impresia că n'ar fi prea moale.

Panta fiind prea abruptă, cele două perechi de cai nu pot urca tunul cu toate eforturile lor și ale noastre. Tocmai când suntem mai supărați că nu putem găsi soluția salvatoare - căci Domnul Colonel nu admite să se ocupe poziție la cota 482 unde i-am arătat deja suficiente amplasamente și de unde s'ar bate GRON-ul cu aceeași distanță - apar două perechi de boi, trimiși de Locotenentul L..., din Tekov Breznitza.

Cu ei reușim să urcăm tunul până sus după îndelungi eforturi, când roțile au intrat pe alocuri în noroiu, până la butuc...

După ce-l instalăm, în poziția din centru, ne întoarcem la casa de vânătoare. Aici, aceleași două perechi de cai, le punem să se aducă alt tun, cel puțin până la poalele cotei. Cu toate eforturile pe care le fac însă, atâta ei cât și ostașii, nu reușim să mergem decât până la marginea pădurii, din spatele casei de vânătoare, acolo unde găsisem dimineața primul tun.

Îndelungile eforturi, făcute astăzi i-au extenuat. Suntem siliți deci să-i înlocuim cu cele două perechi de boi.

Cu ei reușim să scoatem și acest al doilea tun împotmolit și să-l ducem până la piciorul pantei.

Urcușul pe cotă e greu. Urmele tăiate de roțile primului tun ne înspăimântă. Și oameni și animale, plini de noroiu, sunt extenuați de eforturi. Totuși tunurile trebuie urcate. Dispozitivul defensiv trebuie realizat cât mai curând. Infanteria deja s'a instalat pe malul Gronului.

Adăugând o a treia pereche de boi, de la o căruță ce urcă după lemne, spre inima pădurii, reușim să ducem și acest al doilea tun.

Probabil convins că celelalte două Baterii nu mai pot urca tot acolo, mă trimite cu Locotenentul M..., la cota 482 să le alegem poziții. Cu motocicletă ne ducem repede și după o jumătate de oră ne întoarcem.

Folosind cele 17 perechi de cai, aduși din sat, Bateriile Căpitanului N..., și Locotenentului L..., sunt transportate acolo unde le-am ales poziții.

Locotenentul P..., rămâne să-și urce cu cele trei perechi de boi și celelalte două tunuri.

După ce lămuresc cu Sublocotenentul Eugen unde să-și instaleze centrala Divizionului și pe unde trebuie să trimită firul telefonic spre Pukanec, plec cu Domnul Colonel la celelalte două Baterii. Stăm lângă ele până se instalează într'un lăstăriș.

Spre seară, plini de noroiu, ca niște salahori de-a binelea, obosiți, flămânzi - n'am mâncat toată ziua decât o felie de pâine și o bucată de friptură, obținute prin bunăvoința Locotenentului M..., de la popota Divizionului, pornim spre Uhliska.

În cea de a treia zi a șederii noastre în satul de munte, ni se mărește sectorul defensiv al Diviziei, până la 11 km. Toată ziua trebuie să întocmim noi planuri, deoarece cele pe care le făcusem nu mai corespund.

Să fie oare semn bun această lărgire a sectorului?

Cine știe?

Nouă ne-ar conveni să stăm cât mai mult aici.

În satul nostru, risipit, pe coasta unui munte, înconjurat de brazi, cu aer curat și apă limpede, ne-am simți în vilegiatură, dacă n'am auzi din când în când glasul de oțel al tunurilor bubuind puternic.

Pe cărări de munte

Trăsura Regimentului înaintează cu mare greutate, pe drumul de care, dintre Uhliska și Rudno Na Gron. Am plecat de dimineață, cu Domnul Colonel în inspecție la Domnul Maior A...

Cât am mers prin sat, până la intrarea în pădure, drumul a fost acceptabil. Abia ajuns însă la marginea pădurii am început a coborî o pantă abruptă, pe care drumeagul nostru e silit să ocolească fiecare stâncă, să se abată din calea fiecărui șuvoiu, să ferească prăpăstiile.

Înaintăm prin mijlocul pădurii de brazi, care foșnește a vremuri mai bune, ținându-ne bine de poclitul trăsurii, spre a nu fi aruncați de hopurile foarte dese, peste care trebuie să trecem.

Pe partea dreaptă, muntele ridică zid înalt, stâncos, acoperit cu brazi falnici, sau plin de bușteni gata să coboare prin haituri.

Pe stânga, albia unui pârâu deschide prăpăstii înfiorătoare cu negre adâncuri.

Mergem pe o muchie săpată în coasta muntelui, doar cât ține drumul acesta plin de gropi, brăzdat de șuvoaie de apă, umbrit de brazi.

Caii numai aburi, sforăe nervoși, dând semne de nerăbdare. Înaintarea asta numai cu pas de melc, îi obosește. Ar vrea să-și destindă mușchii pornind într-un trap de zile bune. Dar nu le dă voie B... birjarul.

Trăsura sare din hop în hop, merge înclinată când pe o parte când pe alta, datorită drumului în cea mai mare parte oblic, scârțâe din toate închieturile.

Aproape de sat drumul devine mai bun, coborând lin spre valea Gronului.

În trapul cailor, trecem pe lângă pitorești case de munte, risipite la îmbucătura văilor, sau pe coamele unor spinări mai dulci, pe lângă urmele nefaste ale războiului, pe lângă brazi dărâmați, trupuri de ostași inamici morți, intrați deja în descompunere.

Priveliștile frumoase se succed, una după alta, mângâindu-ne privirea, încântându-ne sufletul.

Aproape de sat, valea se lărgeste puțin, cei doi pereți înalți, stâncoși care o mărginesc devin mai domoi parcă. Prin fundul ei curge un pârâu plin de zăgazuri, maidanul de joacă a sumedenie de albăstrui păștrăvi.

La o confluență a văii acestui pârâu cu alta, care coboară tot din inimă de codru, dintre alți munți, pârâul tae satul în două pornind direct spre Cron. Dacă mergi puțin pe albia lui, până spre biserica satului, poți vedea panglica lată a râului cu răsunset istoric, astăzi.

Domnul Maior A..., ne conduce la pozițiile Bateriilor, înșirate la poalele munților, sub brazi, la liziera de Sud a satului, pe o vale, orientată perpendicular spre Gron. Dacă nu ne-ar arăta Domnia Sa unde sunt amplasate brandturile, nu le-am putea descoperi din cauza perfectului camuflaj.

Prin fața lor curge un pârâiaș în care Locotenentul R..., a prins câțiva păștrăvi.

De aici pornim cu toții spre observatorul Bateriei Locotenentului M... Trebuie să urcăm o coastă abruptă și lunecoasă, să ocolim câteva gropi și stânci golașe, să ne strecurăm prin nelișul unei păduri tinere, până ajungem conduși de firul telefonic la un bordeiu unde e P.C. Regimentului de Infanterie din sector, iar alături se construiește bordeiul Comandantului de Divizion din sprijin.

De aici eu plec ceva mai în față, prin pădure condus de un fir telefonic, spre Locotenentul M... Îl găsesc într-o lizieră de mărăcini, stând cu Sublocotenentul G., în aceeași groapă la lunetă.

E o zi caldă de început de primăvară. Doar pe crestele mai înalte se mai zărește ici și colo petice de zăpadă netopită.

În fața noastră terenul coboară abrupt, împădurit, până ajunge pe un platouaș, ce se strecoară ușor printre arbori răzleți, spre albia Gronului. De după creasta acoperită cu brazi a unui munte, șuvița lată și repede a Gronului apare pe neașteptate, printre stânci și pomi, prin fața satului, dispărând în dreptul castelului de la Sf. Bene ict, după coama unui alt munte. Sub razele bogate ale soarelui, oglinda apei ce gonește spre Dunăre, sclipește încântător.

Paralel cu ea, calea ferată întinde urme negre, din necunoscut în necunoscut.

La aceeași cotitură cu apa Gronului, apare și șoseaua asfaltată, care dispare după acelaș munte, după ce ondulează puțin prin fața noastră, spre a ține tovărășie Gronului și căii ferate. Dincolo de ele - apă, cale ferată și șosea - cota 670, înaltă trufașă un zid de piatră împădurit, de peste 80 grade. Puțin spre dreapta, pe o pantă ce urcă ceva mai dulce, apare orașelul de munte Nova Bania.

Suntem în defensivă.

Ziua e frumoasă.

Și misiunea de observator - astăzi - nu e prea grea. Sergentul B..., scrutează cu luneta, metru cu metru din poziția inamică, semnalând fiecă glonț, care mai șueră când și când, pe deasupra observatorului, încercând să descopere cu orice preț, pe îndrăznețul ce l-a trimis spre a-l lecu pentru viitor.

Cât stăm aici, încerc să descopăr și eu prin lunetă, vreun adăpost inamic, dar în zadar.

- Sunt foarte bine camuflați, îmi spune Locotenentul M...

- Îi găsești unde nu te aștepti, adaugă Sublocotenentul G...

La plecare – mă cheamă Domnul Colonel să mergem la Domnul Colonel V..., Comandantul Regimentului de Infanterie din sector, iau câteva scrisori de la Locotenentul M..., pentru Călărași și de la Sublocotenentul G..., pentru Brașov, care vor merge în Țară prin Sublocotenentul A..., ce pleacă la P.S. pentru a fi desconcentrat, deoarece i-a venit înlocuitor Sublocotenentul S...

Pentru a ajunge la Domnul Colonel V..., trebuie să călărim panta abruptă și acoperită de lăstăriș. Domnul Colonel care la urcuș n'a pățit nimic, acum trebuie să se ție de fiecare pom spre a nu cădea. Și până la urmă tot nu scapă.

Casa în care locuiește Domnul Colonel V..., e cam în centrul satului, aproape de biserica în care au observator. De la inamic se vede perfect. Obiect descoperit, în caz că vor voi să acționeze.

Până să vină Domnul Colonel de la biserică, stăm de vorbă cu Locotenentul M..., Șeful Biroului Operații de la Regimentul Infanterie, în biroul Comandantului său.

Odată sosit, discutăm cu toții situația reușind până la urmă să cădem de acord asupra punctelor ce trebuiesc bătute de armamentul greu al Infanteriei cu trageri de oprire în caz de acțiune din partea inamicului, pentru a completa lacunele planului nostru de foc în această situație când Divizionul trebuie să intervie pe 4 km.

De aici plecăm în jurul nămiezelui. Întoarcerea e mai anevoioasă căci drumul urcă mereu și foamea nu ne dă pace. Totuși splendorile pe care ni le oferă natura, la fiecare pas, ne scot exclamații de încântare, silindu-ne până la urmă să uităm cât ne e foame și trăsura înaintează încet. Dar din când în când, când trecem peste un hop mai mare și toate închieturile trăsorii gem, Domnul Colonel și-amintește și spune că nu trebuia să mergem cu trăsura.

Din loc în loc găsim populația civilă scoasă la reparatul șoselei sub supravegherea pionierilor Diviziei. Ostașii stau de vorbă cu fetele însă, întinși la soare pe iarba verde, în loc să lucreze. Cert este că ultima parte a drumului e ceva mai bună ca dimineața.

Ajunși la Uhliska găsim pe Adjutant așteptându-ne cu mapa plină de corespondență de văzut și pe Sublocotenentul A..., gata de plecare.

Ce ferifict trebuie să fie?

Forțăm Gronul

Abia se luminase de ziuă, când sbârnăe strident telefonul, așezat pe un scaun lângă patul meu, în așa fel ca să nu fiu nevoit să mă scol dacă eventual ar suna cineva. Urâtă invenție.

Când somnul e mai dulce te scoală țărăitul lui strident, nervos...

- Allo... spun încă somnoros, luând microreceptorul la ureche.

- ...

- La telefon Sublocotenent Nicu.

- ...

- Am onoarea să vă salut Domnule Colonel. Ordonafi.

- ...

- Trebuie să forțăm Gron-ul?

- ...

- Dar cu ce?

- ...

- Mijloace improvizate și cinci bărci de cuaciuc?

- ...

- Am înțeles Domnule Colonel.

- ...

- Într-un sfert de oră sunt la Dumneavoastră.

- ...

- Prea bine.

- ...

- Am onoarea să Vă salut.

Abia las receptorul și săr din pat, chemându-mi ordonanța să-mi aducă cismele și apă de spălat, în timp ce eu mă voiu îmbrăca.

În 15 minute sunt gata.

După ce înghit în fugă o cană de lapte, plec cu planșeta de hărți și hârtie de scris la Domnul Colonel. (Știu când plec, dar când mă voiu întoarce Dumnezeu știe. Pentru asta am avut grijă să beau o cană de lapte și să-mi iau o felie de pâine pe care s'o mănânc pe drum).

Pe Domnul Colonel îl găsesc spălându-se. E și Domnia Sa grăbit.

- Trebuie să mergem la Divizie, pentru a stabili planul de foc.

- Cred că nu e necesar să mergem la Divizie pentru asta. Planul de foc îl facem noi.

- De dimineată începi să mă contrazici?

- ...

- Mai bine ascultă ce am să-ți spun și vei vedea dacă trebuie sau nu să fii de altă părere.

- ...

- Divizia a primit ordin să forțeze Gronul și să facă un cap de pod în fața satului Tekov Bresnitza, în sectorul Regimentului Colonelului M...

Eu urmăresc cu atenție ce mi se spun, cercetând harta.

- Acțiunea va începe mâine dimineată.

- Noi cum vom interveni?

- Cu Divizionul Căpitanului I..., și Bateria Locotenentului M...

- Dar Bateria Locotenentului M... e în sectorul Regimentului din centru.

- Da.

- Și nu are drumuri de acces. Va trebui să efectueze un ocol de cca 60 km pentru a putea ajunge în zona de unde să poată sprijini acțiunea.

- Uți șoseaua de pe valea Gronului?

- Nu cumva vreți să-i siliți să defileze prin fața inamicului în 300-400 metri?

- E ordin.

- Dar operația e foarte riscantă. Gândiți-vă că un pistolar bun ar putea să le cauzeze foarte mari pierderi. Inamicul pândește orice mișcare.

- Nu e nimic. Vor trece noaptea, cu roțile brandturilor și copitele cailor bandajate cu pae și cârpe.

- Domnule Colonel, gândiți-vă.

- Inutilă orice încercare de a dovedi greutățile acestei aventuri.

Avem ordin scris de la Domnul General.

- Să dea Dumnezeu să nu se întâmple nimic.

- Dar el ne poate ajuta.

- Tot nu m'ați lămurit însă ce trebuie să facem la Divizie.

- Mergem la Biroul 3 să ne arate locul ales pentru acțiune, îl vom studia împreună apoi vom stabili planul de foc și le vom lăsa o schiță,

deoarece Corpul le-o cere insistent. Să mergem deci. Tocmai sunt gata și eu.

Până la P.C. Divizie avem cam o jumătate de km.

Studiul hărții și stabilirea planului de foc ne iau cam o oră.

Mai mult timp pierdem cu schița, ce va trebui să plece cu un motociclist la Corp.

Întorși acasă ne apucăm de lucru, ordine unităților ce vor lua parte la acțiune, pe care le trimitem prin agenți. La operația aceasta trebuie să luăm și noi parte. Domnul Colonel va trebui să conducă personal Artileria afectată unităților ce operează.

Către orele 22, după ce luăm masa de seară și încercăm să dormim un ceas, plecăm cu motocicleta - Domnul Colonel și cu mine - spre Ohatnici Dom, unde ne așteaptă un ostaș cu doi cai, să ne ducă la Tekov Breznitza.

E o noapte întunecoasă.

Motocicleta, fără far, e silită să meargă mai mult în viteza a doua.

Din loc în loc întâlnim posturi de control sovietice, care ne cer oddinul de trecere.

Către miezul nopții ajungem la casa de vânătoare, de unde pornim călări. Drumul e foarte greu. În prima parte, caii înnoată în noroiu până aproape de genunchi, fiind siliți să facem fel de fel de eschibiții, pentru a feri gropile, pline cu apa zăpezilor topite și micile mâncături de șuvoaie, ce se ivesc pe neașteptate la tot pasul. De multe ori suntem siliți să mergem pe muchia unui dâmb, sau să tăiem lăstăriciul pădurii de-a dreptul. Noroc că de la o bucată de vreme a apărut după un nour, luna, risipind în mare parte întunericul. Acum înaintarea e mai ușoară. Ne supără însă șubele, care atârnă destul de greu pe umeri ferindu-ne de vântul care suflă subțire și planșeta pe care trebuie s'o port mereu cu mine.

De la pozițiile Bateriilor sovietice, pe care le-am înlocuit noi, drumul începe să coboare. Traversează vreo două șuvoaie, se plimbă puțin prin noroiul clisos al unui platou neîmpădurit și brăzdat cu șiruri de pietre așezate una peste alta, ca temelia unui zid, apoi pătrunde într-un defileu ce coboară repede spre sat. În stânga o cotă - și urcă semeț - abrupt - fruntea spre cer. În dreapta, în fundul unei prăpăstii de peste 20 metri, s'aude sursurul unui pârâu, ce-și lovește unda-i cristalină

de stânci. Din loc în loc, drumul plin de noroiu, e traversat de mici pâraiașe de dau cu sgomot în prăpastia înfiorătoare de alături. Pe alocuri, apa a mâncat atât de mult drumul, încât a rămas cât o curea îngustă și prăvălită. Dacă nu ai merge cu atenție, în orice clipă ai putea aluneca în prăpastia de alături. Noi înaintăm cu grijă, mai mult conduși de caii care calcă cu siguranță, ferind singuri locurile periculoase.

În sat ajungem cam la două ceasuri după miezul nopții. Lăsăm caii la casa preotului, unde-i are și Domnul Căpitan I... al P.C. și noi plecăm pe jos la Domnul Colonel M..., pentru a cădea de acord asupra momentului când trebuie să declanșăm tragerile de artilerie. La Domnia Sa găsim și pe Domnul General Comandantul Diviziei, care se pregătește să se culce.

După ce îi expunem întregul plan de foc, ținând cont de ultimele înțelegeri cu Domnul Colonel M..., ne comunică ora H (ora acțiunii), apoi se culcă.

Noi ne întoarcem la P.C. Div. I, unde mai discutăm puțin cu Domnul Căpitan I..., planul de foc, apoi ne culcăm și noi. Domnul Colonel se culcă în patul Locotenentului M... Eu întind șuba într'un colț al camerei, pe dușumea și învelit cu mantaua, adorm imediat.

Ca prin vis aud telefonul sunând și pe Locotenentul M..., răspunzând somnoros. Cineva îl cheamă pe Domnul Colonel. Urmează o scurtă discuție din care ne lămurim că la ora H s'a amânat cu 45 minute. Încă trei sferturi de oră de somn. Nu e rău.

Trecerea Gron-ului începe la ora 5,45, executându-se prin surprindere, fără sprijin de artilerie (Planul nostru de foc urma a fi executat numai dacă situația o cerea).

Operația e foarte grea. Ostașii nu sunt obișnuiți cu asemenea manevre. Întunericul la adăpostul căruia vor să treacă îi stânjenește foarte mult. Mijloacele nu sunt suficiente.

Până se luminează, abia reușesc să treacă doi Sublocotenenți cu plontoanele lor. Două din bărcile de cauciuc au rămas dincolo, pe mal. Una desumflată iar a doua are trei ostași lângă ea, întinși pe malul apei. Par adăpostiți, gata de acțiune. Ulterior ne dăm seama că sunt morți.

Din celelalte trei, întoarse pe malul nostru, două sunt găurite de gloanțe, doar a treia fiind în stare de funcționare.

Bărcile improvizate iau apă prea multă, căci au fost făcute în grabă. Una s'a scufundat, iar alta am văzuto lunecând încet pe luciul apei, fără vâslași, spre Sud.

Cât timp a durat această primă parte a operațiunei, noi am stat la început la P.C.-ul Domnului Colonel M..., apoi am urcat cu Domnul General la o casă de unde s'ar vedea teatrul de acțiune. Până să se lumineze de ziuă, am stat în camera bucătăriei a gazdelor, unde e un miros insuportabil, Ștefan, Sergentul mustăcios de la Compania de Poliție a Diviziei, care însoțește pe Domnul General, peste tot locul e silit să deschidă ușa, să aerisească, să măture, să facă focul...

Sculate de sgomot, gazdele apar una câte una, somnoroase și pornesc a se îmbrăca de sărbătoare.

Azi e 25 martie.

Buna Vestire.

După ce fac curățenie, în camera în care au dormit, poftesc pe Domnul General și pe Domnul Colonel înăuntru, ei trecând în bucătărie să facă mâncare și să mănânce.

Când se luminase bine de ziuă, am ieșit și noi să vedem plajele de îmbarcare și debarcare. Într'adevăr se vede întreaga vale a Gron-ului, dar niște case și pomi acopăr tocmai plajele de îmbarcare. Am urcat noi pe pantă ceva mai sus, într'un pom, pe o casă, dar în zadar. N-a fost posibil să găsim prin apropiere un loc de unde să putem vedea tot ceea ce ne interesează.

Domnul General și Domnul Colonel s'au mulțumit până la urmă, să stea lângă telefon și să fie informați de Domnul Colonel M..., asupra mersului acțiunei. Eu rămân în bucătărie, să vorbesc cu gazdele - care-mi dau și mie să mănânc pâine de casă cu brânză și ouă fierte - cu Ștefan, agentul Domnului General, sau colind împrejurimile unde e îngropat în teren Grupul de Cercetare, în care am un coleg de liceu, Sublocotenentul J..., Comandantul de Ploton.

Acum când prima parte a acțiunei s'a sfârșit, suntem cu toții la P.C. al Regimentului de Infanterie, unde sunt chemați și Comandanții de Batalioane, la câteva sute de metri de malul apei. E imposibil ca inamicul să nu observe forfota din jur.

Domnul General supărat că operațiunea nu a reușit, așa cum dorea Domnia Sa, ordonă să se continue trecerea cu o singură barcă

rămasă, sprijiniți de Artilerie, dacă va fi nevoie, în timp ce Căpitanul S..., Pionerul Diviziei, să procure noi ambarcațiuni, pentru o nouă încercare masivă de trecere, ce se va executa a doua zi, cu pregătire de artilerie.

Când discuțiile erau mai aprinse și Domnul General se deplasa în spatele unui dâmb, din loc în loc, pentru a găsi un punct de unde să vadă mai bine plaja de îmbarcare și de debarcare, prind a ploua din văzduh lovituri de artilerie grea, în jurul nostru. Le auzeam pornind, de undeva dinspre S.V. Șuieratul lor prin aer ne spune unde se vor sparge. Grohăitul exploziilor, amestecat cu fâlfăitul sosirilor și bubuitul pornirilor se împleteau diabolic, compunând o muzică înfiorătoare. Loviturile veni-au una după alta din ce în ce mai dese, mai aproape. Schijele săreau până departe, în aer, căzând apoi în jurul nostru, însoțite de bulgări de pământ. Fumul ne'nconjoară din toate părțile.

Stăm și noi adăpostiți, după un mal, înfrățiți cu pământul, folosind orice mică gropiță, sau văioagă, ce ne pare că ne-ar oferi un adăpost mai bun.

Cât a durat canonada asupra noastră nu știm.

Până la urmă am scăpat cu toții teferi. Doar o lovitură răătăcită a căzut asupra liniei în care erau îngropași infanteriștii, nimerind în groapa unui Locotenent Comandantul Companiei a 3-a - Nu s'a mai ales nimic din el. Și groapa adăpost și-a săpat-o singur.

Știa el oare că în ea își va găsi moartea?

Ce crudă e soarta uneori.

Lângă biserica din Tekov Breznitza, un mormânt modest, înaltă o cruce albă de stejar, spre cer, mărturia sângelui vărsat de trupele noastre pentru eliberarea Cehoslovaciei prietene. De desupt doarme somnul de veci Sublocotenent Socaciu, căzut în luptele pentru forțarea Gron-ului, în ziua de Bunăvestire.

După ce scăpăm de canonada deslănțuită asupra noastră, ne întoarcem la P.C.-ul Domnului Colonel M... Aici stăm aproape trei ore în care timp eu dorm pe o grămadă de lemne.

În locul mesei de prânz beau o cană de lapte, pe la ora 4 d.m. oferită de gazdă, de dimineață.

Masa de seară o luăm la Domnul Căpitan I... Ajutat de o rudă a preotului, reușesc să ne ofere un meniu de zile bune. După masă ne

culcăm, căci acțiunea urmează a porni de data asta la miezul nopții. Eu mă culc cu Locotenentul M..., pe niște pae, într'un colț al camerei. Îmi pare atât de moale așternutul după o zi de acțiune și o noapte în care n'am ațipit decât vreo două ceasuri, încât adorm imediat.

În acțiunea de a doua zi, trece Gron-ul, Batalionul Domnului Maior S..., adus special pentru această operațiune, din Sectorul Regimentului Domnului Colonel D...

Toate încercările făcute pentru a păstra legătura cu el au fost inutile. Aparat de radio nu avem, firul telefonic întins prin apă e rupt de curentul puternic. La cele trei rachete roșii trase de noi, dintr'un observator de pe o creastă - conform codului de semnale stabilit - nu ne răspunde.

Abia după mai multe încercări, reușește Sublocotenentul V..., de la Pioneri, să svârle un fir telefonic peste doi pomi cu o bombă de brandt de 60 mm, fără focos, ca să nu facă explozie, dincolo de apă, astfel ca firul să rămână agățat de pomi, să nu cadă în apă, al cărui curent repede l-ar fi rupt.

Operațiunea trecerii se termină devreme.

Noi rămânem la observatorul din care am tras cele trei rachete roșii pentru a lua legătura telefonică cu Domnul Maior S...

E o dimineață plăcută de sfârșit de martie.

Razele soarelui se joacă sburdalnic pe chipul și pe hainele noastre. Căldura ne moleșește. Plictisiți de a tot căuta inamicul, care se află în fața noastră, dar nu vrea să se arate, ne întindem pe niște pae aduse de un ostaș și până în cele din urmă adormim.

Ne trezim abia către prânz.

Acțiunea forțării Gron-ului a luat sfârșit. Divizia trebuie să păstreze cu orice preț capul de pod format.

Către orele 18, pornim călare, de data asta însoțiți și de Domnul General cu Domnul Căpitan G..., spre Ohotnici Dom unde ne așteaptă motocicletă noastră și cu Horsch-ul și motocicletă de la Divizie.

Drumul până la casa de vânătoare e foarte plăcut. Conduc pe Domnul General pe acolo pe unde e mai puțin periculos.

Din creasta dealului ne-am uitat odată asupra terenului de operațiuni din cele două zile. Valea Gron-ului, satul Tekov Breznitza de pe malul lui, oferă o munitată priveliște.

Defileul, văzut în plină zi, pare și mai periculos ca acum două zile, când le-am străbătut pentru prima dată.

La Ohotnici Dom ajungem odată cu răsăritul luni.

E un amurg frumos.

Doar vântul, care adie, puțin cam răcoros, ne face să ne strângem șubele pe noi.

Șoseaua asfaltată, pe care ne'ntoarcem spre Uhlsika, ne poartă ca vântul.

C..., șoferul Regimentului gonește, ne unește...

La Bohunice părăsim coloana de mașini (s,au adunat în timpul deplasării care se îndreaptă către Pukanec), continuând drumul asfaltat cu un mic ocol

Până la urmă în Uhliska, ajung tot înaintea celorlalți.

Ziua următoare o pierdem lucrând la noi planuri de foc, deoarece sectorul Diviziei s'a lărgit acum la 14 km, ocupând și parte din sectorul Diviziei de dreapta.

Spre seară află că puternicul atac deslănțuit de trupele aliate la Sud a reușit să spargă frontul, că Divizia de Cavalerie din stânga noastră înaintază și că noi trebuie să începem a doua zi o operație de lărgire a capului de pod efectuat în cele două zile de acțiune. Până seara târziu trebuie să stăm să lucrăm noi ordine de operație și planuri de foc.

A doua zi pornim iarăși în convoiu spre Ohotnici Dom.

Afară de Domnul General și Domnul Colonel, mai sunt Domnul Căpitan M... și Domnul Căpitan G... de la Divizie, Domnul Căpitan Doctor D..., al Regimentului nostru și cu mine.

Tot drumul până la Tekov Breznitza, de la casa de vânatoare, glumim, râdem... Ținta glumelor noastre e Domnul Căpitan Doctor D..., sub a cărui sută de kg calul a obosit ș'a transpirat din abundență.

Ajutați de înaintarea rapidă a Diviziei de Cavalerie din stânga și a unităților aliate din Sud, se cucerește satul Orovnitza, cota 670 pornind spre Bucovina - Welke - Lehota - Malo Lehota...

Infanteria urmărește pas cu pas inamicul.

Tunurile noastre îi sprijină când au nevoie până la limita bății.

Seara primi ordin să ieșim din poziție și să ne deplasăm spre Sud, pentru a trece Gron-ul pe podul construit de pionerii sovietici, la Tekov

spre a ajunge din urmă Infanteria, în înaintarea ei rapidă în zona Nova Bania - Welke Lehota.

După ce dăm toate ordinele impuse de situație, facem o vizită Domnului Căpitan N..., care ne tratează cu liqueur, vin, cafea, toate veritabile (Unde le-o fi găsit, doar Domnia Sa știe).

Întorși la P.C.-ul Domnului Căpitan I..., ne culcăm. N'avem însă parte de odihnă, căci toată noaptea ne pisează Divizia, ca să scoatem cât mai repede din poziție și să ne punem în marș.

Dimineața, Domnul Colonel merge la Domnul General pentru noui ordine, după care ne întoarcem la Uhliska.

În Salmos stăm până se adună tot Divizionul I și după ce-și curăță materialul de noroiu, îl punem în marș. Stând aici, unde mai înainte lucrau pionerii aliați scheletele pentru poduri, vedem trecând bărbați, femei, militari și civili toți cu biciclete și ranițe în spate, înarmați cu fel de fel de mijloace de luptă infanteristică, bucuroși că se pot întoarce acasă. Sunt partizanii satelor de pe malul Gronului, în drum.

În drum spre Uhliska găsim și Div. Domnului Maior T.C.V..., în deplasare. Doar Domnul Maior A..., rămâne pe poziție până la limita bății (Domnia Sa e la centru), după care va încerca să treacă dincolo, cu bacul, construit în grabă de Pioneri la Brehy - Nova Bania.

De la Uhliska la Welke Lehota

Plouă mărunț și monoton.

Dinspre piscuri suflă un vânt rece, care mână neconținut nouri negri și grei pe deasupra capului nostru.

Frigul, gonit până astăzi de razele soarelui primăvărat, a început să încrețească suprafața lucie a micilor băltoace, în gropi de obuz din apa zăpezilor topite.

E o zi urâtă, în care ai sta în casă, la gura sobei, să citești la căldură nestingherit de nimeni. Eu însă trebuie să plec cu motocicletă, după Div. I și II pentru a le comunica ordine urgente.

Cine știe unde vor fi ele acum.

S'au pus în marș cu 36 ore înainte de plecarea noastră.

Cu harta în mână și cu două puncte prin care trebuiau să treacă - Tekov, podul peste Gron și Sv. Benedik - ca puncte de reper, pornesc în căutarea lor.

Până la Salmoș merg fără mare greutate. Cunoscut foarte bine drumul și arar întâlnesc câte o căruță, sau mașină încărcată cu fel de fel de materiale. De la Salmos, șoseaua e plină de coloane de mașini, căruțe, tunuri, care merg către Gron.

Pentru a ajunge pe drumul cel mai scurt, la pod, întreb din când în când populația civilă care-mi iese în cale, într-o slovacă scâlciată, bine înțeles, atât cât am putut învăța în două luni de acțiune, de când am intrat pe pământul Slovaciei.

Până la Tekov trec printr-o sumedenie de sate, al căror nume nu l-am reținut. Doar Welke Kosmalovce, ultimul sat înainte de Tekov, unde m'am răstăcit puțin pe ulițele-i întortochiate, mi-a rămas în minte.

Podul peste Gron, construit în întregime din lemn, destul de solid, are doar lățimea necesară trecerii unei singure coloane de vehicule. Și într'un capăt și în altul sunt adunate coloane care vor să treacă. Două femei sergent sovietice fac funcția de regulator de circulație. Până când să-mi vină și mie rândul să trec, sunt silit să aștept cam o jumătate de oră.

Aici Gronul are două brațe. Unul mai lat adânc și vijelios, iar alături o șuviță domoală îngustă, care curge alene printre ploi, până se'ntâlnește iar cu brațul furios, înfuriindu-se și el.

Dincolo de Gron, șoseaua ce merge spre Nord, paralel cu apa, este plină de coloane românești în deplasare.

În centrul unui sat e un jandarm care dirijează frânturile de coloane spre cele trei drumuri, pe care trebuie să se ducă, după unitățile lor.

Eu țin mai departe pe șoseaua pe valea Gronului.

Când trec într'un sat întâlnesc populația ieșind de la biserică. Sunt toți îmbrăcați ca de sărbătoare, cu cartea de rugăciuni în mâini.

E doar Vinerea Mare.

Peste două zile au Sfintele Paști.

Înainte de Sv. Benedik, într'un cătun micuț, Psary găsesc cele două Divizioane parcate în curtea unei mori.

La Domnul Maior T.C.V..., găsesc și pe Domnul Căpitan I...

După ce le comunic ordinele Domnului Colonel, plec cu Domnul Maior spre Sv. Benedik. Trebuie să recunosc șoseaua până la Nova Bania, să văd dacă podurile au fost distruse sau nu și dacă se poate merge fără pericol, pe ea.

La intrarea în Sv. Benedik găsim un pod stricat.

Lăsăm motocicleta aici și noi plecăm pe jos mai departe.

Sv. Benedik e un târg de munte așezat pe valea Gronului în coasta unui pisc înalt, la încrucișarea șoselei de pe malul râului cu cea care duce spre Zlate Moravce.

Străzile sunt pustii la ora aceasta matinală.

Doar de prin biserici apar câțiva civili, care se duc grăbiți către case. De la ei aflăm că toate podurile spre Nord sunt aruncate în aer.

La întoarcere mergem să vizităm biserica, împrejmuită cu ziduri de cetate, care domină târgul de pe o stâncă de la 30 m înălțime. Până sus urcă o cărare în serpentină alternantă cu trepte de beton.

Biserica, construită în stilul bisericilor medievale, e monumentală, zidită numai din granit.

În umbra ei te simți umilă făptură a pământului.

După ce terminăm de vizitat împrejurimile, căci ușile care duc înăuntru bisericii sunt încuiate, ne întoarcem la Divizioane.

Din zona această bogată, unitățile și-au făcut rost de porci, făină, vin, furaje, grăunțe.

Acum nu mai sunt în neplăcuta situație de a vedea caii rozând scândurile gardurilor și murind de foame. Și-au făcut provizie de grăunțe pentru mai multe săptămâni. Regiunea pare a fi destul de bogată în furaje.

Din rezervele lor primesc și eu, pentru popota Regimentului, ceva carne de porc și o găscă.

Când îmi socot misiunea terminată, pornesc înapoi.

La ieșirea din Salmoș, spre Uhliska întâlnesc pe Domnul Colonel, care pornise după mine cu o motocicletă a Diviziei, aducând și pe Domnul Căpitan F..., proaspăt sosit din țară.

De la Div. II eu luasem pe Sublocotenentul V..., o figură de popă străvechi-n barbă nu comportări, ca să-l duc la Infirmeria Regimentului, fiind torturat de reumatism.

Domnul Colonel ne anunță că Bateria de Comandă a plecat deja, pe drumul de munte de la Uhliska spre Brehy, prin Rudno Na Gron, urmînd a trece Gronul pe bacul dintre Brehy și Nova Bania.

Urmează deci ca el să se ducă direct la Ambulanța Diviziei, care a rămas încă în Uhliska.

După ce luăm jumătate din benzina motocicletei Diviziei, pentru a noastră, plecăm. Pe drum avem o pană de cauciuc. Cât timp șiferul schimbă roata, eu raportez Domnului Colonel amănunțit situația celor două Div. Când suntem gata de plecare, zărim două găște plimbându-se răslețe pe câmp. Le decretăm drept bunuri militare, care fac parte din categoria capturilor de războiu și după puțină alergătură, ajutați de un gard, devin prizonierele în atașul Domnului Colonel, lăsându-le afară doar capul, să nu ducă lipsă de aer.

În față pe ataș, e legată o ladă de scânduri, cu fel de fel de bunătăți primite de Domnul Colonel din țară. Pe drum se sparge o sticlă de drojdie și picăturile svârlite de vînt în fața noastră, vor să ne îmbete. Trebuie să oprim și să svârlim cioburile și să lăsăm să se scurgă resturile țuicii, oprită de celelalte pachete.

Ajunși la Psary, se comunică Locotenentului E..., că va preda Bateria Domnului Căpitan F..., fapt care-l bucură foarte mult.

Constatînd eu și Domnul Colonel că trecerea spre Sv. Benedik e imposibilă pe șoseaua de pe malul Gronului, trimite pe Sublocotenentul P..., să recunoască alt drum în timp ce noi luăm masa cu Domnul Maior T.C.V....

În bucuria plecării în țară, Domnul Locotenent E..., ne dă un ataș de motocicletă de hîrtie, indigouri, dosare, panglici de mașină, tocmai ce ne lipsea nouă, luate de la o bancă ce fusese devastată în retragere.

Până spre seară, fac o vizită și la ofițerii Div. I, pe care-i găsesc adunați la Locotenentul P..., cîstind din vinul cramelor locale și mîncînd friptură de purcel cu cartofi prăjiți și prăjituri făcute de gazdă.

Spre seară, Domnul Colonel mă trimite după Sublocotenentul P..., care nu s'a mai întors de la prînz. Îl găsesc împingînd la motocicletă, la o pantă destul de abruptă.

Abia întorși, Domnul Colonel pleacă tot cu Sublocotenentul P..., pe acelaș drum pe care l-a recunoscut spre Orovnitza, pentru a raporta Domnului General care e situația.

Până către miezul nopții, eu stau la Locotenentul E..., care se pregătește de plecare. Când somnul mă'ncearcă prea insistent, renunț să mai aștept pe Domnul Colonel și mă urc într'o căruță cu fân, unde mă culc alături de ostași.

Pe la oea două se întoarce Domnul Colonel.

Între timp, podurile spre Novo Bania au fost reparate sau s'au creat variante.

Abia sosit, ne cheamă Domnul Maior T.C.V..., și pe mine și ne dă ordin de plecare. Eu trimit imediat un agent la Domnul Căpitan I..., pentru a-l înștiința că trebuie să plece imediat.

În cel mult o jumătate de oră, prind a ieși din curtea morii, unitățile una câte una, încolonându-se pe șoseaua Sv. Benedik - Nova Bania.

E o noapte întunecoasă.

Nori negrii dansează pe cer, dansul prevestitor de ploaie.

Pe valea râului suflă un vânt destul de rece.

Noi ne agităm să ne'ncolonăm cât mai repede, pentru a ne deplasa prin Nova Bania la Welke Lekota, unde urmează a ocupa poziție.

Doar apa Gronului curge negrăbită de nimeni, ca de secole, spre Dunăre la vale.

Domnul Colonel se duce să asiste la trecerea unităților pe varianta crată la podul stricat, unde este o porțiune de teren desfundat ce urcă și unde de sigur caii noștrii slabi ne vor da de lucru.

Eu rămân la moară să supraveghez încolonarea.

După ce și ultima căruță a ieșit din parc, plec pe jos spre târg.

La variantă mai stăm aproape un ceas să supraveghem trecerea.

Pe la 3,30 plecăm cu motocicletă la Nova Bania la Divizie.

Cu toate indicațiile date de un ostaș de la Compania de Poliție să arate drumul Diviziei, nu găsim nimic. Atunci coborâm la Gron, trecem apa cu bacul și vorbim la telefon de la Brehy. Acolo găsim pe Domnul Căpitan D..., de la Divizie, pus ca regulator al trecerii cu bacul și pe Locotenent R..., de la Bateria a 7-a brandturi, așteptând să-i vină rândul la trecere. El ne spune că mai devreme au apărut cu un dosar Aurică, Tonny și Cornel, dar c'au plecat spre Gvosdinitza unde se lucrează un pod peste Gron pentru a vedea dacă nu pot trece pe acolo.

Bacul e mic.

O căruță necesită trei transporturi, pentru a putea trece dincolo.
Caii trec într'un transport, încărcătura în altul și căruța goală în altul.

Trecerea nu contenește o clipă.

Muncesc pionerii ca robii la galere. Echipetele de tras la orgon se succed una după alta.

După ce vorbește cu Domnul Căpitan de la Divizie, care ne lămurește precis unde vom putea găsi P.C.-ul iar cu bacul și cu motocicletă urcăm în orașul Nova Bania.

La o răscruce de drumuri, o fată drăguță plânge că i s'au luat caii.

Mă duc să cercetez.

Găsesc grajdul gol cu urme proaspete de cai.

Pentru a-mi da mai multe amănunte asupra cailor, mă introduce într'o cameră, unde de sub dune călduroase, scot capul curioase, câteva fete.

La plecare le promit că voi face tot ce-mi va sta în putință ca să-i găsesc. Mulțumite îmi dau un pachet de șuncă și pâine pe care eu îl refuz, dar ele m-il bagă cu forța în buzunarul șubei, mare cât un stomac de preot ș'apoi îmi spun mândre că tatăl lor luptă în rândurile partizanilor.

Pe Domnul Colonel îl găsesc întins pe un pat la P.C. Divizie.

Mă așteaptă.

Cum ajung mă trimite cu motocicletă să aduc Comandanții de Div. care au trecut deja spre Welke Lehota.

Îi găsesc în capul unităților, pe Domnul Maior T.C.V..., în popas, iar pe Domnul Căpitan I..., urcând o mică pantă.

La Divizie li se expune situația actuală a Infanteriei, cu ordinul ca până în dimineața zilei să ajungă la Welke Lehota unde vor trebui să ocupe poziție.

După ce motocicletă duce pe Comandanții de Divizioane la unitățile respective, plecăm și noi.

Parcă a început să se lumineze.

Prin târg, populația a ieșit la pod și ne privește trecând.

Cei mai îndrăzneți intră în vorbă cu noi.

Aproape de ieșirea din târg, trebuie să așteptăm o jumătate de oră, căci drumul fiind îngust, e blocat de coloana oprită în popas.

Până la Welke Lehota, drumul pietruit - la care băștinașii spun c'au lucrat și români aduși din Ungaria - urcă neconținut, paralel cu albia unui pârâu, printre piscuri acoperite de brazi. Priveliștile pe care ni le oferă natura, la tot pasul, sunt minunate. Dar ochii noștri, obosiți parcă, nu mai pot primi comoara frumuseților lor.

Ultima parte a drumului, de acolo unde se tremină porțiunea pietruită e plin de gropi și de noroiu. Mergem cu greu. Nu de puține ori suntem obligați să coborâm și să împingem motocicletă împotmolită.

La Welke Lehota ajungem la ora 8.

Domnul Colonel se duce la școala unde locuiește învățătorul satului, să se odihnească în timp ce caut poziții pentru cele două Divizioane, pe care trebuie să le aștept, să le amplasez. Obosit și înghețat, cu toată șuba ce-mi apasă pe umeri, intru într-o casă să mă întind pe o bancă, să mă odihnesc puțin. Imediat mă fură somnul.

Când mă trezesc zăresc pe coastă unitățile Div. I coborând pe alt drum decât pe care le așteptam eu. Toate încercările mele de a le aduce la pozițiile fixate de mine sunt inutile. Albia unui pârâu, peste care un pod îmi stă împotriva. Raportez Domnului Colonel care nu zice nimic.

Probabil promise alte ordine, de când m'am despărțit de Domnia Sa, căci acum comunică unităților să parcheze la ieșirea din sat, unde vor face un scurt popas.

Înfometat și obosit mă duc cu șoferii motocicletei la o casă de lângă școală, unde dăm o găscă să ne-o frigă. Până să o gătească, bem câteva cani de lapte și mâncăm mâncare de pește cu carne, după care ne culcăm.

Când ne trezim, soarele e trecut de nămezi.

Imediat mă duc la Domnul Colonel. Îl găsesc vorbind cu învățătorul. Îmi comunică să mă pregătesc de plecare spre Malo Lehota, unde va trebui să ocupăm poziții pentru a sprijini Infanteria, care a început să întâlnească rezistențe mai serioase.

Malo Lehota

Drumul de care de la Welke Lehota spre Malo Lekota, coboară întâi spre valea unui pârâu, pe care îl trece apoi prin apă, căci podul a fost stricat în retragere, după care urcă întortochiat o serie întreagă de

spinări, acoperite de platouri golașe, de unde se văd răzlețe mai multe cătune, risipite pe coaste, ceva mai dulci, sau pe boturi de deal, care toate la un loc formează Malo Lehota.

După spusele băștinașilor, satul ar fi format din cinci asemenea cătune. Motocicleta trage din greu, urcând drumul în serpentină, până sus pe platou.

Într'unul din aceste cătune Divizia are deja instalată o centrală, la care urmează a ne lega și noi, pentru a putea vorbi cu Regimentele de Infanterie. Îi găsim - în cele din urmă - instalați în cătunul cel mai mare, în școala lângă biserică.

Cu centrala e Sublocotenentul C..., de la Compania de Transmisiuni.

Domnul Colonel vorbește imediat ce sosește, cu Regimentele de Infanterie și cu Domnul General.

Pe mine mă trimite să caut cantonament și câteva ouă - îi plac foarte mult ouăle fierte - pentru masă. Trimit motociclistul după ouă, în timp ce eu voi căuta cantonament.

Mi-e absolut imposibil însă să găsesc vreo cameră acceptabilă, în cele din 20 de case câte are cătunul.

Motociclistul găsește vreo opt ouă, pe care mergem să le fierbem într-o casă unde găsim gazda făcând cozonaci.

Azi e Sâmbăta Mare.

Mâine Paștele catolicilor.

După ce termină de vorbit la telefon, vine și Domnul Colonel în bucătăria sărăcăcioasă și murdară, în care încercăm să ne pregătim masa, din carne friptă și ouă fierte.

După ce reușesc să mă înțeleg cu gazda asupra ceea ce vreau să ne facă, mă trimite să caut drumul care duce spre Pila, un sat prin care vom putea ieși în șoseaua mare: Welke Pole, Urban, Hornia Ves.

Colind tot platoul din jurul cătunului nostru, fără să găsesc ceva.

Când mă întorc, întâlnesc în curtea școlii pe Domnul Profesor Pavel, care-mi dă toate lămuririle asupra drumului ce duce la Pila.

E directorul școlii primare din localitate. Un om nervos, plin de politețe și bunăvoință pentru noi.

Când află unde stăm cu Domnul Colonel, merge imediat să ne ia și ne duce în școală, într-una din camerele pe care le ocupase el cândva.

Aici face personal foc, ajutat de un ostaș de la Compania de Transmisiuni, după care se duce să ne aducă ceva de mâncare.

Până să fie gata masa, arată Domnului Colonel, pe teren, drumul cel mai scurt spre șoseaua mare (Un drum construit de inamic, în anul trecut, numai pentru interese militare).

Abia întors de la recunoaștere, Domnul Colonel e chemat la telefon de un Regiment de Infanterie, care întâlnind rezistențe serioase, are nevoie de foc de artilerie.

Notăm cele două obiective pe o bucată de hârtie și cum legătura telefonică cu cele două Baterii - Bateria Locotenentului L..., comandată astăzi de Locotenentul M..., căci Locotenentul L..., e bolnav și Bateria Căpitanului F..., care intrase deja în poziție, acum fiind în curs de executarea lucrărilor de sapă, nu era încă gata, mergem cu motocicletă. Părăsim cătunul nostru, coborâm o vale abruptă și noroioasă, trecem câteva hopuri, apoi după ce urcăm puțin intrăm în drumul de care, ce vine de la Welke Lehota, pe marginea căruia la o casă răzleață a unui cătun sunt instalate Bateriile. Dăm obiectivele I.T.M. care e gata de tragere și noi plecăm înapoi la centrală, pentru a afla cum au căzut loviturile.

Suntem încă pe drum când pornesc primele salve.

Una din cele două trageri au căzut în plin și alta a fost cu 300 m lungă.

De data asta numai eu plec imediat pentru a-i comunica Locotenentului M..., să o scurteze cu 300 metri.

Până se stabilește legătura telefonică, eu sunt silit să mai fac vreo două curse cu motocicletă.

Sus, jos și iar sus.

În acest timp Domnul Colonel mănâncă în tihnă, cu Sublocotenentul C...

Domnul Profesor Pavel mă caută nervos ca să mănânc și eu.

Abia după ce se stabilește legătura telefonică cu Divizioanele, pot răspunde invitației sale.

Deși supă și friptura sunt reci, totuși le mănânc cu mare poftă, fiindu-mi foame. Salata orientală, servită ca garnitură e foarte gustoasă. Apoi cozonacul cu mac e minunat.

Până în seară, Domnul Profesor Pavel se învârte numai în jurul nostru, pentru a ne servi cu tot ceea ce avem nevoie.

De la Domnia Sa aduce așternut pentru patul Domnului Colonel și lemne pentru foc.

Primește ca Doamna soția Domniei Sale să ne frigă o găscă deja tăiată și curățată, pe care o încercasem de vreo două ori până acum s'o prăjim.

Spre seară, apar vreo patru cetățeni cu coșulețe pline de cozonac, pască, ouă, unt, șuncă, pâine. E darul satului pentru noi, eliberatorii lor.

Autorul e desigur tot Domnul Profesor Pavel. Totuși neconținut își cere scuze că n'a știut mai din timp c'ar fi aranjat astfel ca toate cătunele să trimită câte ceva.

Noi îi mulțumim și încercăm să-l convingem că nu trebuie să se mai deranjeze. Suntem pe front și războinici s'au obișnuit să mănânce ce găsește și să se culce unde poate.

Seara nu pleacă de lângă noi decât după ce mâncăm, masă oferită tot de Domnia Sa și se convinge personal că în cameră e cald și avem pe ce să ne culcăm.

Are o singură doleanță... Să nu-i ia ostașii nimic din inventarul școalei. Sunt cărți cu care n'au ce face, căci nu le pot citi. Destul i-a stricat inamicul în retragere.

Către miezul nopții, după ce încetează telefoanele să ne mai caute, reușim să ne culcăm și noi.

A doua zi de dimineață urmează să plecăm mai departe. Infanteria noastră a înaintat mult și din actualele poziții, abia îi mai putem sprijini. Ne vom deplasa cu restul unităților și vom ocupa poziții undeva mai spre Vest, după care vor veni și cele două Baterii, care rămân în poziție aici, să execute trageri la nevoie până ne vom instala în noua poziție și vom fi gata.

Nici acum nu ne lasă Domnul Profesor Pavel să plecăm până nu servim o gustare copioasă.

Împreună vizităm biserica, în jurul căreia toată populația satului s'a adunat. Azi e doar Sfintele Paști.

Abia după ce îi lăsăm numele și unitatea, pentru cronica satului, suntem liberi. Îi mulțumim călduros pentru primirea pe care ne-a făcut-o, ne urcăm în motocicletă și plecăm.

Pe Domnia Sa îl văd în fața bisericii, uitându-se după noi, până dispărem după niște case ale cătunului printre care spre poziție.

Un sat părăsit

La pozițiile Bateriilor întâlnim pe Aurică, Tonny și Cornel, cu Bateria de Comandă. Domnul Colonel este supărat pe ei, pentru motivul c'au întârziat prea mult la trecerea Gronului. Sunt cu toții obosiți după o noapte de marș și flămânzi. Din proviziile făcute din darurile Domnului Profesor Pavel, le dau și lor cozonac, pâine și șuncă. Îi fac astfel să-și amintească că astăzi e prima zi de Paște la catolici.

Și Tonny e catolic.

Urările mele îl fac să se gândească la alți ani, când petrecea aceste Sfinte Sărbători în sânul familiei.

Acum?

După ce Domnul Colonel dă ordin Divizioanelor de deplasare, mergem la Domnul Maior T.C.V..., unde mâncăm, apoi plecăm.

Prima parte a drumului, o serpentină încolăcită pe coasta unui mamelon cu pereși abrupti, suntem siliți s'o facem încet, căci coloana Div. I, deja angajată, permite cu greu depășirea.

După ce ajungem spre vârful crestei, începem a coborî pe lângă case răzlețe prin mijloc de pădure, ocolind cote țuguiate până într'o pitorească vale prin care se agită tineresc un pârâu de munte.

De când intrăm în șoseaua mare pietruită, drumul străbate în mare parte un mic platou puțin vălurit, mărginit de toate părțile de piscuri înalte.

Trecem în goana motocicletei prin Pila, Welke, Pole, Moler... sate care au fost populate numai cu cetățeni inamici. Odată cu linia frontului s'au retras și ei și în satele acestea, mari și frumoase, pustiu și dezolarea și-au dat mâna, frățeste, dansând barbar, sălbaticul dans al nefinței.

De la Moler drumul pornește a coborî spre valea Nitrei.

După câteva încolăcitudini pe panta coborândă a unui mamelon nu prea înalt, satul URBAN - în zona căruia urmează a ocupa poziții, apare format din două cătune, de o parte și de alta a drumului, separate între

ele de un spațiu prăpăstios, de cel puțin un km., cu casele risipite pe două costișe inospitaliere.

Noi trebuie să intrăm în cătunul unde Divizia și-a instalat deja centrala, în care urmează a veni și Domnul General.

Cornel, care a venit cu noi, rămâne să găsească cătunul cu centrala, după care să ne facă cartiruirea.

Domnul Colonel și cu mine ne întoarcem pe coama dealului, în spatele satului Moeler, unde căutăm cantonamente pentru cele două Divizioane, după care le așteptăm ca să le băgăm în poziție.

În timp ce supraveghem amplasarea unităților asupra cărora am avut o discuție aprinsă, în contradictoriu cu Domnul Colonel - mâncând pască oferită de cei din Malo Lehota, Domnul General cu Biroul 3 sosește.

Domnia Sa stă câțva timp de vorbă cu noi, se interesează de poziții, de legătura cu Regimentul de Infanterie, și Divizie apoi plec.

(Până să sosească căruțele de transmisiuni ale Regimentului, Eugen s'a legat direct la Centrala Diviziei, pentru a putea vorbi în orice moment cu oricine ar avea nevoie de foc).

După ce intră toate Bateriile în poziție, plecăm și noi la Urban.

Cătunul în care vom rămâne până vom pleca mai departe, numără vreo 20 case, așezate pe o coastă destul de înclinată. Casele sunt mari, frumoase, cu poduri pline de furaje... Dar peste tot pustiul și-a întins atotputernic stăpânirea. Populația toată s'a retras odată cu trupele urmărite în deaproape de Infanteria noastră. Urmele unei vieți îndestulate și comode, nu s'au șters încă. Din nu știu ce cotlon, apare un câine și o pisică, slăbiți de nemâncare...

Dacă n'am preocupați de urmărirea inamicului, care nu ne dă răgaz să gândim, satul acesta părăsit ne-ar întrista.

Cornel mă poartă pe la toate casele pe care le-a rezervat pentru Regiment. Una dintre ele a fost deja ocupată de Domnul Căpitan G..., de la Divizie, pentru birouri și a doua ca locuință pentru Domnul General. Nouă nu ne-au mai lăsat decât una. În aceasta punem frizerul Regimentului, și doi telefoniști să facă curățenie și s'o aranjeze pentru Domnul Colonel. Cornel se duce să aranjeze centrala. Eu plec să caut un adăpost și pentru noi și o bucătărie pentru popotă.

După ce caut peste tot, găsesc la marginea cătunului o casă cu două camere și o bucătărie la subsol, din care pleacă niște ostași și subofițeri ai Bateriei Domnului Căpitan D...

Într-una din camere îmi instalez biroul și vom dormi Cornel și cu mine. Alături rămâne să locuiască Aurică, Tonny și Adjutantul, care e musafirul nostru pentru două zile.

Până să vină coloana Bateriei I-a, eu reușesc să instalez popota și să o fac să funcționeze pentru seara, iar cu un agent și cu frizerul Caporal M..., să fac curat în birou-mi dormitor și să aduc o sobă pentru camera celorlalți.

Pentru a nu rămânea însă fără ele, sunt silit să fac sentinelă, plimbându-mă de la una la alta, căci Divizia dorește să ne mai ia una pentru popotă. Din acestea trei pe care le-am ocupat acum, nu mai cedez nici una sub nici un motiv. Și până la urmă rămânem cu ele.

După ce sosește coloana, Cornel cu doi telefoniști pornește în exploatarea terenului.

Se întoarce după vreo oră cu un rucsac cu lămpi, veselă, tacâmuri și cu mai multe adrese de poduri cu fân și beciuri cu cartofi.

Seara mâncăm găscă friptă la Malo Lekota de soția Domnului Profesor Pavel și ciorba pregătită de popotar, după care stăm de vorbă până la miezul nopții. Discuții de principii în contradictoriu cu Domnul Colonel. Când pleacă Domnia Sa acasă însoțit de Tonny, constatăm cu toții furioși că oboseala ne-a doborât și somnul e gata să ne învingă.

Welke Uhertze

De dimineață mă trimite Domnul Colonel, cu motocicletă, să recunosc itinerariul: Urban - Terova - Hornia Veș - Welke Uhertze.

Infanteria noastră, urmărind pas cu pas inamicul, s'a apropiat de Nitra.

Regimentul urmează a schimba de poziție, în zona Welke Uhertze - Kolatschno, pentru a sprijini operațiunea de forțarea Nitrei, care probabil se va executa mâine.

Până la Terova - o moară pe valea unui pârau în mijlocul pădurii - trec pe lângă Bateria Locotenentului M..., care a părăsit șoseaua și acum

se chinue să urce pe un drum de care, până într'un luminiș, unde va ocupa poziție.

Întreaga șosea e plină de coloane în deplasare spre înainte.

La moară sunt oprit de un polițist al Diviziei din dreapta, care mă anunță că trecerea spre Hornea Veș e interzisă. Spre a mă lămuri asupra cauzelor, mă trimite în moară, unde e P.C.-ul Diviziei sale.

Un Căpitan de la Biroul 3 îmi spune că până la sat e un pod distrus și în prezent se lucrează la o variantă, iar satul Hornea Veș abia a fost ocupat și nu se poate trece prin el spre Welke Uhertze. Sunt silit să mă întorc la Urban.

Când află însă Domnul General cele ce am raportat eu, se înfurie și sunt trimis din nou, pentru a cunoaște itinerariul cu orice preț. Plec.

Pe lângă jandarmul de la Terova trec ca o furtună.

Nici n'are timp să schițeze gestul de oprire.

Înaintând prin pădure, străjuit de o parte și de alta de piscuri înalte, după un cot al șoselei, prinde a se zări satul și o muchie abruptă fumurie, probabil dincolo de Nitra.

Varianta la podul distrus, e încă în curs de execuție. Cu ajutorul oamenilor puși la dispoziție de Sublocotenentul care conduce lucrarea, reușesc să trec motocicleta - pe brațe - dincolo.

Satul e pustiu.

Pe marginea drumului sunt cai morți, cu sângele curs din gură, încă nerăciți.

Ici și colo apar câțiva ostași, în jurul Brandturilor gata de tragere.

Domnește liniștea clipelor premergătoare unor noi acțiuni.

Dintr'o curte apare un civil, mai îndrăzneț, atras poate de sgomotul motocicletei. Cu mare greutate reușesc să-l fac să înțeleagă ce vreau.

Dar lămuririle lui mi-e imposibil să le pot pricepe.

Atunci îi fac semn să urce pe scaunul din spatele șoferului și-i spun doar „Welke Uhertze”.

Drumul trece pe la biserică, apoi pe o lizieră de salcâmi și de la marginea satului pătrunde într'o vale. Inamicul ne vede ca în palmă.

De la biserică și până'n vale, liziera de salcâmi acoperă adăposturile primei linii de pușcași, gata a porni din nou la atac.

Vorbesc cu Sublocotenentul, Comandantul de Ploton, care s'agită, dând ultimele ordine înainte de a porni. Și aflu că pot trece spre Welke Uhertze, dar s'o fac mai repede, ca să nu se descopere și să-l bată apoi pe el cu artileria.

Drumul până la sat e mizerabil. Coboară într-o vale, cotește printre niște cătune răzlețe, urcă o pantă noroioasă, traversează o creastă și o pădure plină de gropi, se strecoară printre două șiruri apropiate cătină - abia are loc o căruță să treacă - până scapă în valeu unui pârâu, prin care merge pe lângă pădure și un cătun al satului, până intră în șoseaua principală, către centru.

În toată lungimea lui, fâgașul roților e adânc săpat, cu gropi din loc în loc, înclinat, având noroiul centrului bombat de uneori atinge osia vehicolului.

Populația civilă neîncrezătoare, speriată, privește la noi de departe.

Aproape de sat întâlnesc pe Locotenentul C.V...., pe care-l duc până la Comandantul său de Baterie, Locotenentul M...

Ei au fost dați cu Bateria lor de Brandturi ca unități de însoțire imediată, fiind mai maleabili, și putându-se strecura mai ușor pe cărările de munte după Infanterie.

De la ei aflu că populația cătunelor pe unde au trecut i-au primit foarte frumos, dându-le din belșug mâncare și băutură. Satul pare a fi mare și frumos.

Eu merg până'n șoseaua mare, de unde pornesc înapoi.

Drumul, în cea mai mare parte e prost, pe alocuri foarte prost, tituși cu puțin efort vom putea trece peste creastă, la Welke Uhertze.

Necesitățile operațiunii o cer.

Trebue.

Și vom trece.

La întoarcere găsesc Divizia I-a deja angajată prin Terova spre Hornia Veș.

Cu Domnul Colonel merg la Domnul General, căruia îi raportez rezultatul recunoașterii.

- Cu mașina se poate merge? Mă întreabă Domnia Sa.
- Nu Domnule General.
- Dar cu motocicletă?

- Cu puțină bunăvoință, da.

- Bine.

Apoi, adresându-se Domnului Colonel:

- Dă-i drumul imediat.

- Divizia I-a, deja a plecat Domnule General.

- Până diseară trebuie să-ți realizeze dispozitivul, căci mâine vom forța Nitra.

- Va fi gata.

- Bine... Bine, dute și supraveghează să se facă totul în timp.

- Până se încolonează și Divizia a II-a, noi vom mânca, apoi vom pleca.

- Ajută-i și Dumneata..., ca să terminați până'n seară, mi se adresează mie.

- Am înțeles Domnule General. Până'n seară totul va fi gata.

- Bine... Bine...

Imediat ce Bateria de Comandă se pune în marș, plecăm și noi, cu motocicletă.

Până la Hornea Veș înaintăm fără nici o piedică. Pe la variantă, unde șoseaua este supravegheată de observatorii inamici de pe o creastă din partea cealaltă a Nitrei, trăsurile trec una câte una la intervale mari, în galopul cailor.

Până'n sat coloana înaintează fără incident. În sat însă fiecare grup de căruțe este salutat, în dreptul bisericii - punct obligat de trecere, cu salve de brandt. Nu scapă nici una din unitățile noastre, fără una sau două concentrări asupra trăsurilor sale, când trece prin dreptul bisericii.

Inamicul se află abia la 700 m în fața noastră.

Ar fi însemnat să-i desconsiderăm complet, dacă ar fi lăsat să se scurgă un întreg Regiment de Artilerie pe sub ochii lor, fără să-i facă nimic.

Până la urmă ne alegem doar cu doi oameni răniți.

Am scăpat ușor.

De prin casele răzlețe și din satul Hornia Veș, aproape părăsit, unitățile se aprovizionează cu furaje, grăunțe, pășări.

Apar și câțiva cai străini în locul unora prea slabi de-ai noștri.

(În retragerea sa grăbită, inamicul n'a putut să-și ia tot ce avea risipit prin cătunele răzlețe).

Urcușul pantei noroioase, cu caii noștri încă slabi, ne posibil. Din cătunele, de la marginile cărora începe o pantă, scoatem mai multe perechi de vaci, care combinate cu rotașii noștrii, ce nu sunt așa de slabi, ne ajută să urcăm Bateriile, tun cu tun, până'n creasta împădurită. Operația cere eforturi mari din partea tuturor. Ne-am obișnuit însă acum cu munca fizică brută, ca și când nici când n'am fi făcut altceva, decât să împingem la tunuri, pe pante lunecoase prin noroiu până la glezne. Noroc că e o zi călduroasă de primăvară adevărată.

E doar două aprilie.

După ce urcăm cea mai mare parte a Regimentului, Domnul Colonel mă trimite cu motocicletă înainte să fac cartiruirea.

În sat mă întâlnesc cu Nea Nicu. Cu el trec satul în revistă și tot de la el aflu că Divizia I-a e deja amplasată în zona satului Kolatschino.

Satul e mare și frumos.

Pare un târg micuț de provincie îndepărtată.

Are două castele. Unul la marginea de Vest a satului, spre Nitra, înconjurat de brazi, construcție veche, în careu, ocupat astăzi de P.C.-ul Brigăzii de Infanterie și al Regimentului Domnului Colonel D...

În curtea lui, între brazi, sunt înșirate și Bateriile de Brandturi.

Al doilea, lângă fabrica de spirt, a aceleași familii, e o construcție modernă, pe un mic platou, ceva mai sus ca restul satului.

După ce mai traversez de vreo două ori satul, merg să vizitez pe cel modern.

Acolo, într-o dependență, găsesc deja instalată centrala unui Regiment de Artilerie Grea, cu Sublocotenentul M..., coleg de școală militară. În acelaș timp vizitează și el castelul, cu un Locotenent Colonel, conduși de preotul satului. După ce pleacă ei, întreb preotul dacă pot ocupa clădirea. Îmi răspunde că o pot ocupa și mă invită să beau ceva tare, la Domnia Sa acasă.

El e deja bine dispus.

De! Emoțiile războiului.

Îi mulțumesc și-l rog să mă scuze, să sunt silit să-l refuz, dar trebuie să aștept pe Domnul Colonel, ce urmează a sosi din moment în moment.

(Ulterior am aflat că și-a găsit destui tovarăși, care să-i țină la băutură, nu ca mine).

Până la urmă hotărâsc să ocupăm cu P.C.-ul nostru castelul Baronului Louis Thonet fiul.

La intrare pun o plancartă cu „Etiopia”, indicativul unității noastre pentru a vedea ceilalți care ar căuta cantonament, că e ocupat și a îndrepta pașii celor ce ne vor căuta, apoi trimit pe motociclist să aducă pe Domnul Colonel.

Domniei Sale îi place clădirea, ar vrea să stea în ea, dar se teme să nu fie minată. După lungi discuții reușesc să-l conving să rămână aici.

După ce-l străbate și Domnia Sa în grabă, pentru a-și face o idee sumară asupra luxului ce domnește înăuntru, mergem la celălalt castel, al Baronului M. Thonet tatăl, unde luăm contact cu Domnul Colonel D... Comandantul Brigăzii de Infanterie și cu Domnul Colonel D..., Comandantul Regimentului de Infanterie din sector.

În timp ce se discută acțiunea de forțarea Nitrei, ce se va executa a doua zi, eu plec să aduc Bateria de Comandă. S'a întunecat destul și n'am nici un agent pe care să-l trimit în calea lor.

Când mă'ntorc la castel găsesc pe Domnul Maior T.C.V...., așteptându-mă.

Vrea să vorbească cu Domnul Colonel.

Până să vină Domnia Sa, vizităm cu toții interiorul, apoi le arăt unde va fi centrala, pentru a trimite fir.

Văzând că Domnul Colonel întârzie prea mult și întunericul devine și mai compact, Domnul Maior pleacă la cantonamentul Domniei Sale, spunând că va căuta să vorbească mai târziu la telefon.

După ce instalăm Bateria de Comandă în curtea fabricii și dăm Sergentului Major V..., ordin de instalarea centralei, pornim cu toții: Aurică, Tonny, Cornel, Locotenentul L... și eu, să vizităm castelul, cameră de cameră și să le fixăm destinația.

Domnului Colonel îi rezervăm un somptuos dormitor cu bae, alături de biblioteca birou.

Imediat ordonanța și agentul Domniei Sale îi aranjează pentru culcare.

În sufrageria mare, de alături, vom lua masa - frugală pentru seara asta - pe care ne-o poate oferi popota, abia instalată într-o bucătărie modernă, cu tot utilajul rămas intact.

Lângă sufragerie, un salon - fost probabil de lectură sau jocuri distractive - îl transformăm în birou.

Apoi pe cele două culoare, la parter și etaj, care străbate clădirea dintr-un capăt în altul, alegem cele mai bune dormitoare pentru noi.

Aurică și cu Tonny vor locui în aripa ce mai de Vest, în dormitorul unei foste perechi, probabil.

Cornel și cu Locotenentul L..., vor ocupa o cameră sus la etaj. Desigur a fost cameră de musafiri pe vremuri.

Eu ocup singur o cameră cu canapea, la parter, cea mai apropiată de Domnul Colonel. Să fiu ușor de chemat.

Instalația electrică a castelului a fost distrusă. Suntem siliți să mergem fiecare cu câte o lumânare în mână, ca să nu ne împiedicăm pe marile scări sau să nu ne rătăcim în mulțimea camerelor. Și cum înaintăm noi pe lungile coridoare, pe sub trofee de vânătoare ale familiei, părem pajii castelanilor de odinioară. Numai că ținuta noastră, în loc să strălucească a petreceri fastuoase, e plină de noroiu și miroase a „praf de pușcă”.

După ce vine Domnul Colonel, luăm o gustare - în loc de masă - în vasta sufragerie, cu grele draperii de catifea roșie la ferestre, apoi plecăm să ne culcăm.

Deși e încă rece, n'avem totuși nevoie de foc, căci dunele și plapumele, rămase așa cum au fost înainte de refugiul proprietarilor, ne încălzesc imediat.

Ș'apoi chiar dacă am vrea să facem foc, nu se poate, căci castelul are încălzire centrală.

În dormitorul meu regesc, mă culc imediat pe canapeaua moale, obosit de goana unei zile, pentru a câștiga forțe pentru acțiunea de a doua zi.

CAPITOLUL III

FORTAREA RÂULUI NITRA ȘI OPERAȚIUNILE PÂNĂ LA RÂUL VAG (3.IV.1945 - 5.IV.1945)

Trecem Nitra

Nu se luminase de ziuă când sună telefonul. Domnul Maior T.C.V..., mă cheamă întrebe ce vom face astăzi. Divizionul Domniei Sale a intrat în poziție și așteaptă ordine.

Către ora opt mă cheamă Domnul Colonel la Domnia Sa. Primise ordinul de operații de la Divizie și urmează ca noi să întocmim planul de foc. Astăzi cele două Regimente din prima linie vor forța râul NITRA. Pentru întocmirea ordinului nostru de operații și a planului de foc, nu ne trebuie mai mult de o oră.

Îmediat ce sunt gata le trimitem prin agenți la Divizioane. Și până la ora fixată pentru începerea acțiunii au timp și unitățile să-și pună situația pe hartă, să calculeze elementele obiectivelor și să facă și câteva reglaje.

Trecerea Nitrei va fi, cred, mult mai ușoară ca a Gronului, pentru trei motive principale:

1. Inamicul e în plină derută și urmărit pas cu pas de către Infanteria noastră, nu mai are timp să se orienteze la teren, pentru a opune o rezistență prea serioasă.

1. Nitra e un râu mult mai îngust, mai puțin adânc și mai mult vijelios ca Gronul și cu puțin efort și frig - din cauza apei încă reci poate fi trecut în înot.

3. Podul de peste Nitra, deși svârlit în aer, permite în bune condițiuni trecerea infanteriștilor, complet echipați, fără riscul de a face o bae nedorită.

Operația e posibilă dacă Bateriile inamice vor fi reduse la tăcere de către Bateriile noastre, iar armamentul automat inamic va fi ținut în șah de mitralierele noastre.

Într'adevăr operația reușește să se desfășoare conform planului stabilit, Infanteria trecând pe celălalt mal, fără prea mari pierderi.

Cuiburile de rezistență inamice sunt reduse la tăcere de focul tunurilor noastre sau de armamentul greu de infanterie.

În timpul desfășurării acțiunii Domnul Colonel D..., Comandantul Brigăzii de Infanterie care se află la gara Welke Uhertze, lângă o încrucișare de drumuri, aproape de malul Nitrei, cere foc de artilerie asupra satului Vel. Kristiani. Numele satului îl cetește pe o hartă sovietică cu litere slavone. De unde se află Domnia sa, se vede un sat. În spatele lui, peste un mamelon suficient de înalt, pentru a acoperi un alt sat, ce s'ar afla dincolo, se găsește satul Vel Kristiani.

Domnul Colonel ordonă Domnului Maior T.C.V..., să tragă asupra lizierei satului, unde s'ar afla un cuib de arme automate. Din observatorul Domnului Maior, cele două sate se văd perfect. Tragerile Domniei Sale cad matematic pe liziera de Est a satului Vel Kristiani. Dar din observatorul din gara Welke Uhertze nu se vede nimic. Domnul Comandant al Brigăzii de Infanterie ne reproșează că loviturile se ducoriunde, numai acolo unde a cerut Domnia Sa nu.

Intrigat, Domnul Colonel, care-l știa pe Domnul Maior T.C.V...., un buin trăgător, se hotărăște să meargă la observatorul de la gară. Mergem cu motocicletă până aproape de gară, trecând printr'o porțiune unde explozia unei mine era încă proaspătă. Domnul Colonel D..., ne face semn de departe să ne ferim, ca să nu-i descopere observatorul.

Într'adevăr sosirea noastră e primită cu câteva cartușe de pistolari ce piue în jurul nostru, făcându-ne să ne adăpostim cât mai repede.

Pentru a lămurii chestiunea tragerii cerută pe Vel Cristiani, se execută două salve de control pe liziera satului. Salvele într'adevăr nu se văd. Cercetând harta și confruntând-o cu terenul, descoperim că datorită scursului Vel făcut cam între cele două sate, Domnul Colonel a socotit că primul sat e Vel, iar al doilea Mal, în timp ce Domnul Maior a socotit tocmai invers, după cum era și în realitate.

O salvă trasă pe Mal, dovedește cu prisosință că am avut dreptate.

Cât timp căutăm noi să lămurim această problemă, Infanteria pune deplină stăpânire pe malul opus, preluând apoi înaintarea și cucerind prima linie de sate, după o scurtă luptă, cu elementele de ariergardă, lăsate să ne întârzie.

Întorși la cantonament, cerem voie Domnului Colonel să vizităm castelul M. Thonet tatăl. Acolo se află un ploton de poliție, care-i face paza.

Primi învoirea cu condiția ca vizitarea s'o facem numai în prezența Sublocotenentului A..., caree însărcinat cu paza.

Spre norocul nostru îl găsim pe Sublocotenent gata să plece la masă.

Nu se lasă prea mult rugat și merge cu noi, din cameră în cameră. (Fără el nici n-am fi putut merge, căci cheile ușilor de la intrare sunt la el).

Clădirea e veche, cu etaj, în careu, construită în genul castelelor de altădată cu turnuri la colțuri. De jur împrejur un parc destul de frumos se întinde până la împrejmuirea din piatră.

Persane care valorează zeci de milioane astăzi.

Pereții acoperiți cu picturi vechi.

Statui de toate mărimile, se găsesc aproape în fiecare cameră.

Sculpturi.

Sufrageria e minunată cu îmbinare de picturi și sculpturi.

Din tot ceea ce întâlnim se desprinde bunul gust, combinat cu comoditatea și cu luxul unor oameni foarte bogați.

În curtea castelului, printre bari se mai află încă în poziție Bateria Locotenentului M... Din vechiul corp de gardă a clădirii, astăzi plin de ostași, apare Locotenentul G.V...., serio, cu un baston preoțesc în mână. După o scurtă discuție îl oferă lui Aurică, pentru tatăl său, care e tot preot, într'un sat undeva prin Bărăgan.

Tonny nu a putut să meargă cu noi, căci a avut ceva de scris la mașină pentru Domnul Colonel.

Întorși în locuința noastră regească, îi povestim tot ce am văzut.

Deși în seara asta nu ne mai găsim nimic de făcut în P.C.-ul nostru și așternuturile și moi ne îmbie la somn, totuși stăm de vorbă până către miezul nopții. Poate că primăvara din natură ne-a răzvrătit sângele amintindu-i că și el e tânăr și poate într'un astfel de castel ar trebui purtat altfel.

Dar pentru noi e războiu și mâine vom porni mai departe.

Vila de pe costișe

Din cauză că nu merg legăturile telefonice cu Divizia și Divizioanele, Domnul Colonel e supărat. Când pleacă la Domnul General să-i lămurească motivele lipsei de legătură, face zarvă în tot castelul, trimițând furierii și ordonanțele Domniei Sale să ne scoale.

Eu sunt convins că voiui avea iar o discuție neplăcută asupra acestei chestiuni.

Întradevăr, când se întoarce mă cheamă la Domnia Sa.

- Am onoarea să vă salut, spun eu întrând.

- Să știți că am să vă las să dormiți în câmp.

- Dacă Dumneavoastră credeți că vom putea executa lucrările de birou în câmp, lăsați-ne.

- N'o să vă mai bag în sat niciodată.

- Pentru noi e perfect egal unde vom trebui să lucrăm.

- Pe tine am să te mut la Baterie. Să vedem atunci, ce vei mai zice.

- Vă voiui fi recunoscător. Chiar vă rog să treceți la fapte, să nu rămâneți numai la amenințări.

- Te rog nu mai răspunde.

- Dacă mă provocați...

- Te rog...

- ...

- Acum ia motocicleta și du-te de recunoaște itinerarul Welke Uhertze - Mal Uhertze - Batovany - Welke Bielitze - Brodany și podul peste Nitra la Fabrica Batia.

- Am înțeles.

- E vorba să facem o schimbare de sector și va trebui să ne deplasăm în zona Welke Bielitze - Brodany.

- Prea bine.

- Vezi de te întoarce repede.

- Imediat ce voiui termina.

- Bine... Bine...

- Am onoarea să vă salut.

- Bonjur măi, bonjur.

Plec în talie.

E o zi minunată de primăvară, cu soare bogat, strălucitor. Nu adie nici un pic de vânt, între crestele unde e clădit castelul Thonet, vremelnica noastră reședință princiară.

Dar goana motocicletei și curentul de pe malul Nitrei mă fac să tremur. Înapoi însă nu mă mai pot întoarce.

În mare parte drumul meu merge pe malul Nitrei. E un drum de care frământat de roțile trăsurilor Diviziei a III-a, care a trecut de dimineață pe aici - cu noroiul până la glesnă.

Trec pe lângă resturile unui vechi pod peste apă, unde Sublocotenentul V..., se chinue să improvizeze un mijloc de trecere. De la el aflu că vadul e ceva mai spre Sud. Căutându-l prin albia apei găsesc un pod micuț, peste care aş putea trece în perfecte condițiuni, cu motocicleta. Pentru tunuri e însă prea slab.

După ce am trecut pe malul celălalt al apei, traversez Fabrica Batia prin centru - un orașel construit în jurul unei mari fabrici de încălțăminte - până ies în șoseaua asfaltată, de pe malul apei. Acesta este drumul pe care trebuie să-l recunosc.

Până la Welke Bielitze goana motocicletei atinge 60 km pe oră.

La intrarea în sat, drumul traversează pâraul Nîtrița, unde podul, complet distrus lasă o gaură de 15-20 m. În apă se găsesc întinse vreo două bârne de la un mal la celălalt pe care se poate trece ușor cu piciorul dar loc pentru căruțe nu se află.

Ceva mai la Sud se găsește o punte, dar e prea îngustă pentru a putea trece cu vehicule pe acolo.

Ajuns aici las motocicleta și trec singur pe jos dincolo.

După hartă reese că ar mai fi un alt drum pe malul de Est al Nitrei, care ne-ar putea duce tot la Welke Bielitze. Îl găsesc și pe teren la ieșirea de Sud a satului, dar și aici podul care ne-ar trece dincoace e distrus.

Mai departe nu mai pot merge.

Mă întorc pe același drum și ajuns în dreptul podului în construcție, vorbesc iar cu Sublocotenentul V... El îmi arată unde e vadul, dar spre nenorocul nostru tunurile noastre nu pot trece pe acolo.

- Pentru ce te interesează vadul Domnule Sublocotenent? Mă întreabă un Domn Colonel Pioneri de la Armată.

- Trebuie să trecem un Regiment de Artilerie dincolo, Domnule Colonel.

- Când?

- Probabil astăzi.

- De ce? Nu mai puteți susține cu foc Infanteria aici?

- Ba da, dar e vorba să schimbăm de sector.

- Unde?

- Mai spre Sud. Pentru asta am fost trimis la recunoaștere până la Brodany, până unde am mai găsit vreo două poduri stricate.

- Peste Nitra?

- Unul peste Nitra și altul peste Nitrița.

- Poți să mi le fixezi pe hartă?

- Da, sigur.

Din mașină scoate o planșetă și pe schița aplicată deasupra hărții însemnează cu roșu cele două poduri distruse, acolo unde le arăt eu.

- Mulțumesc Domnule Sublocotenent. Poți anunța pe Comandantul Domniei Tale că la 2-3 ore după prânz va putea trece Nitra pe aici.

- Am înțeles Domnule Colonel. Am onoarea să vă salut.

- La revedere.

Când ajung la Welke Bielitze găsesc birourile deja împachetate. Noi urmează să plecăm imediat și în locul nostru va veni P.C.-ul Corpului de Armată.

Abia avem timp să mâncăm și Domnul General B..., Comandantul Corpului sosește cu întreaga Domniei Sale suită.

Până termină de aranjat coloana de căruțe a Bateriei de Comandă, stăm și așteptăm în fața Fabricii de spirt. Apoi plecăm.

Cu coloana rămâne Aurică, Tonny și Cornel. Domnul Colonel și cu mine plecăm cu motocicletă înainte.

Nitra o trecem peste podul construit de Sublocotenentul T... Noi îl inaugurăm.

Divizioanele urmează a ocupa deocamdată poziții în zona satului Simonovani.

Ajuns în sat, mergem la P.C.-ul Regimentul Domnului Colonel D..., unde găsim și pe Domnul Comandant al Brigăzii de Infanterie.

Când sosește Cornel cu căruța de telefoane, îl trimite Domnul Colonel să facă construirea. Eu rămân cu Domnia Sa.

După îndelungi discuții asupra eventualelor deplasări spre Sud, pleacă însoțit de un civil spre Scaciani deoarece după hartă reiese că s'ar putea ajunge și pe acolo la Welke Bielitze.

Când se întoarce spune că a găsit un vad, prin care vom putea trece Nitrița, așa că deplasarea se va putea executa fără mari greutate.

Cât raportează telefonic Domnului General situația - parte din Bateria Diviziei a II-a intrate deja în poziție în niște livezi, sunt gata de tragere - eu merg cu Domnul Maior T.C.V..., până la Fabrica Batia și la vad.

În timpul cât lipsesc, Domnul Colonel mă caută și negăsindu-mă pleacă nu știu unde.

Întors, las pe Domnul Maior la Domnul Colonel D... și eu plec spre „Vila de pe costișe” în care am auzit că vom dormi la noapte.

Spre marginea de West a satului, terenul urcă ușor, o coastă acoperită de iarbă ce a început să înverzească. O alee pietruită pătrunde prin niște porți masive de fier sprijinite de împrejurimea de zid a curții și urcă până către mijlocul coastei, unde se oprește în fața vilei.

Eo construcție modernă cu etaj. De jur împrejur resturile unei grădini de flori, cu alei acoperite de nisip și rânduri de trandafiri pe margini, arată că în timpul verii, proprietarii petreceau clipe frumoase aici.

La aceeași înălțime cu temelia vilei se află o piscină.

Clădirea are la subsol un micuț bar.

La parter și etaj, toate camerele au parchet pe jos, pereții zugrăviți, geamuri de cristal... Resturile unor covoare persiene se mai găsesc și acum scoase prin camere. Preșurile plușate pe scări au rămas intacte. Doar sunt scoase alocuri din sistemul lor de prindere.

Băile în faianță albă sau vernil sunt încă în stare de funcționare.

Într-un salon, pianul rămas intact acoperit cu fel de fel de partituri muzicale.

La etaj aranjăm Domnului Colonel o cameră demnă de vremurile îmbelșugate de dinainte de războiu.

Pentru noi și cei doi ofițeri de legătură, trimiși nouă de Regimentul de Artilerie Grea al Corpului, rezervăm câteva camere în care reușim să improvizăm câteva paturi.

De pe o terasă situată la etaj se vede valea Nitrei cu satele risipite pe malul ei până la privirile ce sunt oprite de culmile munților Javorina sau Nitra.

Alături de vila noastră este alta în stil bătrânesc unde s'a instalat Domnul Maior T.C.V.... Acelaș lux de oameni bogați domnește și acolo.

După ce terminăm de aranjat camerile pentru odihna nopții ce începe a se lăsa, sosește Domnul Colonel și după ce vede camara plecăm la Domnul Maior T.C.V...

Cât stau acolo primi ordin de deplasare.

Divizia I-a se află undeva spre Novoiovțe la Nord de Welke Bielitze.

Cum legătura telefonică cu el nu e încă stabilită, mă trimite pe mine cu motocicletă să-i anunț.

Plec imediat.

La Welke Bielitze las motocicletă și trec apa pe cele două bârne care plutesc de la un mal la celălalt. Acolo găsesc pe Sergentul Major T..., de la Divizia a III-a, care mă invită la el la cantonament și-mi servește o cană de lapte - chiar mi-era foame - apoi îmi dă un caporal care mă conduce spre Divizia I-a.

Noaptea s'a lăsat repede întunecoasă.

Pe drumul ce duce la Novoiovțe urcă o coloană de artilerie. Sunt tunurile Regimentului ce ne va înlocui pe noi.

Între niște pomi, după vreo 2 metri de mers pe jos, găsesc antetrenele Bateriei Locotenentului M..., gata de deplasare spre sat. Le opresc și cer subofițerilor să mă ducă la primul telefon instalat, prin care să pot vorbi cu Domnul Comandant al Diviziei.

Un ostaș mă duce la Locotenentul M..., cu care merg la Locotenentul P..., într-un bordeiu construit de inamic, de unde pot vorbi cu Domnul Căpitan I...

Îi comunic ordinul Domnului Colonel - să se pregătească de deplasare - pe care deja îl primise printr'un fir al Infanteriei, după care plec.

La „Vila de pe costișe” ajung către miezul nopții.

Toți sunt culcați.

După ce raportează Domnului Colonel că mi-am îndeplinit misiunea, mănânc o bucată de friptură rece și tare de la popotă apoi mă culc.

Canapeaua elastică mă primește cu un scurt scârțâit, apoi îmi ocrotește somnul în moliciunea-i plăcută.

Welke Bielitze

Din Simonovani plecăm către orele nouă. Coloana Bateriei de Comandă rămâne cu Aurică și Cornel.

Tonny și cu mine mergem cu Domnul Colonel cu motocicleta înainte.

Șoseaua este în mare parte asfaltată, așa că mergem fără grijă.

La Batovany facem un scurt popas să vizităm fabrica. Suntem foarte bine primiți de Secretarul General în lipsa Directorului, care sosește ceva mai târziu.

Fabrica construită numai în cinci ani a devenit un mic orașel pentru personalul întreprinderii, căruia nu-i lipsește nimic din ceea ce ar putea dori pentru o viață plăcută.

Când ajungem la Welke Bielitze găsim o coloană care așteaptă să treacă prin vad. Strecurându-ne printre ei, reușim să băgăm cele 10-15 căruțe ale Bateriei de Comandă spre vad, astfel ca să trecem imediat.

Apa Bistriței e repede și rece.

Nu e prea adâncă.

Primele căruțe trec ușor, fără să se întâmpine ceva. Caii lor, deși la fel de muncitori, s'au menținut totuși mai bine, prin grija conductorilor care au știut să găsească furaje, dacă nu lis'a dat.

Căruțele popotei însă, a agenților și a nu mai știu care, caii lor slabi de-i suflă vântul, se opresc tocmai la mijlocul apei. Suntem nevoiți să le schimbăm caii și să desbrăcăm oamenii, să-i băgăm în apă ca să împingă, spre a putea - în cele din urmă să le scoată.

Motocicleta o urcăm pe platforma unui Regiment de Infanterie, care tocmai trece goală pe acolo. Și caii ei se opresc în mijlocul apei și

mai departe nu mai vor să meargă. Trebuie deci să repetăm și cu ea manevra.

Noi trecem călări sau cu trăsură.

Până terminăm noi de trecut - una câte una - căruțele, Cornel face cartiruirea.

Pentru Domnul Colonel găsește o cameră la învățătoare.

Aurică va sta cu Tonny la două fete drăguțe.

Eu voi urca însoțit de Cornel la un ataj al casei unui meseriaș.

După ce ne instalăm, plec cu Domnul Colonel în inspecție la Divizioane.

Urcăm o pantă dulce, pe un drum de care mizerabil, tăem de-a dreptul prin lucerna dată bine în crescut, ne țiue câteva gloanțe răzleșe pe la urechi, până ajungem la cătunul Bemleven unde se instalează Bateria Căpitanului I...

De la ei pornim prin Welke și Mal Bielitze prin Jabokrekky prin Welke și Mal Ostratitze la Nedascove unde găsim Divizia a II-a și a III-a.

În mare parte drumul e pietruit. Pe lângă un pod svârlit în aer, s'a construit deja o variantă.

În Nedascove găsim Divizia a II-a în curs de instalare, iar Divizia a III-a deja instalată.

Înainte de a pleca înapoi, suntem invitați la o gustare la Locotenentul R..., care a primit recent un pachet din Țară.

Ne tratează cu liqueur veritabil: Triple Sec, Salam de Sibiu, clătite cu dulceață de cireșe negre, înecate în rom, alviță (ni se pare că suntem în jur de lăsatul secului).

De când n'am mai văzut asemenea lucruri rare?

De când eram în Țară.

Îmi pare că e atât de mult de atunci!

Întorși la Welke Bielitze ni se lămurește situația operativă. Vom sta în defensivă, în actualele poziții cu Bateria Domnului Căpitan F..., trimisă în sprijinul Batalionului. Flancgardă de Legătură a Maiorului S..., la Oslany undeva pe Nitra, până cele două ariegări din dreapta și stânga noastră care sunt mult înaintea față de noi, se vor întâlni și inamicul care eventual a mai rămas în fața noastră, va trebui să se predea.

Noi facem ordine și planuri de foc defensive în timp ce observatorii ne anunță că satele din fața noastră sunt libere. Probabil că inamicul, amenințat să cadă încercuit, s'a retras.

În Welke Bielitze, stăm două zile.

Amândouă sunt frumoase, zâmbitoare, de adevărată primăvară.

Natura a prins să se coboare în verde, iar prin copaci să ciripească vrăbiile și pițigoii.

Slovace tinere, frumoase, îmbrăcate în ușoare rochii de primăvară, se plimbă prin mijlocul satului, glumind vesele, zglobii.

Ne plimbăm și noi printre ele, dar eleganța lor mai mult ne întristează decât să ne încânte.

În hainele noastre soldățești, nebărbieriți și obosiți, nu putem încânta frumoșii lor ochi.

Dar sângele ne clocotește în vine...

Spre seara acelei de a doua zi de ședere în Welke Bielitze, primim ordin să ne pregătim de deplasare.

Toți se întreabă unde vom merge de astă dată.

Abia târziu, noaptea aflăm că vom trece prin Topolcsany mergând spre stațiunea balneo-climaterică Piestiani.

Domnul Colonel și cu mine rîmânem să plecăm spre ziuă cu motocicleta.

Iarăși pe drumuri

La două ceasuri după miezul nopții, scările vechi de scânduri, care duc la camera mea de la etaj, scârțae strident sub pașii apăsați, ai unui ofițer probabil, căci s'aud pînteni sunând.

Mă scol imediat și aprind lumina. Vizitatorul meu nocturn e Domnul Căpitan G..., de la Divizie.

- Am onoarea să vă salut Domnule Căpitan, îi spun când apare pe ușă.

- Noroc mînzule. De ce te-ai cocoțat tocmai aici? Te caut de aproape o oră.

- S'a întîmplat ceva?

- Domnul Colonel e chemat urgent la Domnul General.

- Să-l anunț atunci. Mergeți și Dumneavoastră?

- Nu, dute numai Dumneata. Eu mă întorc să raportez Domnului General.

- Prea bine.

- Spune-i Domnului Colonel să se grăbească.

- Am înțeles.

- La revedere.

- Am onoarea să vă salut.

După ce-mi trag cismele și mă încing peste manta, plec la Domnul Colonel.

Afară e întuneric besnă. Cerul e acoperit de nouri negri. Pe valea Nitrei suflă un vânt puternic. Abia reușesc să găsesc casa Domnului Colonel, din cauza întunericului. Până să intru în camera care doarme Domnia Sa, mă lovesc de toți pereții și ușile pe care le întâlnesc în cale.

Imediat ce-i comunic ordinul Domnului General, se îmbracă și pleacă. Eu rămân să trezesc motociclistul și să ne pregătim de plecare.

La Domnul General întârzie atât cât să-i comunice că podul de peste VAH de la Piștiani nu suportă greutatea peste două tone și deci urmează ca noi să coborâm ceva mai spre Sud, pentru a trece de la Glogovăț. Vom face astfel un ocol de cca 40 km.

După ce-mi comunică și mie schimbarea de itinerariu, studiem puțin harta și plecăm după coloană.

Din cauza întunericului - farul motocicletei fiind stricat de mult - trebuie să mergem doar cu viteza a doua.

Din loc în loc, pe șosea sunt căruțe oprite, pe margini întâlnim resturi de coloane.

Până la Jabokreny, drumul ne e cunoscut. De acolo ținem șoseaua pietruită de pe valea Nitrei printr-o regiune complet necunoscută.

Peste pâraele care se varsă în Nitra, pe alocuri sunt poduri stricate. Noi trebuie să le ocolim sau să descoperim variantele, care nu de puține ori, sunt mult laterale față de pod, silindu-ne să batem la poarte vreunui gospodar - dacă nu găsim poliție civilă pe stradă - și să-l întrebăm pe unde se află.

În Dol Hlebany întâlnim coloana Diviziei I-a, trasă pe dreapta drumului, a îndelungă odihnă. Caii mănâncă liniștiți din fânul pus cu grijă în fața lor.

Ostașii dorm prin căruțe, prin șanț în fața cailor, lângă focuri din care n'au mai rămas decât pitice grămezi de jăratec pornit să se stingă.

Căutând pe Domnul Căpitan I..., Comandantul Diviziei, dăm unităților ordin să se pregătească de plecare. Cu mare greutate îl găsim dormind într-o casă.

După ce îi dăm modificarea de itinerariu cu ordinul de a pleca imediat mai departe - ne sium în motocicletă și pornim.

La câteva sute de metri în fața lor, găsim Bateria de Comandă, oprită cu Aurică, Tonny și Cornel, tremurând în jurul căruțelor. Lor le dăm ordin să se pună imediat în marș, pentru a putea ajunge în capul coloanei.

În primul sat după grupare întâlnim Divizia a III-a abia oprită. Dintr'o casă unde se dusesese să se încălzească, apare Domnul Maior A... Domnul Colonel vrea să facă o încolonare normală a Divizioanelor. Ținând cont și de faptul că Domnia Sa abia s'a oprit și n'a dat popasul de două ore, prescris de ordinul de operații, între orele 3 și 5, va rămâne pe loc până va fi depășit de Bateria Comandă și Divizia I-a, după care se va pune în marș pe noul itinerariu.

În Topolcsany întâlnim Divizia a II-a, luând ceaiul de dimineață. Chiar în centrul orașului, Domnul Maior T.C.V..., lângă motocicleta Diviziei, servește o gustare matinală cu pâine albă de Topolcsany. Ca de obicei, Domnia Sa e bine asortat și ne invită și pe noi să luăm un ceaiu fierbinte cu șuncă.

Cu Domnia Sa stăm până trece Bateria Comandă în capul coloanei, apoi plecăm.

La ieșirea din oraș apare Sergentul Major M..., popotarul Comenzii Regimentului, cu două pâini albe cumpărate cu 15 coroane fiecare. Culoarea lor - pe care n'am mai văzut-o de mult la mesele noastre de războiu, care ne mulțumim de cele mai multe ori cu ce găsim - ne îmbie. Și fără a aștepta invitații, cu Domnul Colonel în cap, rupem respectabile bucăți din pâinea lungă și albă, pe care le mâncăm goale.

De aici vom merge cu trăsura Regimentului în capul coloanei. Motocicleta ne va aștepta din două în două sate, ducând pe rând câte unul din ofițerii Comenzii Regimentului.

Primul pleacă Domnul Căpitan M... casierul, care nu știu datorită căror împrejurări, s'a aciuat de câteva zile împreună cu Adjutantul, pe lângă Eșalonul I.

Câtva timp mășșăluim printr'o regiune de dealuri, apoi scăpăm spre câmpie. Crestele munților rămân în urmă, pierzându-se din ce în ce mai mult în fumurii depărtări.

Pe alocuri, câte o creastă mai îndrăzneță s'așează de departe de-a curmezișul drumului, dar până la urmă câte un cot al șoselei o ocolește dibaciu, lăsând-o mult într-o parte.

De la o bucată de vreme, călătorim în plină câmpie.

Soarele urcat destul de sus pe cer, ne mângâie cu razele sale bogate.

Pe chipul soldaților noștrii, cu toți copii ai Bărăganului, bucuria unor locuri mai apropiate de zările lor fără margini, zâmbește nestingărită.

Și pe noi ne atrage și ne încântă câmpia...

Eforturile pe care ni le-a cerut războiul de iarnă în munți, ne-au făcut să-i îndrăgim orizontul fără margini.

În Nemcitze, ne oprim la un pod de ciment lângă biserica satului, la mijlocul unei pante ce urcă domol, dar ține mai bine de o jumătate de km.

Cu noi oprim de data asta motocicletă.

Ceialalți pornesc mai departe cu trăsura sau călări.

Aici ne oprim pentru a vedea încolonarea Regimentului.

Cât stăm noi aici, începe a ieși populația satului de la biserică.

Aproape toți trec prin fața noastră și ne privesc curioși.

Până la urmă, câteva fete care locuiesc în casele din jurul podului, după ce s-au îmbrăcat în pantaloni bărbătești - deși e încă soare totuși un vânt hain ne silește pe valea asta să strângem mai grijuliu hainele pe noi - vin spre noi să privească armata trecând.

Către mijlocul coloanei, apare strident claxon de mașină. Domnul General A..., stă puțin de vorbă cu Domnul Colonel apoi pornește însoțit de nouri de praf mai departe.

Noi rămânem la pod între duduile curioase să vadă fiecare lucru, până apare capul coloanei ultimului Divizion, când pornim cu motocicletă spre Bateria de Comandă.

În Urmintze găsim coloana poposită.

Ne alăturăm și noi popasului cu marmeladă de căpșuni și pâine albă al ofițerilor de la Comanda Regimentului.

Mai departe pornesc călare.

Merg alături de Aurică.

Drumul continuă să străbată o câmpie pornită mult să înverzească.

Satele risipite printre culturi și pâlcuri răzlețe de păduri cu acoperișul caselor roșu și turlile bisericilor privind trufașe până unde orizontul se împreună cu zarea, par o pictură clasică reușită.

Deși de la o bucată de vreme vântul suflă din ce în ce mai tare și bucăți de nori - goniți de vânt - acopăr uneori soarele, noi mergem fără grijă în pasul calului, vorbind, glumind, râzând.

Pentru noi, frigul purtat acum pe poalele de vânt, aproape că nu contează față de gerurile cu viscol înfruntate pe crestele Javorinei, în gropi de observatoare, în lunile trecute.

După ce trecem prin Gor Stitary și Sarluhy, poposim pentru prânz la Welke Ripniani. Aici - în timp ce se adapă și se dă hrană la cai, iar ostașii s'adună în jurul cazanului pentru o ciorbă caldă - popota ne servește într-o casă a unui gospodar ospitalier, pâine, jambon și două borcane unul cu marmeladă de căpșune și altul cu dulceață. După ce ne astâmpărăm foamea, ne culcăm cu toții într-o cameră, unii pe pat alții pe bănci sau pe scaune, cu capul pe masă. Și ne pare dulce somnul în asemenea condițiuni când în urmă avem o noapte de nesomn și'n față perspectiva alteia de marș.

Mai departe - la câteca ceasuri după prânz - plecăm cu trăsura. Frigul se înăsprește din ce în ce. Vântul prinde a sufla mai cu putere.

Coloana de aprozoinări de muniție sovietice încep a trece în trapul cailor pe lângă noi.

După ce străbatem o pădure la adăpostul căreia facem un scurt popas și urcăm o serpentină trecând pe Merașitze și Elenova de pe creasta ultimului deal, zărim întreaga vale a VAHU-lui spre Nord până la primul lanț de munți ne împiedecă vederea iar spre Sud până cenușiul cețos al depărtărilor își pierde conturul cu satele risipite la întâmplare de-a lungul ei, pe maluri de pârâiașe sau lângă margini de pădure.

Glogovatz, oraș așezat pe coasta coborândă spre albia apei, cu multe turle de biserici sburând deasupra obișnuitului clădirilor particulare, își trăiește viața nesigură de oraș abia eliberat, la câțiva km de botul de deal pe care am poposit noi.

La intrarea în târg, poposim la o casă să ne mai încălzim puțin și să se mai adune coloane, apoi pornim mai departe.

Târgul e micuț dar simpatic.

Populația civilă circulă nestingherită pe străzi, amestecându-se cu uniformele gris ale ostașilor sovietici.

Domnul Colonel și cu mine ne oprim la pod pentru a supraveghea trecerea.

Operația decurge în bune condițiuni, fără a se întâmpla ceva deosebit. (Precațiunile Diviziei s'au dovedit a fi grijă de copil mic pentru niște oameni care de luni de zile pășesc din luptă'n luptă, prin fel și fel de greutate).

Capul coloanei îl găsim pe malul celălalt al Vahului, la intrare în Maduitze.

Întunericul încearcă să pună despotică stăpânire pe natură. Soarele a dispărut undeva în dosul unor creste. Frigul încearcă să se facă din ce în ce mai simțit.

Ajunși la coloană, Domnul Colonel ne trimite pe Cornel și pe mine cu motocicleta înainte, pentru a face cartiruirea.

În dreptul cotei 172, unde trebuia să părăsim drumul de pe malul Vahului pentru a merge spre Nord Vest, ne rătăcim.

Abia în primul sat - Dragovitze - ne dăm seama când îi aflăm numele.

După ce ne lămurește un cetățean, pe unde trebuie să mergem pentru a ajunge în Welke Costolany, satul în care trebuia să intrăm, ne mai încălzim puțin apoi plecăm.

Cu mare greutate orbecăind prin întuneric, înghețați de frig și somnoroși, reușim să ajungem odată cu coloana de mașini a Diviziei în Carcovani, satul în care vom poposi și vom aștepta ordine.

În prima casă în care intrăm, aflăm de la niște ofițeri sovietici că un spital și câteva unități în trecere au ocupat tot satul. Eventual la Nord de biserică s'ar mai putea găsi ceva locuințe, dar nimic sigur.

Mergând din casă în casă, pe mai multe uliți, ne lămurim și noi că peste tot locul sunt ostași aliați.

Abia târziu găsim o bucătărie în care să facem puțin foc, unde să primim pe Domnul Colonel când va sosi.

După ce aranjez cu Sergentul Major M... și cu motociclistul, unde să aștepte pe Domnul Colonel, ne întindem pe niște bănci și ațipim.

Mă trezește către ziuă un ostaș, care-mi spune că Domnul Colonel a sosit, n'a găsit pe nimeni care să-l conducă la camera Domniei Sale și e foarte supărat.

Într'adevăr avalanșa de reproșuri nu se domolește decât când dă de căldura sobei.

Nu răspund nimic, deoarece nu cunosc motivul lipsei celorla pe care i-am pus să-i aștepte. Ulterior aflu că era schimbul motociclistului și că înghețat de frig - după o bună bucată de așteptare a intrat să se încălzească puțin, cu gândul de a ieși repede, dar l-a furat somnul.

După ce Bateria de Comandă se instalează într-o magazie de scânduri părăsită, lângă casa în care stă Domnul Colonel, mă trimite la P.C.-ul Diviziei să anunț că Regimentul a intrat în Kakovani.

Când mă întorc însoțit de Cornel, caut o altă cameră pentru Domnul Colonel, în care îl ducem imediat ce o găsim. De data asta e mulțumit și de cameră - curată și călduroasă - și de gazdă - oameni foarte buni și atenți cu Domnia Sa - ne dă voie și nouă să ne ducem să ne culcăm.

Până la prânz însă nu prea avem timp de dormit.

După masă asistăm la slujba religioasă oficiată în biserica satului, apoi ne risipim pe la cantonament să ne odihnim.

Probabil că astăzi e Duminecă.

*
* *

La orele 17 mă scoală soldatul A..., agentul nostru la Divizie, să-mi dea ordinul de operații. Îl trimit la Domnul Colonel în timp ce eu mă îmbrac.

Când mă duc la Domnia Sa, tocmai trimisese ordonanța după mine. Lucrăm împreună ordinul către unități, pe care-l trimit prin

agenți, după care mă duc să anunț Bateria de Comandă, să se grăbească, deoarece ea va pleca în capul Regimentului și timpul e scurt.

Când ne luăm rămas bun de la gazdele din timpul nopții - Cornel și cu mine - citim în ochii ficei lor - o fată foarte drăguță de 16 ani - regret pentru că abia cunoscuți, pleacă așa departe.

La ora fixată, prin ordinul de operații, coloana Regimentului se găsește cu capul la intrarea în șoseaua spre Vrbove - Prasnic - Karine, pe care vom mărșălui, dar o coloană de căruțe a unui Regiment de Infanterie, ce trebuie să întoarcă niște Baterii de Artilerie Grea, ce se angajează pe acelaș drum și câteva mașini sovietice, ce vor să intre în Krakovani, pe drumul blocat de Eșalonul II al Regimentului nostru, ne întârzie destul de mult plecarea.

În Vrbove, populația târgușorului se plimbă, ca în vremuri bune.

Vrând să ies din rând - să văd de ce s'a oprit coloana - Slovacia, iapa lui Aurică, se opune și cabrează de câteva ori, spre spaima unui grup de fete ce tocmai trece pe lângă noi, care fuge țipând.

Înaintând spre Kraine, dăm de mai multe poziții de apărare lucrate cu șanțuri pentru trăgători, adăposturi, rețele de sârmă, șanțuri anticar, poziții de Brandturi, care n'au putut fi folosite de inamic în retragerea lui grăbită.

Noaptea se lasă din ce în ce mai neagră și mai rece,

Noi mergem călări, sau pe jos, după cum ne e frig sau nu și vântul suflă mai încet sau mai tare.

Drumul păărăsește încet, încet câmpia, pătrunzând iar între dealuri și apoi în munți.

Încântarea din ochii ostașilor noștri - fii ai Bărăganului - se șterge treptat.

În Prasnic, satul în care urma să cantoneze Divizia a III-a, un agent mă întrebă dacă și ei merg mai departe, după cum a primit ordin Regimentul de Infanterie, ce urma să cantoneze tot aici.

Domnul Căpitan C..., Șeful Biroului de Operații de la Regimentul de Infanterie îmi cetește ordinul după care comunic agentului să continue deplasarea urmând să ni se comunice ulterior ce au de făcut.

Capul coloanei noastre îl găsesc la cca 3 km de Prasnic, coborâți într-o vale, la o bifurcație de șosele.

După ce raportează Domnului Colonel, ordinul pe care l-am cetit, plecăm mai departe.

În Kraine poposim.

Aici a fost fixat P.C.-ul Diviziei, de unde urma să primim noi ordine.

Lângă o casă cu etaj, părăsită Domnul Colonel V..., care a primit de asemenea ordinul de continuarea deplasării, își așteaptă Regimentul.

Domnul Colonel trimite pe Aurică cu motocicletă să caute P.C.-ul Diviziei.

După ce îl găsește se întoarce la coloană, conducând pe Domnul Colonel.

În așteptarea noilor ordine, noi dăm mâncare la cai, apoi ne strângem cu toți ofițerii, subofițerii și ostașii Bateriei de Comandă în jurul a două focuri, făcute întâi cu fân apoi cu scânduri din gard corzi găsite pe aici pe undeva pe aproape.

Ne încălzisem bine, când vine Aurică singur să ne anunțe că va trebui să stăm pe loc până ne vor devansa două Regimente de Infanterie și Divizioanele afectate lor ca sprijin.

În perspectiva unui popas de câteva ceasuri, facem un foc mare dintr-o grămadă de losbe, așezate ca grămezi de haraci toamna, după ce s'a descurcat via și ne culcăm pe fân în jurul său.

Spre Ublahov, cătun cu patru case, în care vom cantona când vom ajunge.

Plecăm cu câteva ore înainte de a se lumina.

Aurică și cu Tonny pornesc cu motocicletă la cartiruire.

Drumul e greu. Urcă pante din ce în ce mai abrupte.

Eforturile ultimelor marșuri ne-au obosit caii.

Întuneric besnă stăpânește încă natura.

Frigul lăsat odată cu întunericul ne face să tremurăm cu toată îmbrăcămintea călduroasă pe care o vrem.

Vântul, care suflă cu insistență din față, ne silește să mergem cu caii la mână, în spatele trăsurii.

Trecem prin sumedenie de cătune, risipite de o parte și de alta a drumului, a căror nume nu e trecut pe hartă.

Spre ziuă, poposim într'unul din ele. Nu știu unde ne aflăm, Domnul Colonel doarme cu Domnul Căpitan Doctor D..., în trăsură,

Cornel s'a suit într'o căruță de telefoane. Eu singur și Sergentul C..., agentul Diviziei I-a suntem treji.

Pentru a ne lămuri unde ne aflăm, intrăm în cătun să întrebăm pe cineva. Până să găsim o casă în geamul căreia să licărească o lumină, trecem pe lângă dărâmături cauzate de bombardament, pe lângă incendii nestinse încă, pe uliți pustii pe care urmele războiului crâncen pe care-l purtăm, rânjesc diabolic. Trebuie să încercăm la mai multe porți până să găsim pe cineva care vrea să ne deschidă și să ne răspundă.

Luăm cu noi pe cel mai tânăr din cei doi bărbați ca să ne ducă cu motocicleta (Aurică și Tonny s'au întors fără a găsi satul) până în drumul de la km 17,2 care cotește spre Ublahov.

În sat intrăm odată cu lumina.

Câteva case risipite într'un fund de vale, pe niște coaste noroioase, formează tot cătunul.

Cum poposim, pornim să căutăm câteva camere, în care să ne încălzim și să ne odihnim.

După ce conduc pe Domnul Colonel la camera destinată Domniei Sale, mă întorc la popotă să mănânc ceva. Aici întâlnesc pe Domnul Maior A..., amândoi mâncăm niște jumări cu câte o cană de lapte, după care plecăm să ne culcăm.

În camera în care vom dormi noi - Adjutantul, Cornel și cu mine - e un singur pat. Ordonanța-mi aranjează repede pe podea un așternut pe pae, pe care mă culc îmbrăcat să-mi odihnesc mădularele obosite, căci în orice moment putem primi ordin de plecare mai departe.

CAPITOLUL IV

TRECEREA RÂULUI VAN ȘI OPERAȚIUNILE PÂNĂ LA RÂUL MORAVA (6.IV.1945 – 12.IV. 1945)

Mijava

Nu știu dacă reușesc să dorm două ore, până când vine ordonanța Domnului Colonel, să mă cheme la Domnia Sa. Cu mare regret îmi părăsesc așternutul care se încălzise suficient, pentru a continua somnul în bune condițiuni la pijama.

Pe Domnul Colonel îl găsesc încă în pat.

- Ordonăți Domnule Colonel, spun eu intrând.

- Trebuie să intrăm iarăși în poziție. Pleci imediat cu motocicletă să recunoști itinerarul până la Mijava.

- Prea bine Domnule Colonel.

- Am auzit că sunt două poduri distruse.

- Până la primul, au fost Aurică și cu Tonny aseară.

- Da?

- Erau să cadă în prăpastie, dacă nu- oprea un ostaș.

- Nu mai spune... când s'a întâmplat asta?

- După ce au plecat din Kraine să facă cartiruirea aici, unde suntem acum.

- Bine, dute dar și vezi cum e drumul și dacă sunt variante pe lângă podurile stricate.

- Am înțeles Domnule Colone, plec imediat.

- Până la Mijava sunt vreo 4-5 km. Drumul e pietruit, merge pe coama unui deal, până în fața orașului, de unde prinde a coborî spre valea râului Mijava, pe care e așezat și orașul cu același nume.

Cele două poduri - care au fost cândva din beton - peste cele două văi ce tae culmea cu șoseaua de-a curmezișul sunt asvârlite în aer. Bucăți mari de beton, rupte din ele au fost svârlite de puterea exploziei la distanțe respectabile.

Variantele construite pe lângă ele - mai ales la primul pod - coboară până în fundul văii, peste arături pe câmp apoi urcă o pantă destul de accentuată în teren desfundat.

Afară de aceste două părți ceva mai grele, drumul nu mai prezintă nici o problemă anevoe de rezolvat.

Merg până în centrul orașului, apoi mă întorc să raportez cele ce am constatat.

Când ajung la Ublahov, găsesc Bateria de Comandă și Divizia a III-a - care oprită pe creastă în dreptul satului - este gata de plecare.

Mănânc și eu ceva de la căruța popotei, apoi plrcăm.

Ne conduce toată populația satului.

De aici plecăm cu parte din cai schimbați (În locul cailor noștrii slabi, luăm cai lăsați de inamic în retragere). Aceiaș operație am făcut și la Simonovani. Numai așa am început să avem oarecare siguranță că vom putea suporta și greutățile restului de campanie ce ne-a mai rămas. Aici rămâne și Steluța, iapa mea roibă, luată din Ungaria de la un Regiment de Infanterie.

De la sat până la șosea urcăm destul de greu. Căruțele sunt supra încărcate, caii oboșiți.

După ce urcăm și ultima căruță, Domnul Colonel și cu mine plecăm cu motocicletă spre Divizie.

Pe Domnul General îl găsim cu Domnul Colonel L..., Comandantul Brigăzii de Artilerie, pe terasa unui hotel restaurant bând vin roșu și cafea, probabil după o masă copioasă. Până acum, pe lângă Divizie a funcționat Comandamentul Artileriei Diviziei, care a fost încadrat tot la noi. Domnul Colonel ținea loc de Comandant al Artileriei Diviziei și era și Comandant de Regiment. Pe când eram încă la Uhliska a sosit din țară Cartierul Brigăzii de Artilerie și acum a sosit și Comandantul. Pentru noi situația e foarte convenabilă căci ne ușurează mult munca, reducând-o la jumătate.

Ni se expune în câteva cuvinte situația (înlocuim o Divizie de Gardă Sovietică) și ni se arată principalele pe hartă unde s,a dat deja ordin celor două Divizioane de tunuri să ocupe poziție. Urmează ca noi să supraveghem și să coordonăm operația, legându-ne imediat telefonic cu ei și Divizia.

Până la noul ordin, Divizionul de Brandturi rămâne pe roate.

De la Divizie plecăm prin Tura, Luka, spre Divizia a II-a pe care o găsim intrând în poziție pe o contrapantă, la o confluență de văi, lângă un cătun pitit printre arbori, pe valea unui pârau. Domnul Colonel rămâne să dispună plecarea Bateriei a 5-a după Grupul de Cercetare al Diviziei, intrat în luptă ca baterie de însoțire imediată, iar restul Divizionului să se lege telefonic cu Regimentul de Infanterie din sector și cu o centrală a noastră deschisă în Tura Luka.

Eu plec să aduc de la coloană hărțile regiunii, primite încă de la Kraine.

Abia ieșit din Mijava o salvă de brandturi mă primește, co sgomot de expolzii, fum și schije calde.

Pe drum, căruțele gonesc nebunește spre oraș, pentru a intra în vale, unde cred că sunt mai feriți.

Bateria de Comandă o găsesc trecând varianta ultimului pod.

Nici ei nu sunt departe de punctul pe care regulat îl bate inamicul de câteva ceasuri.

Cu hărțile mă întorc la Divizia a II-a, unde le dau câte un exemplar apoi ne întoarcem - Domnul Colonel și cu mine - la Divizie.

Aici trebuie să fac din toată puterea mea de convingere pentru a reuși - după lungi discuții - să determin pe Domnul Colonel să admită cartiruirea în oraș. Domnia Sa dorește să mergem în Tura Luka. Odată aprobarea obținută, plec cu motocicletă să nu se răzgândească, pentru a comunica acest lucru lui Aurică, care trebuie să facă cartiruirea, iar lui Cornel să-și deschidă o centrală undeva în târg și alta în Tura Luka unde urmează a se lega Divizioanele.

Când mă întorc la Divizie să iau pe Domnul Colonel, îl găsesc în Biroul 3 căutând să mai obțină măcar câte un exemplar din hărțile regiunii, deoarece nu ni s'au dat decât patru - câte una de fiecare Divizion și una pentru Regiment, ori în situația actuală Bateria a 5-a luptă separat de Divizion și are nevoie și ea de hărți. Până la urmă reușeste s'o obțină după care plecăm. Bateria de Comandă e cartiruită pe o stradă laterală, care pornește din centru spre Nord unde's pozițiile Divizionului I. Căruțele le-am băgat în vreo două curți, iar caii în grajduri. Doar pentru ofițeri e mai greu de găsit.

După îndelungi cercetări, în care timp umblă Aurică și cu Tonny, din casă în casă, pe mai multe străzi de o parte și cealaltă a apei, reușesc

să găsească o cameră pentru Domnul Colonel și casier și alta pentru Doctor și Adjutant. Pentru noi și ei, găsește alte două camere, Sergentul Mircea desenatorul meu.

Cornel și cu mine stăm pe malul apei, la etaj. O cameră curată, primitoare dar fără sobă. Când s'a spus că vor veni doi ofițeri români să doarmă acolo, gazdele s'au apucat imediat să instaleze un godin și să facă foc. Așa că atunci când sosim noi la cameră, e destul de cald și putem să îndepărtăm praful depus în goana motocicletei, abundant și obrasnic, pe obraji, pe nas, pe gât și pe urechi...

A doua zi de dimineață plecăm cu Domnul Colonel D..., unde e efortul acțiunii Diviziei.

De la poziția Diviziei a II-a mergem conduși de un agent al Domnului Maior T.C.V...., pe valea unui pârau ce coboară dintre piscuri înalte acoperite de brădet. Trecem întâi printr'un cătun, unde lăsăm motocicleta, înotăm apoi prin noroiu prin albia pârauului, până când cărăriua care duce spre sat urcă pe malul albiei.

O bună bucată de drum mergem printr'o fâneață verde plină de tioporași înfloriți.

Soarele încălzește plăcut cerul.

În atmosferă e liniște.

Parc'am fi pe pajiștile din jurul satului meu natal, undeva în Moldova în preajma Paștelui.

Aproape de sat întâlnim trupurile câtorva soldați inamici morți, lângă cărare.

Ceva mai într'o parte, la marginea satului, câțiva ostași sapă groapă pentru un camarad de al lor căzut pe câmpul de luptă. E atâta tristețe în munca lor și atâta dezolare...

Până să ajungem sus, panta - de pe la jumătatea drumului mereu urcândă - și șubele grele de pe umerii noștrii, ne fac să transpirăm și să obosim ca după lungi km de marș.

Cătunul risipit pe glacisul cotei 523, printre livezi, de o parte și de alta a unui pârau, poartă numele de Yu Naze.

Noi poposim la P.C.-ul Domnului Colonel D..., unde se află și Domnul Maior T.C.V.... După o scurtă discuție, dumnealor pleacă la observator - pe cotă - iar eu rămân cu Sublocotenentul V..., să-i aștept aici.

Într'un târziu apare dintr'o altă cameră fiica gazdelor, o fată de vreo 17-18 ani, elevă de liceu, drăguță, micuță, delicată, îmbrăcată în haine țărănești. La început ne privește distant, serioasă. Ajută mamei sale la făcut pâine, fără să lase să se vadă că a observat prezența noastră. Până la urmă o facem să vorbească și să râdă chiar. Ba ne servește și niște prăjituri cu brânză, destul de gustoase, abia scoase din cuptor.

Către prânz, Domnul Colonel pleacă cu Domnul General, care a sosit în urma noastră și până s'au întors cei doi Domni Colonei de la Observator, a stat în biroul dormitor a Domnului Colonel D...

Eu rămân s'aștept întoarcerea Domnului Căpitan G..., pe care-l voi duce cu motocicletă până la Mijava.

Înainte de a pleca, face ochi dulci - pe românește - fiicei gazdelor care-i place, în timp ce ea-i răspunde într'o slovacă plăcut cântată, totuși neînțeleasă.

La pas cu Infanteria

Acțiunea executată astăzi de Regimentul Domnului Colonel D..., nu a reușit, după cum fusese plănuită. Inamicul a rezistat dârz pe poziție, opunând atacatorilor noștri în afară de un dens și continuu foc de mitraliere și un puternic baraj de brandturi. De fapt terenul îl favorizează, el stăpânind punctele dominante: cotele 580, 602, 575.

Socotind că va fi greu să-i scoată din poziție, atacând de front, Divizia se hotărăște să execute o manevră de învăluire, prin sectorul unei Divizii aliate, din stânga noastră, astfel ca să cadă în spatele cotelor spre Vrbovce, silind astfel inamicul să le cedeze.

Pentru asta, în câteva ceasuri după prânz, abia mă întorsesem de la Yu Naze, mâncasem ș'acum umblam fără astâmpăr din birou în birou - mă cheamă Domnul Colonel prin motociclistul de la Divizie să mă trimeată să aduc pe Domnul Comandant al Diviziei I-a la Domnia Sa, pentru a pleca apoi cu toții - în drum urmează a lua și pe Domnii Maior T.C.V..., - la recunoaștere cu Domnul Colonel L..., în zona Saboțiște, unde se va amplasa Artileria Detașamentului Domnului Colonel D..., ce va executa manevra.

Pe Domnul Căpitan I..., îl găsesc coborând dinspre cota 602, spre Mijava, prin șanțul șoselei, pe sub arborii de pe margine. Încearcă să

meargă camuflat, căci inamicul obișnuiește să bată din când în când șoseaua.

Odată cu Domnia Sa vine și Domnul Locotenent P...

Îi iau pe amândoi și-i duc în goană la poziția Bateriilor.

Aproape de Divizie întâlnesc mașina Domnului Colonel L..., și ceilalți ofițeri care merg la recunoaștere, deja plecați spre Saboțiște.

Contrar așteptărilor mele, trebuie să merg și eu. Crezând că vom termina repede, plec în talie, așa cum sunt.

Soarele n'a dispărut încă după coama vreunui munte și mai e destul de cald încă.

La casa unde trebuie să-l găsim pe Domnul Maior T.C.V..., aflăm că încă n'a sosit de pe poziție. Atunci Domnul Căpitan I..., urcă cu Horchul Diviziei și pleacă cu ceilalți mai departe, urmând ca eu să rămân cu motocicletă să aștept pe Domnul Maior.

Până vine Domnia Sa se înserează.

Tot drumul e blocat de coloane de Vânători de Munte în deplasare. Înaintăm foarte greu.

Aproape de sat ne întâlnim cu Horch-ul Diviziei întorcându-se.

Domnul Colonel comunică Domnului Maior unde va fi poziția, urmând ca să se ducă și Domnia Sa să definească locul Bateriilor.

Eu rămân să merg cu Horch-ul spre oraș, dar șoferul constată că i s'a rupt nu știu ce piesă și nu mai poate pleca mai departe, până nu o înlocuiește. Cei doi, Domnul Colonel, cu Comandantul celor două Divizii, se duc cu un turism al Diviziei, cu care vine tot dinspre Saboțiște Sublocotenentul C..., el rămânând cu mine să așteptăm o motocicletă pe care o vor trimite după ce vor ajunge în Mijava.

Mai repede însă se întoarce Domnul Maior cu Sublocotenentul P..., de la recunoaștere, cu care plec și eu.

De data asta înaintăm foarte greu, Coloane române și sovietice, trase pe câte 2 și 3 rânduri, au blocat șoseaua în cea mai mare parte, silindu-ne să mergem mai mult prin șanț.

Noaptea se lasă din ce în ce mai rece. Pe văile pe care mergem, suflă dinspre munți un vânt care aduce frig. Eu tremur destul de vizibil, totuși refuz mantaua pe care mi-o oferă Domnul Maior, din cele multe ce le are Domnia Sa. De ce o fac, nu știu.

Târziu, către miezul nopții, ajung acasă. Și mâine dimineată trebuie să pornesc iar.

La popotă, ceilalți ofițeri sunt gata de plecare. Mănânc și eu un compot și marmeladă - căci masa mea au mâncat-o - cei de la Eșalonul II, ce ne-au ajuns din urmă - după care mă duc să mă culc.

A doua zi, Domnul Colonel, Cornel și cu mine, plecăm în jur de ora 7,30 la Sabotiște.

Abia ajunși aflăm că manevra Detașamentului Colonelului D..., a început, dar că nu întâlnesc nici o rezistență.

După ce încearcă să vorbească cu Divizioanele și cu Divizia, dar nu reușește din cauza unor legături neterminate, Domnul Colonel pleacă cu motocicletă până aproape de P.C.-ul Detașamentului, apoi pe jos până la Domnul Colonel D...

Eu rămân să comunic Diviziei I-a și a II-a să lase câte o baterie în poziție, iar celelalte două să se deplaseze pe axul Sabotiște - Chodurov - Vrbovce.

Imediat ce unitățile ieșite din poziție se încolonează pe șosea, pornesc și eu însoțit de Cornel spre prima linie.

Nu departe de marginea satului, găsim pe Domnul Colonel însoțit de Domnii Maiori T.C.V... și A.... și o parte din Comandanții lor de Baterii, mergând pe șoseaua Chodurov.

Cornel se întoarce cu motocicletă să transmită niște ordine și să pregătească ceva de mâncare pentru prânz. Eu mă alătur grupului de ofițeri din ce în ce mai numeros.

Nu târziu apare și Domnul Colonel I..., însoțit de Comandanții Domniei Sale de Baterii.

Pentru cu unitățile rămase în poziție, fiecare Divizion are întins câte un fir telefonic.

Bateriile Divizionului de Brandturi sunt toate în deplasare.

Aproape de Chodurov ajungem în urmă pe Domnul General Comandant al Diviziei, cu cei doi Comandanți de Brigăzi, Domnul Colonel L..., pentru Artilerie și Domnul Colonel D..., pentru Infanterie. Mai departe mergem împreună.

E o zi minunată de primăvară. Soarele dogorește puternic. Căldura lui și a marșului pe jos, ne-au făcut să lepădăm șubele, mantăile

și să mergem în talie... Sfântă primăvară... Nu adie nici un pic de vânt. În atmosferă e liniște de vremuri bune.

De-a dreapta drumului, piscurile înalte ale cotelor 575 și 602 ne privesc vesele înverzite, pe stânga crestele golașe, brăzdate de fel de fel de drumuri de țară și cărări de munte, zâmbesc, glumesc din vârfuluri inundate de soare.

La Chodurov facem un scurt popas pentru a încerca să se ia legătura cu spatele, spre a li se comunica situația de moment și a se lua măsurile necesare stării actuale. Imediat se instalează un telefon, purtat în mașina Diviziei, pe firul unuia din Regimentele de Infanterie și la primul apel răspunde cele două centrale. După ce se tremină convorbirile telefonice, se hotărăște ca Regimentul Domnului Colonel M..., ai cărui ostași se văd deja înaintând în trăgători pe creasta unui deal golaș spre Klvace, să fie sprijiniți de Divizia Domnului Maior T.C.V...., care va intra imediat în poziție și de Bateria Locotenentului M..., ca unitate de însoțire imediată, ce-i va urmări pe toate coclaurile și pe toate potecile.

Restul Regimentului, continuă deplasarea spre Vrbovce pentru a sprijini Regimentul Domnului Colonel D..., ai cărui ostași coboară de pe cotele din dreapta drumului și Grupul de Cercetare al Diviziei ce înaintează călare pe șosea.

Odată ordinele date, grupul de ofițeri de la Chodurov pornește mai departe. Aici rămâne doar Domnul Maior T.C.V.... cu ofițerii Domniei Sale și Domnul Locotenent M....

Arar s'aude câte un foc de armă răzleț.

Mergem în rând cu ostașii Grupului de Cercetare. Parcă n'am fi pe front cu posibilitatea apariției inamicului la fiecare pas, ci într-o excursie de plăcere.

Aproape de sat, o rafală de pistol automat trasă de deasupra primelor case spre crestele cotelor din dreapta ne oprește. Ostașii Grupului de Cercetare, rămași mai în urmă, iau imediat poziție de apărare.

Mie mi s'a părut că cel care a tras salva era îmbrăcat în haine kaki, dar svonurile care vin din față ne fac să ne oprim.

După câteva clipe de așteptare, Domnul Colonel L..., pornește singur spre sat. Îl urmez imediat. Aproape de marginea satului, se

oprește în șanț. Eu merg mai departe după ostașii care au pătruns deja pe ulița mare.

Două căruțe de ofițeri sovietici, care ne depășise în galopul cailor, stau adăpostite la prima casă din sat. Trec pe lângă ele și m'apropii de Domnul Căpitan V..., Comandantul Grupului de Cercetare. De la Domnia Sa află că salva a fost trasă la ordinul Domniei Sale ca răspuns la o serie de gloanțe răzlete venite dinspre crestele din dreapta, care ulterior s'au dovedit a fi trase de ostași din Regimentul Domnului Colonel D..., care coboară spre sat.

Înapoi, comunic cele aflate, mă duc însoțit de un subofițer bine dispus, care a capturat un prizonier. (E un voluntar rus care spune că ne așteaptă de opt zile ascuns în podul casei spre a se preda).

După ce raportează cele aflate și subofițerul spune cum l-a luat pe prizonier, plecăm spre sat. Prizonierul e trimis sub escortă la prima centrală, de unde va pleca cu motocicletă la Divizie pentru cercetări.

Satul e aproape pustiu. Populația înspăimântată stă ascunsă prin beciuri sau podurile caselor.

De la cei care apar mai puțin temători, bucuroși că au fost eliberați, aflăm că inamicul s'a retras din cursul nopții spre marginea de Nord a satului, unde este și acum.

Domnul Colonel și cu mine poposim la o casă să ne mai odihnim puțin și să ne astâmpărăm foamea foamea cu câteva ouă fierte, obținute de la vecini, ceva marmeladă și găină friptă adusă de Cornel de la Sobotiște.

Până se lămurește situația, Cornel se duce să ne ocupe case pentru birouri și pentru dormit.

Eu rămân cu Domnul Colonel să amplasăm Bateriile și să executăm tragerile cerute de atacatori, care au întâlnit inamicul amplasat pe niște boturi de deal și pâlcuri de pădure, dincolo de ieșirea de Nord a satului. Aici trage Locotenentul R..., cu Bateria de brandturi instalată la intrarea din spre Chodurov în sat, la vedere pe un cuib de arme automate inamice, scoțându-l din luptă.

Nu târziu după intrarea noastră în sat, sosește peste creastă, venind dinspre satul Yu Naze Domnul Căpitan C..., cu o zi înainte. Domnia Sa ocupă poziție între niște clăi de fân balotat, lăsate de inamic.

Până să ne instalăm în casele recunoscute de Cornel, ni le ocupă Domnul Căpitan C..., pentru Divizie.

Nouă ne repartizează marginea de Vest a satului, unde trebuie să pornească în căutare, însoțit de Cornel, să facem o nouă cartiruire.

În căutare, suntem tratați cu plângeri la reprezentantul firmei Bata, apoi cu șliboviță și prăjituri.

O Doamnă învățătoare, care a fost prin România, e tare guralivă, vorbește cu noi aproape un ceas, nu vrea să primească pe nimeni, ca apoi prin servitoare, să-l invite pe Cornel.

Pentru Domnul Colonel găsim la preotul satului, o cameră mare cu sobă elegantă.

Seara ne culcăm fără să mâncăm în casele recunoscute.

Cornel pornește dus de un telefonist spre casele rozelor promisiuni.

12 Aprilie

Inamicul oprit pe coamele dealurilor și marginile pâlcurilor de pădure dinspre Nord-Vest, nu vrea să cedeze nici un metru de teren, fără lupte dârze.

Regimentului Domnului Colonel D..., sprijinit de Divizionul Domnului Maior A... și Divizionul Domnului Căpitan I..., atacă cu direcția spre grupul de sate Stefanovka - Kopanitzza - Kopaniky - Zeleniky în timp ce Regimentul Domnului Colonel M..., sprijinit de Divizionul Domnului Maior T.C.V... și Batalionul Domnului Locotenent M..., se îndreaptă spre Nord pe crestele cotelor 622, 618, 582...

De dimineață plecăm la P.C.-ul Domnului Colonel D..., într-o casă ascunsă între pomii unei livezi la marginea satului. Aici întâlnim parte din Comandanții bateriilor noastre care-i sprijină și câțiva ofițeri de infanterie.

Domnul Maior A... sosește ceva mai târziu.

În timp de Domnul Colonel discută cu Domnul Colonel D... și cu Comandanții de Divizioane, planul acțiunii ce se va desfășura în curând, eu mă duc la Biroul 3 unde sunt chemat pentru a da dispozitivul Artileriei la ora actuală.

La întoarcere trec pe la noua-mi gazdă, o doamnă în vârstă, unde mănânc ceva, apoi plec spre poziție.

La P.C. nu mai găsesc pe nimeni. Toți sunt plecați spre prima linie.

Pornesc și eu după ei.

Pârâul Vrbovce în care peștii se joacă nestingheriți de nimeni, destul de lat și de adânc, îmi pune o barieră greu de trecut.

Urcând panta puțin înclinată, aud în față răpăit de arme automate și baraj de brandturi. Când mă uit să văd ce se întâmplă în direcția sgomotului, văd ostași retrăgându-se, aplecați până la prima cută de teren, unde se opresc.

Un contraatac.

În dreapta sectorului, un grup de ostași merge ferit pe o margine de salcâmi, pregătindu-se să execute o manevră.

Dinspre prima linie, vin ostași după muniție și răniți abia mergând, văitându-se plini de sânge, spre postul de prim ajutor.

Întrebând din ostaș în ostaș, reușesc să găsesc P.C.-ul Regimentului de Infanterie, unde e și Domnul Colonel însoțit de Domnul Maior A... și de Domnii Căpitani I... și C.... Sunt cu toții într-o vâlcea, la marginea unui milbi de pădure, imediat în spatele primei linii.

Regimentul de Infanterie a atacat de front pentru a pune mâna pe grupul de sate de pe creastă, dar rezistența dârză a inamicului dat atunci când reușise să se infiltreze, devenind amenințători, l-au silit să nu realizeze mari câștiguri de teren, cu tot sprijinul de foc oferit de cele cinci Baterii.

Acum Domnul Colonel D... Comandantul Regimentului, execută cu o Companie o manevră de întoarcere a satului pe crestele dominante de la Nord, care dacă ar reuși ar cădea în coasta apărătorilor, în timp ce Domnul Colonel C..., cu Batalionul Domniei Sale continuă atacul de front pentru a fixa inamicul.

Operațiunea se conturează ferm dar greoiu. Compania de manevră este silită să facă un mare ocol, urcând o pantă nu prea dulce și străbătând câteva pâlcuri de pădure pline de lăstăriș și cătină.

Când prind a apărea primii ostași pe creastă, profilându-se unul câte unul pe orizont, gata să cadă în flancul inamicului, cele cinci Baterii execută câteva concentrări pe punctele cele mai tari ale apărării

inamice. Fiecare Baterie execută în prealabil o scurtă reglare, după care, la comanda Domnului Colonel s-a deslănțuit ciocanul de foc.

A fost ceva magistral.

Pentru noi artileriști, concentrările executate sunt un exemplu de precizie și o dovadă că materialul și personalul care-l desrevește răspunde prompt.

Pentru infanteriști, efectul moral și material este mai presus decât se așteptau scepticii noștri amici.

Pe creastă, ostașii Companiei de manevră înaintează unul câte unul la interval, chemându-se prin semne îndemnându-se.

Din loc în loc se adăpostesc, se opresc, cercetează atenți spre sat apoi pornesc mai departe, chemându-se și îndemnându-se cei mai curajoși în cap și cei mai conservatori la urmă.

Când ajung în dreptul satului, inamicul este înconjurat din trei părți. Nu le mai rămâne decât o singură cale de scăpare, printre niște case e un drum de care ce duce câțva timp pe o coastă descoperită, apoi scapă după creastă într-o vale pe care n-o putem vedea din observatoarele noastre.

Dar și aceasta e cam controlată de focul a două mitraliere, amplasate pe un bot de deal în flanc și de tirul bateriilor noastre.

Văzând că cercul se strânge tot mai mult în jurul lor și șansele de a scăpa de prizonerat prind a scădea cu fiecare clipă de întârziere, pornesc a se furișa unul câte unul printre case, până la marginea cătunului, de unde prin salturi mari efectuate în fugă sub presiunea disperării, caută să scape după creastă în valea salvatoare.

Acum începe o adevărată vânătoare.

Cum apare o siluetă printre copaci, prind a răpăi cele două mitraliere, apoi tot drumul, până reușesc să dispară, după creastă sunt urmăriți cu rasoare de mitraliere sau gloanțe de pistol mitralieră, pușcă mitralieră sau armă individuală. Trag cu toții după fiecare umbră ce fuge prin fața lor, din capcană spre valea ce-i înghite protectoare.

Pentru a le stingheri operațiunea, Bateriile noastre mai execută câteva concentrări pe grupul de case și pomi din care prind a fugi unul câte unul și unde la un moment dat se puteau număra mai bine de 10 ostași.

Presăși de cercul care se strânge tot mai mult și de concentrările noastre, ce le trimite ploaie de proiectile în jur, prind a fugi pe drumul salvator câte mai mulți ostași. Atunci ne alăturăm și noi focul Bateriilor la barajul de gloanțe făcut de armamentul automat și individual al Infanteriei.

Noi în vâlceaua noastră, am renunțat la adăpost și la prudență și sculați în picioare privim inamicul în derută.

Adevărată vânătoare.

În acest timp, atacatorii pornesc la curățirea grupului de case. Odată cu ei prindem a ne strecura și noi pe o văioagă printre salcâmi, spre Stefanovka.

Văzând că dinspre inamic nu mai rămâne nici un pocnet de armă, prindem a înainta mai puțin ferțiți, spre sat, dar o rafală care ne piue la urechi ne culcă imediat în șanț.

Domnul Colonel D..., s'a despărțit de noi ș'a rămas undeva în urmă.

Au rămas doar câțiva artileriști (Domnul Colonel, Domnii Căpitani C... și T... și Sublocotenentul Eugen cu mine).

La marginea satului, în dreptul primei case, găsim pe Domnul Locotenent C..., trimițându-și rezerva să contribue la curățirea satului.

Lumea speriată, ieșită de prin pivnițe, s'a adunat tremurând în jurul nostru. Nu știe ce trebuie să facă? Fiecare foșnet a înspăimântat-o.

Chiar la intrare, o casă lovită în plin are acoperișul dărâmat.

Pe o scară zace un civil mort, lovit de o schijă de obuz.

Prin curte, găinile noastre stau răsturnate printre țigle sparte, svârlite de pe o casă bucăți de lemn, mușcate din lemnăria acoperișului și schije cad încă.

Urmele bombardamentului bateriilor noastre se zărește la fiecare pas.

Purtați de curiozitatea Domnului Colonel, traversăm un cătun țigănesc, trecem prin locul concentrărilor efectuate cu puțin mai înainte, printre gropi de obuz și resturi de echipament militar asvârlit de inamic în spaima retragerii.

Pe șoseaua fugii inamicului, gamele cu zahăr, bidoane, cutii de conserve, epoleți, bonete, un pistol automat Model 44, cartușe...

Sunt și pete de sânge.

Undeva mai sus, corpurile a trei ostași neînsuflețiți, răsturnate pe spate, crispați în impresiile ultimului moment, ne reproșează parcă din ochii lor de copilandrii, rămași neacoperiți de pleoape, de nici o mână grijulie și duioasă.

La o încrucișare, părăsim drumul ce duce spre creastă, abătându-ne în cătunul Kopenitza unde intrăm înaintea infanteriștilor. Cât stăm în mijlocul celor 4-5 case de vorbă cu populația speriată, inamicul convins probabil că noi am pus definitiv stăpânire pe sate - ne tratează cu câteva salve de brandt, care nu reușesc să ne facă nici un rău.

Tot aici ne găsește și Sergentul Major C..., cu soldatul A..., de la Bateria a 9-a.

Când trec spre P.C.-ul Regimentului, cu cei 3 prizonieri făcuți la curățirea satului, unde am mers cot la cot cu camarazii infanteriști.

Odată cu întunericul, plecăm și noi la Vrbovce, însoțiți de cei 3 prizonieri pe care-i va cerceta Aurică prin intermediul lui Tonny, după care vor fi trimiși cu rezultatul cercetărilor, trecute într'o fișă specială, la Comandamentul Diviziei, la Biroul 2 a Domnului Maior C..., sau Căpitanul B...

CAPITOLUL V

TRECEREA RÂULUI MORAVA ȘI ACȚIUNILE DE LA WEST DE MORAVA PÂNĂ LA KOJETIN (13.IV.1945 - 6.V.1945)

Cota 581

Toată noaptea a căzut de sus ploaie mărunță și deasă. Acoperișul caselor și burlanele au cântat în continuu sarabanda unei ploii monotone, dezolante.

Somnul, atât de necesar, a fost adesea întrerupt de glasul ei neplăcut.

Acum, când mergem cu motocicletă către Stefanovka, continuă să cadă cu aceeași regularitate exasperată, mărunță, rece, monotonă...

Cerul e acoperit de zdrențe de nouri, purtate de vânt, la voia întâmplării.

Motocicleta înaintează greu, pe drumul de care desfundat, care urcă, pe valea unui mic pârau, spre cătunele risipite pe coastă, între copaci.

După ce traversăm câteva culturi și fâșii de lucernă, îndrumați de ostașii pe care îi întâlnim în cale, ajungem la Domnul Colonel D...

La Domnia Sa găsim, deja adunați, pe Domnul Maior A..., Căpitanii I... și C... și Locotenentul C.A... Nu târziu după noi, sosește și Domnul Colonel L..., Comandantul Brigăzii noastre de Artilerie.

Între șefi se deschide imediat o discuție asupra mersului acțiunii și a unei eventuale schimbări de poziție. În prezent Bateriile sunt amplasate la Vrbovce.

Cât timp durează discuția, eu stau afară, pe prispă, de vorbă cu Sublocotenentul G..., licențiat în Științe Economice la Liege.

La sfârșit ajung la concluzia că trebuie să plece cineva spre Nord, spre satul Jalustina, pentru a recunoaște noi poziții de Artilerie, imediat ce iese din pădure, dincolo de cota 581. Plec și eu.

Prin întrebări puse la populația civilă, ajung destul de repede într'un cătun uitat de Dumnezeu, pe o coastă noroioasă la marginea pădurii. Până atunci am trecut pe lângă trupuri de ostași inamici morți,

desfigurați, oribil, neîngropați încă. Când îi distingem bine forma, din ceața deasă, care acoperea crestele, se încetea carnea pe mine de priveliștea pe care mi-o ofereau. Dar am văzut atâtea în atâtea luni de campanie, încât sufletul mi-a împietrit. Doar instinctiv mai fac câte o mișcare de desgur.

De la Jalustina cobor un drum de care noroios, după care intru în pădure. Aici, orbecăind prin ceață întâlnesc Batalionul Domnului Căpitan C..., din Regimentul Domnului Colonel M..., care execută curățirea pădurii. Printre Comandanții de sub comanda Domniei Sale, întâlnesc și pe Sublocotenentul P..., coleg de liceu cu mine.

Lângă motocicletă, în mijloc de pădure, pe ceață groasă abia vezi la câțiva pași, aproape de granița dintre Slovacia și Protectoratul Boemiei și Moravei, facem un scurt popas, în care ne amintim de vremurile de odinioară. Apoi folosind busola lui, ne orientăm. Cercetând harta, ne dăm seama că noi mergem spre Vest, în loc să mergem înspre Nord și că satul Jalustina nu este cel prin care trebuie să ajungem la cota 581.

După ce mă despart de el, continui a străbate pădurea în căutarea cotei buclucașe.

Dar în zadar.

După două ore de rătăciră, pe granița dintre Protectorat și Slovacia, prin pădure și ceață, mă întorc la Stefanovca.

În drum spre P.C., aflu că Domnul Colonel a plecat însoțit de toți ofițerii care se aflau cu Domnia Sa - când am plecat eu la recunoaștere - spre Zeleniky, satul care ne-ar fi dus spre cota 581.

Îi găsesc pe toți opriți pe marginea drumului, aproape de pășure.

Acțiunea Infanteriei pornită de dimineața, a reușit să realizeze ceva câștiguri de teren, dar acum, întâlnind rezistențe serioase a fost oprită. Chiar se aud de la noi rafalele de mitralieră și piuitul gloanțelor de armă individuală. Dinspre inima pădurii sosesc la postul de prim ajutor, răniți aduși de către un camarad sau de brancardieri. Unii din ei sunt răniți mai ușor, la mâini sau la picioare. Alții poartă răni grave în stomac, în piept, sau la cap. Toți sunt plini de sânge și noroiu și abia își târaie pașii de durere și oboseală.

După un scurt popas la marginea pădurii, lucrăm, cu telefoanele după noi, spre cota 581. Acum numărul nostru s-a mărit prin alăturarea Domnului Căpitan N... și a Domnului Sublocotenent M...

Ne oprim cu toții la câteva sute de metri de marginea pădurii, lângă un stâlp de graniță. Aici mă pune Domnul Colonel D..., să fac o scurtă orientare, pentru a stabili locul în care ne aflăm și în special dacă trigonometrul care e pe marginea pădurii, e 581 sau nu. Însoțit de Sublocotenentul P..., pe care îl găsesc cu Compania pe marginea pădurii, venit să ocupe poziție spre a face siguranța flancului drept al Regimentului său până la Regimentul Domnului Colonel D..., v'a ajunge la înălțimea ei, mă deplasez spre trigonometru unde mă orientez și ajung la convingerea că 581 se află mai înainte, la cca 1 km și ceva mai spre dreapta.

Părerea mea este admisă de toți.

Până să sosească legătura telefonică, instalăm observatoarele pe marginea pădurii, identificăm linia inamică și când sosește telefonul deslănțuim tragerile cerute de Infanterie.

Stăm în observatoarele improvizate, în graba deschiderii focului, inamicul care în dreapta nu e departe de noi, pe platoul cotei 426 ne descoperă și din când în când ne trimite salve de pistol automat sau gloanțe rătăcite care ne șueră neplăcut pe la urechi sau pe deasupra capului.

Văzând că nu mai are ce face aici, Sublocotenentul P..., își ia rămas bun de la mine și pleacă spre unitate. Despărțindu-ne îmi strigă că abea așteaptă să se sfârșească războiul, să se întoarcă la ai săi, în Muscel. Nu ar fi deloc plăcut să i se întâmple ceva, tocmai acum când nunta e pe sfârșite. Și însoțit de ostașii săi, dispare printre copaci.

Noi stăm cu toții adunați în jurul telefoanelor, să ascultăm veștile din prima linie și cererile de tragere, pentru a răspunde cât mai prompt.

De la un timp prinde iar a ploua.

Sublocotenentul M..., a adus - doar el știe de unde - o umbrelă cu care se plimbă, satisfăcut că pe el nu-l udă ploaia prin pădure. Noi ceialalți căutăm să ne adăpostim sub foi de cort, borde improvizate sau sub coroanele pomilor stufoși.

Domnul Colonel V..., care a stat până acum în rezervă, în spatele Regimentului Domnului Colonel D..., intră și Domnia Sa în acțiune, pe

dreapta într-o vale, un viespar inamic și ia legătura cu Divizia de Cavalerie vecină.

Dinspre sat apare, plin de noroiu și ud de ploaie Domnul Colonel D..., Brigadierul Infanteriei. Se plimbă și Domnia Sa prin pădure, de la telefon la telefon, din observator la observator, dornic să se identifice - la teren - cu situația luptei.

Din când în când câte un glonț îi flueră pe la urechi, când imprudent iese afară din adăpostul observatorului. Probabil că cel care le trimite, ține cu orice preț să lovească steaua din frunte, de la capelă.

Pe noi cei mai mici în grad, și deci mai tineri, care nu prea respectăm legile camuflajului, riscăm să atragem focul inamic asupra noastră, ne ceartă cerându-ne să fim mai prudenți.

La căderea serii, Divizia ordonă un nou atac. În cel mult o jumătate de oră totul e gata și pregătirea de Artilerie deslănțuită simultan de cele cinci baterii, pe obiectivele indicate de Infanterie, pe care se făcuse în prealabil o scurtă regulare. Când se termină pregătirea, Infanteria debarșează la atac.

De sus continuă să cadă ploaia mărunță, rece, monotonă...

Întunericul se lasă din ce în ce mai compact.

Spre stânga, pe cota 426, prind a se trage rachete verzi. Pistolarul care ne-a ținut la respect până acum, ne mai trimite din când în când câte o serie de trasoare licurici de noapte.

Din ordinul Domnului General, spune Domnul Comandant al Brigăzii de Infanterie, urmează ca noi toți artileriștii să stăm lângă Comandantul Regimentului de Infanterie care atacă, până se va termina acțiunea.

Noaptea neagră a pus despotică stăpânire pe pădure. Vântul suflă din ce în ce mai puternic. Ploaia cade tot mai deasă, mai dezolantă și mai enervantă.

Nemai putând vedea nimic din desfășurarea acțiunii, ne retragem cu toții spre bordeiul Domnului Colonel D..., o mică groapă în pământ, cu cetină deasupra, în care abia încape Domnul Comandant al Brigăzii de Infanterie.

Noi, toți ceilalți, suntem siliți să stăm afară, în ploaie. Toate încercările noastre de a dovedi că în actuala situație n'ar trebui să rămânem aici, la Regimentul de Infanterie, decât ofițerul de legătură,

ceialalți urmând a merge la P.C.-urile respective, sunt zadarnice. Nu vrea nimeni să înțeleagă că un Artilerist care nu vede, nu poate face nimic, oricâtă bunăvoință ar avea. Și aici în mijlocul pădurii, înconjurați de noaptea asta neagră, nu se vede nici la cinci pași. Chiar dacă, admitând că s'ar putea așa ceva, ni s'ar indica de Infanterie, pe hartă obiectivul în care urmează să tragem - deși nu prea vedem cum ar putea să-l fixeze pe acest întuneric de iad - calcularea elementelor nu s'ar putea face aici, deoarece ne lipsește total lumina. Nu avem nici lanterne, căci baterii nu am văzut de când eram la Lest. Iar lumânările ce ni se dau din când în când, cred că nu ne-ar servi la nimic pe vântul și ploaia asta. Și apoi, ce am face cu pistolarul ce ne supraveghează neconținut de pe cota 426? Dar ordinul e ordin.

Dacă moralul Infanteriei va fi mai ridicat, știind că toți ofițerii Artileriei stau în jurul P.C.-ului Regimentului lor, chiar dacă la nevoie nu-i pot sprijini cu focul, atunci rămânem bucuroși.

De mult, regulamentele de întrebuințarea armelor au rămas simple teorii pe hârtie și atât Infanteria și Artileria e silită de multe ori să facă eforturi inutile care nu duc decât la consumare de forțe, timp și uneori de oameni și animale.

Cu cât înaintează noaptea, frigul devine din ce în ce mai puternic, ploaia mai rece și mai deasă și vântul mai năvalnic.

Domnul Colonel tremură în bordei, deși e îmbrăcat cu șuba de vremuri grele. Noi, care stăm printre copaci în ploaie, nu știm ce să mai facem ca să împiedecăm apa să nu pătrundă și frigul să ne răpună.

Văzând că acțiunea merge greu, datorită elementelor naturii nefavorabile și a terenului necunoscut, în noaptea asta de pomină și perspectivele șederii aici până spre ziuă, sunt din ce în ce mai mari, trimitem la sat câțiva ostași să ne aducă pae, pe care să le întindem pe jos și să ne culcăm.

Până să se întoarcă ei, ne prinde miezul nopții înghețați și uzi până la piele.

De la o bucată de vreme, din bordeiu au prins a răsună sforăituri puternice pe trei tonuri. Telefonul spre prima linie a amuțit. Probabil că și cei din prima linie, covârșiți de oboseală și întuneric, au poposit a odihni pe vreo lizieră de copaci sau malul unei văioage și au adormit.

Din spate nu ne mai cheamă nimeni să ne întrebe care e situația.

Desigur că s'au convins și ei deși stau în casă, la căldură, că pe o așa vreme nu se poate face mare lucru, cu niște ostași hărțuiți de luni de zile în atacuri continui, cu rândurile lor rărite a doua sau a treia oară, la câțiva ostași de pluton.

Văzând că liniștea prinde a se întinde peste tot, aci noi pedepsiții să stăm în picioare, pătrunși de apă și frig, începem a pleca unul câte unul în Bateriile de tragere, la Stefanovka. Eu plec ultimul. Domnul Colonel rămâne în bordeiu, iar Sublocotenentul I..., ofițerul de legătură, ascuns în pae.

Până la sat înot prin noroiul pe alocuri până la glezne și mă răzbește ploaia și frigul, ceva mai mult ca în pădure.

La Stefanovka, poposesc la centrala Regimentului. Aici telefoniștii noștri și ai Sublocotenentului Eugen, dorm unii peste alții, în două cămăruțe pitice.

Ostașii de serviciu la cele două centrale, moșae pe câte un scaun, cu capul pe masă. Două feștile încearcă să risipească puțin întunericul din năuntru. Pe o masă acoperită cu doi snopi de secară, încerc și eu învelit cu șuba și cu picioarele atârând, prea lungi - să mă odihnesc puțin - dar frigul și umezeala care mă înfășoară în rece veșmânt, mă face să tremur, dinții să-mi clănțane, permițându-mi abia către ziuă să adorm.

Către orele 6 vine și Domnul Colonel cu motocicleta. E înghețat tun. Domnia Sa merge la Domnul Căpitan C..., unde se culcă în patul Locotenentului F... După puțin timp mă duc și eu acolo. Îi găsesc pe toți dormind adânc. Profitând de căldura binefăcătoare a camerei, mă întind și eu pe o bancă și reușesc să dorm o oră, care mă mai reface puțin.

O lovitură neexplodată

După ce Domnul Colonel dă ordin telefonic unităților să schimbe poziție, în zona cotei 439, de la Stefanovka, în urma înaintării Infanteriei, plecăm și noi cu motocicleta după ei.

Lucrările de birou rămân în seama lui Tonny. Știu cât de mult se chinuiește să capete informații pentru buletinul operativ informativ, care se dă zilnic la Corp, în jurul orei 14 și mai ales câtă bătae de cap și câți nervi consumă, până obține și descurcă situația muniției, care de

asemenea se raportează zilnic la Corp și la Divizie. Acestea sunt lucrări pe care ar trebui să le fac eu, dar cu colindul meu din observator în observator și din P.C. de Infanterie în P.C. de Regiment de Infanterie e imposibil. Pentru asta sarcina culegerii și raportării lor, precum și a celorlalte lucrări de birou incidentale, îi revine lui.

Plecând din Stefanovka, avem de urcat un piept mocirlos, până în inima pădurii, apoi trecem granița în Protectorat, unde pe niște drumuri de care mizerabile, trebuie să coborâm spre cota 426, de unde ieri seara ne pâdea un pistolar și ne trimitea salutări șuierate, roșii amenințătoare, apoi parcurgem un fel de islaz, pe drumuri la fel de rele, până în preajma cotei 439, unde ne întâlnim cu parte din comandanții de baterii și comandanții Diviziei I-a și a III-a. Ei au dat ordine de deplasare unităților și acum se îndreaptă spre P.C.-ul Regimentelor de Infanterie pe care îi sprijină pentru a putea ocupa observatoare în preajma lui, în punctele dominante ale terenului.

După o scurtă discuție în care Domnul Colonel ia cunoștință de stadiul în care se află schimbarea de poziție, plecăm mai departe.

De la cota 429, pentru a merge spre râul Morava, intrăm într-o pădure, pe un drum de țară plin de noroiu, prin care se vede clar urma tunurilor A.C. ale Infanteriei și unde motocicletă trebuie să dovedească multă pricepere în conducere, pentru a ne împotmoli de două ori. La marginea pădurii ne oprim puțin pentru a ne orienta.

În față se întinde, verde zâmbitoare, valea Moravei. Cununa de sate care străjuiesc parcă o diademă de copii, în joaca lor nevinovată cu păpuși. Primăvara a pus de mult despotică stăpânire pe această vale fertilă. Soarele zâmbește mulțumit de frumusețea ei. Opera a bunăvoinței sale - din înaltul Cerului sineliu. E o căldură plăcută în miez de April, fără intenții de iarnă înroarsă. Pomii înmuguriți binișor, pe alocuri înfloriți și înfrunziți chiar, nu sunt sbuciumați de nici o adiere. Liniștea fremecată domnește asupra naturii trezită la viața nouă.

De la liziera pădurii mai mergem câteva sute de metri și la marginea unei livezi, în dosul unor măracini se află P.C.-ul Domnului Colonel D..., unde a sosit de la Brigadierul Infanteriei și unde ne oprim și noi cu Comandanții de Divizioane și Baterii.

Până să ne lămurim asupra situației, pe mine mă trimite Domnul Colonel D... Brigadierul, la Batalionul Domnului Locotenent Colonel

C..., care se află oprit în fața satului Tasov de niște arme automate, să conduc focul Brandturilor Sublocotenentului E..., pentru a distruge un cuib buclucaș descoperit într-o cultură aproape de albia unui pârâu.

Până acolo mă conduce Domnul Căpitan C... Mergem pe un drum de care, străjuit de o parte și de alta de tufăriș des, până ajungem la capătul viilor ce se întind la piciorul pantei, acolo de unde începe așezătura văii Moraviei.

În mijlocul viilor, la o cabană din scânduri găsim pe Domnul Colonel C..., adăpostit într-o groapă cu telefonul alături. Domnul Căpitan îi raportează pentru ce am fost trimis. Domnia Sa cheamă pe Sublocotenentul E..., pentru a-i comunica ordinul Brigadierului.

Brandturile lui sunt instalate la capătul viilor, într-un măraciniș.

Reluând acțiunea în dimineața zilei, Infanteria a ajuns pe valea Moravei, în fața satelor Grosnova - Legota - Tasov - Louka. Această centură de sate formează o bună poziție defensivă pentru a apăra centrala feroviară Ughersky Ostrop și Vesely de pe malul Moravei. Pentru asta inamicul se cramponează de ele și rezistă dârz cu intenția - probabilă de a nu le ceda decât atunci când nu va mai putea avea nevoie de cele două orașe.

Atacatorii noștri sunt siliți să înainteze om cu om, pentru a nu se sacrifica inutil și a putea să se infiltreze cât mai ușor spre sat.

Din tufărișul din care mă aflu cu Sublocotenentul E..., operația se distinge clar.

Înaintarea loe este în special stânjenită de arma automată - instalată într-o groapă de 1/1,5m - pe care am primit ordin să o distrug.

Sunt pus într-o situație foarte neplăcută - Comandantul Brandturilor Sublocotenentul E..., ca și mine. Uitându-mă la amplasamentul inamic, văd pâlniile de explozii presărate în jurul său, destul de bogat și la distanțe foarte mici. Totuși mitraliorii s-au vrut să se retragă. Pentru a-i sili să facă acest pas, ar trebui să băgăm o lovitură direct în amplasament. Acest fapt e foarte greu deoarece condițiile de tragere se modifică de la o lovitură la alta, datorită terenului prea umed locului aparatelor de ochire, variației stării atmosferice/ Pe vale a prins să sufle un vânt tare capricios.

Pentru a nu jigni pe camaradul infanterist, pe care de la primele lovituri îl văd că posedă noțiunile necesare pentru a mânui traectoria, îl las pe el să tragă discutând fiecare nouă modificare ce trebuie făcută.

Deși consumăm toată muniția pe care o avea și mai împrumutăm și de la un ploton venit cu întărire de la Regimentul Domnului Colonel V..., aflat în rezervă, ne este imposibil să băgăm lovitura pe gaura adăpostului. Au căzut unele la mai puțin de un metru de baza groapei, amplasamentul a fost învăluit de fum, dar cu toate străduințele noastre, nu putem nimeri chiar groapa celor doi miraliori.

Scopul totuși l-au atins parțial. Gura armei automate n'a mai scuipat furioasă plumbi în pieptul atacatorilor noștri.

La câțva timp după asalt, groapa înconjurată de explozii rânjea goală, eliberată de ocupanții ei. Ce s'o fi întâmpat, doar Cel de Sus știe.

Înainte de a pleca, mă întâlnesc cu Locotenentul O.C..., de la A.A., trimis să-și instaleze un tun la marginea viilor pentru a trage direct. Cu el și cu Sublocotenentul E..., colindăm tufișurile pentru a-i găsi un adăpost din care să poată trage nestingherit, după care plec la Domnul Locotenent Colonel C..., căruia îi raportează rezultatul, accentuând că Sublocotenentul E... a tras foarte bine, lucru pe care îl comunic și Domnului Colonel D... Brigadierul, când ajung sus.

La P.C.-ul Regimentului Domnului Colonel D..., nu mai găsesc nici un Artilerist. Au împânzit cu toții livada de pe botul de deal, pentru a observa orice mișcare a inamicului și a trage la nevoie.

Până găsesc pe Domnul Colonel, colind toate observatoarele și marginea pădurii, unde se spune că ar fi instalat Cornel o centrală.

Il aflu la observatorul Diviziei a III-a, a cărei comandă a luat-o Domnul Căpitan C..., căci Domnul Maior A... e bolnav, ațipit, întins pe cojoc la soare.

Când se trezește - soarele se află drept chindie - plecăm spre P.C.-ul Brigadierului de Infanterie Domnul Colonel D...

Aici, pe o coastă laterală a botului de deal, la marginea livezii, strânși în jurul telefoanelor, întinși pe iarbă la soare, discutăm evenimentele zilei, întrebând din când în când observatoarele sau ridicându-ne noi în picioare să vedem cum înaintează acțiunea.

Când atacul nostru reușește să intre în Grosnova Legota și Thsov, pe acesta cucerindu-l mai bine de jumătate, inamicul amenințat să

piardă poziția, contraatacă viguros silind Infanteria amică să se retragă spre albia pârâului.

Pentru a urmări acțiunea, ne sculăm și noi în picioare și folosind binocurile, căutăm să identificăm direcția și tăria contraatacului.

Mișcarea noastră nervoasă, probabil că a fost observată de inamic.

Mai stăm liniștiți aici până se termină contraatacul inamic și în urma unei scurte trageri de Artilerie, Infanteria își reia înaintarea.

Când totul reintră în normal, ne reasezăm pe iarbă și continuăm discuția întreruptă de strigătul unui observator „Contra atac inamic la Tasov”.

Nu avem însă timp să reluăm firul de unde l'am întrerupt și o lovitură de Artilerie Grea - probabil de 150 mm - cade la 20-30 m, acoperindu-ne de fum, schije și pământ. Convinși că am fost descoperiți și că nu ne vor saluta numai cu o lovitură, sărim imediat în picioare cu toții și pornim a fugi printre copaci care încotro ne duc pașii.

Domnul Colonel se trage în lungul livezii, spre marginea pădurii. Unii sar în gropile observatorilor din apropiere.

Alții coboară spre firul văii. Eu, însoțit de Plutonierul Major P..., de la Batalionul 2, pornesc prin latul livezii spre drumul de care, camuflat de mărcini. Abia am avut timp să fac câțiva pași și sgomotul pornirii unei noi lovituri vine dinspre Blatnitze. Continuăm să fugim. Când ne dăm seama că va cădea undeva lângă noi, ne hotărâm să ne culcăm, dar lovitura e mai iute decât noi. Nici nu avem timp să schițăm gestul trântirii cu burta la pământ și lovitura poposește la câțiva metri de noi, însoțită de un șuierat înfiorător.

Pătrunde în pământ dar nu face explozie.

În fuga mea înspăimântată, mă uit să o văd unde s'a ascuns, poate de teama de a nu se lua după mine - ca balaurii sau smei poveștilor copilăriei. La cel mult trei metri de locul unde mă aflu, puțin lateral spre stânga, urma proiectilului intrat în pământ, rânjea diabolic fumegând încă. Am continuat fuga, fără Plotonierul Major, care nu știu unde a rămas și la câteva secunde aud iar o lovitură pornind. De cdata asta, mai precaut, mă culc în șanțul drumului și lovitura care explodează la cca 15 metri mă învâluie în fum și mă acoperă cu pământul.

Tot în preajma mea, fugit mai departe cade și a 4-a lovitură. Apoi inamicul își curmă tragerea.

Mă cuprinde groaza când mă gândesc la ce s'ar fi putut întâmpla dacă exploda a doua lovitură.

Readunați, de data asta într'un loc mai ferit, Domnul Colonel îmi spune că eu am fost urmărit de loviturile inamicului, deoarece m'am deplasat în sensul bății tragerii inamice, nu a direcției cum a făcut Domnia Sa și că m'a strigat să-mi spună acest lucru, dar eu nu i-am răspuns.

Oricare ar fi motivul, mulțumesc Celui de Sus că mi-a ajutat să scap teafăr.

Că de-ar fi făcut explozie...

Inima de tată

Astăzi e Fântul Gheorghe.

Patronul Domnului Colonel.

Și a lui tata.

Când mergem dimineața cu toții - Domnul Căpitan Doctor..., Domnul Căpitan M..., Locotenent C..., Aurică, Tonny, Cornel și cu mine - la Domnul Colonel să-i cântăm „mulți ani trăiască” și să-i urăm să ajungă General, cât mai curând, spre bucuria Domniei Sale și a nobilei Sale Doamne, eu mă gândesc la tata și la mama, care pe undeva prin Moldova, se roagă pentru mine.

Seara intru sărbătorirea Domnului Colonel îi oferim o masă deosebită de celelalte.

Noi, eșalonul luptător pregătim mâncărurile iar serviciile aduc prăjiturile foarte gustoase și cozonac.

Într'o atmosferă caldă camaraderie, cum numai viața de front știe să închege, petrecem deși ziua de mâine e încă un mare semn de întrebare - discutând, glumind, râzând, până după miezul nopții când ne risipim pe la cantonamentele noastre pentru a ne odihni pentru ziua ce urmează.

Ajuns acasă, găsesc scrisoarea de la tata, în care cu inima duioasă de părinte, mă întreabă dacă nu mă pot duce să petrec sărbătorile Sșintelor Paști cu ei, eu rătăcitul care nu mai țin minte de când n'am mai

fost cu ei la slujba Sfintei Învieri la biserica din satul nostru de pe malul Tecuciului.

De-ar ști sărmanul tata cât aş vrea şi au să fiu alături de ei, la aceste sărbători, să ascult damgătul de aramă curat al clopotului, să mă înfioare glasul de tenor al preotului, chemându-ne să luăm lumină, să mă mângâie împreunarea vocilor micuţilor copii de şcoală primară cu a tinerilor elevi de liceu, cântând: „Hristos a Înviat”, să mă încante licuricii de lumină care roesc pe uliţele satului, în zori ascunşi în găvanul pumnului, să nu se stingă până acasă...

Poate şi eu aş vrea ca de aceste sărbători, să nu-mi cânte în auz glasul de moarte inutilă a tunurilor şi piuitul ucigător al gloanţelor de armă. Dar nu se poate.

Eu sunt ofiţer şi Ţara are nevoie de noi, de tinereţea noastră.

Glasul ei care ne cheamă energic la datorie, acoperă şoapta duioasă a părinţilor. Şi mergem mereu înainte.

Dar în fundul sufletului, într'un ungher ascuns, chipul lui tata ş'al mamei, stau săpate adânc cu privirile lor calde şi ruga lor domoală.

Avansaţi Locotenenţi

Încă din prima zi a ocupării cotei 245, am aflat că promoţia noastră de Sublocotenenţi - a lui Cornel şi a mea - ar fi fost înaintată la gradul de Locotenent, pe ziua de 1 Aprilie.

Regimentul nostru n'a primit însă nici o comunicare.

Noi aşteptăm plini de nerăbdare.

Astăzi plecăm de dimineaţă spre Tasov. Din cauza ploii care a început să cadă din abundenţă în cursul nopţii şi care continuă să cadă şi acum, rece şi pătrunzătoare, nu putem ajunge în sat, deoarece roţile motocicletei se încarcă cu lut galben şi nu se mai pot învârti sub aripile protectoare.

Pătrunşi puţin de ploaia asta, care ne încurcă socotelile, ne oprim în dreptul observatorului Domnului Maior T.C.V..., unde găsim un micuţ adăpost.

Când se domoleşte ploaia şi simt că foamea începe a cere potolire, plec spre motocicletă, rămasă pe drumul de care, între vii. Până acolo fac un mic popas la Sublocotenentul E..., Comandantul Bateriei a

6-a, ascuns cu telefon și cu lunetă într'o gheretă de scânduri, între butucii unui petec de vie. La telefonul lui vorbesc cu Sublocotenentul B..., de la Brigadă, care mă anunță că Divizia a primit de la Armată un ordin cu numele celor înaintați în grad. Din Regimentul nostru e înaintat Căpitan... Locotenentul P..., iar noi cinci Sublocotenenți ai promoției 41-a suntem avansați locotenenți.

Întors la observatorul Domnului Maior T.C.V..., cer la telefon pe Domnul Căpitan P...

- Allo... Etiopia 2?

- ...

- Aici Sublocotenent Nicu.

- ...

- Vreau să vorbesc cu Domnul Căpitan.

- ...

- Bine aștept.

- ...

- Allo... Domnul Căpitan?

- ...

- Permiteți-mi să vă felicit și să vă urez tradiționalul „La mai mare”.

- ...

- Ați fost avansați căpitan.

- ...

- De la Brigadă. Am vorbit acum un sfert de oră la telefon cu Sublocotenentul B...

- ...

- Vă rog să mă credeți.

- ...

- Nu știu pe ce dată v'a făcut că n'am întrebat.

- ...

- N,aveți pentru ce. Am onoarea să vă salut.

- ...

- Am onoarea să vă salut.

- Ce e mă? mă întreabă Domnul Colonel imediat ce termin convorbirea cu Domnul Căpitan P...

- Sublocotenentul B..., mi-a spus că Armata le-a comunicat numele celor înaintați grad. Printre ei e și Domnul Căpitan P...

- Ia dă-mi și mie Divizia, pe Căpitanul C... de la Biroul 1.

- Imediat.

În câteva clipe obțin legătura cu Biroul 1, după care trec receptorul Domnului Colonel.

- Allo... C...tu ești?

- ...

- Noroc mă, Ce mai faci?

- ...

- Mult de lucru?

- ...

- Atunci să termin mai repede. Ați primit vreun ordin cu ofițerii avansați?

- ...

- Fii drăguț și citește-mi și mie.

- ...

- Cum zici?

- ...

- Locotenentul P..., Sublocotenentul Nicu, Sublocotenentul Cornel, Sublocotenentul P..., Sublocotenentul J..., Sublocotenentul S...

- ...

- Alții nu mai sunt?

- ...

- Grade mai mari, mă.

- ...

- Mulțumesc, la revedere.

După ce tremină convorbirea, se îndreaptă către Sublocotenentul P... și mine, care stăm alături în groapa ce ne servește drept observator și zâmbind gândurilor noastre.

- Felicitările mele băieți și „La mai mare”.

- Vă mulțumim Domnule Colonel, răspundem amândoi odată.

Apoi Domnia Sa vorbește pe rând cu Sublocotenentul S..., Cornel și Sublocotenentul J..., urând fiecăruia să ajungă pe cele mai înalte trepte ale ierarhiei militare.

Avansați locotenenți...

O tresă în plus.

Trec anii.

Ne depărtăm tot mai mult de copilărie.

Cel mai frumos grad - Locotenent - sosit plocon pe front într-o groapă de observator, vine cu bucuriile zilelor mari și tristețile zilelor viitoare.

Dacă am fi fost în Țară...

Dar la ce să ne mai închipuim ce ar fi fost...

Aici, de ziua avansării mele, văd înfiorătorul spectacol de pe cota 245, luată astăzi definitiv.

Văd ostași morți și de o parte și de alta ostași răniți, ostășice abia mai poartă sufletul în goana spre înainte.

În loc să fiu între ai mei - care m'ar sărbători - colind câmpurile de bătaie ale Cehoslovaciei.

Și în loc de adăugarea celei de a doua trese s'o fac cu muzică și bucurie, întors la Mal Vrbka unde s'a mutat astăzi P.C.-ul, ordonanța taе niște cutii de conserve goale, rămase de la inamic, le potrivește cu tresele metalice de odinioară și pe întuneric, în timp ce eu dorm somn greu într-o cameră friguroasă, le potrivește pe manta.

Cota 245

După ce au căzut definitiv satele Grosnova Legota și Tasov, Regimentul Domnului Colonel D..., a pornit atacul pentru cucerirea mamelonului cu ferma și via Radosov.

Pentru a pune deplină stăpânire pe conacul și grajdurile de pe vârful cotei, s'au dus lupte aprige cu pierderi destul de grele și pentru unii și pentru alții.

Inamicul - care probabil mai are încă nevoie de podurile de comunicație de pe Morava, ține cu orice sacrificiu să nu piardă ultimele puncte care îi oferă o poziție mai ușoară de apărare.

Pentru aceasta, atacurile năvalnice ale infanteriștilor noștri se succed cu contraatacuri inamice, după care câmpul abia înverzit rămâne presărat de morți.

Orice încercare se lovește de rezistența dâră a inamicului.

Zid de pieturi și foc.

Spre a pune capăt măcinării de oameni și enervări inutile, proiectăm pentru ziua de 16 Aprilie o acțiune de o mai mare amploare cu concursul Artileriei Grele.

Deși e primăvară, dimineța e destul de rece și cine s'a hazardat la observator fără șubă, tremură destul de bine.

Noi suntem instalați pe un bot de deal, între vii, având vederi minunate asupra teatrului de acțiune.

La ora fixată, Bateriile Artileriei Grele și Brandturile noastre prind a intona înmul morții cu fum, flacără și potop de proiectile, ce se sparg în sute de bucăți asupra fermei și viei, baza apărării inamice.

Loviturile ce cad în plin, rup bucăți din clădire, risipesc în aer coloane de praf roșu și fum negru, ară pământul...

Tot iadul s'a abătut asupra celor care încearcă să mențină cota folosind adăposturile fermei și viei.

În jurul cotei, prin culturi și livadă, precum și pe vârful cotei, moartea își întinde din ce în ce mai despotică stăpânirea.

Bateriile de tunuri de câmp, frații mai mici ai celorlalți, cântă cu voce de sopran pițigăiat aceiaș funestă melodie, pentru cuiburile de arme automate, descoperite prin culturi sau livadă. Cadența lor îndrăcită suplinește calibrul care e de jucărie de copii.

După ce executăm o serie de trageri de pregătire, de concentrări masive pe diferite obiective descoperite, protecții, baraje rulante pe porțiuni reduse dar pline de armament automat, la adăpostul cărora Infanteria pornește la atac, reușim către seară să punem stăpânire pe cotă în urma unei aprigi lupte la grămadă printre pomii livezii și butucii viei.

Inamicul a fost mai dârz ca niciodată dar impetuozitatea atacatorilor l-au silit să predea cota presărată de cadavre.

Cu această ocazie se iau 40 prizonieri.

Odată cu întunericul pornim și noi către sat, după o zi care s'a dovedit a fi grea și obositoare, spre a da ordinele de schimbare de poziție, impuse de noua situație.

Urcând panta spre cota 439 pentru a merge la Stefanovka unde avem P.C.-ul, întunericul înapoi între poziții e brăzdat de șuveici de foc ce zboară prin aer cu iuțeala de proiectil A.A.

Când ajungem în dreptul Bateriei Căpitanului P..., pornesc și ei a trage salve una după alta, la comanda Locotenentului P...

Ajunși la Stefanovka, aflăm că inamicul a contraatacat și cota a fost pierdută.

În cursul nopții se reia acțiunea din partea Infanteriei noastre și reușesc să o recâștige.

Dar un nou contraatac îi asvârle înapoi spre Tasov.

Dimineața zilei următoare găsește inamicul stăpân pe fermă și pe vie.

Noi pornim cu motocicleta în jur de ora 8 la Tasov, unde și-au mutat Divizioanele, P.C.-ul și observatoarele.

Domnul General Comandant al Diviziei, sosește ceva mai târziu.

În urma unei discuții între Domnia Sa și Domnul Colonel, eu plec la încrucișarea de drumuri Mijava - Vrbovce cu Vrbovce - Tasov, pentru a ridica de la depozitul Diviziei muniție și pentru a clarifica situația primirilor și consumului Regimentului.

Cu toate încercările făcute astăzi, inamicul care a primit întăriri, nu vrea să cedeze cu nici un preț cota.

Abia a doua zi la 18 Aprilie, după noi încercări și sacrificii de viați omenești, cota 245 cade definitiv.

Operațiunile din această zi au fost îngreunate de vremea ploioasă și noroiul mare care l-a format pe drumuri și prin arături.

După ce cade cota, mergem și noi să vedem cum de au putut să reziste atâta timp pe ea și să instalăm noi observatoare pentru a putea determina noua linie a inamicului pentru eventualitatea tragerii de oprire în timpul nopții sau schimbarea planurilor de foc pentru operațiunile următoare.

Mergem cu motocicleta până la ieșirea de Nord a satului Tasov. Aici vorbim puțin cu Domnul Căpitan D..., de la Divizie, care e aici cu niște ofițeri de legătură sovietică apoi plecăm mai departe. Drumul de care ce ne duce spre cotă este plin de noroiu, frământat de copitele cailor și roți de căruțe, tunuri de Infanterie, brandturi ce au urcat spre vie. Undeva spre dreapta, Domnul Colonel L..., cu ține calul, se întorc la pas spre sat.

Începând de la poalele cotei și până spre vârf, terenul de o parte și de alta a drumului în culturi, prin livadă sau vie, e plin de explozii de

proiectile sau gropi de apărare și armament automat. Peste tot cadavrele cailor căzuți luptând cu încăpățănare, ne privesc palide din lacuri de sânge.

Ici se află unul lovit în cap, dincolo altul fără membre...

Într'o groapă sunt doi sau trei acoperiți aproape în întregime cu pământ. Un bătrânel zdrobit lângă un butuc de vie... Proiectilul explodat lângă el l-a transformat într'o masă diformă de carne.

Toți cei rămași pe câmp sunt ciopârțiți, sfărtecați, șlaizi cu ochii plini de groază.

În jurul lor materiale de tot felul, puști, pistoale automate, cartușe, încărcătoare, căști, saci de merinde, măști, gamele stau risipite în dezordine.

Spre spatele cotei duc groase dâre de sânge închegat.

Câmpul de bătae, la scurt interval după terminarea luptei, e înfiorător.

Contra-atac cu tunuri de asalt

Cu trese lucitoare de conserve pe umăr, plec cu Domnul Colonel, cu motocicletă, la Tasov - P.C.-ul nostru rămâne tot în Mal Vrbka, dar pentru nevoile operative căutăm Domnului Colonel și în Tasov o casă, în care să instalăm imediat telefon.

După ce totul este gata, plecăm la observator. Pe cota 245, într'un beciu plin de cartofi, găsim pe Domnul Colonel M..., Comandantul Regimentului de Infanterie din sector, înconjurat de toți ofițerii de la observatoarele ai celor două Divizioane care-l sprijină.

Aflăm pe Domnul Maior T.C.V..., stând pe un fotoliu adus din fermă, resturile unor vremuri frumoase, ne luate de inamic și ne distruse de bombardament, pe Domnul Căpitan C..., întins pe niște pae, alături de Locotenentul F..., și Locotenentul M..., pe trepte lângă telefon stau Sublocotenentul P..., E... și J..., Domnul Căpitan F..., se învârtesc în jurul Domnului Maior și din când în când iese pe afară să cerceteze prin binoclu zarea sinelie de dimineață de primăvară. De jur împrejurul beciului, în gropi lucrate în timpul nopții, personalul de serviciu al observatoarelor pândesc prin ochii de sticlă ai lunetelor orice mișcare a inamicului. Aici e Sublocotenentul G..., alături de Sergentul T.R.B... cu

Sergentul B... și după ei Sergentul C... cu Sergentul I..., de la Comanda Regimentului. Ceva mai încolo e Plutonierul Adjutant T.R.M... și lângă el Sergentul Major P... Toți stau pitiți în adăposturi cu atenția încordată, scrutând crestele pentru a descoperi obiective importante inamice spre a le binecuvânta cu foc, fum și schije în pregătirea de Artilerie, ce va preceda atacul care se pregătește.

După sosirea noastră, ținând cont de ordinul de operație al Diviziei, se perfectează acțiunea ce urmează a se desfășura. Domnul Colonel fixează planul de foc, repartizând obiectivele de bătut de comun acord cu Domnul Colonel Comandant al Regimentului de Infanterie un vechiu luptător, stabilind consumul, mecanismul, durata... Apoi Comandanții de Divizioane trec la pregătirea declanșării focului la comandă, însoțiți de Comandanții de Baterii, credincioșii lor colaboratori.

Noi rămânem să spionăm inamicul, așteptând ora fixată pentru nuntă.

Clocotește valea și suspină vântul de sgomotul exploziilor când prinde a râde glasul de oțel a tunurilor noastre.

Apoi, rândurile rari ale Infanteriei încep să salte om cu om pe direcția cotelor 217, 221...

- Trageți pe ultimele vagoane din gară, Domnule Colonel, spune cu glas implorător Domnul Comandant al Regimentului de Infanterie. Acolo e o armă automată care-mi ține flancul drept cu capul la pământ.

- Maiorul T.C.V.... executați patru salve cu o Baterie, ordonă Domnia Sa răspunzând la cererea Infanteriei.

- Căpitan E..., executarea, spune Domnul Maior T.C.V....

- Dă-mi bateria, cere Domnul Căpitan F..., telefonistului.

Un apel nervos sacadat.

- Allo... Etiopia 4?

- ...

- Pofțiți Domnule Căpitan, îi întinde reecptorul.

- Sublocotenentul N...? Întreabă Domnia Sa.

- ...

- Executați patru salve pe obiectivul „vagoane”.

Și nici n'avem timp să ieșim curioși ca niște fete mari - la lunete, să vedem cum cad loviturile, căci salvele pornesc în cadență de vijelie.

Sublocotenentul N..., care avea deja calculate elementele pentru acest obiectiv, s'a uitat doar într'un carnet ș'a cetit comanda. Până să se piardă ecoul ultimului cuvânt smuls de vânt, Comandanții de tunuri sergenți bătrâni cu experiență, au și anunțat „gata”.

Într'o clipă ultimele vagoane din gară sunt înconjurate de explozii, fum și schije. Glasul de foc al armei automate încetează și aripa dreaptă a atacatorilor prinde să salte, om cu om spre inamic.

Sprijiniți de focul Bateriilor noastre, ori de câte ori are nevoie, Infanteria noastră reușește să se urce pe cota 217 și să treacă mai departe spre 221.

Bucurași că acțiunea se desfășoară așa cum s,a proiectat, stăm cu toții la lunetă, pentru a surprinde orice obiectiv inamic și a-l boteza urgent cu foc și cu apă.

Când ultimul om dispare după creasta cotei, în vale, începe să se audă adus de vânt, fioros clănțanit de arme automate și îndârjite trageri de brandt.

Nedumeriți asupra celor ce se întâmplă, ne uităm cu toții atenți spre cotă ca și când în trigonometrul de pe vârful ei ar sta rezolvarea enigmei.

Într'adevăr, la scurt interval după ce au prins a răpăi văile, apar pe vârful ei ostașii noștrii, cam cu un sfert de oră mai înainte dispăruse după coama-i într'un tufăriș înverzit.

Nu ne vine să credem.

Ostașii noștrii se retrag grăbiți către baza de plecare la atac.

Abia prind a coborî ei creasta și din spate apar, unul câte unul cu pistoale automate în mâini, infanteriști inamic.

Contraatac la 217.

Telefoanele încep a suna.

Se strigă ordine...

Se cer informații...

Se dau sfaturi...

Dar ostașii noștrii coboară tot mai mult către baza de plecare, fără a se mai uita înapoi.

Contraatacul Infanteriei inamice se oprește pe creastă

Din dreapta, probabil dinspre satul Blatinitze, apar pe o văioagă trei tunuri de asalt. În câmpul binocului apar distincte albe. Se opresc la

marginea tufărișului și încep să tragă. (Ulterior după ce se restabilește situația și se lămurește lucrurile, aflăm că inamicul a contraatacat viguros în urma unei scurte pregătiri de brandturi și armament automat, sprijiniți de la început de focul neașteptat a celor trei tunuri de asalt). Așa cum stau oprite la marginea tufărișului, trei mogâldețe albe, care scuipă foc și fum, impresionează puternic pe cei care le văd pentru prima oară. Dar noi le știm de mult puterea și le cunoaștem efectul moral asupra trupei. Avem noi pentru ele ascuns între ruinele fermei un tun A.C. pe care-l aducem cu servanții într-un tufăriș și-l punem la dispoziție de tragere. Împing cu Domnul Căpitan C..., Comandantul Batalionului, cot la cot cu ostașii. Facem puțin loc prin tufărișul liliacului, în dreptul aparatelor de ochire pentru a vedea obiectivul. Cu toate indicațiile noastre însă ochitorul tunului nu vede cele trei movile albe, care continuă să scuipe foc și fum. Abia după ce le prinde în câmpul aparatelor de ochire, se dumiresc și ei. Prim lovitură pornește cu sgomot caracteristic și şuieră înfiorător prin aer. Sulful gazelor este atât de puternic încât în jurul tunului urcă vârtej. O bucată de piatră smulsă de undeva din apropiere, mă lovește peste dosul mâinii stângi rupând o bucată respectabilă de piele și puțină carne.

După prima lovitură care cade scurt, se face o modificare de înălțător și pornește o a doua.

La a treia lovitură, ajungem la limita bătaii și tot scurtă e.

Dându-ne seama că nu putem trage de ruptură întrebuință explozive. Dar inamicul văzând că e țintit și prinzând din aer şuieratul înfiorător de A.C., se retrage încetitor spre creastă, lăsând în urmă doar fum și praful ridicat de șenile la întoarcere.

Până la căderea serii se restabilește pe deplin situația, pentru lauda Domnului Colonel M..., ȘI A Regimentului Domniei Sale care a fost totdeauna vijelios în atac și dârz în apărare.

O zi ca toate celelalte

În cursul nopții, inamicul a contraatacat iarăși, pierzându-se din nou cota 217.

(Se vede că ordinele pe care le au, nu admit pierderea ei).

Desigur că n-au terminat evacuarea prin nodurile de comunicație Vesely și Ughersky Ostrov.

În gările acestor două orașe se văd mereu trenuri ce vin și pleacă, trenuri cu locomotiva sub presiune.

Urcăm și noi Domnul Colonel și cu mine, ca în atâtea rânduri, la observator. E tot pe cota 245.

Abia ajunși, Domnul Maior T.C.V...., ne anunță că inamicul a arborat drapel pe cele trei cote, situate în față în dreapta și în stânga noastră.

Într'adevăr, pe trigonometrul de pe 217, 328 și o altă cotă mult mai în dreapta noastră, fâlfăie drapelul inamic.

Nouă ne e ciudă că nu putem să-i răspundem, arborând și noi pe cota noastră culorile drapelului nostru scump și drag. Dar până la urmă ne dăm seama că unul din cele trei drapele, cel mai din dreapta, în loc de svastica pe fond roșu, are trei culori, ce abia se disting.

Tot Vânătorii ardeleni care au suferit fiind bătuți de Dumnezeu și părăsiți de oameni.

Drapelul arborat de ei pe vârful unei cote ne bucură pe toți și face să ne treacă supărarea.

Și astăzi ca și ieri și ca și mâine, deși e mare sărbătoare națională pentru inamic, noi atacăm de dimineață.

Ne-am obișnuit atât de mult cu aceste operațiuni încât au devenit acte reflexe azi.

Către prânz, Infanteria noastră atrage gara Platf, inamicul contraatacă cu un tun de asalt și un număr respectabil de infanteriști. Spre siguranță și-au zis probabil ei - tunul de asalt se ascunde în disul unei gherete de zid ce se află în apropierea gării.

Ostașii s-au strecurat pe marginea unui drum și pe o văioagă.

O lovitură de tun A.C. trasă din dărâmăturile fermei care trece prin gheretă face explozie în spate ridicând o coloană mare de fum negru.

Apoi printre răzoare, pe văioage, prin șanțul șoselei dispar și infanteriștii veniți la contraatac.

O zi ca toate celelalte.

Și totuși unică în viața unui om.

Natura surâde din podoaba-i de un verde închis.

Soarele strălucește mulțumit de primăvara din natură, pe înaltu-i firmament.

Doar măcelul crunt dintre locuitorii pământului îi întunecă bucuria vieții de astru veșnic luminos.

Dinspre Morava, pe văi adie o boare răcoroasă.

E atâta prospețime în natură și în aer atâta soare și desfăț încât tinerețea în noi cu glas de sânge'ncorsetat.

De n'ar fi războiul acesta fără de sfârșit, noi ne-am plimba nepăsarea prin parcuri înverzite pe alei surâzătoare la brațul unei făpturi de vis și de poezie.

Aici avem în permanent în fața ochilor viziunea morții, din plumb de inamic și în spate glasul din telefon al șefilor.

Ș'atunci?

Noi ce să facem!

Ducem viață de cârtiță scurmând pământul cu lopata, cu mâinile, cu baioneta, ca să ne ferim de glonț și să ne ascundem de glasul Șefilor.

Iar când porunca sună „înainte” ne avântăm, orbește, încredințându-ne viața soartei, hazardului capricios.

Dar când ne sună în auz chemarea Țării, uităm și plumbii inamici și glasul din telefon al șefilor și îmbătați de chemarea ei ne oferim viața pentru a o salva.

Contraatac pe cota 328

Dispozitivul de acțiune al Diviziei are o formă tare curioasă. Înșirat într-un semicerc, orientat în spre Nord-Vest, are Regimentul Domnului Colonel V..., instalat pe cota 303, defensiv în fața cotei 328, Regimentul Domnului Colonel V..., la poalele cotei 245 cu misiunea de a împiedica orice încercare de contraatac inamic, dinspre Blatinitze, doar Regimentul Domnului Colonel M..., atacă pe direcția cotelor 217-221-Nord. Aripă dreaptă se sprijină pe un rambleu de cale ferată, unde și-a dat mâna cu Vânătorii de Munte, cărora inamicul nu le permite să facă nici o mișcare.

Acest fapt ne ține și pe noi în defensivă cu dreapta dispozitivului.

Aripa stângă refuzată spre Morava, luptă în legătură cu altă Divizie de Vânători de Munte, care au atins râul ș'acum se apropie de cele două centre feroviare.

Pentru a clătina apărarea în fața Vânătorilor de Munte din dreapta, Regimentul Domnului Colonel V..., primește ordin să atace și să cucerească cota 328.

Când ajungem noi la observator, prima linie de atacatori începe să urce panta, plină de pomi a cotei. Focul inamic și terenul potrivit opun atacatorilor noștri obstacole destul de grele. Dar încăpățânarea ofițerilor și ostașilor Regimentului de brăileni, găsește rezolvarea tuturor.

Cam încet, dar acțiunea merge.

De fapt, operațiunile duse pentru cucerirea celor două centre feroviare au avut un caracter violent, dar au dat presiuni de melc, datorită dârzeniei inamicului în apărare și vigoarei contraatacurilor care se succedau fulgerător atacului nostru când pierdeau pretimpuriu un punct important.

Și acum atacatorii noștri abia ajung pe vârful cotei, sprijiniți de focul a șapte baterii, când inamicul contraatacă vijelios, reușind să silească Infanteria noastră să se retragă cu toate tragerile de oprire, executate fără grija economiei de muniții, care ne era mereu impusă.

Până în seara, abia se restabilește situația din dimineața zilei, pentru ca a doua zi atacul să pornească iar, având ca obiectiv tot cota 328.

De sus cade o ploaie repede, furioasă și pătrunzătoare. Tot cerul e acoperit de nouri grei, purtați de vânt, la voia întâmplării. În scurt timp pământul se îmbibă de apă și prin culturi se transformă în noroiu. Acest fapt îngreunează mult misiunea ostașilor. Ajunși sub vârful cotei, printre pomi și tufărișuri, de unde nu se poate vedea ce face inamicul, sus pe creastă se pregătesc pentru asalt. Dar cei din fața lor gata de acțiune, pornesc la contraatac.

Nu-i despart decât câteva sute de metri, pe unii de alții.

Ce se va întâmpla, Doamne?

De pe cota noastră se vede clar intenția inamicului de contraatac și momentul declanșării lui.

Când lanțul de infanteriști ajunge pe vârful cotei, atunci deplasăm un baraj de oprire, cum n'am mai văzut din vremuri când nu ni se impunea economie de muniții.

Brandturile grohăe înfiorător.

Tunurile cu sunetul lor subțire pițigător, ne usucă nervii.

Iar sus pe cotă, exploziile lor se împletesc, se împreună, se amestecă, dând un diabolic concert.

Ploaia de foc, fum și schije cade drept pe țuguiul cotei, acolo unde ajunsese linia contraatacului.

E o concentrare de zile meri.

Inamicul surprins, îngrozit, înebunit, încearcă să scape cu fuga.

Dar ploaia de foc, fum și schije, cade pretutindeni aținându-ne toate căile.

Doar ici și colo mai mult pe brânci au putut scăpa câte unul.

În ziua aceea, pe cota 328-ne spune un prizonier mai târziu - au pierdut 12 oameni.

Ploaia de prizonieri

Pentru astăzi, Corpul de Armată a proiectat să atace concomitent cu două Divizii, a noastră și Vânătorii din stânga, pentru a reuși să cucerească în cele din urmă orașul Ugersky Ostrov.

Datorită situației dificile pe care o avem, Divizia noastră nu poate ataca decât cu un Regiment, adică cu două Batalioane.

Aseară ne-a sosit din Țară un Batalion de Marș, care în cursul nopții a ocupat poziție, urmând să acționeze azi.

Sunt oameni noi, neobosiți de eforturi, ne înspăimântați de tunurile de asalt inamice, care nu cunosc încăpățânata dârzenie inutilă a potrivnicilor. Cu ei sperăm că vom realiza mai ușor ceea ce ne-au ordonat cei mari, atingând în timp obiectivul zilei. Ceialalți au văzut atâtea grozăvii, au întâmpinat atâtea piedici, au făcut atâtea eforturi încât sufletul i s'a înăsprit și trupul poartă urmele uzurei pretimpurii.

Acțiunea se declanșează la orele 9.

Batalionul, proaspăt intrat pe poziție, debușează la atac, la primul semnal. Ostașii merg în picioare.

Divizia din stânga noastră, care deasemeni a primit noi elemente, atacă cu toate Regimentele și unple câmpul. Se antrenează unii pe lații.

Direcția de atac este cota 221, cu misiunea de a atinge pârâul Okluky și a învălui satul Blatnitze, dacă nu le va părăsi inamicul amenințat astfel să cadă în capcană.

Noi urmărim atenți acțiunea de la observator și intervenim cu focul Bateriilor noastre ori de câte ori Infanteria are nevoie, neputând rezolva un incident numai cu mijloacele proprii. Ne crește inima când vedem că atacul progresează frumos și că obstacolele întâmpinate ne le tae avântul. Sunt majoritatea oameni proaspeți, odihniți...

De la un timp prind a porni de prin văioage, gropi, tufișuri, grupuri mai mari sau mai mici spre cota cu observatoare. Vin și dintre Blatnitze și gară... Calcă grăbiți împiedecându-se în poalele mantăilor lungi până în pământ.

La început ne temem.

Nu știm ce să credem.

De departe nu se disting bine uniformele celor ce se apropie de cotă.

Să fie prizonieri?

Sau?

Când ajung mai aproape recunoaștem la echipament, culoarea gris-bleu a inamicului. Cu cât se apropie mai mult, ne dăm seama tot mai bine că grupurile sunt de ostași inamici, conduși de la spate de către un ostaș român. Și dinspre poziție pornesc mereu alții și alții, grupuri mai mici sau mai mari... Unul, doi, trei, cinci, douăzeci..., cinzeci, șasezeci, optzeci.....

Trec pe lângă noi în curtea fermei, unde sunt percheziționați și apoi cercetați de Sublocotenentul C..., de la Regimentul de Infanterie, după care pleacă cu toții sub escortă la Divizie. Cea mai mare parte dintre ei sunt bătrâni gârbovi cu părul gris. Restul e format din copilandrii cărora nici mustața nu le-a mijit, abia săltați peste pubertate. Bărbați în puterea vârstei apar rar, ici și colo câte unul din cei care au fost reformati cândva sau ascunși prin cine știe ce birou. Merg trudiți, obosiți, nebărbieriți... Unii dintre ei au gamele prinse la brâu și câte o coaje de pâine în sacul de merinde. Majoritatea au însă numai sufletul...

Cei mai mulți sunt triști, amârâți, abătuți.... Unii mai vorbăreți, glumesc, spunând că sunt mulțumiți că pentru ei s'a terminat de acuma cu războiul. Poate nici pentru noi nu ar ține mult dacă ar fi să credem cele ce spun ei despre situația internă.

Tot acest puhoiu de prizonieri e luat de Regimentul Domnului Colonel M..., care a atacat.

Văzând pe camarazii lor de pe cota 221 retrăgându-se între panică și în cei din spatele gării din fața Regimentului Domnului Colonel D....

Și când cota cade, se scoală din adăposturi, stau câtva timp nedumiriți - să vie cu mâinile în surspre noi sau să se retragă spre Blatnitze - apoi pornesc agale discutând probabil prin șanțul șoselei, spre sat.

Până să ajungă la cotul șoselei, lângă pod se scoală și Regimentul Domnului Colonel D..., și pornește și el la Blatnitze. Inamicul s'a oprit puțin lângă pod, apoi au pornit mai departe. După ei ajung la pod și ostașii Colonelului D... Cu câteva minute dacă porneau mai de vreme, tăiau calea de retragere a inamicului și le cădea în capcană un lot de 50-60 prizonieri.

Nici acum când poposesc lângă pod nu e timpul pierdut. Întregul grup s'a oprit înșirat pe marginea șoselei, la 100 metri de pod și privesc nedumiriți în toate părțile. Câțiva ostași din Regimentul Domnului Colonel D..., le fac semne disperate cu mâinile să vie să se predea. Grupul stă pe marginea drumului ne știind ce să facă. Dintre ei se desprind doi și pornesc hotărâți spre pod unde asvârlă armele, apoi pornesc spre cota cu observatoarele după ceialalți veniți din sectorul vecin cu al lor. Restul mai stă câteva clipe pe gânduri apoi pornește a se strecura printre pomi și prin văioage spre sat. Ce socoteală și-or fi făcut, știu doar ei. Până acum nu s'a tras asupra lor nici un foc de armă. Sperăm că se vor preda singuri. Acum când s'au decis să încerce a scăpa astăzi de ceeace mâine inevitabil s,ar produce prin a răpăi pistoale automate și mitralierele infanteriei,acompaniate de glasul gros al tunurilor noastre - Până dispar în sat - și nici atunci nu-i lăsăm în pace - facem adevărată vânătoare de inamici.

Tocmai când ne credeam mai stăpâni pe situația cu obiectivul zilei atins și pornim a da ordin Divizioanelor să-și trimită observatori pe 221, inamicul contraatacă cu Infanterie, două tunuri de asalt. De data

asta, toate eforturile lor sunt inutile. Infanteria proprie se retrage în dosul primei cote de teren a cotei 221, de unde nu mai dau un pas înapoi primind înverșunați cu gloanțe pe cei mai dârji dintre inamici. Apoi la scurt interval pornesc iar la atac, recucerind obiectivul zilei.

Deși până în seară mai încearcă să ne intimideze cu tunurile lor de asalt, nu mai reușesc să facă nimic, cota rămânând pe deplin în mâinile noastre.

Către prânz, când noi suntem ocupați cu progresiunea către valea pâraului Okluky în sectorul Diviziei din stânga, se aud câteva explozii puternice. Când ne uităm într-acolo zărim trei coloane mari de fum, amestecate în bază cu limbi de foc.

Inamicul distruge instalațiile de interes militar.

Desigur se retrage.

Până la căderea serii, reușesc și vecinii noștri să cucerească orașelul Vesely și satul Milokosy, ajungând la marginile lui Ogthersky Ostrog.

Blatnitze în flăcări

Cu toate că orașul Vesely a căzut și apărarea lui Ogthersky Ostrog a fost mult zdruncinată, prin acest fapt și mai ales prin ocuparea cotei 221 și atingerea văii pâraului Okluky, totuși inamicul se încapățânează să lupte pentru fiecare metru de teren.

În sectorul nostru, inamicul menține cu toate sacrificiile făcute și perspectiva unei înconjurări a satului Blatnitze cu prelungirea cotei 328, din spatele său.

Pentru a sprijini în condițiuni mai eficace Infanteria, sună ordinul în realitate pentru a băga cât mai mulți artileriști în linia Infanteriei, tunurile A.A. ale Divizioanelor sunt amplasate în jurul gării.

Dar cu toate acestea, acțiunea în această direcție nu progresează.

Spre Nord cade Ogthersky Ostrog și se atinge Morava.

Aici cu toate încercările, inamicul nu vrea să cedeze satul.

Tragerile noastre de Artilerie i-au ruinat marginile, dar în zadar.

Apărătorii se mută din case în adăposturi și din adăposturi în case și nu dau nici un pas înapoi.

E o frumoasă zi, adevărată primăvară.

Tot câmpul e verde.

Soarele învâlue natura în razele sale calde, bogate și lucitoare.

E o plăcere să stai la observator, în groapa adăpost, să te întinzi la soare.

Nu adie nici o boare de vânt.

E o liniște de pustă în natură, deși câmpia pare a fi doar de-a dreapta și de-a stânga Moravei.

De n'ar fi rezistența dârză a inamicului din față!

Către seară, plictisiți de încercările zadarnice, în ziua asta care nu ne-a oferit nimic nou, Domnul Colonel dă ordin să tragă o salvă de A.A. asupra satului. Și dăra de proiectile luminoase dansează prin aer, spărgându-se în mici schije pe deasupra caselor.

În urma primei salve, se ridică din centrul satului o coloană groasă de fum negru către cer. Uitându-ne atenți cu binoclu, distingem depozitul de furaje arzând.

După o nouă salvă, țâșnește altă coloană de fum în altă parte. Așa se întâmplă și cu a treia și a patra și a cincea. La căderea serii, cinci incendii ridică negre coloane de fum deasupra satului. Pe ulițele lui prind a circula ostași. Un motociclist zboară săgeată spre Nord. Dar noi un mai putem afla rezultatul, căci noaptea ne gonește spre casă și mâine vom pleca spre alte zări.

Mi-a murit un camarad

La atacul satului Grosnova Lgta (Moravia), în ziua de 16 Aprilie 1945, Locotenent Popa N. Ion a murit în fruntea Companiei sale, lovit de o schijă nemiloasă în piept, care i l-a perforat.

Mi-a murit un camarad...

Mi-a murit un prieten...

Îngenunchiat în fața mormântului său, împietrit de durere, m'am legat să-i trâmbițez faptele și să-i sap în slovă nemuritoare eroismul.

Ne-am întâlnit ultima dată în ziua de 13 Aprilie, pe granița dintre Slovacia și Protectoratul Boemei și Moravei.

Eu fusesem trimis prin satul Jalustina, spre Nord, să recunosc noi amplasamente de Baterii, pentru o eventuală schimbare de poziție.

Abia intrasem în frumoasa pădure de brazi, când din mijloc de ceață apare Locotenentul Popa, însoțit de Compania sa. Folosind busola, înainta de la cota 618 spre cota 426, purtându-și ostașii cu grijă părintească, prin capcanele pădurii. Am stat câteva minute de vorbă, ne-am orientat, apoi ne-am despărțit. El a pornit mai departe prin pădure spre cota 426, iar eu spre cota 581, la Nord de care trebuia să aleg pozițiile Divizioanelor. Ne-am reîntâlnit în aceeași zi, către orele 15, tot pe graniță, la Nord de satul Stefanovka, în pădurea cu punctul trigonometric 581.

Fusese trimis cu Compania sa, să ocupe această cotă, spre a face siguranța flancului drept a Regimentului său de Dorobanți, până ce Regimentul de Infanterie va urca pe cotă.

De data asta am stat mai mult de vorbă împreună.

Ne-am amintit de viața de liceu, cu năzbâtiile adolescenței...

Ne-am amintit de profesori...

Ne-am amintit de camarazi, vărsând o lacrimă pentru cei care s'au jertfit pentru patrie...

La urmă mi-a spus că abia așteaptă să se sfârșească războiul, ca să se întoarcă la ai săi în Muscel, și că se roagă Celui de Sus să scape sănătos și să nu i se întâmple ceva tocmai acum la sfârșit.

Ne-am despărțit cu o pretenească urare și o caldă strângere de mână.

La câteva zile după asalt, am aflat că a murit la atacul satului Grosnova Legota.

Locotenentul Popa, bravul copil al Muscelului, a luat parte cu Regimentul Dorobanți la toate luptele de la intrarea în acțiune în toiu iernii 1945 și până a căzut eroic la datorie.

Ca subaltern la Compania sa ia parte la atacul cotei 426, pe care o ocupă cu plutonul său.

A fost o cotă mult disputată. De mai multe ori Dorobanții noștri au isgonit inamicul de pe ea, dar contra-atacați sub puternic foc de artilerie și brandturi de un inamic care dorea cu orice preț să stăpânească cota, au fost siliți să o părăsească. Până la urmă Locotenentul Popa cu plutonul său care sângerase destul, ocupă definitiv cota.

Era o iarnă nemiloasă...

Zăpada până la brâu...

Vântul sufla puternic...

Noaptea erau întunecoase și foarte friguroase.

Bieții ostași obosiți de grele lupte din timpul zilei, uzi până la piele, cum se lăsa noaptea își făceau un mic adăpost în zăpadă și se culcau pentru ca a doua zi să pornească mai departe lupta contra unui inamic hotărât să dispute fiecare metru de teren.

A fost o iarnă grea...

A fost o iarnă aspră...

Bravii noștri Dorobanți au învins, însă toate greutatea pășind din victorie în victorie pe pământul bogat udat cu sânge românesc al Cehoslovaciei prieten.

Luând comanda Companiei a 2-a, Locotenentul Popa ia parte la grelele lupte de la cota 693.

Aceiaș iarnă nemiloasă...

Acelaș inamic dârș...

Asaltând vijelios cota, în fruntea Companiei sale, cade rănit și totodată congelat la ambele picioare.

Reîntorcându-se vindecăt, ia comanda Companiei a 7-a pe data de 20 Martie 1945, cu care ia parte la trecerea Gronului, sub un puternic bombardament de brandturi și artilerie inamic trecând primul din Batalionul său.

Locotenentul Popa era un neînfricat al morții...

Între Gron și Nitra, Locotenentul Popa înscrie pagini de eroism cu Compania sa de tulceni, în cartea de aur al Regimentului Dorobanți.

Înaintând spre Morava, după cucerirea satului Klavce, Locotenentul Popa primește ordin să atace înălțimea cu cota 618 pe care inamicul o ținea dârș, deoarece pierderea ei i-ar fi silit să cedeze satele: Stefanovka, Kopanitza, Kopaniky, Zeleniky.

Cu tot barajul puternic executat de inamic și rezistența dârșă opusă de infanterie, el reușește după o luptă aprigă să intre la dispozitivul inamic să-i provoace pierderi simțitoare și să-l silească să se retragă.

Cucerirea cotei 618, întoarce apărarea inamică sprijinită de un grup de sate și trecători, silindu-l să le cedeze.

La atacul satului Groznova Legota de pe minunata vale a Moravei, Compania Locotenentului Popa este iarăș în prima linie. Aici s'au dus lupte aprige. Inamicul voia să țină cu orice preț importantul nod de comunicații, orașul Ughesrky Ostrog, de pe malul Morava. Pentru asta linia satelor: Grosnova Legota - Tasov - Louka, prezenta o bună poziție de apărare.

Dar atacul năvalnic al Regimentului Dorobanți silește pe inamic să cedeze jumătate din Sud-Vest a satului Grosnova Legota. Pentru cucerirea restului se duc lupte din ce în ce mai grele. Inamicul rezistă dârz - Dorobanții noștri asaltează cu avânt.

Se luptă aprig pentru fiecare casă.

Atacurile și contraatacurile se succed cu repeziciune uimitoare.

Brandturile și artileria noastră și al lor trag toată ziua.

În timpul unui vijelois atac, când artileria și brandturile inamice cântau hidosul dans al morții, în fața atacatorilor noștri, o schijă de brandt lovește pe Locotenentul Popa în piept perforându-i-l.

Moartea i-a fost fulgerătoare.

Comandantul Companiei a 7-a Dorobanți, a murit la datorie.

Camaradul și prietenul meu Locotenentul Popa a murit ca un erou, luptând pentru Patrie pe pământul depărtat al Cehoslovaciei prietene. Numele lui va fi exemplu generațiilor viitoare.

Pentru noi, cei care l-am cunoscut și iubit, pierderea bunului camarad și prieten (Lordul John, cum îi spuneam în liceu) este dureroasă.

Bunătatea și cumințenia lui erau pururea pildă.

Acum prietenul Popa doarme somnul de veci în curtea Bisericii din Grosnova Legota.

Aflasem de câteva zile, cu durere de moartea sa.

În ziua de 25 Aprilie într-o d.m. mai puțin ocupată m'am dus în satul Grosnova Legota să-i caut mormântul...

L-am găsit în curtea Bisericii, primul în dreapta intrării.

Țărâna care acoperea rămășițele lui pământești era încă proaspătă.

Am îngenunchiat în fața lui, eu camaradul și prietenul său, care l-am apreciat și iubit încă din primii ani ai liceului și am promis că voiu trâmbița faptele lui de vitejie și moartea sa eroică.

Câțiva copaci din curtea Bisericii îi apără somnul de arșița soarelui. În foșnetul lor, parcă și ei plâneau pe cel înmormântat la picioarele lor.

O cruce de brad albă înfiptă la cap, poartă mărturie vremurilor și tuturor acelor care își vor purta pașii pe aceste meleaguri, că aici își doarme somnul de veci:

EROUL LOCOTENENTUL POPA N. IOAN
Regimentul 33 Dorobanți
18.IV. 1945

Din nou hoinari

În timpul nopții primim ordin telefonic de pregătire de deplasare.

Fiecare Divizion va ieși din poziție, imediat ce Infanteria va fi înlocuită.

Și de când ni s'a făcut prima comunicare până la ziuă, eu nu mai pot să dorm, deoarece telefonul sună într-una și trebuie să ascult sau să scriu ordine.

După cum aflăm în cele din urmă, vom traversa Morava în dreptul fabricilor Rohatec, urmă

Nd apoi a ne deplasa spre Nord-Vest, până în zona Sarditze. În cursul deplasării urmează să primim ordine lămuritoare și definitive.

Odată cu răsăritul soarelui, Divizionul III și I ieșite din poziție, se pun în marș. Divizionul II rămâne, deoarece Regimentul de Infanterie pe care-l sprijină nu i-au sosit înlocuitorii.

Către ora 9 pleacă și Bateria Comandă.

Domnul Colonel și cu mine plecăm după coloana Diviziei I-a și a III-a. Îi găsim cu capul oprit în Petrov. Le comunicăm itinerarul, apoi îi pornim mai departe. Noi ne întoarcem spre cei rămași în urmă. Pe drum ne ajunge agentul nostru de la Divizie, care ne dă un ordin ce modifică itinerarul de urmat. Acum trebuie să ne întoarcem la Divizia a III-a, care trebuie să fie aproape de pod, pentru a le comunica schimbarea de itinerariu, operație ce se petrece imediat ce se trece Morava.

După ce le comunicăm tuturor noul itinerariu inclusiv Divizia a II-a, care e oprită să se grupeze la ieșirea din Grosnova Legota, mergem

la Tasov să-l căutăm pe „Gip” prepelicarul Domnului Colonel, luat de Aurică în deplasarea spre Uhliska pe care ordonanțele l-au pierdut. Animalul acesta inteligent simțise lipsa noului stăpân și-l caută acum prin curte și prin casă. Când l-a văzut apărând, în ochi i s'a aprins o lumină de bucurie.

Plecând definitiv din Tasov, satul care ne-a adăpostit odihna nopților, vreme de mai bine de o săptămână, trecem prin Grosnova Legota, unde la umbra unui tei, sub o cruce de brad albă, rămâne pretenul și camaradul meu de liceu Locotenent Popa N. Ioan, mort pentru patrie.

Apoi între Jeraviny și Strajice în dreptul km 129 intrăm în șoseaua Vienei mare, largă, asfaltată, pe care mergem 10 km, traversăm Strajice un oraș micuț dar simpatic, cu baricadele la intrare și ieșire, plin de trupe sovietice, având minunate alei de cireși înfloriți spre ieșirea Petrov.

Valea Moravei sub soarele strălucitor de primăvară e un paradis. Totul e verde, curat, încântător.

Culturile, casele, pomii, livezile, pâlcurile de pădure, prin care se joacă razele calde ale soarelui străjuite în fund departe de culmi din ce în ce mai înalte, oferă ochilor noștri - obosiți de a vedea numai cadavre, răni pline de sânge, oameni schilozi, toată gama de orori a unui război pe viață și pe moarte, priveliști minunate.

Și coamele creștelor ce se pierd în zare împodobite de ceață și soare cu horbotă strălucitoare sunt splendide în albul ușor colorat în roșu.

Când ajungem la Bateria Comandă, Domnul Colonel se urcă în trăsură și mă lasă pe mine singur cu motocicletă.

Eu țâșnesc - vorva Domnului Ajutor - distanță de două sate înainte, apoi aștept - întins pe marginea drumului pe iarbă, dacă nu e umed pământul sau în ataș la soar - sosirea coloanei. Primul popas îl fac la Petrov, apoi pe malul celălalt al Moravei la Rohanec. Aici vizităm fabricile și orașelul situat pe șoseaua pietruită cu piatră cubică al Vienei.

De la Rohanec la Ratiskovice, drumul de care ce duce printre păduri de brazi tineri, e plin de noroiu sau nisip gros. Întindem destul de greu. Suntem siliți să mergem doar cu viteza a 2-a și chiar întâia, pentru a nu se împotmoli.

La Ratiskovice trebuie să așteptăm vreo trei ore până să sosească Bateria Comandă (În acest timp trece pe lângă mine Locotenentul M..., mâncând niște îmbietoare jumări făcute la iuțeală în sat). Eu mă cuibăresc în atașul motocicletei deoarece numă simt prea bine. Mă doare capul și deși sunt îmbrăcat cu șuba, acum la sfârșitul lui Aprilie într-o zi călduroasă, totuși mi-e frig.

Când ne ajunge coloana din urmă, Domnul Colonel mă trimite la Milotice să fac cartiruirea Comenzii Regimentului. Pe drum însă mă întâlnesc cu Domnul Căpitan G..., de la Divizie, care-mi dă ordin, ce modifică zona de cantonare a Regimentului din Milotice în Govorani, adică ceva mai departe. Mă întorc la Domnul Colonel să-i raportez, având grijă să comunic Domnului Căpitan I...și Domnului Maior T.C.V..., când trec prin dreptul lor, această modificare.

De data asta, la cartiruire pleacă Cornel, căci eu raportez Domnului Colonel, că sunt puțin bolnav.

Restul drumului îl fac culcat în căruța peste lăzi învelit în șuba mea de vremuri grele.

Nici nu știu când ajunge în Govorani. Abia poposiți după ce Domnul Colonel alege una din camerele găsite de Cornel pentru Domnia Sa, mă culc și eu în cealaltă.

Domnul Doctor chemat prin ordonanță mă vizitează cu toată atenția și-mi spune că după simptome s'ar putea să fie o simplă răceală, început de pleurită, sau icter. Eu cred că am răcit în timpul nopții trecute când n'am tot sculat din patul cald poate transpirat, să vorbesc la telefon cu Divizia.

(Parcă am simțit un fior de frig trecându-mi prin șale, odată și am fost silit să stau mai mult doar în pijama cu microreceptorul la ureche).

Eu aș dori să fie o simplă răceală. Măine Regimentul poate pleacă mai departe. Și mie nu mi-ar conveni deloc să rămân aici. În orice caz Domnul Doctor îmi trimite un subofițer sanitar să-mi facă frecții și să-mi dea două aspirine. Beau apoi un ceai fierbinte, după care mă învelesc bine cu păturile și cu șuba și dorm.

Regimentul pleacă, eu rămân

După ce sosește și Divizia a II-a și intră în cantonament, Cornel se duce la Divizie să raporteze că întregul Regiment a intrat în zona de staționare. Se întoarce la două ore după miezul nopții, cu ordinul de a continua deplasarea spre Nesadlovice, unde vor intra din nou în luptă.

Eu nu pot să-i urmez.

(Ar fi o greșală de neiertat dacă aș face-o în situația în care mă aflu, care ar putea da complicații serioase. Mai ales că afară nu e prea cald).

Rămân.

Și dimineața vor trimite motocicletă sau o căruță să mă ia.

Când mă trezesc a doua zi, mă simt mai bine. Nu mă mai doare capul...

Nu mai am temperatură.

Aștept până la prânz zadarnic să sosească mijlocul de locomoție promis să mă ducă la Regiment (Cu ei e altceva... orice ar fi situația).

La prânz, gazda, o femeie foarte cumsecade, pururea zâmbitoare, mă servește în pat cu supă de pasăre cu pătrușel verde, tăiat mărunț, pe deasupra cu drob de miel și clătite.

Până'n seară mă muncesc să aflu motivele care ar fi putut să-i împiedice să trimită să mă ia. Până la Nesadlovice sunt 10 km. Pentru motocicletă nici o jumătate de oră - dus întors - pe șoselele astea asfaltate sau pietruite.

Să fi uitat oare?

N'o fi motocicletă disponibilă?

Atunci de ce nu-mi trimite o căruță?

Ce putea să se întâmple - așa de grav încât să-i determine să mă lase aici, știind tortura morală la care mă supun?

Pentru a pune stavilă gândurilor care mă frământă, mă scol din pat, îmi îmbrac mantaua și ies în curte să mă plimb puțin.

Dar răcoarea de afară mă trimite iar înăuntru.

În bucătăria casei, drumul spre camera mea trece pe acolo - întâlnesc gazda sosită de la magazin. Mă opresc puțin - din politețe - să schimb câteva cuvinte cu el, prin semne sau folosind puținele cuvinte

autohtone pe care le-am învățat și eu. Până la urmă reușim să închegăm o interesantă discuție asupra războiului, a României, a familiei mele.

În acest timp, ciocnim din când în când un pahar de veritabilă șliboviță.

Înainte de a merge la culcare, mănânc fiind servit de soția lui care mă îndeamnă zâmbind să mănânc tot.

Mâncarea e foarte gustoasă, dar stomac de preot să am și n'aș avea unde băga tot drobul și pireul pe care mi l-a servit.

A doua zi, neliniștiți, de cele ce s'au putut întâmpla, de i-au determinat să nu-mi trimită nimic să mă ia, mă îmbrac și ies la sat.

Pe ulița mare întâlnesc pe Locotenentul V..., de la Coloana Hipo a Diviziei, care-mi comunică că Biroul 4 este cantonat aici. Deși mă obosește deplasarea și din când în când o durere ascuțită mă ține în dreptul plămânilor, plec să aflu unde-și are reședința. Îi găsesc aproape de intrarea în sat, la cca un km de locul unde stau eu. Aici întâlnesc pe Sublocotenentul G..., profesor de fizico-chimice, o veche cunoștință ce-mi oferă un mijloc să mă duc la Eșalonul II al Regimentului, de unde să mă duc apoi la Eșalonul I. În lipsa altei soluții mai convenabile, nici asta nu-i de refuzat.

Așteptând motociclistul care urma să mă ducă și pe mine în cursa-i către Trupele Regimentului, apare Domnul Maior Doctor S..., de la Divizie cu trei autosanitare, cu care va pleca mai departe la Eșalonul I.

Tot Sublocotenentul G..., este acela care mă informează și asupra acestei noi posibilități. Explicându-i situația, Domnul Maior îmi dă o mașină care să mă ducă acasă, să-mi iau bagajul și ordonanța.

- Dar grăbește-te Domnule Locotenent, căci n'am timp de pierdut.

- Nu vă temeți Domnule Maior, căci și eu abia aștept să ajung la Regiment.

- Bine, du-te, dar...

Abia am timp să urc bagajul și să-mi iau rămas bun de la gazde și Domnia Sa sosește cu celelalte două.

Drumul spre Eșalonul I al Diviziei trece printr-o regiune foarte frumoasă.

Șoseaua asfaltată urcă, coboară și iar urcă, dealuri, văi și iar dealuri.

Trec printre de toamnă răsărite, prin păduri, pe lângă ogoare ce se ară acum...

Trecem pe lângă Austerlitz, localitatea celebrei victorii a lui Napoleon.

Traversăm satul Steinitz unde a stat două zile după ce a câștigat bătălia apoi intrăm în Archebov unde călătoria cu mașina ia sfârșit. Las ordonanța lângă bagaje și eu mă duc la Biroul 3 de unde cer lui Tonny un agent care să mă conducă la unctul de Control al Regimentului.

De la ei aflu că sunt în executarea unei rapide urmăriri. Domnul Colonel și Cornel sunt mereu cu motocicleta pe drumuri din care cauză n'au putut s-o trimită să mă ia.

Când ajung la Punctul de Control îi găsesc și pe ei pregătindu-se de plecare.

Abia am timp să mănânc ceva și să mă spăl la casa cu două fete frumoase, unde fusesem cantonat.

O plimbare cu trăsura

De la Archlebov plec cu motocicleta care aduce ordinul de deplasare, spre o gară răzlețită între sate, unde găsesc pe Domnul Colonel și pe Cornel pregătindu-se să ia masa servită ghiduș de soția șefului de gară. Aici Domnul Colonel îmi indică pe o hartă itinerarul cu satul în care vom cantona la noapte, urmând ca eu să plec cu trăsura, Domnia Sa rămânând cu Cornel.

Până la Snovitky, cătunul în care poposim, la o jumătate de oră după întineric, facem o minunată plimbare cu trăsura.

Șoseaua pietruită ne încolățește pe coamele și coastele dealurilor, prin văi trecând printre culturi răsărite, păduri de brad sau de stejari și fag, prin mijlocul satelor în sărbătoare.

Peste tot, populația se oprește în loc la vederea noastră, ne dă binețe și apoi ne urmărește cu privirea până departe.

În Eyjov, un oraș pe malul râului Stpana facem o plimbare în trapul cailor pe străzile centrului asfaltat și la un restaurant bem limonadă în loc de bere sau vin. De aici drumul urmează valea râului, vremea devenind din ce în ce mai răcoroasă cu cât se apropie de seară.

Într'un amurg poposim în Estrjabice la un cetățean bătrân care ne povestește din prizoneratul său din Ungaria vechiului războiu, unde ne încălzim.

Coloana o ajungem odată cu întunericul în Nemotice, satul în care poposim.

Însă un ordin adus de motociclist ne mână mai departe în cătunul Snovitky.

Aici ajungem după ce întunericul a devenit stăpân absolut al naturii.

Poposim în centrul cătunului ne știind unde să mergem. Tot căutând pe cineva care să ne îndrume, apare Cornel cu o duduie. Ca să n'o piardă ne arată strada pe care ne-a cantonat, după care dispar în noapte împreună.

Orbecăind prin întuneric cu ordonanța lui, reușim în cele din urmă să găsim camera aleasă pentru noi.

Aici, abia ajuns, gazda-mi oferă ȕuică, mâncare și prăjituri.

Poți să-i refuzi?

Culcat pe o canapea, simțind moliciunea așternutului și căldura ademenitoare a camerei, îmi dau seama cât de greu mi-ar fi fost să găsească Regimentul tocmai la 60 km de Govorani dacă nu plecam de dimineață cu ambulanța Diviziei.

Cota 389

Și pentru ziua de astăzi Divizia a dat tot ordin de urmărire, cum face de când a intrat din nou în luptă, la Nesadlovice.

Dar de data asta inamicul nu mai vrea să cedeze, nici un metru de teren fără luptă.

De dimineață mergem spre Divizia I-a pe care-l găsim în poziție la Blizice, un sat așezat între dealuri pe un mic afluent al râului Stupana la Nord de orașul Koriciany.

După ce-i dă ordin să iasă din poziție și făcând ocol prin Koriceany - Momotice - Snovidky să se amplaseze în Brenkovice, ne întoarcem la P.C. de unde plecăm spre Dobocekovice, în direcție diametral opusă, la Divizionul III.

Ajuns în centrul satului, părăsim șoseaua principală după indicațiile unor ostași și cotim la dreapta pe un drum de care, ce ține direct peste câmp spre Nemohovice satul în fața căruia a fost oprit aseară Regimentul Domnului Colonel P..., înlocuitorul Domnului Colonel M..., care a plecat în Țară, având stagiul îndelungat pe front.

La marginea satului pe șanțul drumului de țară întâlnim pe Domnul Colonel P... și Căpitanul F..., Comandantul Bateriei a 4-a - bateria de însoțire imediată. O secție din Bateria Domniei Sale este deja amplasată la creată într-o cultură.

Inamicul se află undeva pe pantele coborânde spre Nemohovice la baza cotei 389.

Chiar din secția Sublocotenentului N..., se văd obiectivele inamice.

Deși situația este ingrată, servanții celor două tunuri putând fi bătuți chiar cu armamentul automat, totuși ei își îndeplinesc misiunea cu mult calm și conștiințiozitate.

A mai încerca să camufleze piesele, acum e inutil.

Par două gănganii negre pe fondul de un verde deschis al culturilor.

Regimentul Domnului Colonel P..., oprit cu stânga în fața cotei, execută o manevră cu dreapta pentru a o învâlu. Dar și aici întâmpină rezistență puternică. Urmează deci să pregătească un atac în toată regula cu sprijin de Artilerie, pentru a putea realiza ceva.

De la celelalte Regimente, prin telefon aflăm același lucru.

Rezistență dâră pe toată linia.

În urma ieșirii Diviziei I din poziție, Regimentul Domnului Colonel D..., rămâne fără sprijin și are în față cota 377 pe care trebuie să o ocupe neapărat.

Atunci Domnul Colonel mă trimite cu motocicletă să întorc din drum Batalionul Domnului Căpitan M., comandată acum de Locotenentul S..., subalternul Domniei Sale, deoarece Domnia Sa e bolnav.

Pe Locotenentul S..., îl găsesc în capul Bateriei la ieșirea din Koriceav. Face o figură de cadru pe străduța îngustă - oarecum supărat și se întoarce de unde a plecat.

Ordinul executat, pornesc iarăși spre Dobrecikovice.

În trecere prin Snovidky fac un scurt popas la popotă pentru a lua masa. Bateria de Comandă este gata de deplasare, potrivit ordinului dat de Domnul Colonel telefonic. Ofițerii și birourile au părăsit camerele în care fusese cantonați, care au fost imediat ocupate de Eșalonul II al Diviziei.

Ajuns din nou pe poziție la Domnul Colonel îi raportează că Bateria Locotenentului S..., s'a reîntors la Blisice, apoi întreb ce ordin dă pentru Bateria de Comandă, deoarece e gata de deplasare.

Prin Sergentul Major M., Domnia Sa le comunică să rămână tot în Snovidky până mâine dimineață.

Domnul Colonel P..., și-a organizat acțiunea, pe care o va executa Batalionul Domnului Maior B..., și pe când soarele se află la chindie și noi, cu P.C.-ul ne-am deplasat în spatele său, pe niște arături, acțiunea pornește. Se execută întâi o scurtă pregătire de Artilerie, la care concură Domnul Căpitan F..., trăgând direct cu secția, Domnul Căpitan C..., cu Divizionul de Brandturi, amplasat undeva într-o văioagă, în spatele nostru și o Baterie din Divizionul Domnului Maior T.C.V..., care se află la un observator, pe o cotă dominantă.

În momentul când tunurile noastre tac, linia de atacatori se scoală și pornește înainte.

Sprîjiniți de focul brandturilor lor, al armelor automate și la nevoie de secția Domnului Căpitan F..., reușesc odată cu căderea serii să ocupe cota.

În timpul acțiunii, Domnul Maior T.C.V..., raportează că o mașină, probabil cu muniție sau carburanți, intră în Nemocehovice, Domnul Colonel îi ordonă să deschidă focul asupra ei. Și de la prima salvă - norocul e câteodată orb - apare în dosul crestei o coloană de fum uriașă, care se înalță domol spre cer.

După ce Batalionul ocupă cota 389, se iau imediat măsuri de apărare.

Ostașii primei linii se îngroapă la teren, armamentul greu și automat se apropie în spatele lor, se înjgebează un plan de foc, atât cât permite întunericul, care se lasă din ce în ce mai compact, iar noi pregătim trageri de oprire.

Odată cu noaptea se lasă și frigul.

Până să se termine organizarea apărării, stăm tot în gropile săpate pa hatul dintre două arături.

Acasă ajungem înghețați, goniți din spate de un vânt puternic, care a început să sufle pe neașteptate, pe valea râului Stupana.

În Snovidky găsim toate casele în care fusesem cantonați, ocupate.

Doar a Domnului Colonel mai e liberă și a Biroului Operații. După ce mâncăm, ne strângem și noi la Biroul Operații și dormim cu toții - vreo opt persoane - prin paturi, pe canapele, pe jos.

Parc'am fi la „Azilul de noapte” din Lest.

1 Mai

Când ne pregătim să plecăm din Snovidky spre Dobrecikovitze, un svin venit din om în om, ne ajunge la urechi cu vestea că inamicul ar fi părăsit poziția retrăgându-se spre Nord. În zadar încercăm să luăm legătura cu Divizioanele, pentru a afla adevărul. De la centrală ne răspunde Cornel că e ruptă legătura cu centrala Divizioanelor și controalele au plecat să o refacă. (Suficient pentru bietul ofițer cu transmisiunile, ca să intre pe fir).

Văzând că nu poate afla nimic precis, Domnul Colonel dă ordin Bateriei de Comandă să se pregătească de plecare și la o oră după noi - dacă nu primesc între timp alt ordin - să se pună în marș spre Brankovitze.

Noi plecăm cu motocicletă.

Ajunși în dreptul castelului din Nove Zamky, vedem pe șoseaua asfaltată ce duce spre Kromerjij, tunuri în deplasare, Baterii care scot din poziție agenți circulând în goana cailor...

De la centrala din Dobrecikovitze putem vorbi cu Divizioanele de la care aflăm că au primit ordin - acum 15 minute - de urmărirea inamicului direct, deoarece legătura cu Regimentul era ruptă.

După ce ne informăm asupra situației, comunicăm centralei să-și strângă materialul și să plece pe drumul de care, ce duce peste creastă la Nemocehovitze.

Noi ne întoarcem spre încrucișarea de drumuri dintre Nove Zamky și Bramkovitze spre a pleca după Divizioane.

La încrucișare lăsăm un agent care să dirijeze Bateria de Comandă spre Nemocehovitze. Tocmai când îi dăm lămuririle necesare sosește dinspre Snovidky trăsura Regimentului cu Domnul Doctor și Domnul Căpitan N..., care e bolnav.

Le comunicăm și Dumnealor acelaș lucru după care plecăm mai departe.

E o zi ploioasă de primăvară.

Cade o bură mărunță, rece, exasperantă.

Pe valea Litavei, pârâu pe care-i așezat satul Bramkovitze, suflă un vânt pătrunzător, care ne face să ne strângem mai mult mantăile pe noi.

Pe marginile drumului și pe șoseaua comunală pe care intrăm după ce o părăsim pe cea asfaltată, noroiul își întinde autotputernic stăpânirea.

Motocicleta trecând prin gropi și lacuri, împroașcă apă și mocirlă, care ne pătrunde în ochi, ni se așează pe față, pe capelă, pe haine...

La un moment dat, părem picturi moderniste, sau caricaturi de oameni.

În Nemocehovitze ne iese populația satului cu flori în cale. Trebuie să oprim să le luăm.

Apoi plecăm mai departe.

La încrucișarea de drumuri dintre Chvalkovitze și Notkovitze, întâlnim niște ostași din Regimentul Domnului Colonel P..., venind de la Dobrecikovitze, care ne spun că unitatea lor e la câteva sute de metri în față.

Într'adevăr întâlnim ultimele elemente la cca un jumătate de km, pe marginea pădurii. Nu mult înainte întâlnim pe Domnul Colonel P..., care dă ordine Batalioanelor. Tot cu Domnia Sa e Domnul Căpitan F..., Comandantul Bateriei de însoțire imefiată pe care am lăsat-o la ieșirea din Nemocehovitze în deplasare.

După ce Batalionul din cap se pune în marș, noi pornim pe jos.

Domnul Colonel merge înainte cu Domnul Colonel P.. și Domnul Maior B... Urmează Domnul Căpitan F., cu Domnul Căpitan C., noul Șef al Biroului de Operații al Regimentului de Infanterie. Apoi Cornel cu Sublocotenentul C..., de la Infanterie și eu.

Mergem în pas cu Avangarda discutând și glumind. Parcă suntem în excursie de plăcere. Nu întâlnim nici țipenie de inamic. Doar urmele retragerii lor grăbite, apar ici sau pe colo. Aproape de intrarea Nitkovitze ne ies înaintea cetățeni în ochii cărora freamătă bucurie, strigând „Nadzar” în timp ce ne strâng mâna.

La marginea satului, un grup compact - bărbați, femei, copii, bătrâni - strigă în cor, același entuziasmat „Nazar”. De pe margini încearcă să se integreze mulțimii și grupuri mici de simpatice fete. Dar nimeresc întotdeauna în contra timp. Le zâmbim, le facem cu mâna și trecem mai departe.

În sat, apar de prin case, femeile mai vârstnice în sepecial, cu pâine, șuncă, vin și țuică.

Domnul Colonel primește o sticlă de țuică.

Altul una cu vin.

Ostașii se înfruptă din bunătățile oferite de cei care-și sărbătoresc dezrobirea.

Ajunși în creasta dealului obosiți și transpirați, facem un scut popas.

Abia opriți, apare o doamnă cu prăjituri, din care servim cu toții bucuri, apoi altele cu țigări, cu pâine și cu mâncare.

Către sfârșitul popasului, sosește din urmă și Domnul Colonel care ne ordonă să pornim mai departe.

Înainte...

Mereu înainte...

După ce ne dă nouă direcție de marș, ne ordonă să luăm în Eșalonul I numai ce ne e strict necesar, pentru a fi cât mai ușori și mai manevrieri.

Când se sfârșește popasul și noua direcție de marș a ajuns la toți Comandanții de Plontoane, pornim mai departe.

Mergem pe jos.

Noroiul e însă de o palmă de înalt.

Și numai din pământ galben.

Abia putem înainta.

Tunurile nici gând că nu pot să ne urmeze pe aici.

Drumul de care, pe care suntem siliți să mergem, e în mare parte desfundat de ploi.

Ei vor merge pe șoseaua mare, pietruită, prin Litencitze, urmând a ne întâlni înainte de intrarea în Morhovitze după ce vom da iar în șoseaua mare.

De la marginea pădurii descălecăm ține caii Domnului Căpitan C... și Locotenent M., și Domnul Colonel încalecă pe „Voința lui Locotenentul M., iar Domnia Sa și cu mine pe caii ține cailor.

Parcă ne pare mai plăcută urmărirea acum.

Facem o minunată plimbare călare. Pădurea înverzită de mult oferă ochilor - după ploaia care a căzut astă noapte și bura din cursul dimineții - aspecte încântătoare. Verdele închis al brazilor înalți drepți, curați cu tulpinile cenușii negre se amestecă sau se succede cu verdele deschis al mestecănelului lor cu tulpina albă.

Liberați de teroarea gloanțelor inamice, putem gusta toate frumusețile pădurii, simțindu-i farmecul în plimbarea asta călare, în prima dimineață de Mai, după o noapte ploioasă.

Înainte de a ajunge în Morkovitze, intrăm din nou în șoseaua mare, pietruită.

De pe creasta ultimului deal, unde ne despărțim de imășul păduros, care ne-a străjuit plimbarea vreme de un ceas, vedem toată zona de acțiune a Diviziei, precum și a Diviziilor vecine.

Peste tot e liniște.

Soarele parcă vrea să apară prin spărtura făcută în pătura de nori, să zâmbească fericit naturii.

Undeva, în stânga, se ridică din mijloc, de sate picturi clasice - trombe de fum. (Probabil distrugeri inamice în retragere).

După ce ne plimbăm ochii îndelung peste frumusețea priveliștei, pornim a coborî spre Morkovitze.

Înainte de a intra în sat, pe drum ne iese în cale trei tinere fete, îmbrăcate băiețește, care ne salută zâmbind și pornesc apoi cu grupul de ostași ce urmează imediat după noi, cu armele lor în spate.

De la primele case ne întâmpină populația bucuroasă cu „Nazdar” prăjituri minunate, făcute cu unt, cozonac, pâine, mâncare, flori.

Servim de la fiecare câte ceva.

O prăjitură, o feliuță de cozonac, o tartină cu unt...

Florile pe care le primim le punem la butonieră sau ne împodobim caii.

Populația prin dreptul căreia am trecut deja - noi grupul celor șase ofițeri - călări, pornește pe trotuare alături de noi.

Și cu cât ne apropiem de centrul satului, numărul celor de pe margini crește, prinde a ocupa și parte din stradă, până când devin două coloane care la urmă se împreună masă compactă de vieți zbuciumate în spatele nostru.

Toți strigă „Nazdar” în cor agită stegulețe cu culorile naționale, urmându-ne beți de bucurie.

Din când în când se aude strigându-se „Trăiască România” urmat de urale la care Locotenentul M..., le răspunde „Trăiască Cehoslovacia”

E un tumult fromidabil.

Bărbați, femei, bătrâni, tineri, copii merg în jurul nostru aclamând.

Fete frumoase, îmbrăcate băiețește ce se țin de braț în lanțuri largi, merg cu noi în rând strigând răzând cu chipurile lor gingale iluminate de fericire. (Dacă n'am fi feiciții eliberatori care trebuie să părem luptători sobri, le-am fura de pe chip toată lumina și-am strânge-o zgârcit comoară sufletelor noastre chinuite, pentru alte vremuri).

La mijlocul lor Locotenentul M..., braț la braț cu ele strigă „Trăiască Cehoslovacia”

La o încrucișare de străzi, populația în tumult urlă beată de bucurie, oprindu-ne să dea mâna cu noi.

Apoi pornim mai departe zâmbind, cuprinși de veselia mulțimii.

Populația ovaționează, strigă, împarte prăjituri, țigări, vin, țuică.

Trecând prin dreptul magazinului de desfacerea produselor „Bata” funcționarii deschid ușile și fac cadou ostașilor bocanci, ghete, pantofi, ciorapi...

La un magazin de brânzeturi s'au scos afară butoaie de brânză, smântână și unt și fiecărui ostaș în trecere i se umple sacul de merinde.

Prin centrul satului trecem în sunetele unei fanfare de localnici strânsă în grabă. În spatele nostru populația adunată de întinde până la câteva sute de metri. Toți sunt în haine de sărbătoare, cu stegulețe în mâini, pe care le agită fericiți strigând întruna „Nazdar”

În fața unui magazin, un moșneguț acoperă de zor cu o pensulă și cu vopsea numele scris cu caractere de ale inamicului. Văzându-l populația ovaționează îndelung.

Aproape de ieșirea spre Pocenitze ne oprim la 200 metri de Avangardă poposită de odihnă după două ore de marș.

Aici calamitățile devin furtunoase.

E un adevărat delir.

Domnul Căpitan C..., care luase pe șea un copil de 10 ani, e salutat cu explozii de aplauze. Copilașul zâmbește fericit agitând în neștire culorile naționale.

Domnul Locotenent M..., înconjurat de vreo 30 de fete, le face ochi dulci, la toate le zâmbește, le-ar lua pe toate cu el, dar știe că mai departe numai cu ține calul în fruntea Brandturilor sale va pleca.

Abia poposiți, apare Domnul Locotenent C..., nou sosit în Regiment care vine - pe un cal ce ar mânca nouri, să se prezinte Domnului Colonel.

Sosirea Domniei Sale este primită cu urale și aplauze îndelungi.

După ce descalecă, se prezintă Domnului Colonel, apoi intră în grupul nostru părtaș la glume și la râs.

În jur, masa compactă a populației civile se întinde până departe.

Prin balcoane, pe la ferestre, alții care nu mai au loc jos agită neconținut drapele, svârlu flori și ovaționează.

Câțiva cetățeni îmbrăcați militari probabil din poliție, vin să dea lămuriri asupra inamicului (Au părăsit târgul abia două ceasuri). Și cât stăm aici, orice ofițer sosește, călare sau pe jos, e primit cu aplauze.

Cornel, care vine cu motocicletă, îmbrăcat în șuba mea, e primit cu formidabile ovații. Ba-l și fotografiază stând zâmbitor în atașul motocicletei. Poate și-au închipuit că-i general. Și el e abia de o lună Locotenent. Ba și cu trese de conserve inamice.

Când entuziasmul mulțimei se transformă în delir, apare Domnul Căpitan E..., de la Biroul 3..., care ne aduce ordinul de operații. Acest fapt ne readuce pe pământ și ne face să-l simțim nesigur sub picioare.

Avangarda pornește mai departe.

Plecăm și noi.

La ieșirea din sat apare un soldat don Avantgardă, care ne spune că au fost primiți cu foc de mitralieră din dreapta drumului.

Urmează un moment de uimire.

S'a terminat plimbarea.

Triumful de până acum ne va costa iar sânge.

Și până să se lămurească situația, eu plec galop să aduc Bateria Domnului Căpitan F... (Domnia Sa e tare bine dispus).

Sosește în trap întins la marginea satului, unde pune două tunuri în poziție pe marginea șanțului, ca să tragă direct. Populația care ne-a ovaționat până acum, se risipește îngrijorată pe la casele lor. Doar curioșii mai rămân pe uliți. În timp ce secția se pregătește să tragă, noi urcăm la etajul casei din spate să cercetăm zarea.

Când totul e gata deschidem focul la vedere asupra unui grup inamic ce se retrage asupra unor grajduri și a unei cote.

Ne trezim pe deplin din beția triumfului, ne credem actori de cinema, încercând să jucăm o scenă de războiu.

Dar unul e prea încruntat...

Și altul e prea glumeț...

Odată cu ultima lovitură, pare că situația se lămurește. De la inamic nu se mai aude nimic și nu se mai vede nici o mișcare. Cei doi Brigadieri - Domnii Colonei L... și D..., apar să ne schimbe iar itinerariile, spre a nu ne încăleca cu vreo Divizie vecină (Astăzi e o zi continui schimbări).

Apoi se dă ordin să pornim mai departe.

Abia înaintăm câteva sute de metri și Domnul Colonel D..., Brigadierul strigă că a văzut un tun inamic pe creastă. Dar cum nimeni nu l-a mai văzut și toate binocurile îndreptate spre locul unde ar fi apărut nu-l descoperă, mergem mai departe. De data asta mergem cu Regimentul Domnului Colonel D...

În stânga e Regimentul Domnului Colonel P..., cu care am mers până la ieșirea din Morkovitze și în dreapta e Domnul Colonel V...

Ajunși aproape de Pocenitze - primul sat după Morkovitze - strigă cineva că a văzut un tun anticar inamic. Infanteriștii se adăpostesc în șanțul șoselei, luând imediat dispozitivul de luptă. Noi ne retragem cu motocicletă spre Baterii.

Nu departe, angajați pe drumul spre Pocenitze întâlnim Bateria Domnului Căpitan P..., care primește ordin să ocupe poziție pentru a sprijini Infanteria.

Cum Bateria se angajase cu tot eșalonul I, se produce o învâlmășeală de tunuri, căruțe, cai, oameni la întoarcere și intrare în poziție sub ochii inamicului, care nu poate decât să ne dăuneze.

Perspectivile unor noi atacuri ne alungă ulimele fumuri de triumf sau alcool, silindu-ne să revenim imediat oameni ai realității.

Comenzile prind a se încruci a strigăte sau șoptite răgușit.

Executanții aleargă după muniție, aduc telefoane, instalează lunete de baterii. Și'n scurt timp prind iar a bubui tunurile.

La glasul lor de oțel tumultul se mulcomește ca prin farmec.

Urmează o scurtă organizare a acțiunii ce se va desfășura, ordine trimise la Divizioane, după care Domnul Colonel și cu mine plecăm la Domnul Colonel V..., pentru a-l susține cu Subgruparea Căpitanului C...

Pe Domnul Colonel îl găsim la marginea satului Slizany, mai mult un cătun puțin izolat al satului Morcokitze, dând ultimele ordine în vederea atacului.

Pe mine mă trimit să aduc imediat o Baterie de Brandturi și o Secție a Locotenentului S..., pe care să le amplasăm în spatele ultimelor case, pentru a putea sprijini cât mai iute acțiunea Infanteriei gata de declanșare.

Comandanții vin în galopul cailor la Domnul Colonel, li se arată pozițiile ce urmează a fi ocupate și direcția de tragere apoi se întorc să-și aducă Bateriile.

În scurt timp, Locotenentul F..., își instalează un Brandt în colțul unei case, iar Locotenentul S..., un tun într-o livadă imediat în fața Brandturilor Infanteriei.

Și când totul este gata, se execută o scurtă pregătire de Artilerie, după care Infanteria debarșează la atac.

Sprijiniți de focul nostru și al Brandturilor lor, acțiunea progresează foarte frumos. Plotoanele înaintează în salturi, cu sprijin reciproc de foc, tocmai ca la Regulament.

Din poziția tunului Locotenentului S..., și observator pentru noi, urmărim cu atenție orice mișcare a inamicului pentru a-l boteza cu foc, dac'ar încerca să reziste serios.

Gloanțele pistolarilor ne șueră pe la urechi (probabil că ne-au descoperit).

La început nu ne dăm seama de unde pornesc, apăoi fiind ceva mai atenți descoperim că vin de la un grajd situat într-o livadă la colțul unei păduri. Furișându-se în colțul unei case, Domnul Colonel îi vede strecurându-se în jurul grajdului spre livadă pentru a scăpa în pădure.

Și atunci pornim o adevărată vânătoare.

Tragem cu tunul direct la 1300 metri.

Loviturile cad în plin.

Grupul celor care vor să scape, se desparte prinzând a sări apoi unul câte unul din pom în pom, din groapă în groapă în pădure. Și fiecare îndrăzneț e salutat cu o lovitură sau două, după dorința Domnului Colonel.

Câți reușesc să scape neatinși, Dumnezeu știe.

Dar noi suntem convinși că din punct de vedere moral sunt scoși din luptă și cei care au scăpat teferi.

Să faci vânătoare de oameni cu tunul.

Și încercările lor de a scăpa de noi ne amuză. Rădem când îi vedem târându-se pe brânci, încercând să se strecoare prin văioage sau șanțul unei șosele. Saltul lor disperat prin pădure ne ațâță nervii.

Domnul Colonel V..., strigă la telefon ca să se continue tragerea asupra lor, că se trage bine.

Nu mai suntem oameni ci fiare.

Dar pentru noi, ei sunt inamici nu oameni.

Până la urmă se reușește învăluirea pădurii, în care și-au căutat cei mai mulți scăparea și cad și ei prizonieri. Numai în sectorul Domnului Colonel V..., se iau 22.

Târziu, după ce s'a terminat acțiunea și s'au luat toate măsurile de prevedere, ca să nu ne trezim cu vreo surpriză neplăcută, pornim și noi - prin noroiu și întuneric beznă - spre centrul satului Morkovitz unde suntem cantonați, obosiți de peripețiile acestei zile. După ce lăsăm pe Domnul Colonel acasă, mergem la popotă. Aici găsim ofițerii Eșalonului II, petrecând cu muzică și fete ce dansează singure între ele.

Intrarea noastră, figuri obosite și nervi surescitați le strică petrecerea.

Mâncăm sub presiunea unei discuții cu Domnul Căpitan N..., care ne acuză că le-am gonit fetele.

Imediat ce terminăm masa, plecăm să ne culcăm, regretând că le-am stricat planurile.

Dacă știam nu mai veneam la popotă. Mai bine trimiteam ordonanțele să ne aducă masa acasă. Era mai comod și nu mai da loc la discuții.

Zile ploioase

În urma acțiunii întreprinse ieri după amiază, inamicul a părăsit poziția pe care încercase să opue rezistență, cedând satul Tetetitze.

Infanteria noastră amplasată în jurul încrucișării de drumuri dintre Tetetitze și Viesky cu Medlov-Drjinov și pe cota 370, se pregătește de acțiune. Are în față cota 365 și satul Viesky, încă în mâinile inamicului.

Terenul este foarte frământat și acoperit cu livezi și păduri, fapt care va face acțiunea deosebit de grea.

În stânda Regimentului Domnului Colonel V..., se află Domnul Colonel D..., apoi în fața Drjinov-ului Regimentul Domnului Colonel P..

Comandă să se pregătească de plecare și să ne urmeze când vor fi gata.

E o zi urâtă.

Plouă mărunț și des.

Dinspre pădure vine un curent rece, care ne silește să luăm șubele, deși suntem în luna Mai.

Cerul este complet acoperit cu păhuri groase de nouri negri. Nicăieri nu se zărește nici o sclipire de albastru curat.

Cu motocicleta prin noroiu și ploaie gonim spre poziție.

În Tetetitze găsim o parte din Divizia I-a și a III-a în poziție de așteptare.

La marginea de Nord-Vest a satului, Batalionul Locotenentului L..., amplasată sub niște cireși, este gata de tragere.

Pe ici și colo la câteva case, drapelul românesc își fâlfăie mândru culorile, alături de cel cehoslovac.

În prima casă de la liziera de Nord a satului Tetetitze găsim P.C.-ul Domnului Colonel D...

Aici ne oprim și noi.

Dar n'am timp să mă instalez, într-o cameră lângă sobă la căldură, căci conform ordinului Domnului General trebuie să plec înapoi să separ Eșalonul I al Bateriilor în alte două eșaloane, urmând a veni spre poziție numai strictul necesar, iar restul să rămână, tras pe ulițele laterale sau în curți la Pocenitze.

Când mă întorc, după ce reușesc să fac separația, mă trimite iarăși ca să aduc toate Bateriile pentru a intra în poziție, la Nord de Tetetitze.

După ce le comunic ordinul, mă întorc și plecăm cu toții - Domnul Colonel, Cornel și cu mine - cu motocicletă spre Viejky.

Oprim la încrucișarea de drumuri din creasta dealului.

De plouat plouă mereu.

Domnul Colonel L... Brigadierul nostru - ne repetă ordinul de a băga toate Bateriile în poziție. Noi îi comunicăm telefonic sau prin agenți. Nici n'au timp să ajungă ostașii trimiși și Bateriile încep a sosi dinspre Tetetitze. La un moment dat, toată șoseaua e plină de tunuri, căruțe, de muniție, oameni, cai...

Tocmai când învălmășeala de o clipă a intrării în poziție e mai mare - inamicul, care probabil ne văzuse - ne trimite în semn de salut câteva lovituri A.C., care cad în dreptul nostru, alături cu drumul.

Au fost răniți câțiva oameni și câțiva cai.

Apoi, ca și când nimic nu s'ar fi întâmplat cu tot momentul de nesiguranță prin care au trecut unitățile, intră imediat în poziție, pregătindu-se pentru acțiunea ce urmează a se desfășura.

Bateria Locotenentului L..., care fusese amplasată la Pocenitze, își urcă un tun până la creastă și și-l pitește în colțul unui grajd, pe șoseaua spre Drjinov.

Locotenentul S..., își plasează deasemeni la creastă, pentru a trage direct, un tun pe șoseaua spre Medlov.

Brandturile își găsesc poziții într'o mică râpă, pe marginea satului.

Odată dispozitivul realizat, începe acțiunea.

La început, noi stăm la cantonul de la încrucișarea de drumuri, dar câteva lovituri de A.C. inamice ne gonesc în grajdul fermei, de lângă încrucișare. Dar nici aici nu stăm prea mult căci Domnul Colonel vrea să meargă la Domnul Colonel V..., după Domnul Căpitan C..., Comandantul Div. III, care - se spune că au plecat spre Viejky.

Plecăm și noi după ei (Domnul Colonel, Domnul Maior M., de la Brigada de Infanterie, Cornel și cu mine).

Ploaia tot n'a încetat.

Coborând spre sat, pe mijlocul drumului zărim mai jos un tun A.C. părăsit, iar pe marginea șanțului un ostaș mort, plin de sânge, cu pieptul perforat. Abia trecem de el și inamicul ne și pe noi în primire cu lovituri de A.C. puse cu mâna, pe marginea drumului în dreptul nostru.

La început continuăm să coborâm, dar când vedem că loviturile cad din ce în ce mai aproape, ne întoarcem și încercăm să ne strecurăm prin șanțul șoselei O lovitură cade la câțiva metri de Domnul Colonel (După Domnia Sa Cornel). Dar malul înalt al șanțului îi apără. Până să sosească o nouă lovitură, pornesc în fugă prin șanț spre grajd. Domnul Maior și cu mine, care eram ceva mai în spate, continuăm a merge la pasa la marginea șoselei.

Puțin mai sus de ostașul cu pieptul perforat, găsim o căruță cu muniție de la A.C., părăsită în mijlocul drumului, Conducătorul nicăiri. Bieții cai privesc liniștiți înainte. Parcă loviturile de A.C., care cad matematic alături de drumul, nu-i privesc pe ei. Cu tot pericolul, întoarcem căruța și o ducem cu noi până după o creastă, unde o dăm unui ostaș în primire apoi ne ducem și noi după ceialalți în grajdul fermei.

Aici rămânem câteva ceasuri, până se ocupă satul Viejky și putem coborî. Stăm printre cai, răniți și prizonieri, pe lăzile aparatelor noastre, lângă telefon. Tot aici luăm și masa de prânz, deși cadrul nu e de loc apetisant, iar mirosul de-a dreptul respingător. Dar afară plouă și prin împrejurimi altă clădire nu se mai află.

Când soarele în dosul nourilor să facă popas la chindie, plecăm și noi spre Viejky.

Pe Domnul Colonel V..., îl găsim la „Hostinec” tare amărât că are flancul stâng descoperit - niște creste dominante, paralele cu direcția sa de înaintare, ce trebuiau să fie ocupate de Regimentul Domnului Colonel D... ș’acum a primit ordin să continue atacul.

Încercările făcute de a arăta care e situația, sunt inutile.

Deci înainte.

Și atacul se reia pe dreapta șoselei ce duce spre Kromerjij având ca obiectiv satul următor: Zlobice.

Cerul e acoperit de nouri grei.

Din când în când ploaia contenește, apoi reîncepe cu furie.

Odată cu atacul pornim și noi spre Zlobice, pe un drum de care. De la marginea satului ne dăm seama cât de ingrată e situația Domnului Colonel V..., cu flancul stâng dominant descoperit, iar în dreapta cu niște păduri de care nu știe dacă au fost curățite de Divizia vecină sau nu.

Totuși atacul reușește să progreseze până către marginea satului Zlobice, unde e oprit de ploaie și întuneric.

Noi facem un scurt popas la Domnul Căpitan C..., care ne servește o mininată omletă preparată de ordonanță apoi plecăm la Tetetitze unde suntem cantonați pentru noapte.

A doua zi dimineța pornim din nou spre Viejky.

Aceas vreme urâtă ca și ieri.

Plouă mărunț, cu picuri mici și reci.

Noroiul pe drum e destul de mare.

Din loc în loc, în gropi de obuz, apa s'a adunat murdară și rece.

Ajunși la Viejky, un ostaș din Regimentul Domnului Colonel V., ne informează că Zlobice a fost cucerit. Deși la plecarea din Tetetitze ni se comunica situația, faptul nu ne miră prea mult și plecăm cu motocicletă mai departe.

Pe drum, abia ieșim din marginea satului, pe care a bătut-o ieri inamicul cu tot felul de calibre, svârlind un total de peste 100 lovituri, când ne oprește un Locotenent de Infanterie... El ne arată că linia inamică e în fața satului - acolo unde fusese semnalată - și că fumul care se ridică din sat e de la exploziile proiectilelor noastre. Suntem deci siliți să ne întoarcem.

În Viejky mergem toți la „Hostinec” unde întâlnim pe cei doi Brigadieri supranumiți „Aliații”.

După o scurtă discuție asupra situației, noi plecăm la P.C. al Căpitanului C.... De aici intrăm iarăși în legătură cu Divizioanele pentru a coordona acțiunea în vederea atacului ce se va relua.

Cât mai stăm în Viejky, sosește și Domnul General.

Ploaia continuă să cadă mereu, inoportună, plictisitoare, monotună.

Într'un scurt popas - între două reprize a ploii - Domnul General cu cei trei Domni Colonei se duc să viziteze castelul din localitate.

Pe mine mă informează cineva că biserica construită de un evreu botezat, merită să fie văzută. Însoțit de preotul ce slujește în ea, un om trecut de mult de mijlocul vieții, o vizitez. Într'adevăr are câteva picturi de sfinți și statuete în gips, care încântă privirea. Apoi bătrânul preot mă invită în locuința sa, ca să gustăm un pahar de vin, bucuros că se poate

înțelege cu mine. În camera burlăciei sale găsesc cărți foarte interesante și albume oferite lui de foști mari oameni de stat din viața țării sale.

De la Domnia Sa plec pe ploaie și merg să vizitez castelul. Înăuntru e un haos. Nu mai e nimic la locul său. Inamicul în furia retragerii a ridicat tot ce a fost bun iar restul a risipit prin camere, la întâmplare.

Când mă întorc la „Hostinec” Domnul Colonel tocmai trimitea după mine.

Satul Zlobice căzuse, Domnia Sa dase ordin de schimbarea de poziție și deci strângerea firelor telefonice și acum un Regiment ne cere de urgență foc pe creasta împădurită a unei cote. Plecăm amândoi la Bateria Domnului Căpitan P..., care e lângă noi și probabil n'a plecat încă. O găsim cu două tunuri scoase din poziție. Calculez imediat elementele și tragem cu celelalte două tunuri.

După ce executăm tragerile, plecăm spre Zlobice.

Într-o cursă pe care am făcut-o cu Horchul Diviziei la Tetetitze din ordinul Domnului General am comunicat Bateriei de Comandă să se deplaseze la Viejky.

Tocmai când plecăm noi, sosesc și ei. Din goana motocicletei le spunem să vină după noi la Zlobice.

Până'n sat ne însoțește de sus ploaia și de jos noroiul.

Ba și vântul ține să ne cânte la ureche melodii cunoscute.

În Zlobice poposim la Domnul Căpitan C...

Cornel, pe care l-am adus cu noi, se duce să ne caute cantonament.

La Domnul Căpitan C..., găsim un ofițer de poliție ceh, care ne dă lămuriri asupra inamicului.

Domnul Colonel rămâne aici, în timp ce eu mă duc să văd dacă au intrat Bateriile în poziție și să le comunic să se lege la centrala noastră deschisă deja într-o casă din centrul satului.

Întors, ud până la piele, merg la camera pe care a oprit-o Cornel pentru el și pentru mine. Aici stau puțin de vorbă cu gazdele - în special cu fata, apoi plec la menajul Aurică, Tonny, unde lucrez pînă'n noapte, ordine de operații, corespondență, situații de muniții...

Svonul unei totale prăbușiri a inamicului circulă din ce în ce mai insistent. Dar noi nu putem crede decât ce vedem. Și vedem că inamicul încă rezistă și pe alocuri destul de dârz.

Acum, ca să fim sinceri, în secret, toți sperăm noi că până la ziua, când va înceta glasul tunurilor, să nu fie mult.

Regimentul... Artilerie

ORDIN DE ZI Nr. 20 din 23 Mai 1945

Având în vedere raportul Regimentului... Dorobanți Nr. 1339 din 16 Mai 1945 înaintat la Divizia... Infanterie, prin care se aduce elogii Comandantului și Tunarilor Bateriei a 4-a/... Art., pentru faptele de arme săvârșite în intervalul de la 30 aprilie la 2 Mai 1945 când fiind Baterie de însoțire a Regimentului:

Căpitanul F..., cu Bateria sa sprijină în mod cu totul excepțional pe linia pușcașilor atacul Infanteriei, trăgând cu tunurile direct asupra rezistențelor inamice de la cota 259 - Morkovitze Nemonovitze - Drjinov, unde caporalul P..., ochitorul tunului scos la creastă, cade rănit

ORDON

Citarea prin ordin de zi pe Regiment:

- Căpitanul F..., Comandantul Bateriei a 4-a/... Artileriei
- Sublocotenentul N..., Comandantul Bateriei de Tragere a Bateriei a 4-a
- Sergentul A..., Comandant de tun
- Caporalul P..., ochitor
- Caporalul I..., precum și a
- Sergentului Major S..., Comandantul Secției A.A. a Diviziei a II-a/... Art. care a luat parte la toate luptele crâncene cu secția sa în sprijinul Regimentului... Dorobanți.

Pentru modul strălucit curajul, spiritul de sacrificiu și devotamentul cu care au luptat cot la cot cu camarazii Infanteriști.

Cei în drept se vor conforma.

**Comandantul Regimentului... Artilerie
Colonel... S**

**p. conformitate
Seful Biroului Operații**

Dat la Petrovitze la 23 Mai 1945

Kromerjij

De dimineța plecăm cu motocicletă la Merttky, la Domnul Căpitan C...

Divizionul Domnului Maior T.C.V..., se află la Boianovitze, sprijinind Regimentul Domnului Colonel P..., care se află în flancul stâng al Diviziei, iar Divizionul Domnului Căpitan I..., amplasat pe liziera de Vest a satului Zlobice și sprijină pe Domnul Colonel D..., al cărui Regiment e în centru.

Domnul Colonel V..., ocupă partea dreaptă a Diviziei și e sprijinit de Divizionul de Brandturi cu poziția la Lutopetony.

Pe Domnul Căpitan C..., îl găsim urcat în podul unei case, folosit ca observator, de unde se vede foarte bine cota 621, pe care urmează a ataca Divizia de dreapta noastră - amplasată la poalele cotei, în spatele unei cute de teren.

Urcăm și noi în pod și după ce ne orientăm asupra situației Regimentului Domnului Colonel D..., privim pornirea la atac a Regimentului de Infanterie din Divizia de dreapta noastră. La un semnal se umple văioaga, ce-i adăpostea pe oameni. (Probabil au mai primit împrăștiări de sunt așa numeroși). Înaintează aproape un jumătate de km, fără a fi primiți cu foc. E tocmai spațiul acoperit de cuta de teren din față. Când prind a urca pe povârnișul cotei și depășesc malul ce-i adăpostea de pe liziera pădurii, din vârful mamelonului încep a părași pistoalele automate. Și în scurt timp cei care urcase deasupra muchei sunt scoși din luptă, sau siliți să se culce ca apoi să se retragă încet, încet sub mal. (Așa puternic și precis e focul, micul număr de pistolari inamici lăsați să întârzie înaintarea trupelor noastre). Orice încercare de a ridica capul deasupra malului e primită cu plumbi bine țintiți.

După o scurtă pauză, timp în care atacatorii își caută sau își fac adăposturi, pe cotă începe un drăcesc dans al morții. Proiectilele de Artilerie Grea, de Brandturi de toate calibrele, de Artilerie de câmp, vin din toate părțile și se sparg cu sgomot, fum și ploaie de schije, pe

marginea pădurii, în jurul trigonometrului, pe șanțul ce se distinge pe linia de schimbare de pantă a cotei...

În scurt timp tot vârful mamelonului e presărat cu semedenie de gropi de obuz care-și cascade înfiorătoare marginile presărate cu schije.

Spectacolul grandios al unor masive concentrări de Artilerie e în toiu la Divizia vecină, când constatând că Regimentul Domnului Colonel D..., a dispărut după creasta cu satele: Gradisko - Minuvky - Popuvky, pentru a coborî în valea Moravei, părăsim observatorul din podul casei și pornim spre Minuvky. Cam la jumătate distanță părăsim șoseaua pietruită dintre Merutky și Gradisko, pentru a urma traseul plin de noroiu, al unui drum de care, ce ne duce fără ocol spre sat.

Ajuns pe șoseaua pietruită cu piatră cubică, ce leagă satele de pe valea Moravei venind de la Prosteiov - Kojetin și mergând spre Kromerij, căutînd noi observatoare, din care să putem supraveghea malul celălalt al râului. Dar un șir de pomi ce se înalță mândri între noi și apă nu permite observarea în bune condițiuni a întregii zone afectate. Atunci suntem siliți să ne deplasăm în Gradisko la biserica satului din a cărui turlă - ce se înalță semeață mult deasupra nivelului caselor și al pomilor sperăm că nu ne va rămâne nici un colțișor neobservat.

Nici n'avem timp însă să ne minunăm de frumusețea monumentelor funerare din jurul bisericii, în timp ce niște subofițeri încearcă să deschidă biserica pentru a urca în turlă, când artileria grea inamică începe a semăna proiectile ce se sparg cu explozii puternice în jurul nostru.

Probabil că ne-au descoperit.

Și loviturile inamice cad din ce în ce mai aproape.

Biserica este vizată.

Ar însemna să ne condamnăm singuri dacă ne-am hotărî să rămânem aici. Unul câte unul pentru a nu fi descoperiți, părăsim curtea bisericii și furișându-ne prin șanțul drumului urcăm spre șoseaua mare până în dosul unei case, unde ne oprim lângă un telefon al Domnului Căpitan C...

Vorbind cu Infanteria din sector, Domnul Colonel află că Morava a fost atinsă și acum unitățile din prima linie ocupă sector defensiv pe malul apei.

E o zi frumoasă de primăvară.

Ploaia care a căzut din abundență ieri și alaltă ieri, a încetat.

Soarele strălucitor a început să usuce noroiul și să evaporeze bălțile.

Verdele naturii, trezite la viață nouă, pare mai atrăgător ca oricând.

E curat, plin de viață... în aceste clipe când viața e atât de nesigură.

În scurt timp, în jurul nostru se adună un grup destul de mare de bărbați, femei și copii.

Ba, la o cercetare mai amănunțită apar și trei dудui drăguțe. O blondă tip de veritabilă cehă.

O brunetă meridională, plină de neastâmpăr, care doar cerul poate ști cum a răătăcit pe aceste meleaguri reci.

Și o durdulie șatenă.

Trei tinere fete.

Trei inimi sburdalnice.

Trei chipuri surâzătoare.

Bărbații ne aduc niște planuri directoare la scara 1:25.000, ale regiunii, cu ajutorul cărora ne orientăm foarte bine asupra situației noastre. Tot ei ne spun când a părăsit inamicul malul pe care suntem noi acum și când au aruncat podurile în aer, arătându-ne și pe cel care l-a lăsat intact până în ultima clipă și astăzi în zori a avut și el soarta celorlalte.

Femeile ne aduc pâine, șuncă și vin.

Eu nu mănânc nimic (Astăzi e doar Vinerea Mare. Un pahar de spumos vin rubiniu de masă totuși nu pot refuza).

Fetele ne oferă zâmbetul lor prietenos, tineresc, darnic și lumina minunaților ochi albaștri, filtrată printre firele lungi ale mătăsoaselor lor gene.

Copii ne privesc curioși, cu teamă. Ca să-i îmbunăm, facem câteva poze, cu aparatul pe care-l port cu mine întotdeauna.

Lângă populația cătunului Minuvky, înconjurați de atenția lor și surâsul dulce a celor trei fete, petrecem câteva clipe de însorită primăvară, lipsite de griji. Divizia a ajuns pe Morava, și-a ocupat sector defensiv iar acum suntem puțin mai liberi. Putem oferi și sufletului o fărâma de bucurie iar spiritului un ceas de odihnă.

Dar toate au în viața asta un sfârșit.

Mai ales ceeace e frumos.

Nici nu părăsise soarele locul de popas al prânzului, când telefonul ne cheamă la Zlobice la Domnul General.

Motocicleta ne depune în câteva minute în fața casei - P.C. - pictați de noroiu și cu întrebarea în ochi.

Domnul Colonel intră la Domnul General și eu plec la popotă.

De la Domnul General Domnia Sa reiese cu ordinul de a ataca cu Regimentul Domnului Colonel V..., Kromerijj-ul, manevrând cota 261 pe la Nord pentru a cădea mai ușor, venind astfel în ajutor Diviziei din dreapta care n'a mai putut înainta un pas de acolo de unde am lăsat-o dimineată cu toată formidabila pregătire de Artilerie pe care au făcut-o.

Ne urcăm deci în motocicletă și pornim din nou spre poziție.

Pe Domnul Colonel V..., îl găsim trecut în rezervă în Merutky (A fost scos aseară de pe poziție când era gata să ocupe cota 261, fără prea mare rezistență, deoarece urmărind de aproape inamicul nu i-a dat timp să se organizeze). Îl găsim servind masa. A primit și Domnia Sa acest ordin.

Ostașii se pregătesc de plecare. Dar până vor ajunge la Popovky, de pe marginea căreia urmează a porni, va trece cel puțin o oră.

Noi plecăm cu motocicleta pentru a pregăti cele două Divizioane, care vor sprijini cu focul Bateriilor lor atacul.

În Miniuvky ne întâlnim cu Domnul Colonel D., care a primit ordin să ia un Batalion de pe malul Moravei - a Domnului Căpitan S... - și să pornească singur acțiunea spre Kormerijj, până va veni și Regimentul Domnului Colonel V...

Coborâm deci cu toții spre Postupky, Domnul Colonel, Domniile Căpitani C... și I..., precum și Nea Nicu cu mine.

Când ajungem la marginea de Est a satului, găsim parte din populație adunată pe lângă zidurile caselor, privind spre șanțul șoselei din fața ultimelor clădiri și'n auz ne sună vie răpăiala de arme individuale și automate. O mână de partizani cu o grupă de artileriști - din grupurile de comandă ale Diviziei I-a printre care și Locotenentul L..., și ceva ostași din Batalionul Domnului Căpitan S..., au pornit la vânătoare de ostaș inamic.

La câteva sute de metri de marginea șanțului se găsește sprijinit de rambleul de cale ferată capătul lucrărilor de apărare ale cotei 261.

Pe șanțul care coboară dinspre vârful mamelonului apar unul câte unul apărătorii cotei. Ajunși în șanțul șoselei - unde sunt foarte bine văzuți de cei de la marginea satului, încearcă să se strecoare pe brânci în dosul unei cute de teren la un cot al șoselei de unde s'ar putea retrage nestingheriți ne nimeni spre oraș.

Asupra acestora se desfășoară furia partizanilor care încearcă să-i vâneze - cu satisfacția ca pe un vânat de preț. Fiecare inamic ce apare din încăperile de apărare a cotei este primit cu strigăte, exclamații și gloanțe.

De la un timp, vânătorii nu se mai mulțumesc să aștepte vânatul la gura vizuinei, ci atâțați, pornesc să-l caute chiar în adăpostul lor.

Astfel grupul de partizani și artileriștii lui Eugen prind a se strecura prin șanțul șoselei către lucrările inamice, urmați de aproape de ostașii Batalionului Căpitanului S.

În scurt timp, primele elemente ajung la șanțul de apărare de pe cotă, pe care prind a-l cerceta.

Antrenați de noi, pornesc la atac și cei din dreapta noastră.

Puhoiul lor și amenințarea tăierii legăturii cu spatele de către grupul lui Eugen, Batalionul Căpitanului S., silesc pe inamic să părăsească cota. La scurt interval, după ce prima linie ajunge la lucrările inamice, ne deplasăm și noi prin șanț, unul câte unul spre cotul șoselei. În observatorul din podul ultimei case rămân Domnul Căpitan P., Locotenentul M... și Locotenentul L...

Cu noi merge Domnul Căpitan C.. și I..., Eugen și Sublocotenentul M...

Ajunși la șanț, găsim o parte din ostași cercetând inutil ascunzișurile. După ce îi pornim și pe aceștia mai departe, mergem puțin pe șanț, până dăm în rambleul căii ferate pe care mergem cam 100 metri și ne oprim în dosul unei proeminențe de teren care ne ferește atât de vederile cât și de gloanțele inamicului. Pe deasupra noastră însă ele se plimbă nestingherite de nimeni, șuerând înfiorător.

În dreapta noastră, sus pe mal într'un crâmpiei de șanț, trei partizani trag de zor cu armele.

Ceva mai târziu apare și un moșneguț cu o armă austreacă, vrând și el să tragă. Dar închizătorul - probabil - plin de rugină nu vrea să cedeze așa ușor. Acest fapt îl înfurie pe bătrân căci îl silesc să rămână mai prejos decât camarazii săi. Pentru asta, atunci când reușește să-l facă să se deschidă mai ușor, începe a trage cu foc.

La un moment dat, când moșneguțul e mai interesant ca oricând, apare Domnul Căpitan S..., care ne anunță că aripa dreaptă, ce cucerise cota, a fost contra-atacată și s'a retras.

Nu ne vine să credem.

Artileria Diviziei vecine n'a mai tras nici un foc de câteva ceasuri. Totuși spre a ne convinge întrebăm observatorul rămas la sat. În locul lui ne răspunde glasul tunurilor noastre care execută trageri de oprire. Apoi cineva din observator ne anunță că au reușit să oprească inamicul, dar că vecinii din dreapta s'au retras până la bazele de plecare la atac.

Suntem deci, noi cu Grupul Eugen și Batalionul S..., ca un ciu împlântat între Morava și poziția inamică.

Neplăcută situație.

În orice moment pot cădea pe șanțul de apărare în spatele nostru, tăindu-ne retragerea.

Pentru a nu cădea - fără rost - în mâinile inamicului, ne retragem spre sat, urmăriți de gloanțele inamice, pentru a lua legătura cu Domnul Colonel V..., spre a organiza o nouă acțiune.

Pe poziție rămâne Eugen cu grupul său de partizani și artileriști, alături de Căpitanul S..., pe lângă care îndeplinește și funcția de legătură.

Când discutăm cu Domnul Colonel V..., Divizia din dreapta reia atacul și reușește să pună din nou stăpânire pe cotă.

Regimentul Domnului Colonel V..., este deja angajat între Batalionul Domnului Căpitan S... și Divizia noastră.

Când vedem c'a căzut pentru a doua oară cota, pornim și noi tot pe șanț, iarăși spre prima linie.

Ajunși la lucrările inamice de pe versantul coborând spre Morava al cotei, Domnul Colonel V..., se duce să-și scoată ostașii din șanț și să-i pornească mai departe.

Noi ne grupăm, tot acolo unde fusesem cu o jumătate de oră mai devreme.

În timp ce noi ne aflăm aici și executăm niște trageri pe liziera parcului orașului, cerute de Infanterie, apare Brigadierul lor, Domnul Colonel D... Domnia Sa vine cu gălăgia și capela întoarsă cu viziera la spate să nu i se vadă steaua de viitor General, ca să-l țințească inamicul.

Din ordinul Domniei Sale, acum Eugen cu artileriștii săi, fac siguranța flancului stâng al atacului, spre pâraul Tana, unde era descoperit.

În acest timp, linia 1-a înaintează încet dar sigur sub protecția tragerilor celor două Divizioane spre oraș.

Când ajungem la trei sute de metri de margine, ne mutăm și noi cu telefonul în spatele cantonului de cale ferată, care e chiar la înălțimea primei linii. De aici Domnul Colonel dirijează grupul de artileriști și partizani, apoi Compania Locotenentului D., din Batalionul Domnului Căpitan S., pe lângă calea ferată la podul peste pâraul Tana, pe care-l trec pe niște șine care se mai țin legate de blocuri de ciment, de pe cele două maluri, pentru a cădea în flancul orașului. Și unul câte unul se strecoară ostașii noștri și partizanii cehi, făcând salturi, acolo unde terenul e descoperit, furișându-se pe sub mal, când ajung aproape de pârau spre a putea ajunge la fabricile din stânga pâraului.

În fața noastră, pe șoseaua pietruită, ce vine dinspre Kojetin, inamicul are un puternic punct de rezistență chiar la intrarea în oraș, cu lucrări înaintate de organizarea terenului.

Focul puternic defensiv al apărătorilor din acest punct, a oprit înaintarea Regimentului Domnului Colonel V...

De undeva din spate, Domnul General abia așteaptă comunicarea că atacatorii noștri au pătruns în oraș.

Toți ne străduim ca să-l putem anunța cu o clipă mai de vreme acest lucru.

Eugen însoțit de doi partizani și un telefonist de la Bateria Domnului Căpitan P..., încearcă să tragă rambleul de cale ferată și să ajungă la o fabrică din marginea orașului. Un pistolar, însă, care-i pândește îl rănește grav pe soldatul Răducanu, telefonistul. Totuși Eugen cu cei doi partizani reușește să traverseze calea ferată și în cele din urmă să intre în fabrică. Sunt primele elemente care ating orașul. Din fabrică Eugen aduce o bicicletă, mărturia intrării sale acolo.

Dar Domnul Colonel D., nu vrea să creadă și Eugen e silit să meargă iarăș ca să facă semne din curtea fabricii spre a se convinge Domnia Sa.

În acest timp rezistența opusă de inamic la lucrările de la intrarea în oraș începe a slăbi.

Noi am concentrat tot focul celor două Divizioane pentru a reuși să gonim apărătorii.

Deoarece suntem așa de aproape de inamic, câteva sute de metri, putem conduce focul cu precizie. Astfel, Domnul Căpitan I., Sublocotenentul M... și cu mine, dirijăm loviturile Bateriilor celor două Divizioane, ploaie de foc asupra apărătorilor greu încercați. Ba din ordinul Domnului Colonel D., conduc și focul Brandturilor Companiei Locotenentului D., din Batalionul Căpitanului S., care stăteau în stânga cantonului fără să fie întrebuințate. Locotenentul Gheorghe, Comandantul Companiei A.C. din Regimentul Domnului Colonel V., aduce un tun pe muchia din dreapta cantonului, de unde trage direct, lovitură cu lovitură în adăposturile inamice. Dâra roșcată lăsată de proiectil se distinge până dispăre în adăposturi.

Și Brandturile de 80 mm ale aceluiaș Regiment, conduce de un alt Locotenent, ofețer destoinic, fac ravagii în rândul inamicului.

În cele din urmă, probabil demoralizați, apărătorii lucrărilor de la intrarea în oraș, prind a fugi unul câte unul, din casă în casă, spre interiorul orașului.

Și acum pornește o nouă vânătoare după fiecare inamic care vrea să scape.

Când glasul pistolarilor și al mitralierelor din adăposturi amuțește, Infanteria își reia înaintarea. În scurt timp ajung la marginile orașului, pornind apoi curățirea.

De acum, glasul tunurilor noastre nu va mai putea ajuta Infanteria. Curățirea e operație pur Infanteristică.

Atrăși însă de curiozitatea de a vizita orașul, pornim și noi după ei.

Până să ajungem la primele case întâlnim o centură de fortificații cu mici cazemate din beton și fier.

La marginea orașului găsim adăpostul, ultimul punct de rezistență - în mare parte distrus. Alături, un ostaș inamic își doarme somnul de

veci cu fața în sus, fără cap... Pe peretele casei lângă el niște creeri, pătați de sânge, sau întinși pe varul murdărit de pete de noroiu. Puțin mai departe, după un gard, stă schimonosit oribil trupul unui ostaș de-al nostru, mort lângă o groapă de Brandt.

Sgduiți de crudele scene pe care suntem siliți să le vedem, înaintăm ceva mai repede până ajungem prima linie. De aici mergem în acelaș pas cu ostașii ce fac curățirea orașului.

Populația ne iese înainte bucuroasă să ne primească.

Uralele se țin lanț.

Pe chipul tuturor se poate ceti emoția marilor clipe prin care trec.

Unii râd.

Alții plâng.

Toți trăiesc intens clipa eliberării lor.

Toți freamătă de bucurie că cerul le-a ajutat să ajungă vremurile când vor putea fi iar stăpâni în țara lor.

Peste tot suntem primiți cu urale, zâmbete și lacrimi.

O doamnă, elegant îmbrăcată, frumoasă, ne primește cu brațele deschise. E plină de răs, un răs nervos, ce nu poate fi stăpânit. Ochii îi joacă în cap ca două mărgele. Mușchii îi tremură. Ne-ar îmbrățișa pe toți de bucurie. Dar suntem prea mulți...

Femei trecute de floarea vârstei, acum mai aproape de mormânt decât de viață, vin să dea mâna cu noi și să ne mulțumească plângând. Fete tinere ne ovaționează cu zâmbetul pe buze și freamățul în trup. (Nu contează că suntem îmbrăcați cu haine de trupă, plini de noroiu, nebărbieriți).

Pentru ei astăzi, suntem salvatorii lor.

Bărbații ne întâmpină cu puternice aplauze și coruri asurzitoare de „Naz dar”.

La încrucișarea cu strada ce duce spre o altă șosea pietruită ne întâlnim cu infanteriștii Diviziei vecine.

Un Sublocotenent, de la A.C. aduce cu el un tun de 75 mm, model român.

Tineri, femei, copii împing cu drag la unealta care le-a adus eliberarea. Unii oferind informații asupra inamicului. Alții ne ovaționează îndelung (Mă mir cum de nu-i dor palmele și gura de atâtea aplauze și strigăte).

După o scurtă consfătuire, asupra repartizării sectoarelor de curățire între noi și Divizia vecină, dăm să plecăm mai departe când pornește o răpăială de arme și pistoale automate, printre noi și pe deasupra noastră de parcă inamicul ar fi pornit un puternic contraatac. Cineva spune că a văzut ostaș inamic trăgând dintr'o casă. Sublocotenentul cu A.C. bine dispus, vrea să tragă o lovitură în temelie.

Dar după o scurtă cercetare renunță. Probabil că cineva, tot ostaș, a scăpat un foc și ceilalți înfierbântați de luptă i-au răspuns incoștient.

După ce reușim să-i potolim pe toți, pornim mai departe.

Trecem pe lângă baricade ridicate de inamic în speranța că le va amâna măcar cu un ceas prăbușirea. Dar soarta lor e pecetluită de mult.

Populația continuă să ne ovaționeze ieșindu-ne în cale cu prăjituri, vin și mâncare.

Ni se oferă sticle cu țuică, rom și cognac.

Prăjituri câte vrem...

Noi le mulțumim, gustăm ici o prăjitură, dincolo un pahar de vin și zâmbitori trecem mai departe.

În fața catedralei ne oprim.

Lăsăm ostașii să continue curățirea iar noi pornim conduși de un domn foarte amabil să-i vizităm interiorul.

Călugării vechii instituții de credință ne primesc bucuroși în rasele lor negre. Pe chipul tuturor se citește evlavia împletită cu bucuria clipei unice pe care o trăiesc. Din ochii lor se înalță rugi mute către Autotputernicul iar bătăliile inimii intonează inimi de slavă.

Catedrala construită în stil baroc e o splendidă operă de artă.

Bolta, pereții, altarul sunt pline de celebre picturi în mărime naturală. Ș'acolo unde lipsesc picturile, tronează statui de sfinți, Madone sau Isuși din blocuri de marmură masivă. Pentru noi luptătorii pentru salvarea țării noastre, obișnuiți cu scene oribile cu sânge și cu morți în fel de fel de înfiorătoare poziți, pacea, liniștea și frumusețea acestui locaș de credință ne readuce pe chip zâmbetul omenesc și'n inimi speranța într-o pace durabilă de toți așteptată.

De la Catedrală, acelaș domn ne conduce să vizităm biserica gotică.

Aceiaș măreață realizare arhitectonică. Tablouri celebre cu vechime de secole care astăzi valorează milioane de coroane. Statui de

marmură de Paros sau Carara. Atmosfera de covârșitoare destanță între noi muritorii de rând și Duhul ce tronează blând și bun deasupra acestor mărețe locașuri.

Încet încet începe a se lăsa seara.

Deși am vrea să mergem să vizităm și palatul Episcopal reședință a Episcopului din Olmuz, care se spune că e o capodoperă și în el se află tablouri de pictori celebri din timpul renașterii, astăzi transformat de inamic în depozit de muniții, suntem siliți să renunțăm.

Pornind pe acelaș drum ne ies în cale în fața unui spital o parte dintre cei care-l servesc, rugându-ne să facem un scurt popas și'n mijlocul lor. Aceiași atmosferă caldă, prietenească, entuziastă, domnește și aici, ca pretutindeni. Ne tratează cu țuică, o mică gustare, vin.... Eu beau un singur păhăruț de șliboviță care până la urmă-și împăengenește privirile.

Așa dispus de primirea entuziastă ce ni s'a făcut cât și de fumul din păhăruțul de șliboviță răspund grupului de dudui care m'au înconjurat surâzătoare dorind să afle cât mai multe de la mine.

Și toți sunt centrul unor grupe de bărbați, femei, tineri, care pun întrebări și apoi sorb cu lăcomie răspunsul.

După ce plecăm de aici în piața orașului, Domnul Colonel L..., se întâlnește cu un colonel ceh, fost atașat militar la București cu care se îmbrățișează și într'o românească stricată combinată cu o perfectă frantuzească spune că inamicul a minat Palatul Episcopal și s'ar putea să sară în aer. El, sufletul poporului din oraș merge să scoată muniția afară din Palat.

Și drumul întoarcerii e deasemeni presărat cu urale, aplauze și daruri. Unii ne dau ghiveciuri de flori, alții sticle cu cogneac, șliboviță.

Acum le primim.

Refuzul nostru i-ar jigni.

(Curățirea orașului s'a terminat și nu mai avem scuza misiunei neîmplinite).

Până să ieșim din oraș, suntem însoțiți de mulțimea delirantă, care nu mai conținește cu uralele și aplauzele.

Spre Zglobice pornim cu motocicletă.

Din creasta dealului cu cota 261 vedem izbucnirea unui incendiu, la una din turlile ridicate semeț deasupra orașului. Un fulger, o lumină

roșiatică apoi în scurt timp limbi puternice de foc colorează în roșu cerul.

E palatul Episcopal care arde.

Și în el sunt picturi de Tizian și alți pictori ai Renașterii.

Inamicul - nici de data asta - nu s'a lăsat fără să distrugă comori de artă, produsul a secole întregi de cultură și civilizație.

Limbile de foc care înconjoară tot mai mult clădirea Palatului Episcopal parcă ard carne din trupul nostru.

Dar depozitul de muniții aflat jos face inutilă orice încercare de intervenție.

Ca să nu fim martori unei atări distrugerii de valori, pornim în goana motocicletei spre sat.

Cu spiritul învrăjbit, odată mai mult de monstruozițările pe care ne silește să le trăim, Războiul acest mijloc de exterminare a tot ce e bun și frumos, dorim tot mai mult pacea, sătui de tot ceea ce purtarea lui ne obligă să vedem.

Și astăzi mai mult ca oricând svonurile din ce în ce mai insistente că suntem în pragul păcii prind tot mai mult, alungând parcă din trupul și inimile noastre spiritul de dărză rășboire și distrugere a vieții pe care n'o putem crea.

Regimentul... Artilerie
O.P.M. 85

ORDIN DE ZI Nr. 30
din 17 Mai 1945

Având în vedere acțiunea strălucită săvârșită de tunarii Divizionului I/...Art. în cap cu Comandantul Divizionului Căpitanul I... ofițerii Grupului de Comandă, în cadrul de acțiune de cucerirea orașului KROMERJII unde din proprie inițiativă Comandantul Diviziei I-a/. Art. Căpitanul I... cu tunarii grupului de comandă ajutați în parte de partizani pătrund energic pe partea de Nord Vest a orașului obligând pe Germani să părăsească cota 261, de la Sud, ajutând astfel înaintarea Regimentului... Infanterie și având în vedere că în frunte cu viteazul Sublocotenent de rezervă Eugen au pătruns primii în oraș raportând situația de moment.

ORDON

Citarea prin ordin de zi pe Regiment a:

Căpitanul I...Comandantul Diviziei I-a/...Art.

Locotenentul Nicu, ofițer Orientator la Comanda Regimentului care a executat și condus tragerile brandturilor de Infanterie

Sublocotenentul E... ofițer de legătură cu Infanteria și Comandantul grupei de șoc

Sublocotenentul M... ofițer de legătură cu Infanteria al Divizionului III

Sergent Major D... subofițer observator al Div. I

Soldatul R... telefonist din Bateria a 2-a

care au luat parte la acțiunea de curățire a orașului Kromerjij

Dat la P.C. Regiment Petrovitze la 17 Mai 1945

Cei în drept se vor conforma

Comandantul Regimentului... Artilerie
Colonel: S

pentru conformitate
Şeful Biroului Operații
Locotenent S

Kojetin

Încă din cursul nopții am primit ordin să ne deplasăm unitățile spre orașul Kojetin, situat tot pe frumoasa vale a Moravei, pentru a lua parte la atacul ce urmează să se desfășoare astăzi.

Div. I și III, care au acționat și la Kromerjij, se pun în marș, imediat ce Comandanții de Baterii se întorc din orașul abia cucerit, unde fusesem primiți cu atâta entuziasm.

Bateriile Domnului Căpitan I., ocupă poziție în zona satului Kranovitze, iar ale Domnului Căpitan C., la Popuvky.

Domnul Maior T.C.V. care cu o zi mai înainte când noi atacam Kromerjij-ul executa cu o unitate de artileriști din Grupul de comandă atacul și cucerirea satului Popuvky care oferea un gol în dispozitivul destul de întins al Infanteriei Diviziei noastre și așa tare redusă la număr își amplasează Bateriile la Merovitze.

Orașul e înconjurat din trei părți.

Atacul se va da simultan din toate trei direcțiile.

Singura scăpare va fi dincolo peste Morava.

Tot în cursul nopții vin și Regimentele Domnilor Colonei V... și D..., care au luat parte la cucerirea Kromerjij-ului, al Domnului Colonel P., fiind deja în jurul Kojetin-ului deoarece schimbase cu o zi mai înainte pe Vânătorii de Munte ce au ieșit din sector.

De dimineață când trebuie să plecăm spre poziție, Domnul Colonel îmi dă să lucrez niște propuneri la decorare pentru cei care s'au remarcat în timpul atacului Kromerjij-ului, care urmează a pleca neîntârziat la Divizie. Pentru executarea lor îmi permite să rămân în sat. Totuși eu cer să merg cu Domnia Sa. Parcă ceva-mi spune că trăim ultimele clipe ale războiului și n'aș vrea să mă găsească în spate făcând corespondență. (Mentalitate de sentimental, sau poate soarte mă împinge spre a-și urma cursul ei impus de legi inexorabile). Drumul de la Zlobice la poziție urcă niște dealuri coboară văi, trece prin câteva sate urmând linia falnică a unei alei de cireși care ne însoțește până dăm în

șoseaua mare, pietruită de pe valea Moravei. Facem un scurt popas în Popuvky la Domnul Căpitan C..., spre a vedea dacă unitățile Domniei Sale au intrat în poziție. După câteva minute de cercetări îi auzim vocea la capătul firului la una din Baterii. Două din unități au intrat deja în poziție. Uremază să sosească și Locotenentul F..., cu Bateria sa, pentru a avea dispozitivul complet. Până la ora atacului mai e destul timp.

De aici plecăm pe jos - Domnul Colonel, Cornel și cu mine spre P.C.-ul Domnului Colonel D... Domnia Sa e instalat în dosul unui canton în rambleul căii ferate.

E o zi liniștită de primăvară în toiu. Soarele și-arată zâmbitor fruntea după coama împădurită a unei creste îndepărtate. Nu adie nici o boare de vânt. În atmosfera calmă nu se aude nici un sgomot care să arate că suntem pe câmpul de luptă, în plină pregătire de atac. Nu s'aud tunuri bătând.

Nici armele automate nu păpăe.

Cartușe răzlețe de armă individuală nu șueră prin aer.

Înșelați de liniștea care stăpânește natura, mergem și noi în picioare, ferți o bucată de drum de niște sălcii spre linia întâia.

Când mai avem doar câțiva metri de P.C.-ul pe care-l căutăm, un glonț inamic roșu ca tulpanul oacheșilor țigănci cu ghiocul lasă dără luminoasă printre Domnul Colonel și mine. Nici nu știu când am ajuns așa de repede jos, să îmbrățișăm pământul, fratele nostru care ne poartă și ne apără dar când e războiul, deși noi îi mutilăm fața.

Dintr'un salt apoi, executat pe rând, poposim la P.C.-ul Domnului Colonel D., în dosul cantonului. Aici nu ne vede nimeni. Rambleul căii ferate ne apără de orice încercare suspectă a inamicului. Doar câteva brandturi puse pe canton și scăpate câțiva metri mai lung ne-ar goni ca pui de potârniche în lungul căii ferate.

Ostașii satu gata de acțiune în malul dinspre inamic al rambleului. Pe deasupra trec din când în când gloanțe care șueră plăcut, când ști că nu-ți pot face nimic.

Dar nici aici nu stăm.

Efortul Diviziei va fi făcut de Regimentul Domnului Colonel V... și noi urmează a ne deplasa spre Domnia Sa.

Domnul Colonel D., Brigadierul ne spune că are P.C.-ul la o capelă, pe șoseaua spre Morovitz.

Urcat până la nivelul rambleului, capela se vede perfect la cca 7-800 metri de liziera de Vest a orașului.

Cu noi vor merge și Domnul Căpitan I... și Comandanții de Baterii din Div. său, Locotenentul S..., Căpitanul P... și Locotenentul L..., deoarece ei vor sprijini acțiunea Regimentului Domnului Colonel V...

Cu toate împotrivirile Brigadierului de Infanterie, ieșim unul câte unul, la intervale, din adăpostul în care stătusem fără teamă și printr'o livadă tânără numai la 200 metri de prima linie pornim spre sectorul Regimentului vecin.

Așa, unul după altul, defilăm prin fața inamicului, distanță de mai bine de o jumătate de kilometru.

Începe Domnul Colonel, apoi Domnul Căpitan L..., Domnul Căpitan P..., eu, Locotenentul C..., Cornel și ostași de serviciu de la observatoarele Bateriilor. Mergem puțin plecați din instinct, căci de văzut nici vorbă că ne vād pe hatul dintre două culturi de la marginea livezii.

Din când în când, câte un glonț șuerat pe aproape, ne silește să facem câte o rapidă culcare.

În spatele unor grămezi de gunoiu, către capătul defilării noastre găsim un ostaș care a trecut înaintea noastră pe acelaș drum imprudent cu firul telefonic și spre ghinionul lui un glonț i-a străpuns dintr-o parte în alta laringele ș'acum plin de sânge ne întreabă ce trebuie să facă. Noroc că Domnul Căpitan P..., are un bandaj la Domnia Sa cu care-l bandajează, după care îl trimitem înapoi la postul de prim ajutor al Regimentului.

De aici până la găzărie, situată la cca 300 metri de marginea de Vest a orașului, mergem în câmp deschis. Nu mai avem nici măcar pomii tinerei livezi ca adăpost. Noroc că distanța nu e prea mare.

De la găzărie, unde rămâne Domnul Căpitan P... și Locotenentul S..., până la Domnul Colonel V..., pe care-l găsim lângă capelă, mergem pe sub o cută a terenului care ne oferă la nevoie un adăpost destul de bun.

La capelă, la Domnul Colonel V..., stăm atât cât îmi trebuie mie ca să termin ciornele propunerilor ce urma să le fac la sat și le trimit printr'un agent lui Tonny, care a rămas cu Aurică la Zlobice - pentru lucrări de birou și pentru a culege, centraliza și transmite informațiile,

situația muniției. Operații destul de grele. Pentru îndeplinirea lor am avut mult de suferit, mai ales în perioadele de mișcare continuă.

Urâtă e meseria de ofițer observator, operator adeseori la Regiment.

Uneori când plecăm toți ofițerii de la Comanda Regimentului, pe poziție, îndeplinirea acestor îndatoriri cerea bietului Tonny eforturi mari și răbdare cu carul. Fiind doar Sergent Major - deși doctor în drept - când încerca să obțină ceva de la Divizioane, sau de la Baterii, i se răspundea scurt că sunt ocupați cu tragerile. Și răspunsul îi închidea gura, spre enervarea lui.

De la capelă, mergem câteva sute de metri mai înainte și ne oprim în spatele unui dig făcut între șosea și o muche de teren, paralel cu marginea orașului. Aici stăm și așteptăm ora atacului, care s'a amînat pentru a da timp unui Regiment de Infanterie din Divizia care a atacat ieri cu noi Kromerjij-ul să vină și să ocupe poziție lângă Regimentul Domnului Colonel D., pentru a lua parte la acțiunea de cucerirea orașului ce încă ține porțile închise.

Dinspre Nord, pe valea Moravei începe să sufle un vânt rece, care ne silește să ne căutăm cât mai repede adăpost. Pentru cei doi Domni Colonei se fac imediat două gropi în pământ în care se ascund iar pentru a fi feriți de burnița care nu târziu să cadă, îi acoperim cu niște gaz planuri părăsite de inamic în retragere. Noi ceialalți, Domnul Căpitan I., Eugen și cu mine, căci Cornel a rămas la găzdarie, ne facem din ce în ce mai mici, pentru a ne ajunge pavăza contra frigului din poalele mantăilor.

La prânz, deoarece suntem prea departe de popotă și n'am luat nici dimineață când am plecat hrană rece, trimit un telefonist în Krjenovice, care ne aduce pâine de casă și ceapă. În situația în care ne găsim bătuti de vânt și uzi de ploaie, ghemuiți pe pământ în așteptarea orei atacului, ne par - pâinea și ceapa - bunătați nemeritate.

Atacul e precedat de o formidabilă pregătire de artilerie. Focul Bateriilor noastre e întărit cu focul a două Regimente de Artilerie grea care bat marginile orașului vreme de o jumătate de ceas, pentru a distruge cuiburile de rezistență presărate prin case. Loviturile cad din plin. Din oraș se ridică fum de explozii și praf roșu de cărămizi sfărmate.

Undeva în sectorul Regimentului Domnului Colonel P., se declară un incendiu. Apoi, mai spre centru altul. Nu târziu apar și în sectorul industrial al orașului, coloane groase de fum ce urcă deasupra clădirilor unde sunt mistuite de vânt.

După ce se termină pregătirea, Infanteriștii își părăsesc adăposturile și pornesc înainte.

În scurt timp, după un duel de arme automate și pistoale mitraliere, toate Regimentele atacatoare reușesc să intre în oraș. Dar la câteva sute de metri de margini sunt opriți de o dârză rezistență. Toate încercările de a merge mai departe, deocamdată sunt inutile. Inamicul instalat în case nu vrea să mai cedeze nici un metru de teren.

Domnul Colonel V..., primește ordin să meargă în linia I-a, să vadă de ce nu progresează atacul și să facă tot ce-i stă în putere să împingă înainte. Odată cu Domnia Sa plecăm și noi spre găzărie. Aici găsim pe Domnul Căpitan P., Locotenentul S., Locotenentul C.O..., de la A.A. - cu un tun instalat undeva pe aproape și calul care l-a adus pitit în dosul gardului ce înconjoară găzăria și pe Cornel. Ei ne povestesc cum a fost lovit în piept de o schijă de brandt Locotenentul Gh. Comandantul Companiei A.C. de la Regimentul Domnului Colonel V..., care a tras direct ieri în adăpostul inamic, de la intrarea în Krokerijj. Era un tânăr sănătos, robust, plin de energie și viață, cu obraji roșii de sânge, pururea bine dispus. Astăzi e un cadavru.

Galben ca ceara făcliilor mortuare, cu ochii neacoperiți de pleoape și mâinile rigid întinse către piept. Ce crudă e soarta uneori.

Din toți câți eram acolo în curtea găzăriei, l-a ales tocmai pe el, deși lovitura a căzut mult mai aproape de Domnul Căpitan P. și Sublocotenentul S... Să mori în ultima zi de acțiune. (Căci pentru Infanterie atacul de la Kojetin a fost ultima acțiune la care au luat parte).

Ploaia care a început încă înainte de prânz, continuă să cadă mărunță deasă și rece.

Vântul poartă hai hui norii pe cer, îi fărâmă apoi îi unește într'un tot mare întunecat, care cerne mereu...

Către seară, inamicul contraatacă cu tunuri de asalt în sectorul Regimentului de Infanterie în spatele căruia ne aflăm. Domnul Colonel mă trimite înapoi să aduc un tun A.C. amplasat pe șosea. Plec, fără să-

mi închipui că s'ar putea să nu ajung, deoarece la marginea oraşului unde a reajuns inamicul, în unele puncte se vede perfect găzăria şi tot terenul din spatele ei spre capelă până aproape de Merovitze. Abia fac 50 metri şi o lovitură de flak şueră roşu strident pe deasupra mea. Noroiul care acoperă pământul mă primeşte cu satisfacţie umed cleioasă. Abia ajung la pământ şi în locul unde se'nălţa silueta mea, prind a bâzâi gloanţele unui pistolar destul de apropiat. Crezând că şirul de pomi la poalele căruia caut să mă adăpostesc nu-mi oferă o siguranţă prea mare, mă rostogolesc peste o arătură până la botul dintre două proprietăţi unde mă ascund în groapa lăsată de ultimele două brazde, în dosul lanului de grâu destul de înalt pentru vremurile acestea încă reci.

Dar aici gloanţele vâjăe parcă mai aproape, pe deasupra şi în jurul meu. Spre a ieşi din centrul snopului care mă caută cu fiecare glonţ trimis roşu fluerat, mă târăsc pe coaste prin noroiu şi apă câteva zeci de metri, apoi mă opresc şi aştept.

Plăcută situaţie.

Pe desupt, noroiul musteşte prietenos apă şi clisă galben lipicioasă.

Deasupra curge apa ploii potop, care nu se mai termină.

Iar undeva în aer, suspendată firul vieţii lăsat la voia hazardului în calea schijelor şi a gloanţelor care se joacă cu el.

Stau întins pe pământ cu capul pe mâini şi mă gândesc cu necaz, la viaţă, la războiu, la ploaie...

Pe deasupra şueră din când în când câte o rafală de pistol automat. Plumbii se împrăştie pe câmp înfigându-se moale în pământul umed.

Într'un răstimp de linişte pornesc mai departe. Până la capelă şi mai departe mă urmăresc cu gloanţe, dar cu cât se măreşte distanţa, precizia scade simţitor, totuşi vâjăitul lor sinistru prin aer îmi calcă pe nervi.

La întoarcere - deşi drumul e mai periculos, căci mă apropii de inanic - reuşesc să scap mai uşor.

La găzărie ajung odată cu întunericul.

Mai stăm puţin, spre a constata că în noaptea asta nu vom mai putea face nimic, după care plecăm la Krjenovice, unde avem centrala. Mergem toţi trei - Domnul Colonel, Cornel şi cu mine - pe jos, deşi eu

am propus să ne vie motocicletă, dar Domnul Colonel a refuzat peste câmp prin culturi, direct către sat. Și de data asta pistolarii inamici ne însoțesc cu muzică până departe.

Ajunși în sat după ce trecem pe niște punți improvizate, cursul canalizat a două pârae cu debit destul de mare, uzi până la piele, obosiți și flămânzi în loc să mergem la Zlobice unde eram cantonați, poposim la Nea Nicu de unde comunicăm Adjutantului să vie cu toată Bateria de Comandă aici. Aceasta e hotărârea Domnului Colonel, luată după ce a aflat că Divizia și-a mutat P.C.-ul în satul vecin.

Până să vină coloana, noi facem o mică cartiruire ajutați de Nea Nicu, după care ne culcăm.

Către miezul nopții sosește Bateria de Comandă de la Zlobice cu Domnul Doctor D..., Adjutantul, Locotenentul G..., care-l dublează, coleg de S.O.A. cu mine prezentat la Regiment când eram la Tetetitze, Aurică și Tonny.

În bucătărie, cameră de dormit pentru noi și vestibul pentru Aurică și Tonny, aranjează popota masa pentru praznicul Sfintei Învierii.

Când totul este gata, chemăm pe Domnul Colonel, dar Domnia Sa ne roagă să-l scuzăm fiindcă nu poate veni deoarece e prea tare obosit. Atunci noi între noi alegem pe Domnul Căpitan Doctor D..., șeful nostru și servim masa. Ciocnim câte un ou roșu - galben sau albastru, nu după capriciul popotarului ci din lipsă de vopsea adecvată obiceiului - pe care apoi îl mâncăm. Bem câte puțin vin ca să îndeplinim ritualul din vacanțele de paște, când înaintea mesei luam Sf. Paște și beam puțin vin, apoi ni se servește masa ciorbă de măruntae, friptură de gâscă, cozonac și vin (Cât m,am trudit cu Sergentul Major M..., popotarul ca să pot încropi acest meniu, numai noi știm).

Deși departe de familie, totuși mai avem rezerve de bună dispoziție ca să se înveselească masa, cu toate că gândul la ceeace era odinioară ar trebui să ne întristeze.

Suntem militari pe front și trebuie să ne acomodăm cu orice situație împusă de împrejurări, oricât de grea ar fi ea.

Până la urmă bem patru sticle de vin și reușim să vedem totul în roz.

Când somnul vrea să ne învingă cu orice preț, plecăm să ne culcăm, mai ales că după toate informațiile, s'ar putea ca să primim în orice moment ordin de plecare.

Avem însă noroc să dormim până dimineța fără a mai fi chinuți de telefon. Domnul Colonel însă n'a avut acelaș noroc. Pe Domnia Sa l-au chemat toată noaptea să-i comunice ordine de operații și să discute problema aprovizionărilor de muniție.

Când mă duc la Domnia Sa dimineța, să-i spun tradiționalul „Hristos a Înviat!” deși e oarecum supărat pe mine că am încercat aseară să-i dovedesc c'ar fi mai bine să mergem la Zlobice nu să mutăm întregul P.C. la Krjenovice, aflu că urma să reluăm atacul astăzi äentru a cuceri orașul că spre marele nostru noroc inamicul l-a părăsit și la orele 6 Infanteria noastră a pus stăpânire pe el.

În jur de orele 8 plecăm și noi - Domnul Colonel, Cornel și cu mine cu motocicletă.

Tot drumul e plin de noroiu și de băltoace.

A plouat toată noaptea și acum continuă să ploaie.

Orașul Kojetin ceva mai mic decât Kromerjijul a suferit mai mult din cauza bombardamentului de artilerie. Aproape peste tot se văd case lovite de proiectile, pereți dărâmați, acoperișuri găurite, geamuri sparte. Populația înspăimântată stă încă ascunsă.

Inamicul în retragere, a devastat toate magaziile, luând ce-a fost mai de preț.

La gară au lăsat un tren întreg cu echipament, conserve și cinci vagoane de medicamente. Iar la fabrica de zahăr, un întreg depozit de saci de 100 kg și lăzi de 50 kg. Toate acestea sunt capturi de războiu și tratate în consecință.

Toate unitățile trimit să ridice echipament, conserve, zahăr, medicamente de uz zilnic.

Sunt anunțate și forurile superioare care organizează transporturi cu mașinile.

Noi reușim să facem rost de puțină benzină de la un depozit, iar de la fabrica de bere, două butoaie de bere pline.

Avem ce bea astăzi...

Doar e Sfintele Paști...

Și transportul de capturi se face cu tot felul de mijloace, organizat pe unități, până târziu după prânz.

Ba în cele din urmă găsim grăunțe pentru cai, articol care ne cam lipsește de o bucată de timp.

Tot timpul ploaia nu încetează o clipă, măcar așezând într'una rece, monotonă, pătrunzătoare.

La prânz, popota aranjează masa cu mai mult fast ca de obicei în camera lui Aurică și Tonny, bucătăria noastră servindu-le de cămară, pivniță și tot ce vrei.

Masa decurge într'o atmosferă de caldă camaraderie și veselie generală. Suntem cu toții bine dispuși și mulțumim cerului că ne-a ajutat să ajungem aici în situația actuală, când se putea întâmpla să fie mai rău.

Desfundăm unul din cele două butoaie și frizerul Regimentului, transformat în chelner cu Ciupag și Păun, cei doi bucătari și chelneri ai popotei servesc berea în căldări.

Paharele se umplu ușor și se golesc repede.

Berea alunecă destul de ușor în stomac după friptură și cozonac.

După masă vrem să'njghebăm o mică petrecere cu fetele gazdei și alte două prietene de ale lor.

Aducem de la Sergentul Major T.R.M..., de la Bateria a 2-a, un patefon.

Cozonac și bere avem (Ba și de vin mai sunt vreo patru sticle).

Dar când totul e gata, primim ordin să ne pregătim de plecare.

De ciudă, bem și noi toată berea care a mai rămas până a ne face bagajul.

Divizia... Infanterie

ORDIN DE ZI Nr. 45 din 6 Mai 1945

La victoriile care au încununat toate operațiunile Diviziei... Infanterie de la 24 Ianuarie 1945 și până astăzi a contribuit într-o largă măsură și Regimentul... Artilerie.

Acest Regiment dotat cu valoroșii săi ofițeri au făcut tot timpul toate eforturile posibile spre a pregăti și sprijini atacul Infanteriei în condițiuni optime învingând atât greutățile iernii cât mai ales acele ale terenului în care operau.

Pentru ca focul să-și dea randamentul maxim toți comandanții de Baterii și Divizioane în cap cu Comandantul Regimentului își conduceau unitatea de la observatoarele înaintate și chiar din linia Infanteriei.

Fără focul lor puternic și bine plasat cucerirea numeroaselor creste, cote, sate și în special a orașelor Kromerjij și Kojetin, nu se putea realiza în timpul ordonat.

Pentru priceperea deosebită a tunarilor precum și bravura și curajul exemplar al ofițerilor care au deschis drumul Infanteriei urmându-o mereu de aproape sub focul Infanteriei inamice

ORDON

Citarea prin ordin de zi pe Divizie a Colonelului S., Comandantul Regimentului... Artilerie, a Maiorului T.C.V..., a Maiorului A..., și Căpitanului I..., Comandanții Bateriilor.. și .. A.C. precum și a unităților de sub comanda lor.

Dat la Cartierul Diviziei... Infanterie în ziua de 6 Mai 1945 la Dobra Voda Cehoslovacia

Comandantul Diviziei... Infanterie
General... C...

Corpul... Armată

ORDIN DE ZI Nr. 48 din 8 Mai 1945

Tuinari din Corpul... Armată!

Fiindcă în zilele de grele lupte duse de Corpul... Armată pentru cucerirea orașelor și centrelor de comunicație Kromerjij și Kojetin ați știut tunari să sprijiniți Infanteria noastră cu toată priceperea voastră și mai ales cu tot sufletul vostru, gândul meu se îndreaptă dragi Tunari cu recunoștință și dragoste pentru voi.

Înfrățindu-vă voi Artileriștii observatori și Șefi de toate gradele cu primii noștri Infanteriști ați contribuit din plin la zdrobirea adversarului nostru și jertfele voastre aduse pe altarul Patriei întotdeauna la temelia scumpei Țări Române.

Pentru toate aceste strălucite fapte de arme citez prin ordin de zi pe Corpul... Armată pe:

- Generalul G... Comandantul Artileriei Corpului... Armată
- Artileria Diviziei... Infanterie, Bateria... + ..A.C. de sub comanda Colonelului Brigader L...
- Artileria Diviziei... Infanterie, Bateria și...A.C. de sub comanda Generalului...
- Regimentul Artilerie Grea de sub comanda Colonelului S...
- Regimentului Artilerie Grea de sub comanda Colonelului D...
- Divizia a II-a... A.C. de sub comanda Maiorului I...

Cu Regele nostru în frunte, vă zic

Tunari din Corpul de Armată cu Dumnezeu înainte.

Comandantul Corpului... Armată

General F.A.

Armata I-a Comandantul

ORDIN DE ZI Nr. 9 din 8 Mai 1945

După cucerirea, în ziua de 4 Mai 1945, a marelui centru feroviar și nod de comunicație, orașul KROMERJII, Armata I-a a primit ordin să cucerească cu orice preț un alt centru important de comunicație pe Comandamentul Sovietic pune mare preț.

Această misiune a fost încredințată Diviziei... Infanterie de sub comanda Generalului C... întărind-o în acel scop cu Regimentul... Infanterie din Divizia... Infanterie și dându-i în sprijin pe Regimentele... Artilerie Grea.

Cu toate că atât Divizia... Infanterie cât și Divizia... Infanterie luptaseră în ajun din greu, în cursul zilei de 4 Mai, fiind întrebuințați împreună la efortul atacului pentru cucerirea orașului KROMERJII, vitejii și neobosiții noștri Infanteriști au executat în cursul nopții următoare un marș de 20 km pentru ca în dimineața zilei de 5 Mai să atace orașul KOJETIN

Lupta grea a durat în tot cursul zilei de 5 Mai și puternicele contra-atacuri date de inamic, cu sprijinul mai multor tunuri de asalt în cursul nopții următoare nu au dat nici un pas înapoi pe bravii ostași și Generalul C... care reluând atacul în zorii zilei de Paști reușește către orele 6,30 să curețe întreg orașul de rezistențele inamice care luptau cu cea mai feroce încăpățănare.

Priceperea cu care a fost concepută această operațiune, elanul și modul în care a fost executată, constituie unul din cele mai frumoase exemple de luptă în localități, pe care le-au dat trupele de sub comanda eminentului General C... și proba incontestabilă a calităților de neîntrecuți luptători dovedite totdeauna de Români.

Pentru modul strălucit în care distinsul General C... a conceput această operațiune, dovedind odată mai mult calitățile sale de iscusit comandant, precum și pentru modul de care bravii ofițeri și ostași de sub comanda sa au știut să-și facă de data asta datoria

ORDON

Citarea prin ordin de zi pe Armata I-a a Generalului C., Comandantul Diviziei... Infanterie, precum și a Comandanților, Ofițerilor, Subofițerilor cât și a ostașilor din Regimentele... Infanterie și Regimentele... Artilerie, Regimentelor.. Artilerie Grea, care prin vitejia lor obișnuită și grație modului cum au fost conduși au adăugat o nouă victorie la șirul nesfârșit al biruințelor Românești.

Cinste Generalului C...ofițerilor, subofițerilor și ostașilor pe care Noaptea Sfântă a Invierii Domnului i-a găsit cu arma în mână luptând departe de căminurile lor pentru un viitor mai bun al țării noastre.

Veșnica să-i fie memoria acelor ce au rămas pentru totdeauna la KOJETIN înscriind cu sângele lor una din paginile istoriei plină de glorie a Neamului Românesc.

Dat la Cartierul Armatei... pe zona de operațiuni azi 8 Mai 1945

Comandantul Armatei I-a
General de Armată.. A.V...

De Paști spre alte zări

Imediat ce primim ordinul de deplasare mă cheamă Domnul Colonel la Domnia Sa.

Deoarece legătura telefonică cu Divizia a III-a e ruptă, trebuie să plec cu motocicletă să-i anunț să se pregătească de plecare și când vor fi gata, fără alt ordin să înhame și să se deplaseze până în Krjenovice unde e P.C.-ul nostru.

Când mă întorc de la Popuvky, plin de noroiul drumului, îmbroșcat abundent de roți în viteza nebună pe care o ia buna dispoziție a șoferului, găsesc pe Aurică, Tonny, Cornel, Năsilă (nume de ultim ceas al colegului G..), bând bere, ascultând muzică și dansând între ei.

Mă alătur și eu veseliei și buneii lor dispoziții, după ce dau ordin de împachetare.

Și petrecem până terminăm berea.

Atunci ne liniștim și ne risipim (de fapt trebuie să înapoiem și patefonul Sergentului Major M... pentru a-l împacheta).

Eu mă culc.

Coloana se pune în marș cu direcția generală Vyskov-Brno.

Eu plec însoțit de Cornel cu motocicletă.

Trecem întâi prin Merovitze pe la Domnul Maior T.C.V... pe care-l găsim servind o masă copioasă stropită din belșug cu vin bun, care nu ne lasă să plecăm până nu gustăm ceva cu Domnia Sa căruia îi comunicăm unde și când urmează a intra în coloana Regimentului, după care plecăm la cartiruire.

Șoseaua asfaltată care duce spre Brno ne poartă printr-o serie de sate pline de trupe sovietice sau române.

Pe întregul parcurs întâlnim coloane în deplasare.

Coloane românești sau sovietice.

Coloane de mașini sau de căruțe.

Regimente de Artilerie în deplasare spre noi poziții, sau trenuri Regimentare de Infanterie.

Depășirea lor ne cere multă răbdare și ne răpește destul timp.

Satul în care vom cantona - Crjeckovice - e mai mult un cătun al târgului Vyskov.

Câteva case situate pe malul drept al râului Hana, la poalele unui deal. Două străzi perpendiculare aproape în întregime ocupate de trupe sovietice. Ş'acolo unde nu sunt, suflă vântul prin ferestrele sparte şi războiul şi-a înfîpt colţii dărâmând ziduri, găurind acoperişuri, distrugând mobilierul.

Luăm de câteva ori - de la un capăt la altul - casă cu casă, până reuşim să găsim ceva, atât cât să putem spune că cei care vor veni îngheţaţi, nu vor fi siliţi să stea afară.

Când parodia cartiruirii e gata, organizăm un serviciu de aşteptare a coloanei (suntem patru: Cornel, eu, Sergentul Major M..., popotarul şi motociclistul) după care mâncăm ceva conserve şi pâine uscată - cu miros de ulei de la motociclist şi apoi ne culcăm într'o cameră caldă dintr'o casă a cărei proprietari nu vor să apară.

Coloana soseşte către miezul nopţii (adică la un ceas după ce ne-am culcat). Sergentul Major M..., era la postul de aşteptare, ne anunţă şi plecăm imediat în întâmpinarea ei. E însă numai capul cu câteva căruţe. Restul urmează a sosi. Până să vină şi ceilalţi conducem pe Domnul Colonel la cele două locuinţe din care-şi va alege una. Până la urmă, deşi totdeauna cere cameră cu sobă în care să fie cald, rămâne la o vilă unde locuieşte un profesor de educaţie fizică, ce vorbeşte perfect româneşte, deoarece a stat şase ani la noi în Țară.

După ce conduc pe ceilalţi ofiţeri şi instalăm - cu Aurică şi Plotonerul O..., trupa şi caii, plecăm să ne culcăm.

Mă trezeşte la opt Sergentul C..., trimis la sosirea coloanei ca agent la Divizie, care aduce ordinul de deplasare. În drum spre Domnul Colonel, comunic unităţilor să se pregătească iarăşi de drum.

Ea doua zi de Paşti.

Şi poate ar fi fost mai bine să petrecem pe loc.

Dar inamicul nu vrea să țină cont de necesităţile noastre sufleteşti. Când totul este gata şi unităţile sunt încolonate deja, pe uliţele satului ne punem în marş.

Şi de data asta ca şi ieri - tot Cornel cu mine, Sergentul Major M... şi motociclistul plecăm la cartiruire.

Şoseaua asfaltată ce duce la Brno, străjuită de o parte şi de alta de pomi bătrâni, cu bogatele coroane înverzite, ne poartă ca vântul prin văi, pe dealuri, printre piscuri golaşe sau împădurite, pe lângă coloane

militare în deplasare sau civili refugiați de teama războiului, care se întorc acasă - după trecerea lui - pe jos, sau cu căruța, bicicleta sau mașina, purtând cu atenție, puținul avut pe care au putut să-l iacu ei, poate tot ce le-a rămas din furia distrugătoare a celei de a doua încăerare mondială.

În Podoli, satul destinație finală a hoinărerilor noastre de Paști, pe meleagurile Cehoslovace, reușim să facem în scurt timp o cartiruire bună. Cred că vor fi mulțumiți până și cei mai pretențioși dintre noi.

După ce terminăm operația alegerii locuințelor și repartizării sectoarelor la Divizioane și celelalte unități ale Diviziei, ce vor veni tot aici, lăsăm pe Sergentul Major M., să anunțe detașamentele de cartiruire întârziate, iar noi - Cornel și cu mine, plecăm cu motocicleta la Brno.

Un oraș mare, fabrici, clădiri vechi cu cinci sau șase etaje, biserici...străzi largi pavate sau asfaltate.

Dar și aici și în toate orașele și satele prin care am trecut, furia războiului și-a spus cuvântul.

Peste tot, pe toate străzile, prin toate ungherele sunt case bombardate, dărâmaturi, geamuri sparte...

Și viața marelui oraș industrial încearcă să-și reia cursul obișnuit dar are de înlăturat multe obstacole.

După un tur în goana motocicletei, la întâmplare ne întoarcem la Podoli.

Către ora la care ne închipuim c'ar trebui să sosească coloana, ne deplasăm la intrarea din șoseaua asfaltată - pe drumul de care ce duce la sat. Aici ne ajunge din urmă Domnul Căpitan G., de la Divizie, care ne anunță că dispozitivul de staționare a Diviziei s,a modificat, noi urmând a sta cu Div. III în Bedricehovitze - adică în satul din fața noastră de peste șoseaua asfaltată - cu Div. II în Slatina la 2 km de Brno iar cu Div. I în Velatice, un sat undeva înapoi. Abia primim acest ordin când apare trăsura Regimentului cu Domnul Colonel.

În urma discuției pe care o are cu Domnul Căpitan G..., schimbă zona de staționare a Div. I cu II deoarece Div. I venind imediat după Div. III - în coloană, s'ar putea să fie deja trecut de Velatice.

Eu plec imediat cu motocicleta să anunț pe Domnul Maior T.C.V..., de schimbarea produsă.

Când măntorc găsesc coloana Bateriei de Comandă tot pe stradă și pe Aurică și Tonny și Cornel umblând să facă cartiruirea. Adjutantul s'a dus să-și caute singur cameră. La fel și Domnul Căpitan Doctor D...

Satul fiind mic și ocupat în mare parte de trupe sovietice, găsim foarte greu câteva camere în care să ne putem odihni.

După ce ne instalăm cu toții, raportăm Diviziei intrarea în cantonament și ne culcăm.

Pace?

Masa de seară în cea de a doua zi a Paștelui din acest sbuciumat an, o luăm cu toții la popotă.

Ultimul care intră pe ușa camerei ce ne servește de sufragerie, este Domnul Căpitan Doctor D...

Dar Domnia Sa vine cu o noutate.

De-ar fi adevărată?

- Iar ai întârziat Doctore, îi spune Domnul Colonel, imediat ce intră.

- Am fost până la Divizie, la Domnul Maior Doctor S...

- Da? Și ce vești ne aduci?

- Domnule Colonel, veștile sunt bune, dacă sunt adevărate.

- Nu mai spune!

- Domnul Maior mi-a spus că a ascultat la radio o comunicare prin care s,a anunțat că inamicul a capitulat fără condiții și că Amiralul Doenitz actualul șef al Guvernului a ordonat încetarea ostilităților.

- Zău?

- Și că urmează să se dea un comunicat oficial de către cele trei mari puteri.

- ...

Perspectiva unei păci, atât de dorite, după lungi și grei ani de calvar, de mizerie și de viață de neom, pe meleaguri străine și cu imaginea morții în față, ne bucură.

De mult ne-am saturat să colindăm țările și să contribuim la distrugerea a tot ce e frumos în viață și mai ales la exterminarea semenului nostru.

Toți sunt dornici de pace.

Dar interesele superioare ale Țării nu pot fi puse în cumpănă cu dorințele noastre.

Acum e ziua a doua de Paști.

Și suntem în țară străină.

Să încercăm deci să uităm necazurile și să ne bucurăm de svonul de azi care mâine ar putea fi realitate.

Șapte Mai.

Zi istorică!

Sau simplă glumă.

Vom vedea.

Și încălziți de speranța unui sfârșit apropiat încăerării mondiale, care să ne întoarcă pe meleagurile scumpei noastre Patrii, mâncăm într'o atmosferă de tinerească veselie.

Și la nucuria unei perspective atât de frumoase se adaugă buna dispoziție din vinul rubiniu primit dar de Paști, pe care-l consumăm cu toții. Când ne despărțim să mergem fiecare la cantonamentul respectiv e aproape de miezul nopții.

E noapte minunată de Mai.

Cu lună plină.

Potop de stele.

Și parfum de liliac în floare.

Parcă n'am vrea să mergem să ne culcăm.

Doar nu se tremină un războiu, ca acesta pe care-l purtăm în fiecare an câte odată.

Și conduși de Aurică - după ce-l convingem și pe Tonny să meargă cu noi, plecăm la Domnul Căpitan C...

E imposibil ca ofițerii Div. III să nu serbeze această memorabilă zi, dacă au aflat.

Îi găsim pe toți adunați în jurul unei mese plină de farfurii cu friptură, pahare de vin sau de likeur, cozonac.

În mijlocul lor se află și doi ofițeri sovietici elegant îmbrăcați.

Petrecerea e în toi.

Un patefon - adus de cine știe unde - îi delectează cu cântece românești sau cehoslovace.

Apariția noastră e primită cu bucurie și glume (de, noi suntem de la Comandă și Dumnealor de la Baterii).

Imediat ni se face și nouă loc în jurul mesei și'n fața noastră apare un întreg arsenal de farfurii, pahare și bunătați.

Dar noi suntem sătui de masă... și eu personal și de băutură.

Așa că - până în cele din urmă - tot paharul plin cu bere, cu vin, sau cu liqueur - preparat nu știu de cine - ne atrage.

Petrecem cu toții în cântec și veselie.

Nu ne întrebăm dacă svonul care circulă acum făcând ocolul lumii, e adevărat sau numai o glumă.

Suficient este că o dorim.

Și pentru dorința noastră și acest al nu știu câtealea Paște petrecut în țări străine, e bine și ne veselim.

Atunci, cântați băieți.

Soarbeți din cupa de cristal, sau coafe de proiectil licoarea dătătoare de dulci iluzii.

În seara asta dorința noastră e lege.

Suntem tineri și e Sfintele Paști.

Mâine?

Dacă svonul e realitate, „Trăiască Pacea”.

Dacă nu, înainte la datorie.

Alungați de pe chipuri tristețea și gândul al alte vremi.

Ele sunt ale trecutului.

Trăiți din plin prezentul.

Gustați-i toate bucuriile.

Căci mâine s'ar putea să pornim din nou la luptă (Cine garantează că războiul s'a sfârșit?).

Nu vă gândiți la ce ar fi fost dacă ați fi fost în Țară. Fiți oameni ai realității.

Soarta a hotărât să ne găsească pacea pe pământul Cehoslovaciei prietene. Nu în România.

Ori unde, numai să vie odată.

Deci petreceți băieți în cântec și veselie.

Soarbeți din pahare pline licoarea dătătoare de frumoase iluzii.

E pace!

CAPITOLUL VI

Operațiunile din Zona Brno și Nord Vest (8 Mai 1945 - 12 Iunie 1945)

Atac final

Către prânz, în cea de a treia zi a Paștelui, vine un motociclist de la Divizie, să mă duc la Biroul 3.

Semn că timpul de odihnă e pe sfârșite și trebuie să ne pregătim iar de deplasare.

Veșnic hoinari...

Veșnic pe drumuri...

Într,adevăr, Domnul Căpitan G..., îmi dă ordin de deplasare la dispoziția Corpului... Armată, ca Artilerie de întărire, în vederea unui atac ce urmează a se executa mâine la Nord Vest de Brno.

Întors la Bedricehovitz, comunic Domnului Colonel lămuririle verbale pe care mi le-a dat, după ce citește ordinul de operații - apoi plec, de data aceasta cu motocicleta noastră, să anunț Div. I și II, care sunt cantonate în alte sate să se pregătească de deplasare și fără alt ordin Div. II care se află la câțina km în urma noastră - să vină la Bedricehovitz unde se va încolona după Div. III iar Div. I aflat la Slatina mai aproape ca noi de Brno, să iasă la șoseaua mare și să ne aștepte.

Când sosește Domnul Maior T.C.V. cu Div. și se încolonează după Bateria Locotenentului F..., ultima din Divizionul Domnului Căpitan C..., Domnul Colonel numește pe Domnul Maior Comandant al Coloanei spunându-i să plece imediat.

Noi, Domnul Colonel L... Brigadierul și pe Domnul Căpitan M... Șeful Biroului Operații la Brigadă și plecăm spre KRAL POLE, la Comandamentul Corpului... Armată, pentru a lua contact cu Domnul General G... Comandantul Artileriei Corpului.

Până acolo urmează a ne conduce Domnul Căpitan M... care a mai fost odată, căci după hărțile pe care le avem, orientarea în labirintul de străzi al orașului Brno, prin care trece drumul, e imposibilă. Cu toate acestea colindăm tot orașul până să ajungem la destinație. Ajunși,

Domnul General G... ne anunță că suntem ca artilerie de întărire la Divizia... Infanterie, urmând a intra sub ordinele Domnului Colonel L... Comandantul Brigăzii de Artilerie respective.

Cu Domnia Sa trebuie să luăm imediat contact și împreună să venim la Comandament la ora 16,30 pentru conferința ce va avea loc la ora 16,30 cu toți Comandanții de Artilerie ce vor acționa a doua zi.

Colindăm cam mult prin Kral Pole, Reckovice în care timp ne întâlnim cu Domnul General V... Comandantul Diviziei pe care o vom sprijini - om calm, hotărât și binevoitor, de pe cota 715 din timpul iernii, fără însă a-l afla pe Domnul Colonel L...

Când ne întoarcem la Kral Pole îi găsim pe toți ceilalți adunați. Printre ei se află și Domnul Colonel L...

Eu mă retrag din sala consfătuirii, fiind cel mai mic între atâția Generali și Colonei.

Cât ține conferința, eu privesc viața în curs de normalizare a suburbiei marelui oraș industrial care a suferit suficient de pe urma războiului.

Către sfârșit apare și Domnul Maior T.C.V....

Când conferința se tremină, Domnul Colonel ne pune la curent cu situația, dând personal ordin Domnului Maior de intrare în poziție, atât pentru Domnia Sa cât și pentru celelalte două Divizioane.

Cum ziua e pe sfârșite și până la poziție mai au de mărșăluit - în medie 4 km - iar calvarul ocupării de poziție și al întinderii traseelor telefonice noaptea, în teren necunoscut ne e prea bine cunoscut, plecăm - Domnul Maior și cu mine - cu motocicletă să comunicăm ordinul de intrare în poziție, urmând ca Domnul Colonel să ne aștepte la Domnul Colonel L...

Când mă întorc aduc și pe Domnul Locotenent C... și pe Cornel. Cu ei doi și cu Domnul Căpitan C... de la Brigada de Artilerie de sub ordinele căreia am intrat, colindăm casele unei străzi, pentru a face cartiruirea.

Și până la urmă găsim camere regești, pentru starea noastră, ceva mai îngrijită ca în timpul luptelor, totuși departe de a fi la înălțimea sărbătorilor prin care trecem.

După ce terminăm cartiruirea, Domnul Căpitan C... citește un ordin primit de la forurile superioare prin care se anunță că inamicul a

capitulat și Amiralul Doenitz a dat ordin submarinelor să se întoarcă la bazele lor (deci vestea adusă de Domnul Căpitan Doctor D...ieri a fost adevărată).

Cei care nu vor înceta imediat ostilitățile vor fi socotiți fractirori și tratați în consecință.

Ca urmare acestui fapt, unitățile noastre vor intra în armistițiu cu începere de la ora 21.

Nu se va mai trage nici o lovitură.

Prin megafoane se va anunța trupelor inamice din față, capitularea „Cei ce se vor preda vor fi socotiți prizonieri de războiu. Iar cei ce vor continua să lupte, vor fi socotiți francirori și vor fi executați atunci când vor fi prinși”.

Dacă unitățile din față noastră vor depune armele, războiul s'a sfârșit. Dacă se vor încăpățâna să continue lupta, atacul de mâine se va executa. Adică pentru noi ar mai fi un crâmpeiu de războiu și după armistițiu.

Deoarece ceasul își împinge minutarul parcă mai grăbit spre a ajunge cât mai repede să bată ora 21, gonim cu motocicleta la Div. I și II să le comunicăm acest lucru spre a nu se întâmpla să scape cineva vreo lovitură după această oră.

Div. III urmează a-i comunica Regimentul... Artilerie, din Divizia pe care o întărim.

Oare cum va reacționa inamicul?

Va asculta comunicarea noastră?

O va crede?

Întrebări la care doar timpul ne poate răspunde.

Și ceasurile trec așa de greu...

Către miezul nopții, când termin popota de pregătit masa - mâncăm și noi apoi ne ducem să ne culcăm.

Mâine la 5 vom pleca pe poziție.

Intresantă situație.

Inamicul a capitulat.

E armistițiu.

Și totuși noi ne pregătim mai departe de războiu.

Dimineața abia se îngână ziua cu noaptea, mă scoală ordonanța Domnului Colonel care-mi comunică ordinul de a mă duce la Domnul

Colonel să întreb ce e cu focul acesta viu de arme automate ce se aude în spatele nostru, spre Brno.

Fiind încă transpirat din cauza aspirinelor luate aseară la culcare, îl rog pe Cornel să se ducă.

Când se întoarce mă anunță că Domnul Colonel e gata de plecare.

- Unde?, întreb eu sărind din pat.

- La observator.

- De ce?

- Inamicul a continuat să tragă după ce s'a făcut comunicarea prin megafoane.

- Ei și?

- Înseamnă că nu ne primesc armistițiu și continuă lupta.

- Iar noi urmează să atacăm.

- Exact.

- Bine, mulțumesc.

Și grăbit mă'mbrac spre a nu face pe Domnul Colonel să aștepte.

- Dar cu sgomotele de automate de la Brno ce a fost?

- Manifestația trupelor aflate în oraș, la vestea capitulării inamicului.

- Interesant.

Când sunt gata, cobor.

Peste câteva minute apare și Domnul Colonel.

Mergem cu motocicletă pe o creastă acoperită cu pomi, unde ni s'a instalat deja un observator. Aici găsim pe Domnul Colonel L... Brigadierul și Domnul Colonel M... Comandantul Regimentului de Artilerie din Brigada Diviziei pe care o întărim.

Observatorul nu e prea bine ales. Un pâlc de copaci din față ne împiedică vederea.

De fapt terenul - în această regiune - e foarte frământat și oricât am căuta, nu se găsește un observator din care să se îmbrățișeze toată zona de acțiune a Diviziei ca la cota 507.

Atacul este precedat de o minunată pregătire de artilerie.

Poate va fi ultimul.

În timp ce bubue tunul, nouă ne repetă în auz o voce cu mlădieri insinuante cuvântul de mult așteptat „Pace”.

Și gândul ne sboară departe, la ceva ce va fi mâine la Țara noastră dragă, la cei rămași pe meleaguri scumpe nouă, care se roagă pentru noi și ne așteaptă.

Dar din când în când, glasul de oțel al tunurilor ne trezește din visare.

Când se termină pregătirea prind a răpăi armele automate și Infanteria saltă înainte.

Atac în toată regula.

De ar fi ultimul!

Inamicul rezistă!

Pe alocuri chiar reușesc să oprească înaintarea Infanteriei noastre. Ș'atunci prinde iar a răsuna glasul tunurilor noastre.

Până'n cele din urmă inamicul este silit să se retragă.

Cad satele Ivanovice, Ceska...

După un scurt popas pe marginea de Nord a satului Ceska, Infanteria pornește mai departe.

Se apropie de Kurjim.

Artileria Brigăzii Domnului Colonel L... schimbă de poziție.

Când ajungem către linia bății, pornim și noi înainte.

Încercăm să ne oprim în Ceska...

Dar Infanteria după ce ocupă Kurjim, merge mai departe.

Din partea inamicului nu se mai întâmpină nici o rezistență.

La căderea serii mutăm Divizionul în Kurjim.

Aici rămân pe roate pentru clarificarea situației. După toate probabilitățile, grupul care a încercat să reziste și astăzi, a fost risipit sau s'a hotărât să se retragă cât mai mult și cât mai bine.

Fapt cert e că nu mai întâlnim decât urmele lor.

Oare să fie adevărată pace?

Parcă nu-mi vine a crede!

Ar fi prea mare bucuria...

Cine știe?

Dar ne-am obișnuit atât de mult cu așteptarea încât câteva ore în plus nu ne mai înspăimântă.

Mâine vom vedea noi care e realitatea.

Până atunci!

Să ne lăsăm în voia soartei. Ea să ne spuie ce să facem. Și de nu, va fi bine s'o păcălim.

Suntem tineri.

Avem muzică.

Și bere.

Iar cineva ne șoptește - secret - că a venit pacea.

Ceska

Când au plecat Divizioanele noastre de la Medlanky, Kruck și Reckovice spre Ceska, a plecat și Bateria de Comandă din Kral Pole.

La sosirea din satul cu vile, de pe valea Penavkăi, găsesc cartiruirea făcută (Căutasem mai bine de două ceasuri casă cu casă pentru a găsi până la urmă câteva camere în care să ne odihnim peste noapte).

După ce instalez pe toți în camerele repartizate, mă duc să mă culc.

Noaptea nedormite de la Lest și continuile deplasări în toate părțile m'au obosit. Abia acum - odată cu pacea - le simt efectul.

Ceialalți rămân să vorbească cu gazdele Domnului Colonel, două duduie drăguțe, vorbărețe și tare vesele.

Seara la masă avem musafiri și pe nobila noastră gazdă, o doamnă din Praga de vreo 50 ani, dacă nu chiar mai mult.

Apoi apar și cele două duduie cu chipul pururea zâmbitor.

Și în seara asta sacrificăm și cel de-al doilea butoiu de bere, luat din fabrică de la Kojetin.

Friptura de gâscă, opera gazdei, cu salată de murături, produce sete.

Și berea blondă, spumoasă, curge în valuri.

Paharele sunt veșnic goale.

Încet, încet prind a se deslaga limbile și a sticli ochii.

Cornel aduce patefonul.

Aurică, țipător de tânăr în cămașa lui, tentează.

Tonny vorbește mereu.

Locotenentul C... încearcă inutil să fleurteze cu Zdenka, fata cu părul blond și neastâmpăr în sânge.

Cealaltă își aduce bărbatul.

Și hibernează... (Nu amândoi. Doar el).

Domnul Căpitan Doctor D... încearcă să trezească sub învelișul crud al anilor, femeia de odinioară, din venerabila noastră gazdă.

Dar deși bea „Bruderschaft” cu Domnia Sa, ochii îi sticlesc după Aurică.

El e idolul femeilor în seara asta.

Spre el se îndreaptă ochii celor trei fiice ale Evei de la masa noastră. Până și Cornel, cuceritorul e eclipsat. Sau el se gândește la Domnișoara B... pe care a lăsat-o într-o zi tristă de toamnă cu ochii înotând în lacrimi în București.

Pentru a ridica și mai mult tensiunea - căci berea asta mai mult ne balonează - Domnul Colonel aduce o sticlă de coigneac - poate cel de la Kromerij - apoi una cu liqueur, alta de țuică...

Și rând pe rând se golesc gustate cu evlavie de buzele noastre, care n'au mai văzut de mult așa ceva.

Cineva propune să dăm masa în altă cameră.

Și cum dispare, luată pe sus de chelnerii popotei, prind a apărea perechile.

Un gest elegant, discret, amintire din alte vremuri și duduia dornică de dans îți cade în brațe.

Adjutantul, care nu cunoaște nici o limbă străină, nu se poate înțelege cu ele.

Pentru asta s'a desemnat să stea pe scaun.

Să tacă...

Și să bea.

Cornel încearcă inutil să câștige pe una din cele trei dudu.

Tonny vorbește mereu.

Domnul Colonel e vesel, bine dispus.

Influențat de Domnul Doctor D..., bea „Bruderschaft” cu Zdenka.

Dar ea se uită la Aurică.

Doamna, care e însoțită de cerber - Domnul soț - se uită galeș și suspină.

Aurică, ținta ochilor languroși, cercetează terenul!, pentru el războiul nu s'a terminat. Are trei inamici - cu fuste - și trebuie să se lupte cu unul ca să-l facă să capituleze până la urmă.

Dar e tânăr...

Și holteiu.

Eu?

Beau... Dansez... Și tac.

Domnul Doctor tratat cu suveran refuz de tinerețea reînviată a doamnei semiseculare din Praga, se resemnează să tragă perdeaua (sau cortina) peste ea și Aurică, atunci când beau „Bruderschaft” sau uită să mai bea, dar își închipuie c'a făcut-o.

Se bea...

Se cântă...

Se dansează...

Cu toții suntem veseli.

Bine dispuși.

Doar s'a sfârșit războiul.

Nici nu vreau să ne mai amintim când l-am început.

E atât de mult de atunci.

Aproape am uitat.

Domnul Colonel e într-o vervă de zile bune.

Glumește... Râde... Dansează... Și la umbra veseliei Domniei Sale ne distrăm și noi.

Tinerește.

Pentru cei căzuți pe câmpul de bătae, un minut de tăcere și o lacrimă.

Dar azi s'a sfârșit războiul.

Am pus capăt mizeriei.

Tunurile nu vor mai bubui.

Pentru glasul lor de oțel care ne-a cântat de atâtea ori în auz, melodii stranii, pe crestele Javorinei, Nitrei, Fatrei Mici și Carpaților Albi, să bem acum un pahar.

Iar când vom ajunge în Țară, să le înălțăm un imn.

Cu ele am îndurat greutățile iernei.

Ș'ale companiei.

Sunt frații noștri de cruce și de sânge.

Corpul... Armată Comandantul

ORDIN DE ZI Nr. 21

În zilele de 19 și 27 Aprilie 1945 în luptele duse de Corpul... Armată la Vest de Morava pentru cucerirea localității... și tăierea comunicației dintre Ughersky Ostraog spre Vest Regimentul... Artilerie Grea de sub comanda Colonelului D... prin tragerile sale extrem de eficace din pregătirea atacului și prin sprijinul său de foc deschide în special drumul Infanteriei Diviziei... Infanterie, iar prin tragerea asupra localității și trecerii de la Ughesrky Ostrog ușurează acțiunea și cucerirea acestuia de către Divizia... Munte.

Deasemeni din luptele de la Nord Vest Brno din zilele de 7-9 Mai 1945 Regimentul... Artilerie Grea, Regimentul... Artilerie Grea, Regimentul... Artilerie/... Divizia... Infanterie și Artileria Diviziilor... Infanterie.. Cavalerie și ... Infanterie, Divizionul... A.C. de sub comanda Generalului G... acționează cu mult folos în pregătirea și sprijinul atacului Corpului.. Armată reușind să distrugă rezistențele inamice dând posibilitatea Infanteriei Diviziei.. Infanterie și.. Cavalerie să-și desvolte atacul, să cucerească mai multe localități din care mai mare importanță are Kurjim și apoi să treacă la urmărirea inamicului care se retrage în debandadă spre Praga.

Pentru felul cum au fost studiate pregătirile și pentru repeziciunea și eficacitatea cu care a intervenit Artileria în luptă, citez pe Corpul... Armată pe:

- Generalul G...
- Regimentul... Artilerie Grea
- Regimentul... Artilerie Grea
- Artileriile Diviziilor. Infanterie. Infanterie. Cavalerie.. Infanterie
- Regimentul... Artilerie A.C.

Acest ordin de zi se va ceti trupelor Corpului Armată sub arme
Comandantul Corpului... Armată
General: N.C.R.

În goană spre Praga

Și până la urmă le-am dat autografe...

Am terminat berea.

Iar baba, care voia cu orice preț să-l fărmece pe Aurică, cu promisiuni ale trupului ei stafidit, s'a îmbătat.

Petrecerea s'a mutat scurt timp la Domnul Colonel în casa celor două inimi frânte.

Dar oboseala și ora târzie îi trimite pe toți la culcare (Afară de Aurică).

A doua zi de dimineață, Domnul Căpitan G... ne aduce ordin de reintrare sub comanda Diviziei noastre și deplasare spre Wewaska Bitiska, unde urmează a ne întâlni cu Regimentele de Infanterie.

10 Mai.

Zi cu bogat trecut istoric.

Faptele de astăzi mai adaugă câteva pagini nepieritoare la mărețta ei însemnătate.

Astăzi misiunea Armatelor Române operative pe frontul de Vest încetează.

De astăzi trecem pe picior de pace.

Și când ne vom întoarce în țară, vom povesti celor care vor voi să ne asculte - faptele prin care și de data asta rămânem în Istorie.

După ce ajunge și Bateria de Comandă la Kurjim, unde cantonase, Divizioanele Regimentului se pune'n marș.

Domnul Colonel merge cu trăsura în capul coloanei, secondat de Doctor și de Adjutant.

Aurică și Tonny, cei doi trubaduri călări, prieteni nelipsiți, merg în urma trăsurei în pasul nervos al Slovaciei și speriat al Monei, iepele de toată campania a celor doi amici.

Cornel și cu mine pornim înainte cu motocicletă.

Pe itinerarul fixat de Divizie ne oprește calea unui pod stricat la Sud de Chudoice, peste un afluent canalizat al râului Spratka.

Suntem deci siliți să ne'ntoarcem la Krujim de unde pornim pe drumul pe care a apucat coloana.

Până la Veverska Bitiska șoseaua e plină de coloane în deplasare. Toate merg spre Vest.

Cu mare greutate reușim să ne strecurăm printre căruț, tunuri și coloane de Infanteriști pe jos, pentru a ajunge în mijlocul satului cu aspect de târg, unde întâlnim pe Domnul Căpitan E... de la Divizie.

Până să vină coloana ne lămurim cu situația tactică și dispozitivul ce urmează să luăm.

Vom executa un marș în depărtare de inamic.

Coloana Diviziei va fi precedată de un Batalion de Avangardă urmată de un Divizion de al nostru. Apoi grosul Infanteriei format din două Regimente după care ne vom angaja noi cu celelalte două Divizioane urmați de al treilea Regiment de Infanterie.

Și după ce capul coloanei ajunge la podul de peste râul Spratka suntem siliți să așteptăm lungi ceasuri până se scurge toată coloana unei Divizii de bănățeni apoi cele două Regimente de Infanterie ale Diviziei noastre.

Chiar de la marginea satului, de la podul de peste pârau Bily, terenul prinde a urca din ce în ce mai abrupt, ajungând de la 300 metri altitudinea văii râului Spratka - la 513 metri, cota unui mamelon peste care trece drumul.

Așteptând să se scurgă toată coloana Regimentului, aflu prin radio ostaș - cel mai bine informat câteodată, că mergem într-o zonă de regroupare, de unde în scurt timp vom pleca acasă.

Alții spun că mergem să defilăm la Praga.

Cine știe însă care-i realitatea.

După ce trece și ultima căruță din Div. III, cel din urmă în coloana Regimentului, plecăm și noi cu motocicletă.

Domnul Colonel plecase mai de mult cu trăsura.

Urcușul pantei abrupt și lung ne-a fracționat coloana în o mulțime de părți. Strângerea lor nu se va mai putea face decât la primul popas.

Pe drum, praful ridicat de copitele cailor și roțile trăsurilor ne întâmpină prietenos. Atenției sale delicate nu-i putem opune decât indiferența noastră rău mascată. Și pentru asta el se ține scai de noi.

Ajunși la Domnul Colonel, primim ordin să plecăm înainte de cartuire.

Dacă Divizia nu-și schimbă planurile, diseară urmează a poposi în Videni, sat situat la întâlnirea a trei drumuri înconjurat de cote împădurite cu vârfuri în jur de 600 metri.

E o zi frumoasă de Mai.

Soarele strălucește parcă mai cu putere ca de obicei.

Nu adie nici o boare de vânt nicăieri.

Pace, deplină pace, domnește deasupra naturii.

Doar praful ne strică plăcuta impresie a drumului pe care-l parcurgem peste dealuri și prin văi, prin mijloc de pădure și sate.

Parcă'm fi în Ardeal, traversând cutele săpate de ape în umerii podișului plin de bogății.

Pe drum, la margine de păduri, întâlnim tancuri distruse, tunuri scoase din serviciu, mașini răsturnate, arme, muniție în lăzi desfundate sau vărsate, căști, saci de merinde, arhivă răvășită.

Urmele jalnice ale unei armate înfrânte, în grăbită retragere.

Resturi de măreția altor vremuri.

În satul cu aspect de târg Krijanov, vedem cum poposește un Lanz Bulgog din care coboară mai mulți ostași. E și un Sublocotenent cu ei. Au venit să se predea. Și'n tristețea multă din ochii lor și bucuria unui măcel devenit inutil sfârșește, vedem că și ei sunt oameni cu toate c'au vrut să aibă la picioare lumea.

Ca să găsim câteva camere în Videni trebuie să-l cercetăm de la un capăt la altul.

E un sat mic, urât și sărac.

Abia are câteva case mai răsărite.

Coloana sosește odată cu întunericul. După ce o cantonăm, mergem să mâncăm ceva la popotă, apoi să ne culcăm.

Trebuie să ne odihnim căci mâine vom porni mai departe.

Dar gândul nătrușnic nu-mi dă voie să adorm. Se întrebă mereu zâmbind nedumerit: „Oare e adevărat că s'a sfârșit războiul?”

A doua zi de dimineață mă scoală agentul cu ordinul pregătit de marș.

Către orele 8 sosește Domnul Căpitan M..., care ne dă imediat ordin de plecare.

Drumul de astăzi străbate în cea mai mare parte o regiune și mai accidentată ca cea de ieri.

Coborâm în văi adânci, urcăm pante grele și lungi... Străbatem păduri, livezi, sate...

Peste tot domnește liniște și pace. Natura - în întregime trezită la viață nouă - de soarele minunat al zilelor de primăvară surâde încântată.

Și de pe vârfuri de mameloane cât vedem cu ochii de jur împrejur culturi, livezi, pășuni, păduri, sate presărate pe întinsul frământat al pământului, trăiesc în noi pofta unei vieți liniștite la căminurile noastre dragi.

În timpul marșului, găsim pe marginea drumului grupuri, grupuri de ostași inamici dezarmați fără sentinele, fumând liniștiți.

Unii dintre ei sunt chiar veseli.

Alții cu ranița în spate și gamela la centură, purtând arborat un mic alb, merg în diferite direcții.

Nu se leagă nimeni de ei. Nu le face nimeni nimic. Întrebați unde se duc, răspund zâmbind că merg acasă. I-o fi așteptând încă și pe ei cineva privind în pragul casei cu mâna strașină la ochi?

Întâlnim apoi coloane întregi de prizonieri inamici (sunt și unguri cu căruțe încărcate, trase de minunați cai cu crupa dublă, conduși de către un singur ostaș sovietic.

Dfin loc în loc se întâlnesc ostași inamici, mergând liberi, Dumnezeu știe unde, cu ostași sovietici.

Și stau de vorbă prietenește, se tratează reciproc cu țigări.

Iar la despărțire dau mâna ca și când n'ar fi fost până ieri dușmani.

Alții trec în căruțe, conduce de unul sau doi ostași sovietici în trapul cailor pe lângă coloana noastră. Întâlniți în drum, îi ia și merg împreună până acolo unde drumurile se despart.

Vedem astăzi lucruri pe care ieri nici nu îndrăzneam să ni le imaginăm. Desigur că sunt cu toții sătui de atâta ură ș'atâta sânge vărsat sub ochii lor.

Acum când războiul s'a sfârșit, gândul întoarcerii la vetrele, de la care au plecat cu ani în urmă - și cine știe dacă de atunci au mai fost să le vadă - stăpânește pe toți.

Către prânz facem un popas de trei ore în Pavlov, unde se adapă și se dă mâncare la cai, apoi la oameni.

Popota servește ceva la o casă din sat, totuși eu prefer să mă culc pe șubă, la umbra unor pomi în dreptul Bateriei de Comandă.

De aici - Cornel și cu mine - pornim tot cu motocicletă.

În orașelul Polna ne oprim câteva ceasuri să așteptăm coloana.

Și până vine ne chinuim să facem să meargă un turism lăsat de inamic, pe malul pâraului Veznichy în mijlocul orașului.

În Dobranin, satul unde urmează să facem un popas de cinci ore, pentru a se odihni caii și oamenii, ajungem la un ceas după ce se întunecă. Obosiți și plictisiți de atâția km străbătuți în ultimele zile, trimitem ordonanța să caute camere în care să ne odihnim.

Apoi se duce și Aurică și Tonny.

Pe Domnul Colonel îl supără acest fapt și masa de seară luată către miezul nopții de cei care se duc (eu rămân acasă nesimțindu-mă tocmai bine), decurge într-o atmosferă de nemulțumire și jenă totală.

La ora 3 coloana se pune iarăși în marș pentru a merge mai departe.

Dacă ne gândim puțin la timpul de odihnă vedem că din cele cinci ore fixate, am dormit abia două.

Ș'acum să pornim iar la drum până în satul Petrovitz unde urmează a poposi pentru câteva ceasuri.

Apoi din nou la drum.

De data asta Domnul Colonel merge cu motocicletă.

Cornel pleacă odată cu Bateria de Comandă.

Eu stau la un cot al șoselei unde vine mai târziu și Domnul Maior C., de la Divizie, să urmăresc încolonarea unităților.

După ce trece și ultima Baterie, raportează Domnului Colonel și plecăm spre capul coloanei.

Și de aici încolo ca și până aici, drumul e presărat cu mașini distruse, cu motociclete schilodite sau tancuri scoase din funcțiune.

Pe alocuri se întâlnesc și tunuri fără închizătoare și cu aparatele de ochire distruse, armament automat, puști, cartușe, măști, epoleți, capele... Tot ceea ce nu mai era necesar, odată cu încheierea armistițiului și le îngreuna goana spre Vest au pus în stare de nefuncționare și le-au lăsat pe marginea drumului.

Din loc în loc se întâlnesc adevărate cimitire de mașini.

Ba sunt și parcuri întregi cu toate mașinile în stare de funcționare.

În Petrovitz unde urmează a se opri Bateria de Comandă și cele două Div. de tunuri, brandturile mergând la Ghischa un sat peste deal, ajungem către mijlocul dimineții.

Ajutați de primar, reușim să facem o cartiruire fără pretențiuni, deoarece aici vom sta numai câteva ceasuri.

Divizia ne va trimite un alt ordin de deplasare spre înainte, conform ordinelor superioare.

Doar toți spun că mergem la Praga.

Și până acolo mai sunt cca 100 km.

Petrovitze

Deși când am poposit în satul acesta „mic și sărac” știam că vom sta numai câteva ceasuri, până la urmă am petrecut, pe ulițele lui o lună încheiată.

Cartiruirea făcută în grabă, pentru odihna unui scurt popas în curs de marș a trebuit refăcută și completată pentru a mulțumi pe toți.

Chiar de a doua zi după oprirea noastră în Petrovitz am aflat că nu vom pleca mai departe și cele mai felurite șvonuri încep a circula. Unii cred că vom pleca în scurt timp în țară și în acest scop ar fi plecat un Maior român la Bratislava să rezolve problema transportului. Alții spun că vom rămâne câtva timp ca trupe de ocupație.

Și cât stăm în acest sat auzim de toate părerile asupra întrebunțării noastre și termenului de plecat spre Țară încât în cele din urmă ajungem să nu le mai acordăm nici o crezare.

Din orice sursă ar fi venit...

E 14 Mai.

O zi ca toate celelalte. Cu coare strălucitor. Și bucurii de viață tânără.

Dar pentru cuceritorii creștelor Cehoslovace ziua are o însemnătate deosebită.

Astăzi, Domnul General A. V... Comandantul Armatei, va veni să ne vorbească.

Un fel de paradă a victoriei.

Unul mic.

Pe terenul dintre satele Chischa, Usobi și Petrovitz.

Vom fi doar noi, Regimentele Diviziei „Spărgătoare de fronturi”, cum am botezat-o în glumă când abia intrată în luptă, eram mutați de la

un Corp la altul, atunci când aveau intenția să dea atacuri puternice Șefii noștri ierarhici.

Și sus pe Dumnezeu.

Pentru a putea fi pe terenul parăzii la ora ordonată, destul de matinală pentru cei obișnuiți să se scoale mai târziu și știind că până acolo avem de făcut un marș - pe jos de o oră, suntem nevoiți să ne sculăm la patru.

Când tot Regimentul e gata, coloana impresionantă în piața satului, pornim pe drumul de care ce leagă satul nostru de Chischa de unde intrăm în șoseaua Stoky-Usoby.

Primii care poposesc pe terenul ales pentru ceremonie suntem noi, artileriștii.

La scurt interval sosesc apoi unul după altul și Regimentele de Infanterie.

Marele maestru de ceremonie e Domnul Colonel D... Brigadierul.

Până să sosească Domnia Sa se fac vreo două schimbări în ordinea de așezare a unităților.

Și după ce vine și Domnia Sa se mai fac vreo câteva.

Vinovate nu sunt numai convingerile estetice a celor de la ordonăci și terenul.

Cine l-o fi ales?

Închipuiți-vă o mică fâneață, în pantă lină, nu departe de șoseaua mare, pe un drum de care, mustind de apă.

De jur împrejur crește domoale păduri de brad.

Către partea cea mai joasă un grup de mesteacăn cu tulpina lucitoare albă.

În fumul depărtări se profilează sate cu acoperișuri roșii și turle de biserici ascuțite svârșite spre cer.

Frumos peisaj.

Mai ales că pe cerul curat ca lacrima de un albastru sineliu pur, soarele zâmbește mulțumit.

Și nu adie nici o pală de vânt...

(Dar terenul pe care sunt așezate unitățile în formație de revistă mustește de apă).

Situația e din ce în ce mai plăcută.

S'a treminat războiul.

În curând vom pleca spre Țară.

Iar acum vine Șeful nostru - cel mai mare - care ne-a purtat din pisc de munte, în pisc de munte și din victorie în victorie să ne mulțumească.

Nouă, luptătorilor de la Lest, cota 725, Dobra Niva, Gron, Tasov, Viejky, Kromerijj, Kojetin...

Când se termină aranjamentul unităților în vederea ultimelor păreri estetice, apare Horschul Diviziei cu Domnul General C... Comandantul.

Domnia Sa trece în revistă oprindu-se în fața fiecărui Regiment să-i spună „Bună dimineața”.

Sosește apoi Domnul General G... Comandantul Artileriei Corpului. În jur de ora 8 apare și Domnul General A.V... însoțit de Domnul General F.A...Comandantul Corpului de Armată.

Domnul General C... Comandantul Diviziei îi dă raportul în timp ce muzica sună „onor la General”

Urmează apoi revista când se oprește în fața fiecărei unități pentru a o saluta.

După revistă formăm un careu în fața tribunei pe care s'au urcat patru Generali.

- Sunt mândru de voi, de chipul vostru bronzat în lupte...

Așa - și începe Domnul General Comandant al Armatei cuvântarea, către ostași care i-au purtat pe culmile Cehoslovace din victorie în victorie.

Și prin inimile tuturor parcă trece un curent electric.

Ne vorbește Generalul nostru.

Părintele nostru.

Ascultați cum îi vibrează vocea în această dimineață de Mai.

Și cum ecoul îi întărește spusele...

Nu simțiți, cum - cuvintele sale - ne mângăie, ne încântă, ne bucură?

Ele ne fac să uităm toate greutățile prin care am trecut.

Și să simțim măreția clipelor pe care le trăim.

Auzuți-l cum pomeneste de Cron, Nitra, Vag și de Morava?

Râuri pentru atingerea și trecerea cărora mulți au căzut din rândurile noastre.

... de culmile Javorinei, Nitrei, Fatrei, Mici și Carpaților Albi...

Care - au rămas în urmă cu zăpada înroșită de sângele celor ce nu se vor mai întoarce niciodată la căminurile lor.

... de Nova Bania, Ughevky, Ostrog, Kromerjij și Kojetin...

Orașe peste care a trecut iureșul de foc și sânge al tinereții noastre biruitoare.

Apoi ca un părinte bun - sfătos - ne îndeamnă să nu svârlim cu noroiu peste laurii câștigați în luptele purtate pe meleaguri străine prin cine știe ce fapte nechibzuite.

Ci să fim buni, cinstiți și dreți.

Părintele nostru care ne-a vorbit și ne-a înțeleș și ne cunoaște, își mângăie și-și sfătuiește copiii blând, domol, liniștit...

Și știe că spusele sale pătrund adânc în inimile noastre împietrite de sângele vărsat și gorzăviile văzute...

El știe că noi îl ascultăm...

Și-l iubim.

Doar e sfătuitorul nostru Comandant, care ne-a înțeleș și ne-a ajutat atât cât i-au permis puterile sale omenești oricând a fost nevoie.

După cuvântarea Domniei Sale urmează defilarea.

Întâi Regimentele de Infanterie.

Apoi noi.

În tactul muzicii cu o ținută pe care marșială, cu privirile - fulgere de oțel până ieri - în ochii săi trecem plini de importanța momentului prin fața tribunei.

Un fior de elan, bucurie, entuziasm ne e tot corpul...

Călcăm apăsător, pe rânduri de câte șase perfect aliniați.

Și de pe tribună ne salută zâmbitor, mulțumit și încântat de copii săi.

Părintele nostru de la Ughersky, Ostrog, Kromekjij și Kojetin...

După ce se termină defilarea, înșirați pe marginea șoselei îi însoțim plecarea cu urale.

Și până dispăre în valea ce se lasă spre Usoby stăm nemișcați urmărindu-l cu privirea și entuziasmul nostru.

*
* *

Regimentul a primit ordin de bivuacare.

Și pornim imediat după prânz Domnul Căpitan I..., Tonny și cu mine, pe cărările pădurilor și livezilor din jurul satului, pentru a alege terenul care să îndeplinească condițiile unui bun bivuac.

De la sat pe un drum de care, hărțuit și bolovănos, ne duce spre moara care de mult timp nu mai funcționează, de la marginea pădurii.

Trecem pe lângă un pâlc de pădure, un grup de plopî cu frunze tremurătoare și mesteceni cu tulpina albă.

Drumeagul coboară puțin până ajunge în coada iazului morii.

Pe luciul cenușiu al apei, peștii obraznici ce sar după musculițe fac serii de vâlvurele rotunde întâi mici apoi din ce în ce mai mari.

Din funduri cu nămol nevăzut ne zâmbește cerul și soarele acestei după amiezi minunate.

Aici, în preajma morii ar putea sta un Divizion în perfecte condițiuni.

Și ce frumoasă regiune.

De la moară trecem peste dig și prindem a urca un drum de țară cu noroiul, spre marginea pădurii.

Din pomii răzleți, prin fâneța de pe marginea lacului, triluri de felurite păsări, ne urmăresc până departe.

Călărim - toți trei - alături lipsiți de griji și necazuri.

E așa frumoasă regiunea.

Ș'ar fi și viața frumoasă dacă nu ne-ar lipsi distracțiile.

S'a terminat războiul.

Acum e pace.

Și sufletul, privat atâta timp de comori spirituale, sau clipe de nevinovată desfătare, acum le cere.

În pădurea care începe nu departe de malul lacului, mai găsim două poeni, în care am putea instala câte un Divizion.

Totuși continuăm plimbarea coloane ascunse printre brazi și pâlcuri de stejari.

Ne'ntoarcem doar când crede Domnul Căpitan că e timpul să revenim la Regiment.

Abia ajunși la Comandament, plec iarăși să arăt aceleași peisagii și terenurile alese pentru bivuac - Domnului Colonel.

De data asta mergem cu mașina.

Și ca să le treacă plictiseala, mai merg cu noi Nea Nicu și Adjutantul.

Pe malul lacului facem un scurt popas, să ne uităm la niște ostași ce prind pește.

Unii, goi până la brâu, cercetează cu mâna scorburile unui micuț canal acoperit cu iarbă.

Alții svârl undița, cu bucăți de rămă în vârful ș'apoi s'așează a odihnă ș'a îndelungă așteptare.

Domnului Colonel nu-i plac terenurile alese pentru bivuac.

(De fapt plecase cu convingerea că sunt mai bune cele pe care le-a găsit Eugen, la 1,7 km de sat, în mijlocul pădurii - deși au apa cam departe, pe care le văzuse înainte de prânz).

Toate încercările de ai demonstra avantajile practice, sunt inutile.

Trebue să mergem să le vedem și pe cele găsite de Eugen. Dar până la urmă tot moara învinge.

Și până'n seară conducem pe Domnii Comandanți de Divizioane la terenurile fixate fiecăruia.

Deplasarea se face a doua zi.

Vreme ploioasă.

Noroiu.

Și vânt.

Cu Nea Mitică colindăm din nou pădurile, pentru a găsi și pentru Bateria Comandă un colțișor în care să-și poată plasa mărcile poștele din colecție.

Apoi se mută cu nărav cu tot - doar bagajul și-l lasă tot în camera de lângă atelier, pe care a ocupat-o.

După îndelungi discuții, planuri și muncă de rob, Bateriile reușesc să se instaleze în mijlocul naturii, la marginea de codru des în condițiuni bune.

Construiesc miniaturi de sate.

Bordee...

Alei...

Și rondouri de flori.

Munca de zi și noapte a ofițerilor, subofițerilor și ostașilor.

Frânturi din sufletele lor.

*
* *

Nici nu se luminează bine de ziuă, când Cornel și cu mine pornim cu motocicleta, a străbate cale lungă.

Suntem îmbrăcați în mantăi, peste cea mai bună ținută pe care am pututo înjgheba.

De ataș avem legat un canistru de benzină, rezervă.

O pasăre friptă.

Și în suflet tinerețe și soare.

Iar în sânge: aventura.

Jihlava, bătrânul oraș cu tramvae și fabrici, alături de case vechi și biserici cu acoperișul roșu ascuțit, ne privește matinal cu duduie ce merg la piață, funcționarii la birouri și copii încep hârjoana unei noi zile de năzbâtii și alergătură.

Apoi șoseaua asfaltată dintre Praga și Brno, ne poartă peste văi, peste dealuri, prin puzderie de sate, sau micuțe târguri încântându-ne ochii și captivându-ne atenția.

La Brno, orașul fabricilor, facem un scurt popas în care ne repezim până la Ceska să aducem vești de la Aurică, celor ce le doresc.

Sosirea noastră e primită cu bucurie. Întrebările se încrucișează cu răspunsurile ca săbiile a doi spadasi grăbiți.

Doamna, afrodisiacă, peste semiseculară, se pregătește să plece acasă la Praga.

Zdenka, așteaptă să se mărite.

Iar soțul celeilalte a fost concentrat pentru armata nouă a țării, care vrea să renască din propria-i cenușă.

Stăm atât cât putem răspunde avalanșei de întrebări și să ascultăm jelaniile celor două femei, asupra lipsurilor alimentare, pe care sunt nevoite a le îndura.

Apoi pornim mai departe.

Mergem câtva timp, pe șoseaua - al fel asfaltată - care duce prin Vyjtkov spre Kojetin și Kromerjij, apoi cotim spre dreapta.

Trecem prin Austerlitz, localitatea celebrei bătălii napoleoniene, străbatem o minunată pădure de stejari și fag, până dăm în regiunea prin care am trecut puțin mai înainte cu lupte, ce ne cereau extraordinare eforturi.

În Govorani poposim la vechea-ne gazdă, unde mâncăm trei sferturi din friptură și bem apă de izvor.

După ce rezolvăm chestiunile care ne-au purtat din nou pașii pe aici, pornim - odată cu ploaia - să facem cale întoarsă.

Și ne plouă tot drumul.

O ploaie mărunță, rece și pătrunzătoare.

Pe drum întâlnim două ducii ce încearcă să ajungă - cu bicicleta - până în seară la Brno.

Mergem câțva timp alături de ele, glumim, râdem, apoi - când ploaia se întetește pornim iarăși furtună.

În Brno căutăm pe Sandu - fratele lui Tonny - cunoștință veche, dar aflăm că e plecat la eșalonul I al Armatei de la Stoky, un târg la 4 km, de Petrovitze.

Nemulțumiți că nu putem servi pe prietenul nostru, facem o scurtă plimbare prin orașul ce merge grăbit spre viața normală.

Străzi pline cu lume la plimbare.

Femei frumoase.

Toalete.

Restaurante atrăgătoare.

Și pline de consumatori.

Bărbați grăbiți.

Fete în vaporose rochii de vară. Bătrân să fii și tot ți-ar cânta inima imn de slavă, frumuseții lor transparente.

Dar tinerețea noastră?

În fața ușilor rarelor magazine ce mai pot vinde ceva, sunt lungi șiruri de cetățeni în așteptare.

Pe aici, pe colo au prins a ridica dărâmăturile. Clădiri noi încep să apară. Fabricile-și reiau una câte una lucrul.

Convinși de suflul de viață nouă, după măsuri vechi, de care e cuprins orașul și goniți de ploaia care a început să cadă iarăși, deasă, rece, pătrunzătoare, pornim spre Ceska, adăpost de vremuri grele și comision de îndeplinit.

Cât stăm acolo opriți de ploaie și de gazde, se înoptează.

O noapte cu nouri negri grei, cu fulgere și potop de ape.

Până la urmă suntem siliți să ne oprim aici.

A încerca să mergem mai departe ar însemna să ne expunem inutil.

Și cum războiul s'a sfârșit ș'acum primează bunul traiu, cedăm insistențelor celor două femei.

Până să ne culcăm - Cornel la etaj și eu la parter - apare soțul mobilizat, ud până la piele.

Și toate planurile se spulberă.

A doua zi, când plecăm spre Petrovitze, cu scrisori și poze, ducem și pe fericitul soț - inoportunul - până la Brno.

Iar noi străbatem apreciabila distanță, până la Petrovitze, în goana motocicletei, pe vânt și frig ce până la urmă pun despotic stăpânire pe noi învinețindu-ne fața și făcându-ne să nu mai putem vorbi.

Dar ajunși în cantonament, un ceai cald ne readuce sângele în obraji și căldura așternutului ne desmorțește mădularele.

*
* *

Fusesem anunțați cu câteva zile mai înainte de inspecția care ne-o vor face Domnii Generali M... și G... de la Comandamentele de Artilerie ale M-U de care depindem.

Am avut deci suficient timp ca să punem la punct toate mărunțișurile de aspect exterior, care ar fi putut să impresioneze plăcut ochiul.

Aspectul general al taberilor însă rămâne neschimbat. Ceeace au făcut în două săptămâni de muncă încordată nu se poate strica și reface în câteva zile, deși am fost trimiși să ne inspirăm din buivacul unei Divizii de Vânători de Munte.

Dar până la urmă pretențiile superiorilor noștri au fost satisfăcute cu mici observații de om care vede realizarea și munca depusă doar și-o închipue.

Fiind grăbit, Domnul General M... ne părăsește, rămânând doar Domnul General G..., să ia masa de prânz cu noi.

Supă de pasăre... Mâncare de vițel cu castraveți... Prăjituri cu cremă... Și apă rece de izvor.

(Meniu sordanapalic, pentru ordinele în vigoare, care impun pe baza nu știu căror considerente, doar un fel de mâncare și o supă sau o prăjitură). După ce se tremină masa, Domnul General pleacă. Noi ne risipim pe la casele noastre să ne culcăm. (Eu locuiesc în aceiaș cameră cu Domnul Căpitan N... și cu Năsilă la o văduvă).

Spre seară când mă aflu la birou, mă cheamă un ostaș afară, la un Domn Căpitan. Ies curios să aflu ce căpitan dorește să-mi vorbească și nu intră în Comandament. Spre marea mea surpriză văd că fratele meu de la o Brigadă A.C... așteptându-mă în ușa unui Horch. Stăm câteva minute de vorbă apoi pleacă mai departe - la Polna - oraș situat în drumul „Goanei spre Praga” unde au unul din cele două Regimente A.C., promițându-mi că va reveni.

Și astfel pe meleaguri străine nu departe de Praga am musafir, pe fratele meu cel mai mare, pentru masa de seară și pentru noapte. Care din noi doi și-a închipuit că ne vom întâlni cândva în acest sat micuț și sărac din regiunea Sudeților.

*
* *

De câțva timp a prins a domni duhul rău al despărțirilor.

Astăzi a venit ordin aprobator de la Divizie, pentru plecarea în Țară ca înlocuiți cu îndelung stagiul pe front pentru Nea Mitică, Domnul Căpitan M..(casierul), Adjutantul și Aurică.

Aurică, Don Juanul blond al Bărăganului va porni spre casă.

Și cu el va lua o frântură și din inima noastră. Dar și-a lui va rămâne zălog, mult timp, în mijlocul nostru.

Legăturile care s'au cimentat între noi la Lest, Dobra Niva, la Tasov, pe Gron, pe Nitra, pe Vag sau pe Morava, la Ughersky Ostrog, la Kromerjij sau Kojetin... în Javorina sau în Carpații Albi, nu vor fi destrămate nici de trecerea anilor, care macină tot...

Ne-am întâlnit...

Patru firi...

Din patru părți ale Țării.

Un muntean... un ardelean... un oltean... ș'un moldovean.

Am făcut împreună campania.

Gustând cot la cot bucuriile și mizeriile.

Cine ar îndrăzni să ne înstrăineze unul de altul?

Chiar dacă despărțirea pe care începe a o pune soarta între noi ar încerca s-o facă, glasul de clopot răsunător al aducerilor aminte, ne va ține pururea vie imaginea fiecăruia în sufletele celorlalți.

Și nu ne vom uita nici când.

Până la prânz Cornel și cu mine colindăm împrejurimile pentru a găsi poligon de tragere cu tunul.

Dar în zadar.

Ordinul prevedea să aibă cel puțin 10 km adâncime și să ferim satele, culturile, fermele și pădurile cu bivuac.

Adică tot.

Așa ceva nu se găsește.

Căci satele se țin lanț.

Culturile se urcă până'n vârful mameloanelor celor mai înalte...

Livezile pădurilor sunt pline de bivuacuri.

Iar acolo unde pare a găsi ceea ce căutăm, apar înconjurare de pâlcuri de pomi, sub muchie de la ferme izolate, care ne încurcă toate socotelile.

În cele din urmă suntem siliți să renunțăm.

Masa de prânz o luăm la Domnul Maior T.C.V... care deasemenea pleacă în Țară. E invitat și Domnul Colonel L... Brigadierul nostru. Ca de obicei, la Domnul Maior se mănâncă bine și vin se află la discreție.

Știe să trăiască.

Spre seară, primi ordin să pregătească o conferință asupra campaniei.

Iarăși lucru.

A doua zi, pe o vreme nu prea plăcută, Nea Mitică, Domnul Căpitan M..., Adjutantul și Aurică ne părăsesc.

În urma lor rămâne un gol.

Se va umple oare vreodată?

Într-o Duminică, după o scurtă slujbă religioasă, Domnul General Comandant al Diviziei, decorează în fața întregului Regiment o parte din ofițerii și ostașii care s'au distins pe câmpul de luptă.

Moment emoționant.

Toți ochii privesc mișcările sacramentale ale Domnului General și figura care radiază de fericire și mulțumire a celui decorat.

După ce a fost depășit, pe piept rămâne atârnat ordinul sau medalia cu care i s'au răsplătit faptele. Și soarele se joacă în luciul ei metalic sau emailat, în inimă un toboșar nevăzut bate darabana-onor de zile mari.

Pentru cei care au îndurat mizeriile unei campanii grele când s'au bătut c'un inamic și-au înfruntat viscoalele și gerul creștelor Cehoslovace, răsplata care li se oferă acum e o recunoaștere a drepturilor lor de viață liberă și un semn c'au pus și ei o piatră la temelie nouă a Patriei. Și bucuria de a fi contribuit și ei la ceva, la salvarea Țării, nu i-o poate lua nimeni. Este supremul lor titlu de glorie pe care nu-l poate purta oricine. Și Patria acest simbol care ne leagă în țesătura fină durabilă, vine acum prin trimisul ei, Domnul General să-și răsplătească fii merituoși. Iar dacă întâmplarea va face să mai aibă nevoie de noi, inimile și trupurile noastre îi vor sta oricând la dispoziție pietre de hotar neclintite.

Și viața în satul micuț și sărac, din regiunea Sudeților, își deapănă firul molcom, fără preocupări înalte sau fapte cu răsunet de trâmbiță.

Toată ziua lucrăm în birouri, fel de fel de dări de seamă, rapoarte operative, propuneri de decorare.

De când a plecat Nea Mitică, Cornel a preluat Comanda Bateriei de Comandă ș'acum umblă mai mult prin pădure, cu situații de cai, efecte și oameni.

În locul Adjutantului a rămas Năsilă - de ceai și cafea dughitorul - fire de poet, domol ca un moldovean și cuminte ca o fată mare, din vechi timpuri.

Pe Locotenentul G...de la aprovizionare îl dublează Sublocotenentul N... un tânăr veșnic grăbit și repezit la vorbă.

Din Țară ne-a sosit un lot proaspăt de plutonieri adjutanți, care au fost făcuți acum câteva zile Sublocotenenți.

Ofițer cu transmisiunile în locul lui Cornel acum e Sublocotenent B... recent venit din Țară. Un copil simpatic căruia îi plac fustele. Noroc că cele de aici lucrează la brutăria de campanie sovietică și nu au timp de vizite și de plimbare căci altfel pe toate le-ar cucerii.

Fața Regimentului e în continuă schimbare.

Figurile vechi, camarazi de grei ani de războiu, faima Regimentului se risipesc, pornind în Țară spre alte unități.

Iar rândurile rămase goale, pe ici pe colo se completează cu copii proaspăt ieșiți de pe băncile școlii sau ofițeri fără stagiul de front. De câteva zile, conform ordinilor superioare se țin concursuri peste concursuri.

Pentru alegerea celor mai buni ochitori.

Concursul tunului înhămat.

Concursul ofițerilor orientatori.

Ba ne pregătim asiduu și pentru întrecere hipică, ce urmează a avea loc la Dobranin lângă Polma în ziua de 10 Iunie.

Și pentru asta, de dimineață până seara încercăm caii Regimentului la obstacole, pe terenul Domnului Căpitan P...

Un sport frumos.

Când reușești să faci un cal să sară pentru prima dată, simți că munca și-e răsplătită.

Astfel, cu mărunte ocupații și întreceri sportive sau concursuri de specialitate, timpul trece ceas după ceas, zi de zi.

Seara oboseala nu ne mai dă voie să ne plimbăm sau să visăm la alte vremi.

Totuși svonurile, vocea ostașilor, care nu sunt așa de ocupați ca noi, ajung și la urechile noastre. Și le găsește deschise chiar de încercăm cel mai neastâmpărat cal, suntem puși în fața unei miraculoase probleme de topografie, sau obosiți ne pregătim de culcare. Căci fiecare vrea să ajungă cât mai repede acasă. Ne ajung - cred - anii petrecuți în războiu departe de casă.

Preocupările zilnice, eforturile psihice și fizice pe care le facem ne pot obosi și înlătura gândul de la alte necesități ale vieții și ale tinereții, dar gândul întoarcerii în Țară nu ni-l poate opri nimeni.

E al nostru.

Intim.

Mai tare ca noi.

Și ca orice muritor.

Deci vocea lui n,o poate sili nimeni să- nu-mi șoptească speranța
unei apropiate întoarceri la căminurile noastre.

PARTEA A II-A

ÎNTOARCERI TRIUMFALE (12.VI.1945 – 30.VIII.1945)

CEHOSLOVACIA

Pornim spre țară

Astăzi pornim spre Țară.

Ieri, către prânz pe când asistam la desfășurarea concursului de ofițeri orientatori, sosește grăbit un agent, trimis de Tonny, cu ordinul care ne anunță să ne pregătim pentru deplasare.

Și până în seară primim și ordinul de marș.

În fine...

Ziua cea mare a sosit.

Plecăm spre țară...

Bucuria este mai mare decât noi.

Nu o putem stăpâni.

Ne copleșește.

Dacă am fi copii, am sări în sus și am bate din palme.

Dar vârsta și gradele ce purtăm pe umăr, ne impun seriozitate.

Și ce-am mai da frâu liber sentimentelor ce ne copleșesc.

(Ca să fiu sincer, între patru pereți, când eram numai noi, nu ne-am mai impus nici o restricțieși bucuria din noi a cântat, a glumit, a făcut fel de fel de năzbâtii, planuri și socoteli).

Doar plecăm spre țară.

Spre casă.

Cine n'a plecat niciodată departe de granițele țării, nu poate cunoaște intensitatea sentimentelor pe care le trăiește un om care a fost silit să stea vreme îndelungată departe de cei dragi, de țară, de cămin, atunci când primește vestea întoarcerii.

Poate își închipuie.

Dar imaginația nu poate creia, în această direcție ceva real. Ori exagerează căzând în fantastic, ori nu reușește să urce pe culmile pe care urcă realitatea trăită.

Și bucuria și entuziasmul ne-au cuprins pe toți deopotrivă.

De la Domnul Colonel...

Până, la ultimul ostaș.

Toți eram în așteptare.

Și acum ne vedem visul cu ochii.

Ajunsesese în cele din urmă un mit, ceva sfânt.

Gândeam la plecarea spre țară cu toată intensitatea facultăților noastre intelectuale.

Iar sufletul o dorea intens, continuu..

Nu știu ce s'ar mai fi întâmplat dacă se prelungea mai mult așteptarea.

Acum plecăm.

Ceasul atât de mult așteptat a sosit.

Pentru a putea fi punctuale, unitățile și-au scos de ieri materialul și căruțele din tabere și le-au încolonat pe marginea drumului, iar astăzi s'au sculat cu mult înainte de ora trecerii la P.I.

Și eu, ca și ceilalți deși m'am culcat târziu, mă scol înainte de a se lumina de ziuă. În scurt timp sunt gata de plecare. După ce mulțumesc gazdelor pentru modul în care ne-au primit, ies în curte și din curte în marea piață din mijlocul satului.

E încă întuneric. Un întuneric cu fulguială de lumină. Ulițele satului sunt pustii. Câțiva ostași ici și colo umblă fără rost de la o casă la alta. Nici ei nu știu ce vor.

La Brutăria de Campanie Sovietică lucrul n'a încetat toată noaptea. Focul de la cuptoare răspândește în jur o lumină roșiatică. Umbrele oamenilor de serviciu se plimbă de colo până colo ca să-și alunge somnul.

Spre răsărit orizontul prinde a se împurpura.

La aprovizionare vocea Sublocotenentului N... se aude dând ordine coloanei de subzistențe.

De prin curți prind a ieși căruțele Bateriei de Comandă. Oamenii sunt somnoroși.

Poate n'au dormit toată noaptea. Nu pentru că ar fi avut prea multe de făcut în vederea plecării. (Deplasarea a fost preocuparea noastră cea mai plăcută din timpul popasului în Petrovitze).

Nu.

Poate că bucuria le-a gonit somnul.

Sau poate barbutul.

Într'un târziu apare și Cornel.

Comandantul lor.

Domol - ca de obicei, dă ordine de încolonare.

Și pleacă.

Domnul Căpitan Doctor D... care nu era încă gata, rămâne pe jos.
La fel și Domnul Căpitan P... recent sosit în Regiment.

După ce pornește coloana și căruța Biroului cu bagajul lui Tonny și al meu în loc în cap, după trăsură, mă duc la Domnul Colonel.

Către orele 6 plecăm apoi - Domnia Sa și cu mine - cu mașina.

Până la P.I. - încrucișarea de drumuri Stoky-Chiska cu Stoky-Petrovitze trecem pe lângă Coloana Div. I și II înșirate pe marginea drumului, în pregătire pentru o cale lungă.

Așteptarea îi enervează.

Parcă se tem să nu fie întorși din drum.

(Atât ar trebui).

La P.I. întâlnim pe Domnul Maior M... de la Biroul 3, care la ora 6 fix a dat drumul coloanei să se scurgă pe șosea spre Stoky.

Și noi stăm aici la încrucișarea de drumuri, până se scurg Divizioanele noastre, cele două Baterii A.C. ale Diviziei, care intră tot sub comanda noastră, în timpul marșului și Coloana Serviciului Aprovizionare în frunte cu Domnul Ajutor și Sublocotenentul N... de la aprovizionare.

Până să treacă ultima căruță cu subzistențe în care Plutonierul T...

Un subofițer foarte bun, apare și Domnul Colonel L... Brigadierul nostru, cu o mașină capturată de Cornel pentru Regiment și vărsată Brigăzii.

Sosește și Domnia Colonei M...și D...Comandanți de Regimente Infanterie.

Și grupul de ofițeri de la încrucișarea de drumuri care privesc scurgerea coloanei pregătită pentru drum lund se mărește cu fiecare clipă. Când începe să se angajeze coloana unui Regiment de Infanterie, ne urcăm în mașină și plecăm.

Etapa de astăzi e de 30 km.

Terenul e destul de frământat.

E o încercare și o experiență.

Astăzi vom vedea ce e bine făcut... ce lipsește.

Iar în cele două zile de staționare ce vor urma, vom căuta să remediem toate neajunsurile constatate și să fim gata pentru un drum lung.

Aproape 2000 km.

Nu contează însă.

Bine că am plecat.

Dacă ne va ajuta Dumnezeu, vom ajunge noi și în țară.

La căminurile noastre.

În mijlocul celor dragi.

Coloana noastră are aproape șapte km.

Trecem pe lângă ea în goana mașinei. Și acolo unde vedem un rău, ce poate fi remediat pe loc, oprim și dăm ordine în consecință. După ce ajungem în capul coloanei mai mergem câțiva km, apoi ne oprim la marginea unei păduri, lângă primele case ale unui cătun, sub niște stejari cu umbră deasă.

Mie mi-e cam somn. Astă noapte am dormit cam puțin. Ne-a povestit Domnul Căpitan N... amintiri din tinerețe, până târziu după miezul nopții. De dimineață ne-am sculat devreme. (Poate mă temeam că voi scăpa coloana).

După ce trecem prin câteva sate și un târgușor - Pribyslav - către orele 13, poposim în Velke Losenitze, un sat destul de mare așezat pe malurile pârâului Laenichy.

Detașamentul de cartiruire plecase de dimineață cu eșalonul Auto al Aprovizionării. Așa că la sosirea noastră găsim locul de bivouac recunoscut - o fâneață la intrarea în sat și casele pentru birourile și ofițerii deja găsite.

Cu Domnul Colonel și Domnul Maior E...care ne-a devansat cu motocicleta, asistăm la intrarea în bivouac a unităților apoi ne ducem în sat după ofițerul cu cartiruirea.

Suntem obosiți, plini de praf și flămânzi. Am vrea să ne spălăm și să ne odihnim, căci popota probabil nici nu s'a instalat. (Acum popotar este Eugen). Eu am fost scos din funcție înainte de plecare, adică ieri. Camera în care vom dormi, cu Tonny și Cornel e la un Hostinec, deasupra popotei. Intrarea pe niște scări întunecoase prin pod. Gazda are două fete drăguțe. Și pe Maria Terezia, o bătrână nebună.

Ce contează însă...

Suntem în drum spre casă...

Ziua Eroilor

Ziua eroilor.

Zi mare pentru noi cuceritorii creștelor Cehoslovace, porniți spre țară.

Când am plecat spre front, numărul nostru era mare. Acum ne întorcem mai puțini.

Pe câmpul de bătae ne-am dat cu prisosință tributul de sânge.

Ofițeri, subofițeri și soldați ne-am făcut pe deplin datoria.

Unii mai norocoși am scăpat neatinși de plumbii sau schije obuzelor inamice.

Alții poartă în carnea lor urmele lor de foc.

Și sângele curs din belșug a stropit pământul unei țări prietene.

Sublocotenentul I...abia intrat în luptă, la Dol Strehary, cade rănit la observator, în prima zi de acțiune.

Sublocotenentul B... e scos din luptă de o schijă de brandt pe cota 245.

Sublocotenentul R... e lovit la șale tot de o schijă de brandt la Dobrecikovitze.

Căpitanul G... e rănit în șira spinării la Lest.

Apoi subofițeri.

Sergenții Majori D... și A. De la Div. III răniți de brandt pe când erau observatori înaintați la atacul Oremov Laz-ului.

Și o sumedenie de ostași al căror nume nu-l mai trec aici.

Eroii anonimi.

Iar o parte dintre ostașii noștrii dragi cu care am împărțit și binele și răul și bucuriile și tristețile și clipele de desfătare și mizerie, dorm somnul de veci în cimitirele presărate pe întreg cuprinsul Cehoslovaciei.

Sergentul Sandu căzut la observatorul înaintat al Bateriei sale.

Sergentul Năstase, observator, căzut la cota 634.

Caporalul Radu Marin, telefonist, căzut pe cota 634.

... și alții ... și alții....

Ostași care nu și-au precupețit viața pentru Patria lor.

Suflete mari... Eroi de legendă...

Numele lor va fi săpat cu litere de foc în Cartea Neamului.

Faptele sunt mândre pagini de Istorie.

Noi, cei care i-am cunoscut și le-am privegheat jertfa îi venerăm și vom povesti eroismul și curajul lor demn de epopee și generațiilor ce vor veni.

Se cade deci astăzi să-i sărbătorim cu fast, să-i preamărim, fixându-i pe veci în sufletele noastre și în rândul Eroilor Patriei.

În vederea prăsmuirii lor am apelat - încă de ieri - la Serviciile Preotului Domnul Colonel M... venit în locul Domnului Colonel V...

Bateriilor le-am dat ordin - fără să știe Domnul Colonel să împletească din cetină și flori coroane pe care să le punem pe Monumentul Eroilor din sat, căci poate unii dintre ei n'au avut parte nici de o cruce la cap în iureșul luptelor. Iar Div.I să facă o tribună pe care se va oficia slujba oficioasă.

Când în jurul orei 9 sosesc cu Părintele de la Nove Dvory, găsesc Regimentul deja adunat pe o fâneață lângă parcul Div. I în care în fața platformei. Dar Bateria de Comandă lipsește. Se vede însă și ea sub comanda Sublocotenentului B... venind pe ulița satului. Ajunge înaintea lor Domnul Colonel și slujba începe.

Eu plec să caut Monumentul Eroilor. Pe drum mă întâlnesc cu Tonny care avusese grijă să-l caute potrivit ordinului pe care îl dasem dimineață. După ce îl văd și eu, ne întoarcem să ascultăm slujba religioasă.

E o zi frumoasă de mijloc de Iunie. Tot câmpul e verde. De jur împrejur pe întinsul aproape planșe văd sate, culturi, grupuri de pomi, păduri de brazi.

Par în fumurii depărtări crestele plumburii ale unor munți ce n'au nume pentru noi.

Parcă și natura prăznuiește, alături de noi, în amintirea celor căzuți la datorie.

E atâta măreție în natură și atâta înfiorare în profundele accente ale preotului, încât simțim cum ne apasă pe umeri greutatea clipelor pe care le trăim.

În spre sufletele noastre ruga găsește porți deschise și teren propice însămânțării.

În timpul slujbei, se face apelul celor căzuți la datorie.

Și după numele fiecăruia, o voce puternică, de tenor, răspunde înfiorată „Mort pentru Patrie”.

Apoi urmează procesiunea.

În cap merge Preotul.

După, grupul ostașilor cu coroane.

Apoi Ofițerii de la Comandament.

Și în urmă unitățile.

Străbatem o bună parte din sat, în rugămințile evlavioase ale Părintelui, călcând rar și gânditor, printre populația satului, care asistasă la slujbă.

La monument ne oprim.

Trupa formează iarăși careul.

Preotul face o scurtă rugăciune, după care se depun coroanele.

Apoi un glas profund de bas, străbătut de fiorii sacri ai momentului preamărește în cuvinte simple dar emoționante jertfa celor de-a pururi sub glia țărilor străine.

După Domnia Sa, Domnul Colonel arată importanța sacrificiilor lor, îndemnându-ne să fim la înălțimea lor și la rândul nostru, dacă țara va avea nevoie de noi și să fim capabili să ne sacrificăm pentru Ea.

Dar ori cât de calde, de vibrante ar fi cuvintele, ele nu pot reda toată măreția sacrificiului.

Încercările oamenilor de a reda prin vorbe, faptelor celor ce nu mai sunt printre noi, rămân sarbede înșiruiți de acțiuni cu mai mult sau mai puțin talent.

Cea mai elocventă povestire a eroismului lor e însăși moartea pe câmpul de bătae.

Și pentru preamărirea lor și a sacrificiului lor, fără egal, noi camarazii care am luptat cot la cot cu ei, dăm onorul cuvenit eroilor defilând cu inima îndurerată și cu ochii plini de lacrimi prin fața monumentului ce ni-i amintește.

DEFILAREA

ORDIN DE OPERAȚII Nr. 109

Harta: 1:200.000

1. Regimentul... Artilerie constituie Gruparea de Marș Nr.1, împreună cu Grupul... Cercetare, Cartierul Brigăzii... Artilerie, Bateria... A.C. și Bateria... A.C.

După glorioasele lupte duse pe teritoriul Cehoslovaciei, se înapoiază în țară pe direcția generală: STOKY-BOSCOVITZE-PROSTEJOV-UGHERSKY-GRADISTE-TRENCIN-ZVOLEN-LUCENEK-RIMASZOMBAT-MISKOLC-DEBRECEN-ORADEA MARE.

Depasările se vor face prin câte 3-4 zile de marș, urmate de 1-2 zile de repaus

Etapele zilnice fiind de 25-30 km.

.....
Așa sună ordinul de operații.

Deci înainte spre țară.

De acum nu ne va putea opri nimeni.

A fost greu până ne-au pornit.

Vom merge, mânați de dor, etapă cu etapă, vom străbate munți, vom trece peste ape, vom traversa sate și orașe.

Din Protectorat vom trece în Slovacia, apoi în Ungaria....

Și în cele din urmă vom ajunge în țara noastră dragă pentru care am luptat, unii din noi am sângerat, alții au rămas pe vecie sub glia țări străine.

Vom ajunge la noi acasă.

Patria ne așteaptă.

Părinții ne cheamă.

Și dorința lor se împletește cu a noastră.

Să ajungem cât mai repede în țară.

La noi...

Pe meleagurile atât de cunoscute nouă.

În Ardeal, Muntenia sau Moldova.

Din WelkeLosenitze plecăm de dimineață.

O zi urâtă de primăvară întârziată.

Plouă mărunț și monoton. Vântul suflă pe valea pâraului cu ace de frig neplăcut. Pe sus nourii dansează rumba după ritmul desmetic al furtunii

Ar fi așa de bine să stai la gura sobei cu o carte în mână.

Dar noi mergem spre casă. Focul din sobă e dorul de cei lăsați acolo departe, care se gândesc pururea la noi, se roagă și tremură pentru noi.

Cartea noastră e drumul spre țară, pe care-l vom ceti pe hărți, etapă cu etapă, filă cu filă și-l vom trăi ceas cu ceas, zi de zi.

După ce se încolonează toată Gruparea, pornim și noi cu mașina - Domnul Colonel Comandant, Domnul Ajutor și cu mine.

La intrarea în MESTO ZDYAR poposim.

Aici ne așteaptă Domnul General F... Comandantul Corpului și Domnul General C... Comandantul Diviziei, să ne privească trecând.

În fața estradei pe care au poposit, muzica s'a instalat și așteaptă să atace Marșul Artileriei.

Noi suntem în capul coloanei Diviziei. După noi sunt alte cinci grupări de marș, formate din Regimente de Infanterie, Companiile operative și Serviciile Diviziei.

Oprim și coloana pentru scurt timp în care să se strângă unitățile pe cap și să se facă ultimele retușări în înhămarea cailor, echipamentul oamenilor și dispunerea lor pe trăsură, curățenia materialului.

Apoi, Domnul Colonel în frunte călare pe „Voința” iapa cu neastâmpăr în sânge, să pornească marțial pas de defilare, să dea onorul celor doi șefi pe care pe câmp de bătae ne-au condus din victorie în victorie.

Și accentele prelungi din marșul armei noastre ne pătrunde în urechi și se strecoară în suflet, luminându-ne chipul.

Salutul nostru majestuos și zâmbetul chipurilor noastre bronzate, de vântul creștelor Cehoslovace, pe care le-am străbătut în lupta aprigă, răspund cu bucurii de șefii părintește mulțumiți de faptele fiilor lor.

Defilarea durează aproape o oră și jumătate.

Până la PIVONITZE, unde vom cantona la noapte, mai trecem prin două târguri - NOVE MESTO și BISTRICE - unde populația ne

urmărește cu ochii înduioșați și inimi înțelegătoare pentru dorurile noastre.

Makov

De la Pivonitze plecăm de dimineață, deși etapa acessta e mai scurtă ca celelalte.

Drumul coboară între LESONOVITZE și STEFANOV, niște serpentine abrupte și încolăcite pe coastele unor piscuri prăpăstioase.

Apoi, după ce traversăm albia râului SPORATKA, drumul urmează cuminte valea pârâului HODONINKOV până la HODONIN, unde începe iar a urca ajungând până la înălțimea de 698 metri, în preajma satului ROZSEC.

Toată etapa de astăzi străbate o minunată regiune muntoasă.

Serpentinele sunt străjuite de brazi înalți în care șueră vântul.

Valea pârâului pe care s'a adăpostit drumul este mărginită de ambele părți de piscuri înalte împădurite și pe ici pe colo câte un golaș.

La popasul pe care-l facem între STEFANOV și HODONIN ne întindem la soare pe malul pârâului unde căruia se joacă sglobii puișori de păstrăvi.

Dinspre pădure vine un zvon de păsări cețși încearcă glasul, în această oră de odihnă.

Tot ceeace ne înconjoară, ne încântă.

... Munți, păduri, ape, păsări...

Dincolo de Hodonin drumul pătrunde pe sub un des umbrar format din coroanele lor bogate a stejarilor de pe margine.

Ne-am crede sub medievale bolți de Catedrale gotice, dacă n'am auzi foșnetul frunzelor și cântecul păsărilor.

În ultima parte a drumului întâlnim un grup de Domnișoare care merg în aceeași direcție cu noi. Sunt tinere, elegante, sglobii... Trăiască tinerețea.

Înainte de a poposi în MAKOV - sat situat pe panta coborândă spre valea pârâului PETROVNA - trecem prin ROZSEC.

După ce ajungem și instalăm unitățile în bivuac, ne culcăm. Măine e Duminecă și avem zi de repaus.

Noi, Cornel, Tonny și Năsilă locuim la o casă cu trei fete. Dar mama lor e pururea cu ochii și gura pe ele. Și fiecare are în sat câte un băiat cu care speră că se va mărita. Așa că încercările noastre de a le aduce în camera noastră să asculte muzică și să danseze, sunt inutile. Și dacă ele n'ar fi fost așa de sperioase, ar fi venit și alte două dudui ce locuiesc aproape de casa noastră și care ne-au spus că adoră muzica și dansul.

Duminică seara însă, după ce dăm toate ordinele referitoare la reluarea marșului de mâine, Domnul Colonel se duce acasă să se culce, sau să joace table cu cineva, plec însoțit de Cornel cu docarul Bateriei de Comandă la bal la ROZSEC.

Dar sala relativ mică, e înțesată de lume. Tot felul de băieți și fete în diferite costume dansează... Mă mir cum mai pot răsufla în această masă de trupuri încinse de căldură și de plăceri.

Stăm câteva minute în care ne dăm seama că nu avem de ce rămânea în sala aceasta, în care nu cunoaștem pe nimeni și am fi singurii militari, afară de un Căpitan și un Sublocotenent, apoi plecăm.

Pe drum ne întâlnim cu alții care se duc. În încrucișarea la trap, nu ne putem da seama cine sunt. Probabil că sunt de la Div.II.

E o noapte minunată.

Luna plină revarsă o lumină pal albicioasă.

Totul - culturi, case, păduri - e învăluit în mici diamante, boabe de rouă. Dacă n'am ști că mâine plecăm mai departe și că etapa va fi lungă și obositoare am continua să ne plimbăm așa în trapul domol al cailor sub clar de lună, în noaptea asta de vise, până ne-am umplea sufletele de frumusețea din natură și somnul ne-ar goni la culcare.

Troițe pentru morți

De la Makov am poposit în JDIARNA, unde am jucat un match de fotbal cu localnicii, reușind să ne distrăm cu 10-0.

Apoi la KRASICE, o suburbie a PROSTEJOV-ului, oraș situat pe malul râului VALONA într-o regiune de pante domoale.

Până aici am trecut prin PLUMLOV, unde am vizitat castelul Baronului Lichtenstein, așezat pe o stâncă, înconjurat din trei părți de adâncă prăpastie, numai într'un singur loc comunică cu satul. Iar jos în

fundul prăpastiei, un lac în mijlocul unei fânețe, mărginit de pădure de stejar și de fag, pe lângă care se strecoară uin drum spre Nord. Castelul, e o clădire înaltă cu trei etaje, îngustă cât o casă obișnuită, modestă, e încă neterminată. Acum e locuit în parte de populația satului.

De la STRASICE trecem prin KOJETIN, pe valea MORAVEI prin KROMERJII, orașele la cucerirea cărora Regimentul a luat parte și ne oprim în BILANY, sat situat pe malul unui pârau pe minunata vale a MORAVEI.

Măine 21 Iunie are loc în KROMERJII o mare paradă a Diviziei noastre. Se dsevește un monument în piața orașului ridicat în amintirea celor căzuți pentru cucerirea orașelor: UGHESRKY OSTROG, KROMERJII și KOJETIN...

Și tot timpul până seara unitățile se pregătesc în vederea defilării ce va avea loc după ceremonie. Se curăță materialul de Artilerie și apoi se șterge cu cârpe îmbibate în unsoare pentru a-i da luciu. Se curăță caii, li se fac crupele, li se împletesc cozile și coamele. Se curăță și se ung hamurile, dând șleaurile cu Zinkweiss, iar lanțurile de legătură la cruciulițe cu lac negru. Se învelesc presenele și fruntarele cu pânză albă, roșie, galbenă sau albastră, după locul ce-l va ocupa fiecare în unitate.

Și multe alte speculațiuni artileristice menite să facă totul să lucească, să ia ochii....

Ce știu cei de pe margine?

Remarcă ceea ce sar în ochi și dacă le place sunt încântați și aplaudă. Pe ei nu-i interesează cum se obține ceea ce îi atrage și îi farmecă.

Eu, însoțit de Cornel, plec cu motocicletă în oraș pentru a recunoaște itinerarul deplasării de mâine de la trecerea MORAVEI, dimineața până la întoarcerea spre cantonament după paradă.

Dar când mă întorc găsesc toate operațiunile de înfrumusețare oprite.

Un ordin venit de la Divizie, care spunea că din diferite motive nu mai luăm parte la paradă, a pus capăt tuturor strădiunțelor și frământărilor.

Celor mai mulți le convine acest lucru. Mie personal nu. Și ca să fim sinceri, cred că în sinea lui, fiecare regretă că nu mai poate lua parte

la această paradă. Măcar ca spectator (Căci la cererea noastră, Domnul Colonel a răspuns categoric: nu).

E doar sărbătoarea acelora dintre noi care au căzut în luptele pentru cucerirea orașelor UGHESRKY OSTROG, KROMERJIJ și KOJETIN. Fiecare ne dăm obolul atunci când le-am luat cu asalt. Mulți ai stropit cu sânge din sângele lor împrejurimile sau străzile lor. Alții au căzut pentru a nu se mai scula. Și acum când se ridică un monument în amintirea lor, noi, camarazii lor care am avut norocul până la urmă să scăpăm teferi, și acum ne întoarcem acasă, să nu luăm parte.

E un sacrilegiu.

Dar ordinul e ordin. Nu cercetăm premisele. Îl executăm.

Și deși sufletul nostru e în KROMERJIJ, ia parte la slujba religioasă, privește asistența, se înduioșează de amintirea faptelor celor ce dorm somnul de veci în cimitirile din regiune, urmărește căderea pânzei de pe crucea de marmoră neagră - care își întinde brațele sigură de ea și de menirea ei, în aerul sărbătoresc din piața orașului - exclamă admirație când complet descoperită își profilează sobrietatea simplă pe firmamentul sineliu, apoi privește defilarea trupelor, luând parte la entuziasmul mulțimii și în special la delirul de aplauze și urale pe care îl deslănțue trecerea Regimentului de Artilerie Grea...

Totuși noi stăm în Bilany și ne pierdem vremea inutil. E o mare greșeală și din partea celor ce ne-au oprit de a mai lua parte la paradă, precum și a acelora care n'au fost atât de înțelegători să ne lasă măcar să asistăm. Nu doream să mergem la banchet, sau seara la operă. Nu. Ne mulțumeam să ascultăm și noi slujba și cuvântările, apoi să asistăm la desvelirea monumentului și la defilare. Dar am fost opriți. Vinovații să-și justifice măsurile luate în fața morților pentru care s'a ridicat această cruce. Noi nu avem dreptul s'o cerem.

Totuși însoțit de Eugen și Sergentul C..., mă duc în după amiaza zilei să văd și eu monumentul și să citesc inscripția de pe el.

Am socotit de datoria mea să vin să mă închin în fața crucii, care simbolizează eroismul și să le aduc un prinos de recunoștință pentru sacrificiul lor.

Trecem în Slovacia

Ordinul de Operații al Diviziei spune că Gruparea de Marș Nr. 1 va cantona la finele etapei în ZITKOVA.

După hartă, urma să părăsim șoseaua principală asfaltată pentru a urca pe un drum de care, până la altitudinea de 738 metri, la un câțun format din câteva case răzlețite pe o coastă abruptă, ce coboară spre STARY GROZENKOV, sat aflat cu 367 metri mai jos.

Cu Domnul Colonel Comandant și Domnul Ajutor, am urcat cu mașina până acolo. Frumoasă regiune. Din vârful cotei, de jur împrejur se deschid ochiilor minunate priveliști. Dar tunurilor noastre nu le trebuie poezie iar caii dacă văm nu pot nici să picteze și nici să exclame de încântare.

Din informațiile date de cetățeni, care așteaptă bucuria să cantonăm în satul lor, aflăm că a fost o mașină mare. E Bussing-ul nostru de cartuire - care a plecat. Ne luăm și noi după el. Coborâm o minunată serpentină ce ne duce la STARY GROZENKOV, unde întâlnim în cele din urmă pe Sublocotenentul V...care ne duce la un alt grup de case, situat la vreo 2 km Sud-Est de acest sat, pe malul pârâului DRIETOMICA, la margine de pădure și poale de creste golașe, care se spune că s'ar numi tot ZITROVA.

Aici, zice el, s'a hotărât Divizia să poposim la noapte, aici pe granița cu vechea SLOVACIE.

De cantonament nici vorbă. Câteva case dărăpănate, sărace...

Abia găsim o bucătărie pentru popotă.

Până să vie coloana, ne culcăm lângă mașină, pe șubă, la soare.

Iar poposește lângă noi, arătăm locul de bivouac unităților, după care pornim să ne instalăm dormitorul pe malul pârâului sub coviltirul căruței pe un strat gros de fân.

Seara, după ce mănânc o respectabilă farfurie de fragi, culese de ordonanță – fac o plimbare cu docarul însoțit de Cornel, Năsilă și Sublocotenentul B... spre DRIETOMA până la STRAY GROZENKOV pe minunata vale a DRIETOMICII după care mă culc. Așternutul e moale. Și miroase a fân proaspăt cosit. Deasupra foșnesc ușor frunzele plopilor în tremurul lor veșnic. Pârâul ce trece pe lângă căruță sursură lin, mânându-și molcom unda la vale. Pe cer luna tronează,

înveșmântată în mantie de argint din care pornesc săgeți de lumină ca un monarh despotic, dar bun și drept. Un greere, cri, cri, cri cântă nesupărat de nimeni, undeva pe aproape. La conovăț, caii se pregătesc să se culce. Printre pomi se mai zăresc încă tăciunii din vatra unui foc făcut de ostași. Natura obosită de activitatea unei zile de vară, doarme somnul odihnei bine meritată. Peste tot e liniște și calm.

Privind reflexele lunii, prin deschizătura de intrare sub coviltir și ascultând foșnetul plopilor, surâsul pârâului și cântecul greerului, adorm și eu...

Mal Ughertze

După un popas de o noapte făcut în HORNANY, sat situat la Sud Est de TRENTSCHEN - după ce am trecut VA-ul pe malurile pârâului MACHNAC, pornim prin BANOVICE spre râul NITRA, pe malurile căreia ne oprim în MAL UGHERTZE pentru un repaus de două zile.

Când se oprește coloana în mijlocul satului, găsim cartiruirea nefăcută și pe Eugen umblând din casă în casă pentru a nu știu câta oară, spre a găsi măcar două camere pentru cei doi Domni Colonei.

Până la urmă trebuie să ne unim și noi forțele, ba și le adaugă și Nazolu și Sublocotenentul N... de la Cartierul Brigăzii, pentru a le găsi.

După ce îi instalăm și unitățile intră în bivuac, pornim să căutăm și pentru noi o cameră în care să ne odihnim măduarele amorțite de marșurile lungi și obositoare.

Și iarăși suntem nevoiți să trecem din casă în casă.

În cele din urmă se înțelege Tonny cu castelanul în curtea căruia e parcată Bateria de Comandă, să ne ofere una din cele două sau trei camere ce au mai rămas locuibile în castelul podoabă de confort de odinioară. Ceialalți își găsesc prin sat câte un pat prin bucătărie sau la un loc cu civilii, făcând ochi dulci vreunei dudu sau promițând că vor fi cuminți mamelor respective. (Or fi știind ele ceva).

A doua zi abia mă sculasem, când apare cu aceiași mașină frumoasă, fratele meu Căpitanul. Mergem împreună să vizităm fabrica BATA apoi ne întoarcem. El se duce spre ZLATE MORAVCE iar eu mă întorc la cantonament pentru a mă pregăti să iau parte la întrecerea

sportivă ce urmează a avea loc, pe terenul fabricii BATA cu echipele de lucrători și funcționari.

Seara după concurs, eu mă întorc la cantonament. Domnul Colonel cu parte din ceilalți ofițeri, rămân la banchetul oferit de fabrică. Eu prefer să dughesc un compot cu Năsilă, să ascult muzică și să ne plimbăm sub clar de lună, făcând planuri pentru concediu, ce va urma după ajungerea în garnizoana de pace.

Fratele meu mă vizitează și în ziua următoare. De data asta însă e numai în trecere și stăm prea puțin împreună. Pe el îl cheamă interesele unității sale - gata de marș - în altă parte. Eu rămân să mă plimb cu motocicletă cu o duduie în albastru - până la SIMONOVANI ca apoi să se răspândească vestea în Regiment ca fulgerul și toți să mă întrebe zâmbind ce s'a întâmplat (Noroc că în Simonovani am stat tot timpul de vorbă cu Adjutantul Brigăzii, în vreme ce Maria - așa o chema pe fata cu buzele de carmin și ochii de șarpe - își vizitează o prietenă bolnavă de tuberculoză). Ce alta pot face? Cărți de cetit nu avem.

De câțva timp, lucrările de birou s'au redus la redactarea ordinelor de operații.

Iar timpul trece așa de greu!

Trebue să-i găsim ceva cu ce să-l ocupăm. Și parcă în compania unei duduî drăguțe trecem mai ușor.

Ajunși la noi în țară - acasă vom ști ce să facem.

Aici suntem siliți să ne mulțumim cu ceea ce ne oferă soarta chiar dacă - glumeață - uneori ea râde de noi.

Cartiruire

Prin ordinul de operații dat de Regiment la Mal Ughertze înainte de plecare, am fost numit șef al Detașamentului de cartiruire, pentru cele patru zile de marș ale etapei ce ne va trece la Est de ZVOLEN într-un sat înșirat de o parte și de alta a șoselei cu casele risipite purtând urmele vizibile ale războiului.

Ca și ceilalți ofițeri care au îndeplinit până acum aceeași funcție - Cornel, Sublocotenentul B., Eugen, Locotenentul J. - plec de dimineață cu întreg detașamentul și popota Comenzii Regimentului, odată cu mașinile ce cară subzistențele Serviciului Aprovizionării.

Străbătem o regiune frumoasă traversând culmile Munților Nitra cu serpentine, pădure de brad, orașele și satele mici de munte dar curate și înstărite.

Primul popas îl facem la JALOVETZ un sat situat pe valea râului HANDLOVA nu departe de PRIETVIZE unde Locotenentul M... este rănit la picior, din imprudență și urmează a ne părăsi. Prin plecarea lui, Regimentul pierde unul din cei mai buni Comandanți de Baterie. Ofițerul născut și crescut pentru această meserie.

La sfârșitul celei de a doua zile de marș ne odihnim în LOVCITZE un cătun micuț așezat pe o coastă prăpăstioasă cu case sărace și murdare. Aici dorm la marginea satului, în aceeași cameră cu două tinere soții, care își expediază soții în pod, dar insectele de care e plin patul, mă fac mai mult să mă chinui decât să mă odihnesc.

În ziua treia pătrundem în defileul GRON-ului la SV.KRIS NA GRON și străbătem o minunată regiune până la ZVOLEN unde părăsim valea râului mărginită de creste împădurite cu cetății și întărituri străvechi în vârfuri, trecem prin oraș la o oră matinală și ne oprim la primul sat pe valea pâraului...

O regiune de creste domoale, împădurite...

LESKOVETZ satul fixat pentru cantonare e în întregime bombardat. Din cele câteva sute de case, nu există nici una care să nu păstreze într-o măsură mai mare sau mai mică urmele războiului.

De cum poposim în mijlocul satului, pe strada care dă în șoseaua ce duce la BANSKA BISTRIZA, ne dăm seama că nu ne va fi ușor să găsim ceea ce căutăm.

Eugen popotarul, vine cu un prim eșalon al noui sale funcțiuni pentru a prepara masa de prânz, rămâne să caute locuințe pentru ofițeri și bucătărie. Eu plec cu motocicleta la marginea satului spre a căuta loc pentru bivucarea unităților. Abia trec podul peste pârau și găsesc o mare fâneață cosită nu de mult timp, de pe care s'a ridicat tot fânul, unde repartizez unităților loc pentru parcuri și conovețe, după care mă întorc în sat.

Eugen care umblase din casă în casă, cu primarul, îmi spune că i-a fost imposibil să găsească ceva. Însă locuință pentru cei doi Domni Colonei trebuie să găsim. Cu motocicleta străbat îndată întregul sat, cercetând toate ulițele, pentru a vedea dacă n'a mai rămas pe undeva

ascunsă vreo casă mai arătoasă, care să nu fi suferit prea mult după urma războiului. Dar în zadar.

Toate au lovituri în plin sau foarte aproape, care le-au zburat acoperișul, le-au dărâmat zidurile, le-au spart ferestrele. Nu există nici o casă care să nu fi suferit nimic de pe urma bombardamentului. Puțini locuitori rămași în sat sau întorși din refugiu după trecerea grozăviei, s'au mulțumit să-și repare dacă poate fi numit astfel ceea ce au făcut ei - bucătăria și eventual încă o cameră dacă sunt prea mulți și n'au loc să doarmă cu toții în bucătărie.

În cele mai multe case locuiesc la un loc câte două sau trei familii, căci cele mai multe locuințe nu pot fi reparate, ci trebuie reclădite.

Peste tot domnește pustiu, distrugerea, dezolarea.

Deși satul e mare și pe vremuri trebuie să fi fost frumos, plin de viață, acum abia apare pe ici colo câte o bătrânică sau câteva fete...

Bărbații sunt rari....

Copii aproape nu vedem.

Umblând din casă în casă, ne dăm seama câte stricăciuni i-au provocat războiul acestui sat. Pot să afirm fără teamă că voi fi desmințit, că este cel mai distrus din câte am văzut în trecerea mea prin Ungaria și Cehoslovacia.

Au distrus și casele.

Și au risipit și viața năpăstuiților de localnici.

Până la urmă totuși găsim o cameră pentru cei Doi Domni Colonei și alta pentru Domnul Doctor D... și Căpitanul P...

Modeste.

Dar au câte două paturi, unde să se odihnească atunci când vor sosi obosiți de marșul unei zile.

Birourile le instalăm în camere dărâmate din niște case de pe malul pâraului.

Năsilă are grijă să-și aleagă una sau două fete - învățătoare - care până la urmă mrg să se plimbe cu un cavalerist și cu mine.

Domnului Colonel nu-i convine camera și pleacă singur să-și găsească alta, după indicațiile gazdei gazdei aleasă de noi.

Într'adevăr găsește la Directorul școalei primare din sat dar îi trebuesc îndelungi parlamentări prin Tonny ca să obțină până la urmă aprobarea Doamnei de a dormi acolo.

După prânz Domnia Sa pleacă la Zvolen la Divizie.

La întoarcere ne aduce vestea că s'ar putea să plecăm în cursul nopții mai departe. Totuși eu îi cer permisiunea pentru a merge să vizitez orașul. Ar fi păcat să stau lângă el și să plec mai departe fără de a-l vedea.

Cu greu obțin aprobarea pentru două ore.

Și ca să nu se răzgândească, plec imediat pe jos însoțit de Locotenentul J...

Orașul la ora plimbării de seară trăiește clipe de vremuri normale.

Toalete, fast, veselie...

Noi în hainele noastre de campanie părem nuște intruși. Dar știu cu toții că suntem războinici în drum spre țară. Și asta ne mângâie.

Fata din Oldalfalva

Din LESKOVETZ plecăm a doua zi spre KRIVANI, satul risipit pe marginea drumului ce duce la LUCENEC, unde stăm trei zile, afară de cea în care poposim.

Zile ploioase, monotone, plictisitoare...

Doar inspecția pe care ne-o face Domnul General, într'una din ele și masa ce urmează, ne mai scoate din amorțeală.

Apoi, plecând mai departe spre Est, trecem prin LUCENEC unde Vânătorii de Munte ridică și ei o Troiță în amintirea ostașilor căzuți eroic în luptele din regiune și după o etapă de 41 km, poposim pentru o noapte la Keresztur un sat mic și urât, unde auzim mai mult ungurește.

În ziua următoare trecem prin RIMASZOMBAT, oraș cu fete multe și frumoase și la finele etapei poposim în OLDALFLVA.

Satul e așezat pe malul râului TUROCZ într'o regiune de coline domoale. Cartiruirea făcută de Sublocotenentul B... i-a dat lui Cornel o cameră aproape de parcul Bateriei într'o casă mică, joasă, unde se află o fată frumoasă. Acesta a fost primul lucru pe care mi l-a spus Sublocotenentul B... când l-am întâlnit pe ulițele satului după ce am

ajuns în Oldalfalva. Și m'a dus și pe mine să o văd. Am intrat sub motiv că vreau să văd cantonamentul.

Dar mie nu mi s'a părut așa de frumoasă – ținând cont de superlativele Don Juanului B... Poate că fugar cât a trecut pe lângă mine n'am putut să-mi dau așa de bine seama de farmececele ascunse care l'au cucerit.

Seara ne ducem împreună să-i facem o vizită lui Cornel. Pretext. Căci abia ne despărțisem la masă de el.

Adevăratul motiv este că vreau să mă conving dacă cele spuse de Sublocotenentul B... sunt reale sau imagine de tânăr care n'a mai văzut de mult o femeie frumoasă.

Îi găsesc pe amândoi, Cornel și fata gazdei stând la masă într'o cămăruță în care intrăm direct de afară.

Deși modestă, camera e curată și cu gust mobilată.

Ea, fata care fermecase pe Sublocotenentul B... stă în capul mesei și tricotează.

Cornel către mijloc învârtește de zor la un patefon.

După ce ne declinăm numele, luăm loc, eu între Cornel și Ana - așa ni se pare că o cheamă pe fată - iar Sublocotenentul B... pe un scaun lângă patefon.

Încerc să înjghebăm o discuție dar ne răspunde că nu știe nici franțuzește nici nemțește.

Dicționarul meu româno-maghiar făcut de Tommy la Tapioszentmarton, prea sărac, Cu cel adus de ea Germano-Maghiar mai mult ne încurcăm.

Atunci renunțăm pentru a asculta muzica. Între plăcile lui Cornel se află și una ungurească „Nagyon szeretem magat” pe care ne roagă să o punem de mai multe ori ca să-i scrie cuvintele.

Încet, încet i se desleagă limba și până la urmă ajungem să ne înțelegem destul de bine. Șireata ne-a mințit că nu știe nemțește.

E elevă în ultima clasă de liceu la Rimaszombat.

Pe undeva prin Manska Bistritza are un prieten în curând logodnic, viitor soț, dacă nu și-o schimbă părerile.

După cca o oră, Sublocotenentul B... pleacă.

Rămânem noi doi - Cornel și cu mine - cu Ana.

Și ne punem tot felul de probleme pe care le discutăm așa cum putem, cu puținele cunoștințe de limbă comună pe care le avem.

Aici Tonny ar fi făcut furori.

Aerul șterngăresc simpatic al lui Cornel nu poate câștiga definitiv.

Dar Tonny e băiat serios, cuminte, retras. Politețea-i excesivă nu-i permite să încalce - nici în gând - teritoriul unui superior în grad lui - chiar când acesta e prieten, cum e în cazul de față.

Eu vorbesc, dar nu-mi pun decât problema unei companii plăcute și a unui serviciu pe care îl fac prietenului meu (Am vrut să plec la un moment dat, dar el m'a rugat să mai rămân. De ce? Nu știu).

Și timpul se scurge cu glume, încercări de discuții, muzică...

Încet, încet se întunecă.

Către orele opt, gazda-mamă ne servește o gustare nouă celor doi musafiri, cu toate împotrivirile noastre. Dar Ana ne declară net că se supără dacă nu vom servi. Și trebuie să o ascultăm. În seara asta ea e stăpână pe voința noastră.

E frumoasă... i are dreptul. Măine?

Măine pornim mai departe. Alte fete ne vor apărea în cale. Mai frumoase sau mai puțin frumoase. Atunci le vom asculta pe ele. În asemenea povești sentimentale de durata unui fulger nu țin să am ultimul civânt.

Și după ce servim gustarea, continuăm să vorbim, să glumim și să râdem.

Ordonanța lui Cornel sau chiar el are grijă de patefon.

Eu? N'am nici o grijă!

Doar că mâine plecăm mai departe și trebuie să mă scol de dimineată.

Înainte de a pleca, mă întreabă ce părere am despre unguroaice. Ce fel de femei sunt?

Și pregătindu-mi răspunsul, mă gândesc la ea, la trupul ei adorabil, la fața de piersică pârguită, la părul șaten lucitor, coborât pe spate în bogate inele, la ochii melancolici străjuți de mățasoase gene lungi.

În auz îmi sună glasul ei dulce, profund, ademenitor.

Mă străpund luminile adânci ale ochilor ei.

„Unguroaicele sunt femei foarte frumoase și pline de neastâmpăr”, răspund uitându-mă la ea.

Și martor mi-e Dumnezeu că nu mințeam.

UNGARIA

Pustnok

În zorii zilei plecăm din Oldalfalva.

Satul așezat pe malul pâraului Turocz, într-o regiune de coline domoale, rămâne în urmă cufundat însă în întuneric.

Ana, frumoasa gazdă a lui Cornel, rămâne dormind, dacă n'a reușit până la urmă - aseară - s'o cucerească, făcând-o azi să-i privegheze plecarea.

Eu, care nu iau cu mine regrete și nu las inimi frânte, plec cu amintirea unei seri plăcute, petrecute în compania unei fete frumoase.

Drumul care ne duce spre MISKOLC, șerpuieste pe valea râului SAJO, printr-o regiune unde colinele prind a deveni dealuri și dealurile munți. Crestele Munților Bukk se zăresc deja, plumburii, profilate pe orizont în dreapta drumului și în fund.

Până în DUBICSANY, sat așezat pe râul SAJO, trecem prin PUTNOK, un târgușor mic de provincie, devastat de tot ce dădea vitrinelor aspect de orășel, rămânând doar piața din fața castelului contelui Szerenyi Bela, unde se adună cetățeni amărâți să-și procure, pe sume fantastice alimente strict necesare existenței.

Aici poposim cu mașina la umbra unor castani, să așteptăm coloana care a rămas - undeva în urmă.

Până să sosească, eu vizitez Castelul și Biserica de lângă el. Din ceeace a fost odinioară, doar parcul mai păstrează urme de bogăție și fast. Tot locul poartă amprentele unui războiu crunt și devastator.

Puțin timp mai înainte de sosirea coloanei, apare Domnul General L...

Brigadierul nostru a fost făcut General - cu buik-ul său și se oprește lângă noi, să aștepte coloana pe care vrea să o vadă trecând. Când au apărut după colțul șoselei, călăreții Grupului de Cercetare și am văzut populația civilă oprindu-se din târguieli ca să-i privească călărind falnic spre țară, am simțit parcă mândria de a fi român și de a mă întoarce de pe front.

Apoi când au prins a defila tunurile de câmp, brandturile și tunurile A.C., prietenii noștri nededspărțiți de pe câmpul de bătae și am

citit admirația pe chipul și ochii băștinașilor, bucuria mea a întrecut marginile puterii mele de a o stăpâni. Și dacă nu m'ar fi chemat Domnul Colonel să plecăm, așa cum eram transfigurat de emoție cu tot corpul fremătând de entuziasm așa aș fi izbucnit în aplauze.

Aici în PUTNOK aflăm că am trecut deja în Ungaria.

Un ostaș sovietic de la postul de control al mașinelor, care vorbește perfect românește, ne răspunde că granița dintre Cehoslovacia și Ungaria se află la 6 km mai la Vest.

Am părăsit deci definitiv plaiurile țării pentru care am luptat grele și lungi luni de iarnă. Cine știe când vom mai putea veni să vizităm această minunată țară?

Acum când am trecut în alta și ne întrebăm dacă vom mai avea ocazia să revedem minunatele regiuni prin care ne-a purtat războiul, ne dăm seama că suntem legați sufletește de ea și că părăsind-o, o frântură din ființele noastre, o fărâmă din sufletul nostru, o clipă din viața noastră, rămâne aici printre mormintele celor căzuți la datorie, peste meleagurile luptelor pe care le-am purtat. Și parcă bucuria întoarcerii în țară e umbrită de un fugar regret. Am vrea să luăm ce ne aparține cu noi, să nu lăsăm nimic, să ne întoarcem pe meleagurile copilăriei, așa cum am plecat.

Dar nu se poate.

Timpul petrecut pe meleaguri străine, rămâne indestructibil legat de faptele și pământul pe care s'a scurs și orice am face nu mai putem lua cu noi.

De la el avem doar amintirile ce ne urmăresc ori unde ne-am duce, toată viața.

În DUBICSANY cantonăm și petrecem tot restul zilei.

Spre seară sosește un agent cu ordin de la Divizie, care ne anunță că urmează a mai rămânea o zi în această zonă de staționare conform ordinelor superioare.

Înainte de a ne culca, facem o plimbare sub clar de lună pe ulițele satului - Cornel, Tonny, Eugen, Năsilă, Sublocotenentul B... și cu mine, cu care ocazie Eugen ne ține un interesant discurs asupra femeii.

- Femeia, Domnilor... Femeia. Ea este Alfa și Omega. Te naște o femeie, copil te ții de fustele mamei - femeie - adolescent îndrăgești o fată - femei - tânăr te căsătorești cu o răpitoare frumusețe - femeie -

matur, cu situația formată, urmărești ... femeia, bătrân îți curg ochii după...femeie. Femeia Domnilor, Femea.

A doua zi, Duminică 8 Iulie, după prânz avem match de foot-ball cu Divizia la PUTNOK.

Plecăm cu toții, ofițeri, subofițeri și delegații de ostași, de la fiecare Baterie, cu cai, căruțe, docare, trăsurile. să susținem echipa noastră.

Eu mă plictisesc repede și plec spre centrul orașului. În piață, fanfara unui Regiment de Infanterie delectează populația. Tinere perechi de localnici îndrăgostiți, se plimbă pe ulițele târgului. Mă învârt câțva timp, fără țintă, prin oraș, apoi cu o duduie cunoscută întâmplător, urcăm scările parcului, spre a ne plimba pe aleele pustii, umbrite de coama stufoasă a bătrânilor stejari.

După ce mă desprind de enigmatica-mi duduie, mă întâlnesc în poarta parcului cu Năsilă, Cornel și Sublocotenentul B..., care vor să viziteze castelul. În timp ce ei urcă în interiorul clădirii, eu mă duc la docar să-i spun să vie în fața bisericii, unde ne vom aduna cu toții să plecăm.

Întors în parc, găsesc pe cei trei Don Juani, plimbându-se cu trei duduie. Cornel, în cap cu o Doamnă îmbrăcată în negru, care se apropie de maturitatea vieții. Năsilă, la mijloc cu altă doamnă, mult mai tânără, dar care vorbește de un locotenent înalt, brunet, simpatic, tot timpul. Și la urmă Sublocotenentul B..., cu un superb copil blond de 14 ani. Când îi pune cascheta lui pe cap și-i apar gropițele în obraz a zâmbet, e cu adevărat fermecător. Pe el l'a cucerit deja. Îi pare rău că nu știe nici un cuvânt unguresc. Eu, care-mi mai amintesc câteva expresii galante din timpul petrecerii în Tapioszentmarton i le debitez încercând să par naiv. Și copilul cu inspirație de femeie, se bucură, adâncindu-și gropițele din obraji. Dar când văd că Sublocotenentul B... se întristează, mă retrag. Simplu, plec la altă pereche, să-i incomodez și pe ei.

În drum spre casă, Cornel promite că vom veni cu patefonul.

Ele sunt trei.

Mai trebuie găsită a patra.

Adică pentru mine.

Nu mă opun.

Și când tratativele iau sfârșit, plecăm spre Comandament, la masă, odată cu întinericul.

După ce pleacă Domnul Colonel de la popotă și noi din sat - cei patru cu docarul la Putnok.

Ne trimite tinerețea, sângele în clocot și dorința - uitată de mult - de a mai dansa în ritm de vals.

Acolo ne așteaptă femeile... și promisiunea unor clipe plăcute de glume, muzică și dans.

Dar spre ghinionul nostru, găsim obloanele ferestrelor trase și duduile culcate.

Toate încercările lui Cornel de a le face să deschidă sunt zadarnice. E târziu - spun ele - și nu le mai dă voie părinții să se scoale.

Dintre toți, cel mai amărât este Cornel.

El, organizatorul...

Sublocotenentul B... îi e necaz că n'a sărutat măcar odată fata cu părul blond și surâsul cu gropițe în obraz.

Năsilă îmi impută mie ghinionul sub motiv că am mai făcut noi o excursie de la Lescovetz la Zvolen și tot din cauza mea s'a ratat și atunci.

În lamentările lui Cornel și regretele Sublocotenentului B..pornim spre cantonament, conduși de conducătorul docarului escapadelor noastre pe șosea ce se strecoară pe la poalele unor dealuri acoperite de vii.

La un moment dat, docarul se oprește brusc și o voce seacă se aude strigând.

Lângă o mașină oprită, aproape de-a curmezișul drumului satului, Domnul General C... Comandantul Diviziei, pe care era să-l lovim cu oiștea dacă nu se ferea și Domnul General L...

- Cine e? Întreabă Domnul General supărat.

- Locotenent Nicu, răspund eu cu ton grav deși inima îmi bate cu putere.

- De unde veniți?

- De la match.

- Care match?

- Divizia cu Regimentul nostru.

- Cine a bătut?

- Noi.
- Cu cât?
- Cu 4-3.

Și imediat schimbă vorba.

La plecare, Domnul General L..., răspunde salutului nostru speriat cu un părintesc: „noapte bună”.

Ce figură superioară e acest om!

Miskolc

În timpul deplasării de la Dubicsany la Sajoseny, unde urmează să cantonăm, mă întâlnesc cu un subofițer din Regimentul..Artilerie Grea, Regiment în care am petrecut primele luni de ofițeri, de care mă leagă frumoase amintiri, în care am prieteni buni - care-mi spune că stau aproape o lună de zile în cazarma Cavaleriei din Miskolc în spatele gării.

Această veste mă determină să raportez Domnului Colonel chiar în timpul marșului și să cer permisiunea de a merge în oraș - se află la cca 8 km de zona noastră de staționare - spre a-mi vedea camarazii primilor ani de cariera armelor.

Sajoseny e un sat în mare parte de țigani și cu mare greutate ofițerul cu cartiruirea reușește să ne găsească câteva camere, mai mult decât modeste. Domnul Colonel însă nu e deloc mulțumit.

Când află însă că întreaga Grupare de Marș a fost oprită de Domnul General în Sajovamos, primul sat mai la Est decât acesta în care suntem noi cartiruiți și le așteptăm sosirea și că acolo se află un conac, ne ia cu Domnia Sa să vedem dacă nu poate obține o cameră acolo fiind în imediata apropiere a unităților. Toate încercările noastre de a-l convinge să ne lase pe noi și cu Bateria de Comandă și birourile în Sajoseny sunt inutile.

Cel mai defavorizat e Sublocotenentul N... care obținuse deja pentru el camera pe care o va ocupa Domnul Colonel și totodată pierde și prilejul de a face curte bonei copiilor Baroanei proprietare, o blondă foarte drăguță.

Nouă ne dă ordin să ne mutăm în Sajovamos, fără să mai aștepte rezultatul recunoașterii.

Și până la urmă suntem siliți să stăm pe câmp pe o ploaie neplăcută, care ține mai multe zile în șir.

Pentru a putea scăpa de eventualitatea unei răceli și a mă odihni atât la prânz cât și seara, eu mă duc călare, sau cu docarul la gazda din Sajosenye, care mă primește bucuros.

Înainte de a pleca definitiv din Sajosenye, atât Domnul Colonel cât și Bateria de Comandă, după lungi insistențe pe când luam masa, obțin permisiunea de a merge la Miskolc. Și imediat ce sculăm de la masă, încălec și plec. Mă tem ca nu cumva să se răzgândească și să-mi ridice învoirea obținută.

Miskolc!

Oraș mare și frumos.

Plin de biserici.

Și de clădiri impunătoare, cu gust construite.

Viața normală și-a reluat cursul.

Restaurante... Cofetării... Cinematografe.

Toate sunt pline de dornici de distracții.

Nu contează prețurile produselor, sunt destul de mari.

Astăzi banul se câștigă ușor - sunt atâtea de făcut într'o țară care a suferit cât a suferit Ungaria de pe urma războiului și ușor se cheltuiește.

Apoi fructării încărcate cu caise, zarzăre, coacăze, agrișe, cireșe, se găsesc pe fiecare străduță, la fiecare încrucișare.

Ici și colo apar rar de tot câte o farmacie, sau magazin de coloniale.

Chioșcuri de ziare se găsesc însă pretutindeni.

Și țiغانuși ce strigă numele foilor localnice sau venite din capitală.

Orașul e plin de trupe sovietice și române.

Peste tot întâlnești uniforme cachi sau cenușii.

Deasupra porților celor mai mari și mai frumoase clădiri fâlăe culorile drapelului nostru sau roșu drapelului sovietic. Limba pe care o auzi pe străzi, e o amestecătură babilonică de ungurească cu românească și rusească. Probabil că se mai vorbesc și altele, dar în scurtul popas pe care-l pot face n'am timp să le aud.

Strada principală și minunatele alei, ce duc spre cartierul vilelor sunt pline de populație băștinașă militari români sau sovietici.

E ora plimbărilor.

Și toaletele elegante, femeii frumoase, promițătoare se plimbă zglobii în sunetul muzicilor de țigani de pe restaurante sau baruri cu vitrinele deschise din cauza marelui călduri. Vața de plăceri și risipă și-a reluat cursul dând frâu liber instinctelor.

Și femeile - aceste ființe gingașe, fragile, pe care să nu le atingi nici măcar cu o floare, spune Domnul Ajutor, un om foarte politicos – și-au dat frâu liber pornirilor neîncorsetate astăzi de morala socială ca orice epocă tulburătoare de după războiu când moralitatea e mai mult un principiu din toate punctele de vedere - pentru naivi, transformând strada, în tribuna etalării atracțiilor fizice și a vânzării unui amor extraconjugal libertin.

Când poposesc în oraș, trec călare, odată pe strada principală, apoi pornesc să caut cazarma Cavaleriei, în care găsesc aproape pe toți camarazii și prietenii de odinioară.

Întâiu întâlnesc pe Domnul Colonel G... Ajutorul de Comandant de pe vremea când eram și eu în Regiment, astăzi Comandant, un om de care mă leagă plăcute amintiri de serviciu, de trageri de instrucție sau de luptă, de mese comune.

Apoi încep a apare ceilalți.

Nelu e adjutant, în locul Locotenentului T... care ocupă aceiași funcție pe care o ocup eu în Regimentul nostru.

Nikci, acela focus brunet cu părul zbârlit e subaltern la o baterie a Div. I.

Petrică e plecat cu un convoiu de mașini la Oradea.

Lepas, și-a dat demisia din cadrele active ale Armatei. E cam bolnav și sătul de viața încorsetată de militar.

Titel pregătește o serbare.

Domnul Căpitan... același grijuliu comandant de unitate, prietenos și sincer.

Domnul Maior P... se pregătește să plece într'un turneu prin Cehoslovacia, cu o mașină, pentru a rezolva anumite chestiuni de ordin administrativ.

Iar fostul meu Comandant de Baterie, nu s'a schimbat deloc. Tot așa de sever se poartă cu subalternii, preferând să trateze direct cu

subofițerii și ostașii chestiunile de serviciu, silind de cele mai multe ori pe ofițer să fie un simplu musafir.

În colo numai figuri noi, apărute numai după ce am plecat eu din Regiment. Și stăm cu toții de vorbă amintindu-ne de vremurile de odinioară. Ceaiurile de la Galați... Petrecherile de la țară... la Berești, la elevul Plotoner T.R.P... la Foltești la Petrică, de Sf. Petru, sau la nunta surorii sale... La Penchea după terminarea unei săptămâni de trageri într'o toamnă cu cules de vii.

Și amintirile celor ce au fost cândva, ce dovedesc cât de legați sunt unii de alții deși de un an și jumătate nu m,am mai întâlnit cu nici unul dintre ei.

Spre seară mă despart bucuros că i-am putut întâlni și plec spre Sajovamos. Ei se duc la o conferință pe Regiment.

În trecere prin oraș pe o stradă dosnică, apoi fac un tur pe Corso, după care în trapul mărunț al calului plec spre cantonament.

Miskolc orașul cu fete frumoase și amor libertin, rămâne din ce în ce mai în urmă, pierzându-se tot mai mult în întuneric, până dispare complet în noapte.

Mă întâlnesc cu un vechi prieten

După ce servim masa de prânz plec călare spre Sajosenye să mă culc. E o zi ploioasă de mijloc de Iunie. De sus cade de dimineață picuri mici, deși, pătrunzători.

Cerul este acoperit de nouri negri, fără intenția de a se risipi.

În natură domnește o liniște nefirească, nu suflă nici o boare de vânt, parcă totul ar fi amorțit în această situație insuportabilă. (Căci ploaia asta care cade monotonă, rece, pătrunzătoare, ne calcă pe nervi, destul de obosiți ei și așa de încercările greleale campaniei). Noroiul, frate cu mizeria, a pus despotică stăpânire pe tot latul drumului spre Sajosenye.

Din loc în loc băltoace până la genunchii iepei îmi barează drumul. Și Mona e puțin sperioasă.

Trebue să fac echilibristică pe lângă gard, pe cărăruia rămasă până'n șanț, ca să pot trece pe lângă ele.

Când ajung în dreptul Div. I mă întâlnesc cu capul coloanei unui Batalion de Vânători de Munte. Merg ostașii cu ranițele în spate, uzi până la piele, prin noroiul drumului. Gândul că merg spre țară, le mână pașii și le susține moralul. Se găsesc printre ei unii care glumesc și râd de cei care s'au încovoiat mai mult sub greutatea raniței și a ploii.

Înaintând atent pe lângă ei, pe marginea drumului, de teama de a nu aluneca în șanț, întâlnesc în capul Companiei, tot călare, pe Tică, Locotenentul de Vânători, fiul mai mic al preotului din satul meu natal, prieten din copilărie și coleg de liceu. De el mă leagă atâtea amintiri:

Întâlnirea ne surprinde deopotrivă și pe unul și pe celălalt. Nu ne-am mai văzut de câțiva ani. Oprim amândoi caii, descălecăm, ne îmbrățișăm cu toată ploaia care continuă să cadă, mergem încet pe lângă coloana de ostași, care înaintează grăbită de ploaie și probabil de foame și ne povestim unul altuia, fragmente din viața de campanie și din timpul scurs cât nu ne-am întâlnit și am colindat fiecare meleaguri străine. De la el aflu că fratele meu Tavică, prieten de copilărie și tovarăș de plimbări în adolescență, vrea să se însoare. Și amândoi îl regretăm. Pentru noi - doi celibatari - va fi pierdut din clipa în care din om întreg va deveni jumătate.

Suntem adepți ai vieții trăite fără complicații matrimoniale.

Liberi ca păsările cerului.

Și ca fiarele Junglei.

Să putem face ce vrem și când vrem.

Să nu trebuiască să ne gândim niciodată că ne așteaptă cineva acasă, la ce va zice soția de cutare lucru, sau cum va reacționa aflând cutare incident sau neplăcere...

Singur...

E viața ideală.

Sburăm din floare în floare.

Culegem dulceața, nectarul.

Și plecăm mai departe.

Viața e scurtă.

Războiul acesta grozav - care abia s'a terminat - a scurtat-o și mai mult. La ce să ne însurăm acceptând de bună voie să începem un nou războiu. Nu suntem noi sătui de răpăitul mitralierelor și tunurilor inamice?

Acum să ni le aducem acasă?
Să ne răpăie mereu la urechi?
Perpetuarea speței?

Copii?

Îi lăsăm în grija altora... Noi vrem să fim ai noștrii... Și ai țării.

De ce să fim jumătate cu soția? Admită cine va vrea!

Noi ne-am hotărât... Rămânem celibatari.

Și cu strângere de mână prietenească și un zâmbet ștregăresc, desigur pentru hotărârea luată-ne aruncăm pe cai și plecăm în direcții opuse.

Pe malul Tisei

Din Sajovanos plecăm într-o dimineață ploioasă și executăm o etapă de cca 20 km pentru a ne opri la ONGA, deoarece Gesztely - sat așezat pe malul Hernadului - pe care ni-l destinase Divizia pentru cantonare e ocupat de Vânătorii de Munte, care ne-au depășit cât am stat în ultima staționare.

Și ploaia începută cu 2-3 zile înainte, continuă să cadă în același ritm monoton și dezolant transformându-ne în ființe lacustre, iar pământul într-o masă de noroiu cenușiu închis din ce în ce mai subțire. Apa ploii, căzută pe culturi, pe case, pe pomi, fără întrerupere, plictisitoare, rece, a pătruns în gând, în nervi, în creier, în sânge.

Peste tot numai apă.

Dezolantă, rece, plictisitoare.

Plouă domol

Cu picuri mărunți, abia vizibili.

Parcă s'a hotărât cerul să ne trimită un al doilea potop.

În ONGA stăm o zi, după care pe un noroiu până la gleznă și pe niște drumuri de țară desfundate, cu gropi din loc în loc în care intră roata până la butuc, pornim către Tisza-Lucz, sat mare și frumos așezat pe malul râului cu același nume.

Astăzi nu mai plouă.

Dar vremea continuă a fi posomorâtă, înourată, tristă.

Etapă este de abia de 15 km. Mai obositoare decât una de 35-40 km.

În Tisza-Lucz ajungem în jur de ora prânzului.

După ce intră o parte din unități în bivuac, ne ducem să ne vedem camerile, destinate de Cornel, pentru cantonare. Domnul Colonel e mulțumit de casa în care va locui și de compania ce i se oferă.

La bivuac ne întoarcem tocmai când încep a intra Bateriile A.C., ultimele din Coloană.

Abia ajunși dinspre malul Tisei, apare Domnul General C... însoțit de Domnul General L...care ne întreabă dacă n'ar fi mai bine să trecem și noi de partea cealaltă a apei, deoarece drumul între cele două brațe ale râului e foarte rău și acum e liber, iar dacă va ploua, pe cer nourii se fugăresc în toate părțile - va deveni impracticabil.

- Domnule General, abia am intrat în bivuac, răspunde Domnul Colonel.

- Nu e nimic. Înhami și pleci mai departe.

- Ușor de zis Domnule General, dar noi nu suntem infanteriști să ne punem ranița în spate, arma la umăr și să pornim.

- ...

- Animalele abia dehămate au nevoie de îngrijire, trebuie să le dăm apă, fân, grăunțe.

- Știu toate acestea.

- Apoi ostașii trebuie să mănânce și să se odihnească și ei.

- Atunci Dumneata ce propui?

- Voiu face o recunoaștere a itinerarului până la Tisza-Dob - sat așezat pe celălalt mal al râului - după care voiu raporta ce hotărâre am luat.

- Și dacă va fi să pleci?

- Voiu pleca la ora 16.

- Nu e prea târziu?

- Pentru cei 10 km pe care îi am de străbătut, îmi ajung două ore.

- Ai ținut cont de faptul că ai de trecut un pod de pontoane, care îți va lua cam mult timp, deoarece trebuie să respecti instrucțiunile primite?

- Știu, Domnule General.

- Bine. Trimite-ți recunoașterea. Cine se duce să o facă?

- Locotenentul Nicu.

- Unde e?

- Ordonăți Domnule General, răspund eu apropiindu-mă.
- Ști ce ai de făcut?
- Da, Domnule General.
- Cu ce te duci?
- Cu motocicletă.
- Dăi drumul.
- Am înțeles, plec imediat.

Și însoțit de Cornel, care va rămâne în Tisza-Dol, să facă o nouă cartiriuire, pornesc spre malul Tiszei.

Drumul prin luncă e întradevăr greu. A fost cândva pietruit, dar acum e numai găuri - mai mici sau mai mari - iar acolo unde au mai rămas pietrele puse odinioară, ele scot colți ascuțiți, periculoși pentru copitele cailor. Totuși pământul e atât de tare încât oricât ar ploua va reuși să facă doar băltoace prin găuri, dar nu să facă drumul inaccesibil.

Ultima parte a drumului e ceva mai bună. Aici trecem prin mijlocul unei fânețe cosite, unde întâlnim Infanteriștii Domnului Colonel D... gata de plecare, apoi printre grupuri de sălcii pletoase și plopî cu frunze tremurătoare.

Brațul Tisei, peste care e făcut un pod de vase, de o unitate de Pontonieri Români, ne e așa de lat. Și într-o parte și în alta, are o mică plajă, apoi o fâșie de fâneță, după care urmează lunca cu plopî și sălcii cu tulpini scorburoase.

Pe fâșia de fâneță cosită (mai mult islaz) vom bivuca unitățile.

După ce îl duc pe Cornel până în mijlocul satului, mă întorc pe acelaș drum la Tisz-Lucz.

Imediat ce ajung, raportez Domnului Colonel rezultatul recunoașterii.

Domnia Sa îmi ordonă să comunic Divizioanelor că vom pleca la ora 16, iar Diviziei să-i raportez că ne de lăsăm dincolo de Tisa.

Abia ne punem în marș și de la Divizie sosește curier special trimis cu un ordin trimis de la Domnul General L... scris personal de Domnia Sa prin care ne ordonă să trecem pe celălalt mal al apei (știa că Divizia nu e în relații prea amicale cu Artileria și Domnia Sa dorea să evite noi discuții).

Într'un amurg, ultimele elemente ale Grupării de Marș Nr. 1 se scurg pe pod, intrând în bivuac.

E un apus minunat.

Dar Domnul Colonel e supărat.

Îi propunem să meargă să vadă camera destinată pentru la noapte, dar refuză (Urmează o discuție în contradictoriu, în urma căreia rămânem cu toții în bivuac. Doar Domnia Sa va merge la Tisza-Lucz la vechea gazdă, să se culce).

După ce se întunecă bine și Domnul Colonel pleacă, ne ducem și noi cu docarul la masă. Tot drumul cântăm, glumim, râdem.

Ne întoarcem târziu când luna obosită se duce să se culce după coama unui deal.

Lunca Tisei, în care ne vom odihni în această noapte învăluită din ce în ce mai mult de întuneric. Negurile nopții risipite până acum de lună, sunt străbătute doar de stufoase sclipiri de lună din puzderia de stele. Apa sursură lin printre maluri. Iar printre copaci se joacă ușor vântul. Peste tot e liniște și pace. Patul de fân, făcut sub coviltir ne așteaptă primitor și moale.

Debreczen

Între Tisza-Dob și Debreczen mai facem un popas de noapte în HAJDUROG, sat mare și frumos așezat în câmpia Tisei.

De la HAJDUROG până la NYULAS avem o parte din șoseaua pietruită, până intrăm în drumul mare al BUDAPESTEI, care e asfaltat. Motocicleta alunecă săgeată pe porțiunile drepte și libere. Dar spre marele nostru ghinion, e coloana Diviziei de Vânători care mășcăluiește în fața noastră.

La cartiruire, cu mine, - de data aceasta merge Locotenentul G...ofițerul cu aprovizionarea.

Terenu pentru bivuac îl găsim ușor. Rămâne să facem cartiruirea ofițerilor și birourilor. Operație cam grea deoarece întreaga mahala ce ne-a fost destinată de Divizie pentru acest lucru a suferit mult după urma războiului, iar casele care au scăpat neatinse au doar câte o cameră și o bucătărie.

Dar până va veni coloana mai e timp. E păcat să stăm la marginea orașului și să nu mergem să-l vizităm. Suntem convinși că Domnul

Colonel ne va refuza acest lucru, dacă i-l vom cere. Și fără a sta mult la îndoială, ne urcăm pe motocicletă și pornim.

Facem o tură prin centru, pe străzile principale, dar la ora asta matinală totul pare pustiu. Doar în fața gării găsim un detașament de fmei și fete, care de care mai frumoase, cu lopeți, măhuri și alte unelte ca acestea, pregătindu-se să pornească sub comandă la lucru.

Până să se hotărască cel cu carnetul de prezență să le dea comandă, apare o coloană de Artilerie. Atunci urcă și ei pe trotuar, pentru a lăsa un loc liber de trecere și a privi ca și noi.

În capul primei Baterii e Locotenentul M...gălățean de origină, pe care-l cunosc de la S.O.A.

Când îl întreb încotro merge, strigându-l pe nume, se uită curios la noi.

- Mi se pară că nu mă mai cunoașteți, îi spun eu zâmbind.

- Ai dreptate. Nu-mi aduc aminte. Cum te numești mata?

- Sunt Locotenent Nicu.

- Aha...

- Am fost în aceeași Baterie la S.O.A.

- Acum îmi aduc aminte.

- ...

- Dar cum vrei să te recunosc, cu capela aceia în cap?

- ...?

- Credeam că sunteți poloneji.

- Într'adevăr, capelele noastre aduc puțin a poloneze, după tăietură. Dar nu ne închipuim că putem părea Poloneji, purtându-le.

- Ei la revedere Nicule, îmi spune Locotenentul M... continuând să meargă în capul Bateriei.

- Am onoarea să vă salut, îi răspund, ducând mâna la capelă – care Domnia Sa crezut-o a unui polonez.

Cât timp ne mai învărtim noi prin gară, apoi prin oraș în căutarea pieței, prind a căpăta viață ulițele. Pe ici, pe colo se deschid magazinele apărând în ușile lor dudui drăguțe dându-și vesele bună dimineața una alteia.

Când trecem prin dreptul lor, le dăm și noi bună dimineața. Și ne răspund zâmbind. Noi le furăm zâmbetul podoabă pentru sufletele noastre dornice de frumos și trecem mai departe.

Centrul oraşului, aproape în întregime refăcut, are aspectul unei străzi occidentale. Clădiri mari, frumoase, aliniate. Biserici impunătoare, cofetării, baruri. Magazine de tot felul. Nu lipseşte nimic din ceea ce este necesar pentru o viaţă de lux şi risipă.

Dar, la ora asta, pe străzi nu se mai vede nimic din fastul şi splendoarea de altă dată.

Acum totul e mic, îndurerat, nesigur ca în orice perioadă de după războiu.

După ce ne facem o părere generală asupra oraşului, ne întoarcem în mahalaua destinată popasului nostru, prin cartierul vilelor, un fel de Kiselef în miniatură - care e aproape în întregime distrus.

Pentru a găsi câteva camere trebuie să căutăm toată mahalaua.

Iar după ce fixăm unde va locui fiecare şi lăsăm un agent care să aştepte coloana, noi - Locotenentul G..., Sergentul Major Ghe..ajutorul popotarului şi cu mine, plecăm iarăş în centru. Aici întâlnim pe Eugen, dus cu bicicleta după zarzavat şi căutând piaţa pe străzile laterale i-a intrat un cui în cauciuc şi i-a spart camera. Acum stă şi se uită la ea, fluierând a pagubă. N'are la el nici un pic de soluţie pentru a o repara. Spre ghinionul lui, nici motociclistul nu are decât petice calde, din care nu poate să-i dea. Ca să-l consoleze, Locotenentul G... invită după o plimbare pe corso la o îngheţată.

Şi ce răcoritoare e pe căldura de afară pentru sângele care clocoteşte neputincios în vine.

Dacă ar putea fi în stare să spargă arterele şi ar ţâşni roşu cald afară. Încorsetarea aceasta fără margini nu mai ştie când a început şi până când va ţine, l-a făcut revoluţionar. Îngheţata îl potoleşte iar, deşi servite de tinere dudui drăguţe îmbrăcate în halate albe.

Când reeşim la soare, în lumea care se plimbă, lumea tentaţiilor şi a promisiunilor, începem iar a ne încălzi.

E drept că soarele încălzeşte astăzi parcă mai mult ca niciodată.

Iar duduile în uşoare rochii de vară, care trec zâmbitoare pe lângă noi, sunt mai aţâţătoare ca oricând. Cu ce suntem vinovaţi că suntem tineri şi unguroaicele sunt frumoase?

Întorşi în mahalaua noastră dărăpănată şi mizeră - e mai bine aici - las pe Locotenentul G... să arate cantonamentul ofiţerilor când vor veni, iar eu mă duc la parc să-l raportez pe unităţi.

Și așteptând coloana, care întârzie, simt cum mă copleșește căldura.

Într'adevăr soarele n'a dogorit ca astăzi niciodată.

Iar după amiază, în jur de orele 14, când treue să merg la livada de cai a orașului, să fac niște cercetări, îmi dau seama după faptul că toți caii lăsați să pască, s'au adunat la umbra pomilor, că astăzi căldura a întrecut cu mult limitele obișnuite.

Doar către seară o ploaie torențială - scurtă și repede - mai răcește puțin aerul înfierbântat, făcându-l iarăși respirabil.

Pocsaj

Când m'a trimis dimineața Domnul Colonel să fac cartiruirea mi-a dat o schiță sumară cu ajutorul căreia să ajung la POCSAJ, pe malul BERETEULUI, unde urmează să caut loc de bivuacare, pe malul de Sud Est al apei.

Cât a ținut drumul mare al Oradei, șosea asfaltată mi-a fost ușor. Dar cotind pe un drum de țară, schița nu ne mai servește la nimic. E atât de sumară încât nici satele prin care urmează să trecem nu sunt însemnate. Noroc că știm numele satului în care trebuie să ajungem, putând astfel întreba pe localnici care e drumul care ne duce acolo. Dar, fie că nici ei nu cunosc drumul mare, fie că au vrut să ni-l arate pe cel mai scurt, fapt e că ne-am angajat prin mijlocul unei păduri de pustă, prin care, mai bine de 3 km, drumul este acoperit de un strat gros de nisip, care ne silește să mergem mai mult cu viteza a 1-a și a 2-a. Când scăpăm de această regiune grea și ajungem în Hosszupal, ultimul sat înainte de Pocsaj, facem un scurt popas, la marginea unei porumbiști să ne calmăm nervii întinși coardă.

De la Hosszupal până la Pocsaj mai avem cca 11 km, vreo 15 minute de mers cu motocicletă. Drumul e relativ bun.

Ajuns în sat, las pe Locotenentul G... la ultimele case pentru a face cartiruirea în timp ce eu voi căuta pe malul Bereteului izlazul indicat prin ordinele Diviziei, pentru bivuacarea Grupării noastre.

Conducându-mă după schema făcută de Domnul General L... personal pe o bucată de hârtie, îl găsesc foarte repede sub malul canalului. Un izlaz mare, mare de tot cât să poată bivuaca două Corpuri

de Armată, se întinde de lângă Bereteu până la KISMARJA primul sat spre ORADEA. Dar pe toată întinderea asta acoperită cu iarbă deasă arsă de soare, nu se vede nici un pom. Pustă.

Spre a nu avea discuții cu Vânătorii de Munte, care spun că vor bivuaca și ei tot pe acest izlaz, însă spre KISMARJA și pentru a fi cât mai aproape de BERETEU, spre a sta și cal și ostaș cât mai mult în apă, mai ales în timpul arșiței de la prânz, fixează bivuacul unităților imediat sub malul canalului. Astfel cu apa peste dig și sunt feriți în același timp și de valurile de căldură insuportabilă ce vin dinspre Sud-Vest.

Când mă întorc în sat îl găsesc pe Locotenentul G... la popota deja instalată într-o casă cu trei fete drăguțe. El îmi spune că a găsit câteva camere bune, dar un Domn Locotenent Colonel de Infanterie i-a interzis să mai caute, deoarece noi nu avem fixat acest sat pentru cantonare, din ordinul Diviziei.

Totuși noi continuăm a căuta.

Populația în mare parte românească a satului, ne primește cu bucurie, punându-ne tot ce au mai bun la dispoziție.

Aici am auzit pentru prima dată vorbă curat românească, de când am plecat pe front în toamna trecută.

Suntem aproape de țară.

Ne-o dovedesc băștinașii acestui sat, care ne răspund în limba noastră.

Și bucuria care pune stăpânire pe noi, nu mai are margini.

Granița e la câțiva km.

Așa de aproape?

Dar asta înseamnă că în mai puțin de o oră am putea pune piciorul pe pământul scumpei noastre Patrii.

Dar nu ne grăbim...

Am așteptat atâtea luni...

Mai putem aștepta și acum - la sfârșitul încercărilor - câteva ceasuri sau zile pentru a trece granița în ordine cu unitatea cu care am luptat pe meleagurile Cehoslovaciei, rămase mult în urmă.

După ce găsim pentru fiecare câte o cameră, mergem la popotă.

Așteptând coloana care întârzie, stăm de vorbă cu fetele gazdei.

Glumim și râdem în limba noastră, pe care de atâtea luni numai între noi luptătorii români de pe front am întrebuințat-o.

Și acest fapt ne pune aripi sapiritului, și dăm frâu liber gândului încorsetat până acum, de greutatea exprimării în limbi străine, cu puținele cunoștințe pe care le avem.

Cînd vine coloana o conduc la bivuac, în timp ce Domnul Colonel pleacă însoțit de Locotenentul G...să-și aleagă una din cele trei camere mai bune, care au fost găsite.

La întoarcere mă întîlnesc cu Domnul General L...care vrea să meragă să vadă bivuacul. Îl conduc.

Apoi ne întoarcem în sat.

Domnia Sa se duce la Divizie.

Eu la popotă.

Camera mea e ceva mai departe, tot la un român care are o fată - Iulia - de toată frumusețea.

Stomacul anunță vremea prânzului, atunci când soarele s'a oprit deasupra lui. A înghițit el multă ciorbă, cu cristale de gheață și carne tare pe front. Nici nu mai e cazul să fie pus la încercare.

Seara, după masă fac o plimbare de unul singur prin sat.

Cornel și cu Sublocotenentul B...se duc la bivuac.

Tonny acasă.

Ceialalți după femei.

E o noapte minunată.

Lună plină.

Și puzderie de stele.

Zăpușeala zilei e înăbușită de undele reci ale unei pale de vînt, care bate fără direcție.

A doua zi, după o bae bună făcută în Bereteu, plec cu motocicletă la Hajduboszormeny, unde am de lucrat corespondență secretă.

În lipsa mea, echipa de foot-ball a Regimentului joacă un mach amical cu un Regiment de Artilerie Grea, reușind să desfășoare un joc frumos și să-i învingă.

Cînd plecăm a doua zi din Pocsaj spre Oradea, simțim că o fărîmă din speranțele din pașnicilor Români de aici de a se da hotarul mai la Vest numai cu 3 km ca să încapă și ei în Țara noastră pe care o vor și a lor, pleacă cu noi.

Și cât am vrea să-i servim.

Suntem frați cu ei.

De acelaș sânge.
Vorbim cu toții aceiaș limbă.
Dar nu suntem noi aceia care hotărâm.
Noi am câștigat războiul.
Pacea o vor încheia alții.

Trecem Granița

Trecem granița.
Știți ce înseamnă asta?
Intrăm la noi în țară.
După atâtea luni de front.
Petrecute pe meleaguri străine.
Vă gândiți cât am așteptat noi această clipă?
Să ne întoarcem victorioși în țară, aducând pe scuturile tunurilor
și în inimi scrisă cu literă de foc PACEA!

P A C E A

Dorită de toți.

Și așteptată ani la rând...

Acum ne vedem visul cu ochii.

Războiul s'a sfârșit, cu ultimul atac undeva în Cehoslovacia într-o
frumoasă zi de Mai.

Pacea a sosit.

Iar noi, după un marș de o lună și 6 zile, în care timp am străbătut
Cehoslovacia în lung și un colț din Ungaria, făcând pe jos aproape 1500
km, vom intra în țară.

Acolo unde suntem așteptați ca pâinea caldă și doriți ca lumina.

Unde inimi bătrâne și tinere de părinți, frați, soții, copii, au bătut
și bat pentru noi.

Pentru care n'am precupețit nici un sacrificiu.

Și pentru care ne-am fi dat și viața.

Cum au făcut-o atâția camarazi eroi, rămași în Javorina, Fatra,
Nitra sau Carpații Albi.

Vom merge Acasă.

Să ne vedem meleagurile de care ne leagă atâtea amintiri, din anii
dinainte.

Să plângem în brațele celor ce ne așteaptă.

Iar în zilele de sărbătoare, să cădem în genunchi în fața Celui de Sus, să-i mulțumim că ne-a ajutat să ne întoarcem teferi, după ce ne-am făcut datoria.

Trecem granița.

Înapoi în țară.

După lungi și grele luni de absență.

Sărim de pe pământ străin pe plaiurile României noastre dragi.

Clipă istorică pentru noi.

De ea se vor lega atâtea amintiri.

Trecem Granița.

Și ne uităm înapoi.

În urmă regrete și amintiri frumoase... în față bucurie.

Dar tot mai bine e înainte.

Astăzi 18 Iulie la ora 5,28 cu motocicletă trecem granița României.

Ne depărtăm de Nagykerek.

Și ne apropiem de Santăul Mare.

Lângă pichet oprim și un grănicer ne arată piatra de hotar.

Piatră nouă pentru hotar vechi.

Acum când îl depășim, după ce am luptat pentru el, ne legăm să nu-l mai vindem nimănui.

Pământul pe care am călcat, acum e al nostru. E românesc și nu-l vom mai părăsi niciodată.

Pornim mai departe către interiorul țării și cât mai departe de meleaguri străine, ne uităm înapoi și cu inima grea de bucurie încheem un capitol din frământata noastră existență.

Dar poate Cel de Sus s'a supărat că n'am poposit mai mult lângă piatra nouă - și totuși veche - de hotar.

Și la aproximativ 1/3 km de el, avem pană de cauciuc.

Tocmai lângă o mașină încărcată de subzistențe, tot de a noastră.

Atunci lăsăm șoferul să facă pana și noi Domnul Locotenent C.. noul casier, venit la Regiment pe când eram la TASOV, Locotenentul J. ofițerul cu armătura, Năsilă, Sublocotenentul M...pretendent la punga aprovizionării, ne întoarcem la piatra de hotar.

Și aici, în jurul ei, având și grănicerul de pază cu noi, facem câteva poze.

Amintire pentru mai târziu.

Apoi o înconjurăm cu frunzări și flori dispuse în tricolori, care ne-a purtat și ne-a ocrotit ajutându-ne să ne întoarcem acuma sănătoși, după care plecăm spre motocicletă. Suntem militari și ne cheamă misiunea.

Am intrat în țară.

Bucuria clipei ne depășește.

În noi e furtună.

Sufletul cântă marșul întoarcerilor triumfale.

Inima bate măsură grăbită pentru imnul sufletului.

Și amândoi - prieteni vechi se înfrățesc cu gândul și înalță rugă mută Atotputernicului pentru tot ce a făcut pentru noi și țară, - și chiot de credință și slavă Regelui și Patriei.

ROMÂNIA

Episcopia Bihorului

Prin SANTĂUL MARE și SANTĂUL MIC trecem cu motocicletă în plină viteză.

Etapă de astăzi este de cca 15 km și unitățile vor veni în curând.

Deci trebuie să le găsim bivuac.

Aproape de Episcopia Bihor, sat în care vom cantona, se întinde un izlaz cel puțin tot atât de mare ca și cel dintre POCSAJ și KISMARJA, dacă nu mai mare. Rămâne doar să alegem porțiunea cea mai convenabilă, din toate punctele de vedere.

Ordinul Diviziei spune că urmează a face, în cursul după amiezei și dimineții zilei de mâine, bae și deparazitare, la trenul stației din gară. Astfel că de la încrucișarea de drumuri: ORADEA-BIHARIA-DEBRECZEN, pornim spre gara EPISCOPIA BIHOR.

Poposiți la marginea satului, Năsilă și cu Locotenentul G... se duc să aleagă cantonamentul ofițerilor, iar eu să fixez bivuacul unităților.

După ce împart terenul de lângă gară între cele trei Divizioane, mă duc cu motocicletă să vizitez Oradea.

E numai la câțiva km.

N'am văzut-o niciodată.

Tentația este prea mare.

Și apoi coloana în cel mai fericit caz, sosește în jur de orele 10.

Până atunci e destul timp să vizitez și Oradea, să definitivez cartiruirea, făcută de cei doi, și-mi va rămânea și timp de așteptat până la sosirea coloanei.

Orașul îmi place.

Cel puțin partea pe care o văd eu în fuga motocicletei.

Probabil centrul.

Mi-ar conveni ca garnizoană - după cum se svonise la un moment dat - deși e cam departe de malurile Siretului inferior, pe care am crescut.

Întors la marginea de Vest a Islazului, acolo unde se ramifică spre dreapta un drum de care, ce duce spre gară, pe care vreau să angajez

coloana, trebuie să aștept mai bine de o oră, până încep să apară călăreții după cotul șoselei, dintre porumbiști.

Eu stau aici până se scurge toată coloana, spre a-i despărți pe cei ce urmează a bivuaca la încrucișarea de drumuri: ORADEA-BIHARIA-DEBRECZEN și vor face bae și deparazitare la postul fix. Nr. 2... de acolo, de cei care urmează spre gară.

Pe terenul de bivuacare se află Sergentul Major V...care va indica unităților sectoarele repartizate.

După ce se scurge întreaga coloană, inclusiv căruțele cu subzistențe ale aprovizionării, conduce de Sublocotenentul G..., mă duc și eu către sat.

Până să se instaleze unitățile și să se pregătească pentru deparazitare, Domnul Doctor recunoaște trenul bae și se interesează de ora la care s'ar putea începe operațiunea.

În acest timp noi instalăm birourile, popota și conducem pe Domnul Colonel la locuința ce i-a fost destinată.

Sergentul Major V...pleacă cu motocicletă să aducă Preotul unui Regiment de Infanterie spre a face o slujbă religioasă de mulțumire Atotputernicului că ne-a ajutat să ne întoarcem în țară.

Dar la ora fixată Regimentul e adunat și lipsește Părintele. Așteptăm câțva timp apoi Domnul Colonel le vorbește ostașilor, după care dă ordin să plece primele unități la bae, iar Domnia Sa se duce la cantonament. În drum spre casă ne întâlnim cu Părintele. Atunci ne întoarcem, adunăm din nou trupa și luăm parte la slujba religioasă făcută pe pământ românesc în primele ore ale întoarcerii noastre în țară. E unul dintre cele mai înălțătoare momente pe care le trăim. Și-i onorăm toată atenția și ascultarea noastră.

E ruga noastră, mulțumirea noastră....

Și cerul trebuie să ni-o primească.

După ce se tremină festivitatea, unitățile pornesc la bae și încep deparazitarea, operație care se tremină până, n seară, urmând ca în dimineața zilei următoare să ne pregătim pentru defilarea de la ORADEA.

Defilarea de la Oradea

Ieri după amiază, în timp ce unitățile continuau baia și deparazitarea, am asistat cu Domnul Colonel, la defilarea unei Divizii de Vânători de Munte, în Oradea spre a vedea cum se prezintă - în special Artileria și a descoperi gusturile publicului pentru a da ordine în consecință.

Astăzi, cu începere de la aceeași oră va defila Divizia noastră.

Tribuna făcută acum câteva săptămâni, în centrul orașului, lângă un monument al eroilor Sovietici, pentru prima Divizie care a defilat în entuziasmul mulțimii, a servit tuturor celor care în drum spre zonele de regrupare, au trecut și pe aici.

Ne va servi deci și nouă.

Și dacă vor mai fi și alții care vor sosi după noi, o vor întrebuința și ei spre a saluta Țara, Regele cu mulțimea care va binevoi să asiste la strigățul întoarcerii lor triumfale.

Toată dimineața pe acelaș izlaz, pe care am poposit ieri, La Episcopia Bihor, unitățile se pregătesc pentru defilare.

E prima întâlnire cu populația țării, care ne așteaptă.

Momentul unei lovituri de teatru.

Dacă vom ști să ne prezentăm astfel ca să-i mulțumim, să-i atragem, să-i încântăm, să-i câștigăm, să-i entuziasmăm, intrarea noastră în ORADEA și în țară va fi un adevărat triumf.

Și trebuie să fim la înălțime.

Trebue să electrizăm masele, să-i înfiorăm, să-i facem să le bată inima de plăcere, să delireze de bucurie.

Trebue să ne prezentăm astfel, ce de la început să le captivăm privirile, ca apoi să ne jucăm cu ochii și cu inimile lor. Iar palmele să aplaude, vocile să strige, și fața să se îmbujoreze din cauza sângelui pompat tinerește energetic.

Pentru asta trebuie să muncim, fapt care nu ne înspăimântă. Munca ne-a devenit tovarăș de orice clipă, un camarad, un prieten nedespărțit.

Fără ea ne-am plictisi. Ne-am neurasteniza.

Obișnuți atâta amar de vreme să fim mereu ocupați, energici activi, grăbiți, nu ne simțim deloc bine atunci când nu avem ce face.

Pentru noi, astăzi, lenevia nu mai e atracție. Acel „dolce farniente” care încânta înainte de a pleca pe front, acum nu ne încântă.

Nu mai putem visa.

Gândul nostru nu mai poate făuri planuri fanteziste. Irealul, dorința „Si j'étais roi” nu mai pot captiva.

Acum suntem oameni de acțiune.

Războiul ne-a dovedit de atâtea ori că cine e energic, hotărât și iute în deliberări a câstigat pe jumătate lupta.

Visele nu mai au rezonanță în inima noastră.

Poate că ne-am modificat sufletul. Atâtea grozăvii văzute și trăite, nu se poate să nu fi lăsat nici o urmă. Pe cele fizice am început să le simțim. Pe cele psihice le-am constatat cu anii. În orice caz existența lor a început să se manifeste sporadic, pentru început.

Cât timp bateriile se pregătesc pentru defilare, eu lucrez cu Tonny corespondența rămasă nerezolvată, dări de seamă, situații, rapoarte...

Mă simt prea obosit și plictisit să mă duc acasă să mă odihnesc, pe canapeaua pe care am dormit și noaptea trecută.

Abia ațipesc și un ostaș care mă mai căutase odată și ieri mă cheamă la fratele meu - acelaș de la Petrovitz și Mal Ughertze, care se află cu un Regiment de Artilerie A.C., tot în acest sat.

Mă duc.

Și stăm de vorbă îndelungă vreme.

Aproape că uitasem că timpul trece.

Când mă întorc în cantonament aflu că ofițerii cu Domnul Colonel sunt deja la popotă.

Mă duc și eu.

Când ajung, Domnul Colonel îmi dă ordin ca la orele 14,15 să conduc coloana prin ORADEA, cu capul la strada pe care vom defila.

- Am înțeles Domnule Colonel, dar ordinul prevedea că urmează să plecăm la orele 15.

- Vreți să înghițiți tot praful Infanteriei?

- Nu, Domnule Colonel.

- Ș'apoi nu uitați că acolo trebuie să se șteargă iar tunurile, să se curețe picioarele și copitele cailor, ba să se despletească coamele și cozile, să le faceți crupele.

- Prea bine, Domnule Colonel.

- Vei conduce deci coloana, pornind la 14,15.
 - Am înțeles.
 - Ajuns acolo, veți retușa ceea ce v'a mai scăpat, apoi vă odihniți.
- Eu vin ceva mai târziu.
- Am înțeles.

Și la orele 14,15, îmbrăcat la mare ținută - cisme de trupă, pantaloni de trupă, veston de trupă, ajustate, capelă cu decorațiile pe piept, - pe o căldură copleșitoare de miez de vară, pornim la pas spre ORADEA.

Merg în capul coloanei însoțit de Nazolu și Sublocotenentul N... de la Brigadă.

Tinerețea învinge totul. Deci cu toată căldura și somnul după amiezii care ne încearcă câțva timp, vorbim, glumim, râdem.

La locul defilării ajungem după ce trecem Crișul, cu aproape trei ore mai devreme (În timp ce bateriile își fac ultimele pregătiri, iar Nazolu și cu mine ne plimbăm prin oraș. Eu nu sunt comandant de unitate iar Nazolu are subalterni).

De pe la orele 17 a început populația să se adune.

Și până la ora începerii parăzii - ora 18 - rămasă obișnuință zilnică pentru orădeni de câțva timp încoace, de când au prins a sosi trupele de pe meleaguri străine - să umple strada și piața din jurul tribunei.

În fruntea Diviziei defilează Domnul General Comandant, urmat de Statul său Major. Toți sunt călări. Pe cai murgi. După ei vin unitățile neînregimentate, apoi Regimentele de Infanterie.

Ultimii suntem noi.

Artileria.

Forță, masă, elan.

Cu Domnul Colonel în frunte, călare pe „Voința” iapa neagră cu neastâmpăr în sânge, urmat de mine - adjutantul operativ - și un grup de comandă format din patru ofițeri - Domnul Căpitan P..., Nazoul, Cornel, Năsilă și patru subofițeri.

Apoi unitățile.

Div... I cu Domnul Maior I...

Divizionul III cu Domnul Căpitan F...

Caii lucitori, gravi, cu crupele în pătrățele și cozile ondulate, mușcând zăbalele albite de spumă...

Presenele și frunatrele învelite în pânză albă, iar chingile vopsite cu Zinkweiss.

Trăsurile „Garulis” împodobite cu frunze și flori...

Tunurile proaspăt unse cu ulei de tun, lucind la soare...

Brandturile în poziție de tragere, războinic impresionante pentru asistență.

Atrag...

Încântă...

Pasionează...

Entuziasmează.

Și de la început și până la sfârșit trecerea noastră este salutăată cu ropot de aplauze, delirante urale și ploaie de flori.

Bărbați, femei, tineri și bătrâni, bat frenetic din palme cu chipurile congestionate de plăcere.

Toți trăiesc alături de noi bucuria reîntoarcerii noastre în țară.

Ni se presară drumul cu flori, transformându-ne calea în triumf.

Dudui drăguțe, emoționate, ne dau buchete de flori.

Una... Două... De a treia mai impetuoasă se sperie calul și cabrează. Încă puțin și am fi căzut... Strunit la timp își revine.

Mulțimea vede... Zâmbește... și aplaudă.

Din tribună ne privește zâmbindu-ne părintește acela care ne-a purtat voinicește peste creștele Cehoslovaciei Generalul de la Gron, cota 245 Kromerjij, Kojetin.

Mulțumirea din ochi și zâmbetul de pe chipul transfigurat de bucurie e cea mai mare răsplată a noastră.

E semn că și aici suntem la înălțime.

În fața tribunei, ochii noștrii nu-l văd decât pe el.

Nu sunt atenți decât pentru gesturile lui.

Urechile sunt gata să prindă orice cuvânt.

Strigătele mulțimii nu mai au răsunet.

Apoi, după ce am depășit tribuna suntem iar aplaudați în iureșul strigătelor și entuziasmului lor.

Ne-au așteptat îndelung.

Acum am ajuns.

Și ne sărbătoresc.

Clipele pe care le trăim acum, sapă în inima noastră alături de războiu, amintiri neperitoare.

Sunt mândria noastră.

Bogăția noastră.

Le trăim astăzi și din ele ne vom țese viitorul.

Popas în județul Bihor

Regimentul și-a continuat marșul după ce și-a treminat defilarea, către LEȘ o comună la Sud de ORADEA, unde urmează să cantonăm la noapte. Eu cer aprobarea Domnului Colonel și rămân în oraș unde stau până la miezul nopții când plec cu motocicletă cu Domnul Căpitan N... și Locotenentul C... spre cantonament.

Din LEȘ plecăm spre ziuă pentru a poposi pentru mai multă vreme la HUSASAU DE TINCA, un sat în apropierea târgului TINCA de pe malul CRIȘ-ului NEGRU la poalele unui deal împădurit.

La prânz sărbătorim de Domnul Ajutor.

E 20 Iulie și îl cheamă Ilie.

A doua zi Sâmbătă seara plecăm cu trăsurile Regimentului la TINCA.

Divizia a organizat un bal la care a fost invitat și Domnul Colonel cu dui ofițeri, Se duce cu Domnul Ajutor și Cornel. Noi ceialalți formăm garda secretă. Aici găsim deja veniți pe Nea Nicu, Sublocotenentul B... și Eugen. Apoi apare Locotenentul G... cu Tonny și Nazolu. Stăm și noi puțin - Sublocotenentul N... și cu mine bem câteva pahare de bere apoi ieșim în târg.

Cobotând către Cantonament, zărim pe un balcon sub palida lumină a unui bec de pe stradă, două dudu dansând.

Sublocotenentul N... cu gesturi de troubadour, se oprește aproape de gardul împrejmuitor și începe să le cânte „Sub balcon eu ți-am cântat o serenadă” o voce plăcută de bariton. Și o figură atrăgătoare de cuceritor de inimi. Noroc că în semi întunericul ce ne înconjoară nu poate să-i distingă trăsăturile.

Duduile se opresc surprinse și vin către balustrada balconului, să vadă cine este îndrăznețul troubadour.

Desigur că ne-au recunoscut după stresse și caschetă. Rând sprințar, dispar în dosul balustradei apoi după ce sting becul care lumina slab balconul, se apropie iarăș de balustradă. Vorbesc între ele și zâmbesc.

- Duduilor, ascultați vocea tinereții. Din glasul ei veți auzi cum clocotește sângele și dansează gândul.

- ...

- Coborâți din sferele Dumneavoastră, în alta la noi.

- Nu se poate Domnilor.

- Atunci venim noi sus.

- Nici asta nu se poate.

- De ce? Distinse Domnișoare?

- Fiindcă poarta e încuiată.

- Escaladăm gardul.

- ... (un clinchet de râse este răspunsul).

- Pentru tinerețea noastră nimic nu e imposibil.

- Nu... nu, să nu faceți asta, răspund ele puțin speriate dispărând în dosul balustradei.

- Duduilor...

- Dar nu mai apar.

- Să mergem, îi spun eu.

- Unde?

- Spre centru. Vom mai găsi și alte balcoane sau ferestre deschise.

Și pornim răsând către Comandament. Acolo întâlnim pe Cornel.

Se văd ferestre luminate. Se aude muzică. Ofițeri, tineri civili, domnișoare.

Doamne se plimbă prin fața clădirii, discutând amical.

Noi trecem mai departe.

Puțin mai jos zărim la o fereastră două dudu, în cealaltă parte a pieței. De pe trotuarul pe care ne aflăm noi, se vede un interior elegant.

- Mai stai... mai stai...

- Nu pleca, rămâi... începe Sublocotenentul N... să cânte traversând strada, cu pași mari, mergând către fereastra în care se văd cele două umbre. Dar până să ajungem noi acolo, siluetele lor dispar în dosul perdelelor.

Când poposim sub fereastră, din fundul camerei apare cineva, aplecându-și bustul peste pervazul ferestrei.

- Nu cumva o fi mama?

- Dudue, nu mergeți la bal?, întreabă Sublocotenentul N... după ce îi distinge figura de adolescentă.

- Nu Domnule. Nu putem.

- De ce?

- E prea târziu.

- Nici odată nu e prea târziu.

- Și nu ne lasă mama.

- ...

- Spune că nu ne-a sosit încă timpul de petreceri. Trebuie să învățăm. (probabil e elevă).

- În ce clasă sunteți, dacă nu vă supărați?

- În clasa I-a.

- ...?

- Dar... ce vârstă aveți dudue..?

- 16 ani.

- Nu înțelegem, 16 ani și abia în clasa I-a!?

- Bine Domnișoară dar la 16 ani, pe vremuri fetele se măritau.

Acum nici la bal nu aveți voie?

- Nu Domnilor.

- Atunci ce e de făcut?

- Nimic.

- Ba da... Mâine avem un match de football, cu echipa locală. Ce ați zice să venim să vă luăm?

- Perfect. Dumneavoastră sunteți doi, eu mai am o verișoară.

- La ce oră putem veni?

- Când începe match-ul?

- La patru după amiază.

- Atunci veniți la trei.

- Vom veni.

Și după ce-i urăm noapte bună, plecăm spre Comandament.

După ce ne mai învărtim puțin prin piața pustie, ne întoarcem la restaurant.

S'a făcut târziu. E trecut de miezul nopții.

Pe amici îi găsim cântând, cu păhăruțele de liqueur în mână, gata de plecare, - zic ei.

Nici nu intrăm bine pe ușă și duduia blondă, probabil, fiica restaorantului, ne servește două pahare pline. Și suntem siliți să bem și să cântăm alături de ei. Sublocotenentul N... mă părăsește, atașându-se grupului bine dispus.

După câteva păhăruțe, băute cam repede, eu plec însoțit de Sublocotenentul B...

Ceialalți rămân mai departe și se întorc la HUSUSĂU odată cu zorile.

*
* *

De dimineață mă chiamă Domnul Colonel și-mi ordonă să plec la TINCA, spre a găsi un nou bivuac, pe malul CRIȘULUI NEGRU, deoarece lipsește și apa și umbra, apoi fac cartiruirea Comenzii Regimentului.

Plecăm - Cornel și cu mine - cu docarul.

Ajunși lângă râu, ne întâlnim cu Sublocotenentul C... de la Compania de Transmisiuni a Diviziei - care ne conduce pe malul stâng al apei și ne arată un teren de bivuac în fața unității sale.

Colindând malul apei, mai găsim câteva fânețe pe care am putea poposi, dar sunt prea mici și dispersate. Și Domnul Colonel vrea să aibă Regimentul cât mai grupat.

Până la urmă ne hotărâm tot pentru terenul indicat de Sublocotenentul C... și un altul peste drum, la o depărtare de cel mult 500 metri de primul.

Cu alegerea camerelor e însă mai greu. Peste tot se găsesc santinele, se văd efecte militare, magazii, intră și ies ostași...

Încercăm pe strada care duce spre bivuac, dar în zadar. Atunci mergem la Primărie, să ne repartizeze un sector sau să ne dea camere. Priarul ne trimite la Comandamentul Sovietic, să ne înscriem ca pasageri în târg, apoi ne dă un ajutor de primar, care nu știe deloc românește și pe secretarul Primăriei, care face și funcția de tălmăci.

Însoțiți de ei, colindăm toate străzile de pe malul Crișului Negru, de la podul de beton distrus și înlocuit cu altul de lemn tare șubred – și până către ieșirea de Est a târgului.

Cinci ore cercetăm casă cu casă până reușim să obținem câteva camere. Unii au ofițeri cantonați. Alții au camerele transformate în magazine. Ici locuiesc mai multe familii în două sau trei camere. Acolo nu ne duce Ajutorul de Primar, deoarece - cică - știe că nu au camere bune. Dincolo e mizerie, murdărie, miros insuportabil. Sau dacă are camere bune, nu poate să ne primească pe motiv că trebuie să-i sosească ginerele cu soția, fiica, sau fiul, socrul sau soacra.

Într'un loc găsim două dudui învățând. Desigur sunt eleve.

Irina și Elena.

(Am aflat mai târziu).

Două blonde.

Un copil pășind spre adolescență... și o fată în pragul vieții, stau într-o cameră elegantă și învață.

Crezând că amândouă locuiesc în aceeași casă cu trei camere, renunțăm să cartiruiem pe cineva. Dar când fata în pragul vieții, care pledase advocătește în casa Nr. 17, apare și la Nr. 13 pentru a pleda iarăși, o rog să treacă pe la fiecare casă pentru a le face acest serviciu tuturor apoi și aici - la Nr. 13 - și dincolo la Nr. 17 las câte un bilețel, semn că am cantonat pe cineva.

Cu aceste două camere am terminat operația cartiruirii.

Pentru Domnul Colonel am găsit o cameră la Preotul reformat.

Iar pentru Domnul Ajutor, o cameră la o familie cu trei fete.

E ora 17... De dimineață de când alergăm.

Suntem obosiți și înfomețați.

Cum pungile nu prea sunt de arginți, pornim spre Hususău ca să raportăm rezultatul recunoașterilor și să mâncăm.

Domnul Colonel ne ia cu mașina spre a-i arăta la teren cele ce am găsit. După ce vede totul, se duce la Domnul General L... Brigadierul nostru pentru a-i comunica și Domniei Sale ce am găsit.

Mergem și cu Domnia Sa să vadă terenul ales și numai după asta se hotărăște mutarea pentru a doua zi.

Întorși la Hususău, mâncăm apoi plecăm cu toții iarăși la restaurantul de la intrarea în târg.

Pe Eugen l-a făcut locotenent. Nu mai e grad mic neserios. Acum intră în rândul oamenilor serioși. Și trebuie să-l cinstim.

*
* *

A doua zi, de cu noapte se pun unitățile în marș.

Cornel pleacă mai de vreme cu un detașament de lucru a găsi bălăriile și a repara pe ici și colo drumul pe malul apei, care duce la locul de bivuac.

Către orele șase plecăm și noi. Domnul Colonel și cu mine cu mașina. Domnul Ajutor urmează a veni cu motocicletă sau cu mașina de la aprovizionare, după ce va termina de aranjat diverse chestiuni de serviciu... sau particulare.

În TINCA mergem direct la bivuac.

După ce face o nouă împărțire pe unități, Domnia Sa rămâne să asiste trecerea tunurilor prin vad și la instalarea lor prin locurile fixate.

Eu plec în târg să repartizez camerile.

Problemă grea. Diferite gusturi... pretenții.

Și trebuie să le satisfac pe toate.

În limita posibilităților.

Până la urmă, cu puțină chibzuială cred că reușesc să-i împac pe toți.

La Elena cantonez pe Năsilă cu Tonny.

Iar pe Cornel la 31, o văduvă „neconsolată” care la început ne-a spus.

Eu stau la Nr. 13.

Irina...

Cu părul blon.

Și ochi albaștri.

*
* *

Cât stăm în TINCA facem în fiecare după amiază plajă și bae în Crișul Negru.

Cu o barcă rechiziționată trecem pe malul stâng la Bateria de Comandă unde ne desbrăcăm.

Intrați în apă, ne jucăm parcă am fi copii.

Înotăm.

Ne luăm la întrecere.

Cu un balon a lui Cornel, încercăm să jucăm Voley.

Când obosim, ieșim și ne întindem pe nisip, sub razele calde ale soarelui.

Apoi intrăm iar.

Și ne plimbăm cu barca. Trecem dintr'o parte în alta a apei.

Băgăm capul la fund a câte unuia mai fricos.

Când apare câte un pasager sau pasageră, îi trecem legănând barca a răsturnare pe malul nostru.

Lui Eugen și Sergentul Major G,,, li s'a înfundat. Cu Domnul Căpitan P... și Sublocotenent N... au legănat atât de tare barca încât a luat apă și s'a scufundat. Noroc că nu era apa adâncă.

Sergentul Major Ghe... care nu știa să înoate, cerea Domnului Căpitan P... ajutor.

Domnia Sa l'a oferit bucuros dar după ce i-a întins mâna, i-a spus că nici Domnia Sa nu știe să înoate.

De atunci nu am mai fost solicitați de nimeni să-i trecem cu barca peste apă. Preferă să facă un ocol de aproape 2 km, să treacă peste pod, dar în mâinile noastre nu se mai lasă.

De la o bucată de vreme a circulat zvonuri că vom porni mai departe.

Unii spun că vom merge la BOTOȘANI. Alții. La RĂDĂUȚI.

Oriunde am fi, tot ă'n Moldova de Nord e.

Acolo, se zice, că ar fi sediul Diviziei.

Până acolo, noi artileriștii vom merge pe jos, iar Infanteria îmbarcată.

Și vom trece Munții Bârgăului pe la TIHUȚA - VATRA DORNEI - CÂMPULUNG.

Frumoase perspective.

Atunci...Dar obișnuieți cu svonurile din sursă oficială șoptite pe furiș, nu mai credem nimic până nu vom vedea.

De va fi cazul, vom porni iar în marș.

Călătorului îi şade bine cu drumul.

Şi noi suntem călători de mai bine o lună şi jumătate.

*

*

*

În singura Duminecă petrecută pe malul Crişului Negru, avem un mach de foot-ball cu Echipa locală (când am sosit în acest târg am susţinut - cu succes - aproape zilnic câte unul).

Eu mă duc aproape de sfârşit. Până atunci am stat acasă. Să țin tovărăşie Irinei.

Seara e bal. Tineretul maghiar din localitate a organizat o serbare compusă din recitări, coruri şi piese Petofi urmată de bal.

Mergem şi noi. Cornel şi cu mine. Şi acolo întâlnim pe cei doi Domnii Colonei, pe Sublocotenentul B..., pe Sublocotenentul F... şi alţi amici din Regiment.

Eu dansez mai mult cu Irina.

Ne distrăm destul de bine.

La plecare le conduc acasă (pe ea şi pe Elena urmaţi de mamele lor), după care mă întorc să iau pe Cornel să mergem la culcare (se face ziuă, ceilalţi ofiţeri au plecat şi mâine avem program).

Au mai fost şi alte baluri în TINCA, dar eu nu m'am mai dus. Şi am rărit şi vizitele la restaurantul de la marginea târgului, unde amicii mei sunt musafiri obişnuiţi.

Nu se duc ca să bea. Ci pentru fata restaorantului, o blondă cu urme de frumuseţe, în compania căreia - încrezătoare - se distrează minunat.

Apoi până acolo atât l'a adus cât la întoarcere drumul mai are obstacole cu fuste.

Şi băieţii politicoşi (în special Nazolu, Eugen şi Sublocotenentul N...) nu vor să le facă să sufere. În inima lor largă se găsesc sentimente pentru toate, iar vorbe galante oricând pot improviza.

Eu îmi văd de serviciu.

Şi mă distrez în compania gazdei.

Vorbim... Ascultăm muzică... Glumim.

La ce să spunem lucrurilor pe nume, când putem să le îmbrăcăm în aihe noi?

*
* *

Într-una din zile, către sfârșitul șederii noastre la TINCA, primim ordin să împărțim Regimentul în trei eșaloane, urmând a pleca spre RĂDĂUȚI - garnizoana de pace - imbarcați.

Și ne apucăm să facem tot felul de ipoteze, calcule și combinații ca până la urmă să plecăm tot pe jos.

În timpul acestei activități prodigioase, pleacă un detașament precursor sub comanda Domnului Maior I... la Rădăuți - Siret și cu Locotenentul C... la Botoșani, cu tot felul de meseriași pentru a pregăti intrarea noastră în cazarmă.

Se duc cu mașinile Companiei Auto a Diviziei și cu o motocicletă din cele două a Regimentului.

Noi rămânem să facem ipoteze și calcule și planuri.

Iar în timpul liber, seara după popotă să colindăm haihui târgul sau să facem curte vreunei dudu, lângă care petrecem clipele frumoase.

Și venim de pe front. Cine e vinovat?

Spre Garnizoana de Pace

Spre garnizoana de pace plecăm în dimineața zilei de 4 August, pe jos însoțiți de regretul târgului, suspinele fetelor, care rămân fără curtezani și ploaia care a început de ieri să cadă mărunță, rece, monotonă.

Un marș neplăcut.

După două săptămâni de odihnă la Hususău și pe malul Crișului Negru, oamenii și animalele și-au pierdut obișnuința regulilor stricte pe care le învățase cât am traversat Cehoslovacia și Ungaria.

Acum trebuie să-i dădăcim iarăși pe oameni spre a le aduce aminte ceiace au uitat iar cailor să le facem dresajul.

Lucruri care cer eforturi, nervi, răbdare...

În situația aceasta a unui marș după două săptămâni de odihnă, parcă nici noi nu ne simțim prea comozi, pornind-o iar la drum.

Era așa de bine în târgul acesta de pe malul Crișului Negru, cu plajă, bae, serate, dudui drăguțe...

Apoi noroiul care acoperă toată șoseaua de la o margine la alta, mustind de apă cu băltoace din loc în loc, din care sâr stropi atunci când calcă calul sau trece roata tunului, numai plăcere nu poate să ne facă.

Și ploaia asta care cade neînterupt monotonă și rece...

Trecem ca și la venire prin aceleași sate până la ORADE.

Cu excepția aproximativă a unei ore către ceasurile 11 când ploaia se mai domolește, puțin în tot restul timpului cade dezolantă și anostă.

Când ne apropiem de ORADEA, se mai învionează puțin, renunțând la monotonie pentru a deveni pătrunzătoare și dezolantă.

Apa curge șuvoiu, picuri mari și deși.

Poporul ar zice că „toarnă cu găleata” și cei care trăiesc aceste clipe, filosofând în pasul calului, recunosc că poporul e un mare înțelept.

Către ora prânzului, poposim în SELEUȘ, un sat situat foarte aproape de oraș, cu Divizioanele contrar ordinului Diviziei care prevedea zonă de cantonare satul CIHEJU situat ceva mai la Sud decât Seleușul unde nu mai merge decât Bateria Comandă.

Asupra acestei situații sunt desbateri furtunoase.

Domnul Colonel vrea să ne mutăm și noi în SELEUȘ, unde probabil se vor găsi camere pentru ofițeri, plecând de aici unde cartiruirea e gata făcută de Sublocotenentul B..., fiecare având camera lui.

Noi încercăm să-l convingem să ne lase aici. Și până la urmă reușim.

Domnia Sa cu Domnul Ajutor se duc la ORADEA, iar noi rămânem la CIHEIU.

Spre seară vrem să plecăm și noi, Domnul Căpitan P..., Cornel, Sublocotenentul B... și cu mine la oraș, dar spre ghinionul nostru, abia plecați se rupe docarul în două. Sublocotenentul B... și vizitiul pleacă duși de cai cu roțile din față, iar noi cădem în noroiu cu cele din spate.

Cei din poarta popotei, care voiau să asiste la plecarea noastră, fac haz. Râdem și noi de cele petrecute, bucuroși că nu s'a întâmplat nimic rău.

Totuși eu plec călare.

Ceialalți se duc cu o căruță.

Pe drum întâlnesc pe Locotenentul R... de la Divizionul I.

Doi călăreți în amurg.

Doi troubadouri ai serii.

Tineri... Dornici de distracție.

Ajunși în oraș mă plimb puțin pe corso, apoi pornesc înapoi având timp să-l zăresc pe Sublocotenentul R... pledând ceva unei dudu.

Întors la CEHEIU lucrez ordinul de operații asupra continuării marșului pentru mâine și numai după aceea mă culc.

A doua zi pornim mai departe.

De data asta merg călare. Prima dată în deplasarea către țară și garnizoana de pace. Dar nu pot merge prea mult căci mă simt rău. Și în cele din urmă la prima haltă de ½ oră mă urc în căruța biroului unde îmi așternuse ordonanța niște pături și șuba și mă culc.

În LUGOȘUL DE JOS ajungem în jurul prânzului - Domnul Colonel era deja venit în sat.

Popotarii băuse prea multă țuică și n'au putut să ne pregătească nimic de mâncare. Eugen înghite observații - și noi mâncăm ceapă, ardei și pâine.

Tot restul zilei stau acasă și mă odihnesc. De fapt și aici starea de indispoziție generală ce mă domină nu-mi permite să umblu. Totuși după masa de seară fac o plimbare cu Năsilă.

Cornel și cu Sublocotenentul B... pe ulițele satului și în special pe drumul Clujului, șoseaua asfaltată ce leagă de Oradea.

A doua zi pornim mai departe.

Tot la ora 5. Odată cu zorile.

Hoinari în țară la noi.

Colindători de drumuri.

Excursioniști ne nevoie.

Încet, încet, pe șoseaua asfaltată prin ALEȘD - GROS - TOPA DE CRIȘ - BOROD - NEGRENI, spre CLUJ.

De data asta merg iarăși cu Domnul Colonel.

După ce unitățile se scurg pe la P.I... îi devansăm și poposim în ALEȘD să-i așteptăm.

Aici la un punct obligat de trecere, un pod de beton aruncat în aer și refăcut din lemn, alături, îngust de abia o singură trăsură.

Gruparea de Marș ne e ruptă în fracțiuni de o coloană de mașini a Corpului care trece în grupuri mici sau izolate, la distanță de 10-15 metri între ele.

În BORDO găsim norodul satului adunat la târg. Cu Domnul Ajutor mergem să-l vizităm. Domnia Sa umblă după aprovizionări... și eu îi țin compania.

Între BUCEA și NEGRENI urcăm în serpentină o pantă destul de abruptă pentru a ajunge pe vârful unei creste a Apusenilor... De acolo de pe țugui, minunată priveliște se deschide în fața ochilor, Coama Apusenilor împădurite sau golașe pierdute în fumurii depărtări cu văi, coaste prăpăstioase, drumuri de care și înjghebbări firave de locuințe de o parte, iar de alta Crișana - câmpia Tisei întinsă, bogată și presărată cu sate legate între ele prin țesătura de drumuri sau căi ferate.

Ramura coborâtoare a serpentinei e și mai frumoasă. Șespuiește îndrăzneț pe coastele masivului, coborând mereu până ajunge iar în Valea Crișului. Repede, de unde a plecat când a prins a urca. Acest coborâș din vârf de munte împădurit mi-a amintit de serpentinele de la Stary Grozenkov, de la granița fostului Protectorat cu Slovenia.

Abia poposiți avem de rezolvat litigii de cartiruire cu Divizia, care a ocupat tot ceea ce reținuse Sublocotenentul B... pentru noi.

Până la urmă reușim să ne înțelegem.

După ce stăm câțva timp de vorbă, lângă un pod peste un pâraiaș ce coboară după niște creste, în așteptarea coloanei, văzând că întârzie, mergem la popotă. Dar aceștia sunt în întârziere cu masa. Și atunci ca să ne astâmpărăm foamea, mâncăm brânză și mălaiul oferit de gazdă, cu ceapă de la popotă.

La orele 6, potrivit înțelegerii cu Sublocotenentul B..., mergem la gazda lui să jucăm rummy. O doamnă... Doi ofițeri... Și o domnișoară.

Ne distrăm minunat.

Doamna pierde.

Sublocotenentul B... câștigă.

Aici cunoaștem o altă doamnă - soția preotului - și două domnișoare. Cu una dintre ele, gazda Domnului Ajutor, organizăm până la urmă o petrecere și la masa de seară invităm pe cei șase cavaleri de care e nevoie.

Din șase mergem abia trei, Cornel, Sublocotenentul B. și cu mine.

Mai târziu apare și Domnul Colonel punând în umbră muzicanții să cânte „Bătrânețe, haine grele”.

Pentru cine? Pentru noi nu?

Și cu un patefon și doi scripcari, ne-am distrat până seara târziu.

Cinci dansatoare și șapte cavaleri.

Abia după miezul nopții conducem duduile acasă și noi ne risipim în cantonament.

Trebue să ne odihnim... căci dimineată plecăm mai departe.

La P.I. acolo unde au bivuat Bateriile A.C., când coloana se pune în marș, Sublocotenentul F... ne tratează cu pește prăjit. L-au prins soldații lui într-un ghiol din Crișul Repede, care se ține după noi, pe lângă șoseaua CLUJULUI, între cei doi pereți muntoși.

E așa de gustos încât Domnul Colonel, mare amator de pește, se invită și la câteva bucăți vii, pe care le dă popotarului să i le pregătească cum îi place Domniei Sale.

În primul sat CIUCEA - facem un scurt popas pentru a vizita schitul de lemn din curtea castelului și a ne umple ochii de frumusețile priveliștei ce se deschide în jur.

Apoi pornim mai departe.

Și cu cât înaintăm mai mult spre Est, minunatele creste ape Apusenilor, sălașul Moților, prind a scădea în înălțime, se domolesc, transformându-se în dealuri ca la SAUIA - unde poposim, să fie chiar niște coline domoale acoperite cu culturi și pâlcuri de pădure.

În SAUIA facem popas de o zi.

Dimineata plecăm cu motocicletă, Cornel, Năsilă și cu mine - în satul cu priveliști minunate, spre a face poze. Dar grăbit de Domnul Ajutor de a mă întoarce în două ceasuri, distanța de 70 km dus și întors, am luat un rol film de buzunar fără să-mi amintesc că ieri am scos tubul pe care urmează să strâng filmul pe care-l voi băga acum în aparat pe măsură ce fac diferite poze.

Abia ajuns în sat, când deschid aparatul îmi dau seama. Dar e prea târziu. Să mă întorc fără clișee nu pot, căci îmi vor cere cei doi Domni Colonei, copii.

Cornel și Năsilă râd de mine.

Ce e de făcut?

Până la urmă se duce Năsilă la notar să întrebe dacă n'are un tub gol. Și vine cu unul de la fata preotului, o brunetă micuță vioaie și drăguță, care nu se potrivește la aparatul meu, fiind de lemn nu de metal.

Ne trebuie exact o oră și ½ până să-l pilim și să-l așezăm în aparat, astfel ca să ne putem servi de el.

Ultimul clișeu îl reținem ca să-l facem cu fata care ne-a dat tubul gol. Astfel facem cunoștință preotului B... o impunătoare figură de ardelean, cu părul argintiu și a fermecătoarei sale fiice, Domnișoara L... căreia Năsilă îi ia adresa și eu îi promit că-i voi trimite o copie după clișeul făcut.

Înapoi venim furtună.

Năsilă poposește în HUEDIN la DIVIZIE.

Iar eu mă duc la Domnul Colonel, care tocmai trimisese după mine. Împreună lucrăm ordinele de bătae a Bateriei ce va pleca la București pentru...

După prânz mergem la match-ul de foot-ball de la HUEDIN.

Adeversarii prezintă o echipă bună. Un joc frumos și antrenant.

Dar nu e vreme să se termine, deoarece în timpul mitanului doi, sosește Domnul General L... de la Corp cu ordin de deplasare imediată.

Și plecăm cu toții spre SAULA, pentru a pregăti unitățile de deplasare.

La orele 21 - se întunecase - capul coloanei pornește.

Un marș de noapte.

Până la FLOREȘTI, unde ajungem cam după douăsprezece ore.

Cine n'a făcut marș de noapte, nu știe ce obositor e și câte eforturi cere. Câte căruțe s'au răsturnat în șanț și câți cai s'au rănit. Dar ordinul a fost executat.

Poposite pe malul SOMEȘ-ului, unitățile se pot odihni și pregăti pentru defilare.

Eu - fiind bolnav - mă doftoresc.

Și mâine 10 August e parada primirii oficiale în CLUJ, trupele române întoarse de pe front.

Ardealul ne primește

De la FLOREȘTI plecăm de dimineață.

Ordinele care pregătesc parada prevăd că trebuie să fim în dispozitiv de revistă, pe Calea Moșilor, cu începere de la ora opt.

Dar șoseaua este plină de unități care merg la paradă.

Artilerie, Infanterie, Călăreți...

Tunuri, brandturi, și Regimente pe jos.

Iar pe delături, populația civilă în scurgerea obișnuită a vieții, încearcă să meargă la piața orașului, cu diverse produse alimentare spre a le vinde. Astăzi însă în aceste prime ore ale dimineții nu mai e loc și pentru ei pe șosea. Abia pentru unitățile noastre, grăbite să ajungă la vreme pe terenul de paradă, este loc să meargă, pe două sau trei coloane. În fine după mai bine de două ore de tălăzuiri - opriri și porniri - reușim să ne ocupăm locul pe străzile laterale indicate cu capul pe Calea Moșilor.

Regimentele de Infanterie ale Diviziei, așezate chiar pe trotuarul străzii, se întind în fața noastră mult în dreapta și stânga (au primit completări de efective, înainte de a se sfârși războiul, cu două-trei zile și de aceea sunt atât de numeroși).

În așteptarea parăzii, unitățile își pun la punct ultimele chestiuni de aspect exterior, care fie că n'au fost rezolvate înainte de plecare, fie că pe drum au suferit oarecare stricăciuni datorită tălăzuirilor și prafului.

Astăzi e o zi mare.

ARDEALUL, care a suferit atât, face în capitala sa, orașul CLUJ, primirea oficială a trupelor care se întorc de pe front, din CEHOSLOVACIA și care au luptat pentru eliberarea părții ce fusese cotropită de trupul său.

Zi de sărbătoare.

ARDEALUL își sărbătorește întregitorii.

Iar întregitorii îi salută cu entuziasm și bucurie.

Și unii și alții sunt mândri de ziua de astăzi.

În așteptarea începerii parăzii, ne plimbăm de la un Divizion la altul, de la o Baterie la alta, fie trimiși de Domnul Colonel cu ordine, fie spre a ne face mai puțin plictisitoare adăstarea.

Și tocmai când întrasem și noi la o mezălărie - fructărie, să servim o gustare, deoarece dimineată în graba plecării n'am avut timp nici să bem măcar un ceaiu, începe o fanfară să sune onorul. Atunci lăsăm sand-vich-urile pe masă, promițând că vom veni să le luăm după revistă și alergăm spre Bateria de Comandă spre a încăleca și noi.

În fruntea convoiului care trece în revistă sunt ofițerii de Stat Major al Armatei în motociclete.

Urmează apoi o mașină cu Domnul General D...Comandantul Armatei și Domnul General F... Comandantul Corpului.

Un convoiu impresionant.

Muzica cântă onorul.

Ostașii strigă „Ura”.

Și Domnul General A... părintele și sfătuitoarul nostru de pe meleagurile Cehoslovaciei, ne salută zâmbind mulțumit.

Parcă îl auzim spunând: „Sunt mândru de voi, de chipul vostru bronzat în lupte..”

Și din piepturile tuturor se ridică explozii de urale din ce în ce mai puternice, mai tumultoase. Ofrandă celui care ne trece în revistă și care astăzi reprezintă pe Măria Sa Regele, Țara, Ardealul...

Pentru aceasta, uralele încep la capul dispozitivului de revistă și se transmit repede până la ultima unitate, electrizând pe toți, făcând inimile tuturor să bată mai cu putere, să li se împurpureze obraji de emoție și să le sticlească ochii.

După ce se termină revista și ecoul uralelor, furat de vânt, se răspândește deasupra întregului Ardeal, învăluindu-l în năframă de sărbătoare, giulgiu vindecător de răni, unitățile își iau dispozitivul de defilare.

Dar până să pornească primele unități, mai trec grele ceasuri de așteptare.

În acest timp se oficiază o slujbă religioasă în prezența poporului și a convoiului care ne-a trecut în revistă, reprezentanții noștri.

Apoi o ștafetă, plecată de la Prefectură, vine în fața Tribunei, să anunțe că Trupele Române victorioase de pe frontul Cehoslovaciei au ajuns în CLUJ.

După care urmează o serie de cuvântări susținute de ofițeri, reprezentanții clerului și a autorităților.

Abia către orele 11 începe defilarea.

Și înaintea noastră sunt două Divizii, precum și cele trei Regimente de Infanterie ale Diviziei noastre.

Avem destul de așteptat.

Am pornit de la FLOREȘTI odată cu răsăritul soarelui când era urcat cam până la jumătate distanță până la popasul de prânz, am fost trecuți în revistă iar acum odihniți prinde a coborî și noi tot pe străzile lăturalnice pe care am intrat de dimineață, suntem.

Abia către orele 14 prind a se pregăti și unitățile noastre.

Semn că în curând ne va veni și nouă rândul.

Într'adevăr, nu târziu, după ce un ceas din oraș bate rar și apăsător de două ori, pornim și noi.

Era și timpul.

Caii ălictisiți de atâta așteptare, cu hamurile sau șeile pe ei, începuse a deveni nervoși. Iar oamenii, îi încearcă foamea și îi copleșea căldura.

Înaintăm încet, în formație de defilare, pe străzile CLUJULUI, urmăriți de locatarii caselor printre care trecem sau de rarii pietoni care mai circulă la ora asta, venind sau ducându-se la serviciu ori întorcându-se de la defilare.

Cu cât înaintăm în locul parăzii, trotuarele străzilor încep a se popula din ce în ce mai mult, ajungând în cele din urmă o fâșie de capete de bărbați, femei, copii, tineri și bătrâni, elevi sau eleve.

Sunt țărani de toate vârstele, în minunate costume naționale, cu plancarde pe care scrie: „Trăiască Regele” și „Trăiască Armata” cu drapelul de hârtie, sau de pânză, pe care le agită aclamând.

Copii de școală în grupuri, cu flori în mână și chipuri înflăcărâte de entuziasm și spectacolul grandios de forță și masă, pe care îl prezintă armata, care se întoarce de pe front.

În basmele ce li s'au povestit s'au strecurat adeseori și fapte de eroi, ce nu se vor mai întoarce.

Întâlnim familii întregi, venite de la cel mai bătrân reprezentant până la cel mai din urmă copil să asiste cu bucurie și elan la această măreață sărbătoare.

E sărbătoarea Ardealului eliberat.

Și sărbătoarea celor care după lungi și grele luni de lupte, se întorc în țară.

Toată populația Clujului și-a lăsat preocupările zilnice ca să ne iasă în cale cu zâmbete și flori.

Satele din împrejurimi au îmbrăcat straiu de sărbătoare, și-au împodobit sufletul cu bucuria clipelor prezente și s'au revărsat pe străzile orașului, să aclame războinicii care se întorc. Înaintăm încet în ritmul răscolitor al marșului Artileriei.

Câte amintiri nu ne trezește în inimi acest marș! E cântecul nostru. Ritmul deplasărilor noastre.

Pasul falnic al cailor, conștienți parcă de examenul pe care îl trec. De cum am intrat în mijlocul mulțimii, de la Catedrală și până dincolo mult de tribună, înaintarea noastră e însoțită de urale, aplauze, explozii de bucurie, entuziasm, exclamații de fericire, încântare și rugi către Cel de Sus, cu mulțumirea că ne-a ajutat să ne întoarcem sănătoși.

- Bine ați venit măicuță, ne spune o bătrână cu chipul zbârcit și cu lacrimi în ochi.

- Bine v'am găsit bunicuțo! Îi răspundem noi zâmbind.

- V'am așteptat atât de mult, adaogă ștergându-și lacrimile.

- Nu mai plânge bunicuțo, suntem cu Dumneavoastră...al Dumneavoastră. Ne-am întors acum și nu vom mai pleca.

Un grup intonează sacadat cu chipurile transfigurate de fericire, bătând în neștire din palme:

- Armata și Regele... Armata și Patria.

Îi salutăm zâmbind și trecem mai departe.

Alții strigă, atât cât îi ajută puterile.

„Trăiască Armata Română, eliberatoarea Ardealului... Trăiască Măria Sa Regele Mihai I”.

Și urale nesfârșite urmează.

„Trăiască Ardealul nostru drag și scump” le răspundem trecând mai departe.

Peste tot întâlnim numai chipuri cuprinse de frenetic entuziasm. Inimile bat cu putere. Trupurile tresaltă de energie. Ar vrea să sară, să joace, să cânte...

Zâmbet de bucurie și fericire înflorește pe fețele și în sufletele celor mai oropșiți oameni în această măreață zi de sărbătoare.

Entuziasmul nestăvilit, bucuria caldă românească a întoarcerii trupelor victorioase de pe fronturi străine se citește pe chipurile și în ochii tuturor.

Tot timpul noi salutăm zâmbind, răspundem la interpelări sau urale.

Acelaș entuziasm și frenezie ne cuprinde și pe noi.

Emoția pune din ce în ce mai mult stăpânire asupra noastră.

Ajungem să reacționăm spontan, să nu mai putem înregistra tot ce se petrece în jurul nostru.

Urale, aplauze, flori...

Dudui tinere, copii, bătrâne duioase și-au devastat grădinile din jurul casei ca să ne presare astăzi - nouă războinicilor calea cu flori.

De la un capăt la altul, copitele cailor și roțile tunurilor calcă pe covor de flori și verdeață.

Cei mai îndrăzneți se apropie de noi, fără a se teme de cai și ne oferă buchete întregi.

Alții le svârl de departe pe oameni, pe cai, pe tunuri.

Și unde cad acolo rămân până coloana iese din oraș.

E o manifestație grandioasă.

Un entuziasm delirant.

Tot ce are CLUJUL și împrejurimile mai românesc au ieșit să ne primească.

Și elanul cu care ne întâmpină, ne înduioșează, ne încântă, ne emoționează.

Trăim intens clipele ce se scurg cu rapiditate de cinematograf.

Suntem dominați de entuziasmul mulțimii.

Simțim cum întregul trup ne frământă cu fiecare strigăt, cu fiecare ropot de aplauze.

Parcă un curent electric ar trece prin noi, din creștet până în tălpi.

Și noi suntem ultima unitate care defilează astăzi în fața Ardealului.

Închipuiți-vă ce delir, ce ploaie de flori, ce entuziaste urale a deslănțuit apariția primelor unități, dacă acum când ora e înaintată, au defilat trei Divizii și soarele dogorește puternic, noi suntem primiți cu atât elan, aplauze și urale.

Manifestație de simpatie, de dragoste și recunoștință pe care ne-o face Ardealul astăzi, n'o vom uita niciodată.

Furați de primirea care ni se face, atenți la cele ce strigă poporul, mulțimea, nici nu ne dăm seama când ajungem în fața tribunei.

Marșul Artileriei, lent, majestuos, se împletește cu strigătele și aplauzele mulțimii.

La megafoane cineva povestește faptele de arme ale Regimentului, înșirând luptele la care a luat parte.

... Acum trece Regimentul Domnului Colonel S...

... Acest Regiment a luat parte la luptele...

... Kromerij, Kojetin, Nord Vest Brno...

Frânturi din spusele megafonului ajung la urechile noastre.

Dar cunoaștem atât de bine zi de zi tot ce am făcut în campania aceasta, încât poveștile de la megafon - trăite de noi - sunt pentru asistență.

Când trec prin fața tribunei oficiale, imediat după Domnul Colonel, pe aceeași linie cu Domnul Căpitan P..., nu reușesc să înregistrez din mulțimea de uniforme și costume civile, decât pe Domnii Generali A... și P..., precum și barba impunătoare a unei fețe bisericești.

Încolo ochii mei văd, dar nu pot reține.

O mare de capete și chipuri entuziaste dansează în fața mea.

Nici drapelele cu care e pavoază tribuna, nu le văd.

Acum sunt numai urechi și suflet.

Aud ropotul de aplauze și urale ale mulțimii.

Și simt bucuria și delirantul lor entuziasm, emoționându-mă și pe mine în măsura de a nu fi capabil să mai percep altceva.

O masă de simțiri dirijate călare, pe o iapă neagră, care trăiește intens clipele de entuziasm general.

E sărbătoarea Ardealului.

Și a Armatei.

Ei primesc trupele ce l'au eliberat, luptând pe plaiurile lui, sau pe meleaguri străine.

Noi îi salutăm liber și curat românesc.

Și câteva sute de metri dincolo de tribună, mulțimea ne aclamă și ne presare calea cu flori, menținându-ne starea de beatitudine și emoție de până aici.

Abia când încep a se rări rândurile manifestațiilor și noi ne îndreptăm spre SOMEȘENI, începem a ne reveni din beția simțurilor - antuziasm și bucurie - pe care am trăit-o alături de populația CLUJULUI și a împrejurimilor.

În oraș, manifestația nu se sfârșește decât noaptea târziu.

Mașini cu flăcări și fete cântând cântece naționale, țărani și țărance strigând: „Trăiască Regele, Trăiască Armata” se plimbă pe străzi până la câteva ore după lăsarea întinericului.

Muzici militare, fanfare, grupuri de cetățeni pașnici, cântă pe la răscruce de străzi, marșuri patriotice sau muzică populară.

CLUJUL nu-și uită faima.

Doar după ce se tremină și reintrarea cu torțe și noaptea se lasă din ce în ce mai mult cu licăr de lună și puzderie de stele, manifestația ia sfârșit.

Ardealul ne-a primit.

El și-a spus cuvântul.

Armata i-a primit sărbătoarea.

Și s'a legat să nu-l mai părăsească niciodată.

Prin Munții Bârgăului

Din SOMEȘENI plecăm în ziua de 12 August.

Primul popas în drumul nostru către RĂDĂUȚI - garnizoana de pace - îl facem în cătunul BUNEȘTI, situat puțin lateral între niște creste golașe față de șoseaua GHERLA - DEJ, unde ajungem către orele 14.

Până în seară fiind sărbătoare și cătunul lipsit de orice atracție, mergem cu docarul Brigăzii - Cornel și cu mine cu Nazolu, să vizităm GHERLA, Târgul adolescenței sale.

După ce ne plictisim pe ulițele lui, deoarece nu le mai recunoaște nimeni, aproape pornim odată cu întinericul spre cantonament. Trebuie să ne odihnim căci mâine plecăm mai departe.

Popasul odihnei de după cea de a doua zi de marș îl facem în COLDĂU un sat mare și frumos, în care puținele familii de români care locuiesc acolo, au avut multe de suferit. Până acolo, ca și în etapa SOMEȘENI - BUNEȘTI merg culcat în căruță pe un pat aranjat de ordonanță, peste lăzile biroului. Nu m'am refăcut încă deplin din răceală.

În aceasta a doua etapă, trecem la ora matinală prin DEJ.

Ziua a treia de marș ne plimbă prin BECLEAN – un micțt târg de provincie, patria lui Coșbuc, Bnistrița până în comuna săsească JAD, situată pe drumul Bistriței.

În JAD ajungem după prânz. Iar către seară, după ce ne treminăm chestiunile de serviciu de razolvat - Cornel, Sublocotenentul B... și eu plecăm la BISTRIȚA, cu un docar căruia îi iese de trei ori o roată pe drum. Semn rău.

Găsim străzile orașului pustii. Magazinele deschise și de sus nouri negri și grei amenință să deslănțuiască o ploaie torențială.

Până la urmă n'am văzut nici un film. Cinematograful local, rulează de două sau trei ori pe săptămână - n'am mâncat nici o prăjitură - cofetăriile fiind închise după cum plănuisem și ploaia care până la urmă s'a deslănțuit ne-a udat aproape până la piele.

Dacă nu era Domnul Ajutor cu mașina aici, nici nu aveam cu ce să ne întorcem la cantonament, deoarece trimisesem docarul la reparat și caii de călărie nu ne sosise încă.

A doua zi pe noroiu, sub amenințarea unei noi ploi torențiale, plecăm mai departe. Noroc că etapa de astăzi e mică.

Deoarece acum mă simt mai bine, îmi reiau funcția în primire, Tonny redevenind ajutorul meu.

La încrucișarea șoselelor cu calea ferată P.I. ordonat de Divizie.

Stau până se scurge tot Regimentul. Apoi mă urc în trăsura Domnului Ajutor, alături de Domnia Sa.

(De la Someșeni, de unde Domnul Colonel a plecat la București, cu Bateria de Paradă pentru 23 August, Domnia Sa e Comandantul Regimentului și al noii Grupări de Marș Nr. 1, compusă din Divizioanele noastre și coloanele de căruțe ale Infanteriei, căci trupa pedestră și impedimentele au fost transportate la Târgu Mureș pentru îmbarcare).

Pe drum ploaia sub amenințarea căreia mergem, începe să cadă repede și deasă, cu picuri mari și reci. Până la urmă când trecem prin Prundul Bârgăului, e pur și simplu torențială.

În bivuac intrăm pe un noroiu până la glesnă și o ploaie cu rupere de nouri.

Când toată operația este terminată și oamenii și caii sunt plini de noroiu, uzi, obosiți, înghețați. Materikalul pare pictat de șugubeți pictori moderniști, de noroiul șoselei combinat cu apa ploii.

În MUREȘENII BÂRGĂULUI, satul popasului înainte de a ne angaja să trecem munții, urmează să stăm o zi afară de după amiaza acesteia în care am poposit aici.

E 15 August.

Sf. Marie.

Și plouă toată ziua.

După ce asistăm la slujba religioasă, oficiată în biserica satului, în prezența Domnului General L... și luăm apoi masa, iar Domnia Sa se înapoiază la CLUJ, ne culcăm în camerele repartizate de Eugen - ofițerul cu cartiruirea și dormim până seara.

A doua zi ploaia continuă să cadă, de data asta mărunță, plictisitoare, monotonă.

Cerul e acoperit de nouri negri, plumburii.

Coamele munților Bârgăului pe care încă nu le-am văzut, sunt învăluite în poalele nourilor.

În timp ce lucrez la noul ordin de operații asupra continuării deplasării, vine Domnul Căpitan C... Comandantul unei Baterii A.C. și-mi spune că a venit ordin de desființarea Diviziei și că nu vom pleca mai departe.

Domnul Ajutor la care măp duc să aflu realitatea, îmi spune că vom rămâne deocamdată pe loc în așteptarea de noi ordine.

Și așteptăm toată ziua, sub ploaie și presiunea întrebărilor fără răspuns asupra direcției pe care vom porni mai departe.

Înainte?

Sau înapoi ca și la Tinca?

Abia în ziua de 20 August, după prânz pe seară vine Domnul General L... cu ordinul de a ne deplasa în trei etape până la REGHIN (Adică mergem iarăși înapoi).

Până atunci însă, aflăm că nu mai mergem la Rădăuți, ne-am hotărât să folosim prima zi frumoasă pentru a urca până la istoricul pas TIHUȚA. Această ocazie ni se oferă a treia zi după poposirea noastră în MUREȘENII BÂRGĂULUI și Domnul Ajutor înțeleghător ne permite să facem această excursie.

Plecăm cu două docare.

Cornel, Tonny, Nazolu, Sublocotenentul B... și cu mine.

Tot drumul e o poezie.

Urcă în serpentină aici domol, aici abrupt, traversând șuvoaie de apă ce coboară dintre creste în șanțuri anticar.

Pe stânga e mărginit de un alt perete de stânci, amețitor acoperit cu păduri de brazi și încununat de podoaba diamantie a stropilor de rouă în care se oglindește soarele.

Iar pe dreapta, Bistricioara își mână șerpuit sgomotos unda la vale printre abrupti pereți de stânci. Dincolo de albia ei adâncă se înalță alt perete de stânci abrupti cu coamele îmbrăcate în păduri de brad.

Din loc în loc pe viroage se zăresc tulpinile brazilor tăiați, gata să pornească lunecut - la vale.

Pe marginea drumului care dă în prăpastia Bistricioarei, stâlpi albi de ciment anunță pericolul.

De o parte și de alta a șoselei și a apei, pe văioage purtătoare de șuvoaie sau pe coasta ceva mai domoală, războiul și-a presărat din belșug urmele.

Întâlnim baricade A.C. din stâlpi de beton ânclinați sau raiuri de cale ferată. Cazemate de lemn sau de ciment camuflate sub coastele muntelui sau între măcăcinile de pe malul apei. Șanțuri A.C. cu profil triunghiular. Adăposturi pentru personal. Locașuri pentru arme automate sau btandturi de infanterie. Cu cât urcăm mai înspre creasta munților, obstacolele anticar se înmulțesc iar urmele războiului se găsesc la tot pasul. Pereții de stânci de o parte și de alta a drumului prind a se domoli, valea Bistricioarei se depărtează tot mai mult, ajungând în cele din urmă într-o regiune frământată, brăzdată de văioage și mici excavațiuni de teren acoperite cu pășuni.

Ici și colo apar răzlețe locuințe de Munteni.

Turme de oi pornite la păscut le sună tălângile printre pâlcurile de brazi sau pe tăpșanurile colorate de flori de câmp.

Întregul drum de la Mureșenii Bârgăului până la Tihuța - Fântânele e o succesiune de minunate priveliști.

Sufletele noastre tinere și dornice de frumos înregistrează tot, bucurându-se copilărește de ceea ce le face să vibreze deosebit, le încântă.

Ajunși sus către vârful muntelui, facem un popas de odihnă pentru cai - în care timp noi mergem să vizităm schitul așezat pe muchea unor stânci - Schitul Fântânele.

Un locaș de rugă către Cel de Sus pe un pisc de munte. Reazim de zile bune și rele pentru locuitorii acestei pitorești regiuni.

De la schit urcăm pe niște stânci, ceva mai sus la o cabană de unde ne afundăm privirea în nemărginirea care ne înconjoară. Doar crestele, păduri, case răzlețe, pășuni... întâlnim până hăt departe. Dar ce plăcute priveliști oferă așezarea lor în spațiul ochiului ce nu se mai satură privindu-le. Sub razele bogate ale soarelui de mijloc de August ele par poleite cu amestec neuniform de aur și argint. Aici pe pisc de munte în fața naturii în toată splendoarea ei, ne dăm seama cât de mici suntem, noi oamenii, muritorii de mâine îngânfații cuceritori ai tehnicii măcinătoare de bunuri materiale sau spirituale și distrugătoare de vieți al cărăr secret nu l'am aflat încă spre a putea reface măcar impropriu ceea ce am distrus. Și cât de mare este puterea Creatorului acestui splendid Univers. Puterii și înțelepciunii Lui nemărginite se cade să ne închinăm noi muritorii de rând, umbre imperfecte ale pământului.

După ce facem câteva poze la schit, pe stânci, al obstacole antice și ora întoarcerii la cantonament se apropie, coborâm la docar, urcăm și pornim în trapul stăpânit al cailor.

La întoarcere, căutăm să gustăm din nou frumusețile peisajilor oferite de munții Bârgăului și apa Bistricioarei, umplându-ne sufletul și ochii cu lumina din lumina în care se scaldă soarele și măreția din măreția în care le-a învăluit Creatorul.

Pe drum ne întâlnim cu munteni și cu muntence, lucrând la tăiat lemne și la transportul lor cu care cu boi, spre sat la poalele munților.

Când Bistricioara se lipește de drum lăsând între ea și zidul muntos un mic platouaș acoperit cu tot felul de lucrări de apărare iar din peretele de peste șosea un șuvoiu de prăvale cascadă. Până jos facem un

scurt popas cu încercări de ascensiune și poze amintiri pentru alte vremuri.

Apoi pornim cu sufletele pline de frumusețea celor văzute, către sat, unde suntem siliți să stăm încă vreo trei zile, sub ploaie mărunță, rece și dezolantă, în noroiu mocirlos negru, într-o stare deprimantă de nesiguranță și întrebări continui până se lămurește situația.

Iuda

În seara zilei de 20 August, Domnul General L...vine personal, cu mașina, să ne comunice ordinul de deplasare.

Divizia din care facem parte, se desființează, iar Regimentul nostru urmează a se deplasa la SIBIU, noua garnizoană de pace, intrând sub ordinul altei Divizii.

Deci iarăși la drum.

Spre alte zări.

Până către orele 20 se tot încolonează unități - pornind spre JAD, sfârșitul primei etape - deoarece au trebuit să-i aducă caii de la pășune din munte.

Eu rămân, cu trăsura Domnului Ajutor să supraveghez încolonearea tuturor.

Abia după ce se pune în marș și ultima Naterie, pot pleca.

În acest timp gazda lui Eugen, ajutată de Năsilă face găluști cu prune, pasiunea „partidului șoricăresc” compus din: Locotenentul J..., Năsilă, Cornel, Eugen, Sublocotenentul B... și eu.

De data asta, majoritatea membrilor sunt lipsă.

Totuși găluștele sunt delicioase.

Și în lipsa mesiei de la popotă, care a plecat cu coloana, mâncăm un număr respectabil să ne țină și de foame.

Abia după ce le facem toată cinstea, de a le servi tacticos cu exclamații de plăcere și mulțumim tinerei gazde, plecăm și noi cu Bussing-ul după coloană.

În JAD coloana ajunge aproape de miezul nopții.

Tot atunci e gata și masa la popotă. Și după ce o servim, ne ducem să ne culcăm.

Etapa de a doua zi ne poartă prin BISTRIȚA, printr-o regiune accidentată, acoperită de pășuni și vii, până la Târgul TEACA, pitulat între dealuri, unde poposim imediat după prânz.

Până acolo trecem prin satul IUDA.

Nazolu și cu mine mergem în capul coloanei, în trăsură Regimentului, oboseala marșului și căldura soarelui ne-au îmbiat spre somn și am adormit unul cu capul pe umărul celuilalt.

Tocmai când somnul e mai dulce, ne trezește o bătrânică, care ne dă flori și rencloade. Buimăciți nu ne întrebăm ce semnificație poate avea gestul și liniștiți începem să mâncăm. Ne atrage imediat atenția un toboșar, care spune ceva (Probabil un trimis al Primăriei). Din spusele sale nu înțelegem decât cuvinte disperate.

... Populație... Primărie... adunare... Armata Română.

Și nici nu încercăm să le legăm pe unele de altele spre a vedea ce vor să spună.

Abia când ne anunță conducătorul trăsurii că e multă populație adunată cam la 200-300 metri în fața noastră, pe șosea și că niște muzicanți se duc grăbiți tot acolo, pricepem cam de ce poate fi vorba. Imediat dăm ordin coloanei să-i revizuiască ținuta oamenilor și distanțele dintre trăsuri, încetinind și noi mersul, pentru a micșora distanța până la primii călăreți.

În ținută noi nu avem ce retușa. Tot cu haine de trupă rămânem îmbrăcați și nebărbieriți.

Când ajungem la câțiva zeci de metri de locul unde e adunată mulțimea, ne oprește un cetățean între două vârste, îmbrăcat în costum național.

- Să trăiți Domnule Locotenent, spune răspicat, sunt primarul comunei IUDA. Fiți bine veniți în mijlocul nostru!

- Mulțumim, mulțumim, îi răspund eu oarecum stingher, strângându-i mâna.

- Domnul Comandant al nostru lipsește. Arămas cu motocicletă în SĂRĂȚEL. Trebuie să vină, adaog privindu-l - insistent.

Mulțimea adunată la cca 20 metri, cu preotul în frunte, ne așteaptă.

Pornim spre ei.

Toți ne privesc curioși, atenți la fiecare mișcare, la fiecare gest al nostru.

Ne oprim în fața grupului, dăm mâna cu preotul și probabil cu ceilalți din autoritățile comunale, după care ascultăm cuvintele de bun venit ale preotului.

O cuvântare scurtă, dar plină de elan și simpatie pentru cei care se întorc de pe front.

Mi se adresează mie.

Eu, cu Nazolu, ascult gândind la cele ce va trebui să le răspund.

Suntem emoționați.

Simt cum cuvintele Preotului îmi merg direct la inimă.

E Român.

Și eu sunt tot Român.

După ce tremină el, le spun și eu câteva cuvinte, prin care le mulțumesc pentru primirea pe care ne-o fac, încheind:

- Am venit în Ardeal și nu vom mai pleca.

Aceste cuvinte sunt acoperite de aplauze și urale.

Două dudu ne oferă buchete de flori.

Unul mie.

Și altul lui Nazolu.

Apoi încep cu toții a cânta.

În poziția de drepti și cu buchetul într-o mână și cu cealaltă salutând, ascultăm „Trăiască Regele”.

Clipa ne covârșește.

E ceva de neașteptat.

Ne-a sculat din somn o bătrânică ca să asistăm la primirea pe care satul o face Armatei ce se întoarce de pe front.

După ce termină „Trăiască Regele” cântă „Vă întoarceți din război” apoi strigă „Trăiască Măria Sa Regele, Trăiască Armata Română” izbucnind cu toții în urale și aplauze.

Când totul se liniștește, le mai spun câteva cuvinte, după care Preotul ne face noi urări de bun sos și de întoarcere cât mai grabnică în garnizoanele de pace, ca să ne putem duce fiecare la casele noastre, în mijlocul celor dragi, care ne așteaptă.

Să-l audă Dumnezeu.

După ce tremină, salutând strig din toată inima „Trăiască România” la care răspunde un formidabil „Ura” scos spontan din piepturile celor o sută și ceva de asistenți.

Apoi dăm mâna cu preotul, salutăm și ne întoarcem la trăsură.

Muzica începe să cânte un marș.

Noi dăm onorul.

Și în picioare, în trăsură, prin mijlocul poporului adunat, care ovaționează, aplaudă, aruncând flori asupra noastră, a cailor și a tunurilor.

Până departe ne însoțește marșul muzicii și uralele poporului adunat să ne primească.

Un sat din Ardeal ne sărbătorește.

Cinste celor care au luptat pentru eliberarea lui.

Bal la Reghin

Din TEACA, târgul cu fete frumoase și vin bun, înconjurat de dealuri acoperite cu vii, plecăm a doua zi dimineață.

Urcăm niște serpentine printre vii și livezi, trecem prin LUNCA, unde populația adunată la Primărie în frunte cu primarul, preotul și învățătorul ne urează bun sos, ajungând în REGHIN - după un scurt popas la o livadă cu pomi fructiferi, meri, peri, pruni, nuci, - în jurul prânzului.

Aici bivuacăm pe malul MUREȘULUI, urmând a îmbarca pe măsură ce ne vor sosi garniturile necesare.

Convinși că vom sta mai mult, deoarece ne dăm seama de greutatea cu care ne vor fi puse la dispoziție cele cinci - șase trenuri, de care avem nevoie, întrebuițăm toată după masa pentru instalarea birourilor, a legăturilor telefonice și cantonarea ofițerilor.

În scurtul răgaz de odihnă, după masa de seară, când mă plimb cu Sublocotenentul B... și Cornel pe strada principală, întâlnesc pe Tică - fiul preotului din satul meu natal - Locotenent în Batalionul Vânători de Munte din garnizoană.

Se pregătește pentru serbarea de mâine.

Adoua zi, după parada din piața orașului, la care iau parte delegații tuturor satelor din plasă și Armata, urmează seara o sărbătoare

dată de tineretul intelectual local, într'un salon al restaurantului la care s'a instalat și popota noastră.

Mergem și noi să asistăm, dornici de a trăi câteva clipe deosebite. Eu iau loc lângă Sublocotenentul G..., cu care am o discuție foarte interesantă.

E un băiat cult și fin observator. Cu el poți aborda orice subiect din orice domeniu ar fi el, convins că va găsi răspuns la vasta lui lectură sau călătoriile în străinătate.

Serbarea se desfășoară într'o atmosferă caldă tinerească și veselă. Domnișoara M... cântă cu mult talent, la pian câteva bucăți. Ne rămân ochii la ea. În timp ce urechile recepționează melodiile interpretate cu mult suflet.

Apoi două duduie ne recită: Regina Ostrogoților și o altă poezie, dând amândouă dovadă de înclinări artistice.

Urmează un skatch... muzică și veselie.

Un ardelean - artist din naștere - ne coboară în folclorul nuzical al țării, cu oboiul său, făcându-ne să trăim clipe de adevărată uitare de sine.

După ce se tremină serbarea, se golește sala de bănci, începând balul. E public. Stă cine vrea. Pleacă cui nu-i convine să piardă noaptea sau are alt mod mai plăcut de a o petrece.

Eu rămân, deși nu cunosc pe nimeni.

Rămâne și Cornel și Sublocotenentul B... precum și o mulțime de ofițeri de la Baterii. Domnul Ajutor, Comandantul nostru temporar, stă pe o bancă, pe fosta scenă, între familiile notabilităților târgului. Iar când atmosfera devine intimă și dansul se deslănțue tineresc și îmbietor, coboară și Domnia Sa treptele scenei în sala celor ce se distrează dansând, nu privind.

Abia către ziuă, când prind a se rări participanții dansului de o noapte, plecăm și noi unul câte unul, acasă spre a ne odihni.

Mai ști? Măine s'ar putea să plecăm mai departe.

Să vizităm Târgu Mureș

După îndelungi discuții Domnul Ajutor a admis să prezinte Domnului General L... dorința noastră de a continua marșul până la

SIBIU, fiind convins că vom ajunge înainte de a sosi garniturile care să se ducă pe calea ferată.

Până acolo mai avem cca 150 km.

Cinci etape de 30 km.

Și Domnul General L..., după ce studiază harta, ne aprobă cererea, urmând ca în dimineața zilei de 26 August, să pornim iar la drum.

Până atunci se aprovizionează Div. II al Domnului Căpitan B... cu subzistențe și furaje pe zece zile, deoarece el urmează a se deplasa cu trenul URZICENI, unde va intra în compunerea Regimentului 3 Artilerie, de la care a venit când a plecat pe front.

Mai departe noi plecăm doar cu două Divizioane.

În preziua pornirii noastre spre SIBIU, avem o masă comună la care iau parte toți ofițerii Regimentului și din partea Diviziei Dolnului General L..., Maior I..., Maior E... cu Doamna și Locotenentul N...

E o masă camaraderească de despărțire.

Div. II care a lucrat cot la cot cu noi pe meleagurile Cehoslovaciei, ne părăsește. Pleacă cu el prieteni și fapte pe care nu le vom uita niciodată.

În dimineața zilei de 26 August pornim din nou la drum.

De la P.I... unde am supravegheat încolonarea Regimentului, mă ia Domnul Comandant motocicleta.

După ce mai trecem coloana în revistă, mergem la Mureșeni să vedem ce a făcut ofițerul cu cartiruirea, apoi ne întoarcem să-i așteptăm la intrarea în Târgu Mureș, deoarece urmează a defila în fața Domnului General L...

După amiază, Sublocotenentul B..., Tonny, Nazolu și cu mine, mergem conduși de Cornel să vizităm orașul. Plecăm din MUREȘENI, cu trăsura Regimentului și cu Docarul Brigăzii.

Ajunși la Târgu Mureș fixăm locul în care vor trebui să vină la noapte, la orele 22 să ne aștepte acum, urmând a ne întoarce la cantonament. Înainte de a porni să vizităm orașul, facem o scurtă plimbare prin centru.

E Duminecă.

Toată lumea a ieșit la plimbare.

Și în marea mulțime, puținele uniforme militare se pierd, ca spuma mărilor furată de vânt.

Nu cunoaștem pe nimeni. Doar două surori din REGHIN, care au venit cu trăsurs unei Baterii A.C. ne sunt singurele figuri pe care le-am mai văzut.

În colo?

Câțiva militari...

Puțini Români...

Și foarte mulți unguri.

Când ne dăm seama că speranța întâlnirii unei figuri cunoscute e zadarnică, ne hotărâm să pornim să cutreierăm orașul.

Adică să-l vizităm.

Urcăm pe o străduță asfaltată cu case frumoase și aparență de liniște excelentă.

- Aici e Liceul Comercial, ne spune Cornel, arătându-ne clădirea prin fața căreia trecem.

- De băieți sau de fete?

- Cine întreabă?

- Don Juanul.

- De băieți, camarade, îi răspunde zâmbind.

Și pe această temă se încinge o discuție aprinsă, până ne întrerupe iar Cornel.

- Uitați banca.

- Are multe funcționare, întreb eu pronunțând mai slab vocala finală, pentru a nu se distinge clar, ptuând fi luată drept „e” sau „i”.

- Cum?... Cum?... Cu e sau cu i, execută imediat ghidul.

- Întreabă-l pe Sublocotenentul B...

- Cu e sau cu i?

- Indiferent, numai frumoase să fie.

Răspunsul lui e salutat cu un hohot de râs tineresc.

Mai departe cotim spre niște străzi laterale, tot micuțe și asfaltate.

- Aici e Spitalul... Aici e Cazarma... Aici Liceul de fete...

- Unde e?... Unde e?, întrebăm cu toții, uitându-ne în direcția mâinii lui Cornel.

- Atunci fostul Liceu Militar „Mihai Viteazu” nu trebuie să fie departe.

- De ce?

- Tu știi că eu am făcut Liceul La Liceul Militar „Mihai Viteazu”.

Și răspund zâmbind. Și în glumele noastre L.M.M.V. era indestructibil de L.U.

- Știu. Chiar aici în oraș se făcea mare haz pe socoteala acestor două licee.

- Zău...încearcă Sublocotenentul neîncrezător.

- Ei unde's vremurile de altădată, prinde a ofta Cornel gânditor.

- ...

- Ce nu știu ferestrele acestea? Câte serenade n'au auzit noapte sub clar de lună, când ne întorceam din învoire. Și câte noapte de iubire - adolescente nevinovate - s'au înfiorat împrejurimile.

- Haide, haide, devii prea melancolic.

- Ce știți voi?

- Știm că au trecut cinci ani de atunci, că amintirile sunt frumoase și că acum vrem să vizităm clădirile fostului L.M.M.V.

- Bine, să mergem.

Urcăm puțin un drum cotit, trecem pe lângă niște vile, pe lângă niște restaurante, până ajungem pe o coastă de coboară spre o pășune, fostul teren de sporturi și instrucție al Liceului - chiar în fața intrării principale.

(Acum e închisă).

Mai mergem câțiva zeci de metri și intrăm pe o poartă laterală.

Pe cărările Liceului, Cornel ne poartă cu ochii închiși.

Aici era Infirmeria... Uitați dormitoarele... Coloera sala de gimnastică... Dincolo sălile de cursuri...În această cameră aveam cazinoul... Dincolo laboratorul de fizică și chimie... Acesta e careul în care se aduna cursul inferior... Acestălalt era pentru cursul superior și la diverse ocazii pentru tot Liceul... Priviți pavilionul cu terenul serbărilor Străjerești... Popicăria... Terenul de tenis... Livada cu boscheți, în care avea voie numai clasa a 8-a... spărtura în gardul cu păduri împrejmuitoare, prin care fugeam la restaurantul din pădure.

- Frumoase vremuri trebuie să fi petrecut voi aici, răspund eu.

- Nu ne lipsea nimic. Nu aveam nici o grijă. Parcă mă văd venind Dumineca sau sărbătorile legale în trapul cailor cu trăsura din oraș, ca să nu întârzii la apel... Apoi escapadele...

Iar îndeinde să alunece spre o pantă periculoasă.

- Dar aceste garduri și manejul, ce rost aveau?

- Acestea nu erau atunci. Sunt construcții recente.

Încet, încet, punându-i diverse întrebări, reușim să-i gonim melancolia care tinde să-l cuprindă.

Avem nevoie de el zâmbitor și vesel. Nu melancolic și trist. Așa nu e bun de nimic.

După ce ne mai uităm odată la impunătoarea fațadă, cu parcul în trepte, pornim la braț spre centru. Mergem în tact vorbind, glumind, râzând.

În urmă rămâne Liceul în care Cornel a petrecut șase ani, învăluit din ce în ce mai mult în umbrele serii.

Între zidurile lui se află o frântură din viața prietenului nostru.

Acum își lasă și o fărâmbă din sufletul său dăltuit frumos la lumina vie propovăduită de apostolii acestor ziduri.

Noi coborâm în oraș la lumină și sgomot.

Străzile sunt din ce în ce mai pustii. Întunericul îi gonește pe toți acasă.

După ce luăm o înghețată și vedem un film, primul după aproape un an de zile, plecăm spre MUREȘENI.

Pe perna pe care îmi voiui odihni capul, găsesc presărate flori.

- Cine le-a pus?, întreb nedumerit ordonanța.

- Trei dudui, care au venit după ce ați plecat Dumneavoastră, în cameră.

- Trei dudui?

Glumă sau tineret salut pentru cel care se întoarce de pe câmpuri de bătae?

Târnăveni oraș de fabrici

Dincolo de UNGHENI șoseaua se desparte în două, o ramură pornind spre TURDA iar cealaltă spre Valea TÂRNAVEI MICI.

Pe amândouă se poate merge la TÂRNĂVENI - BOZIAS sfârșitul etapei din ziua aceasta.

Domnul General L... ne-a fixat itinerarul prin IERNUT, drumul fiind mai bun, deși e cu câțiva km mai lung.

De la bifurcație, Nazolu care era în capul coloanei, a făcut la stânga după răspunsul cetățenilor de la moară, la întrebarea: Care e drumul care duce la Târnăveni?

Când l'am ajuns eu din urmă, deja era angajată toată coloana pe acest drum.

Să ne mai întoarcem, nu e cazul.

De pe hartă rezultă că și acest drum e destul de bun. Doar panta pe care trebuie să urcăm e poate mai grea decât dincolo.

Și pornim mai departe pe acest drum, știind că tot acolo vom ajunge.

Mergem, Nazolu și cu mine - în trăsură Domnului Ajutor, în capul coloanei.

De la o vreme adormim.

Și când ne trezim, suntem în vârful pantei.

Jos Târnavă Mică șerpuiește printre dealuri, pe după păduri și culturi, înapoi coloana este întinsă pe mai mulți km.

- A fost greu urcușul Domnule Locotenent, ne spune conductorul, când vede că m-am trezit.

- De ce mă, întreb surprins.

- Prea lung Domnule Locotenent și abrupt. Și pe deasupra nici drumul n'a fost prea bun.

- Cum asta?

- Numai gropi și grunzi de noroiu.

- Da?

- Da. Domnule Locotenent.

- Bine Ghiță. Nu e nimic. Ne apropiem de casă.

- Asta așa e. Domnule Locotenent.

Din creasta dealului coborâm pe valea Târnavă de-a lungul căreia mergem aproape tot restul etapei.

Drumul însă e tot așa de prost. Grunzi de noroiu, găuri, hârtoape.

Căi trag din greu încercând inutil să caute partea cea mai bună, căci aproape tot locul e la fel de stricat.

Călcau roțile tunurilor pe flori

După ce trec toate unitățile pe la P.I., mă urc în trăsură Domnului Ajutor și merg în capul coloanei.

Aici invit și pe Nazolu, să descalece și să urce alături de mine.

Emai bine să fim doi.

Urcăm întâi o pantă prelungă, apoi coborâm un drum cotit, până într-o căldare, unde se află satul BLAJEL.

Coloana Regimentului înaintază încet, printre porumbiști și fânețe.

Aproape de sat, după un boschet, câteva dudui cu bagaje stau de vorbă.

Încotro merg?

În BLAJEL facem prima haltă.

După ce pornim mai departe, ne ajunge Domnul Ajutor din urmă cu Hamomag-ul.

E singur (ca niciodată).

De obicei, mai are un ofițer cu Domnia Sa (Aghiotant).

Trecut de capul coloanei cu câțiva zeci de metri, se oprește și mă cheamă la Domnia Sa.

- Ordonăți Domnule Colonel, spun ajungând lângă ușa deschisă.

- Lasă-l pe Sublocotenentul L... (Nazolu), să conducă coloana și Dumneata mergi cu mine.

- E nevoie să luăm și harta?

- Nu, nu e nevoie.

- Am înțeles. Permiteți-mi să iau celelalte lucruri pe care le mai am acolo.

- Poftim... poftim...

Și după ce îmi iau mantaua și planșeta, urc în Honomag, între Domnia Sa și șofeur și pornim către Mediaș - zona de cantonare, la sfârșitul etapei de azi.

Drumul urcă întâi domol, apoi din ce în ce mai abrupt, o frumoasă serpentină, încolăcită pe coasta unei creste acoperită de pădure, vii și culturi.

Din vârful crestei ni se deschide spre Sud o minunată priveliște.

În fundul unui bazin, orașul MEDIAȘ sclipește sub razele soarelui.

Albul pereților cu roșul de țiglă al acoperișurilor dau o notă plăcută și curată clădirilor.

Străzile, majoritate, asfaltate, apar ca niște curele lucitoare, ce se furișează printre fabrici, cazărmi, magazine și locuințe particulare.

La o margine înconjurată de câteva străduțe înguste, gara trăește neliniștea unui tren poposit la peron, ce urmează să plece.

Turlele bisericilor în jurul cărora zboară porumbei, te poartă cu gândul la Veneția de altădată.

De jur împrejur, crestele munților ce-l adăpostesc de vânturi, sunt acoperite de păduri către piscuri și de vii și culturi diferite, către poale.

Ochiul celui care privește aceste splendori ale naturii, se desfată de lumină, frumusețe și verdeată.

De pe creasta culmii, pe care am poposit o clipă, MEDIAȘUL pare o miniatură pentru copii, alături de pereșii înalți ce-l înconjoară.

Spre oraș coborâm o serpentină încolăcită pe coasta piscului printre vii și lanuri de porumb.

În dreapta - peretele culmii se înalță impunător, iar în stânga - o vale destul de adâncă, ne priveghează coborârea.

E neatenție la volan...

Și...

Poposiți în MEDIAȘ, pentru prima dată, ne place centrul lui micuț, simpatic și ne atrag străzile lui frumos pavate, cu viață liniștită de provincie.

După ce ne orientăm, folosind informațiile pe care le avea Domnul Ajutor - nu știu de unde - pornim spre Aerodrom. În drum facem un scurt popas la fratele Domniei Sale, Locotenent Comandor de Aviație, abia sosit de la Trentschin. Și cât stăm să-și spună frații impresile, Doamna servește o gustare, începând cu șliboviță de pe VAG, care pentru stomacul nostru flămând de drumeții, sosește ca mama cerească pentru oamenii lui Moise în pustiu.

Când ne întoarcem în centru, spre a merge să vedem ce a făcut ofițerul cu cartiruirea - Cornel - găsim capul coloanei oprit și pe Nazolu discutând cu un Căpitan Comandor, Comandantul Garnizoanei. Domnia

Sa e tare supărat că n'a fost anunțat spre a lăua măsuri, să se facă o primire oficială s'au înțeles mai înainte cu autoritățile locale.

Și cât stăm noi să-i arătăm cauzele, vestea sosirii noastre se răapândește în oraș și prind a veni notabilitățile și șefii organizațiilor locale. Grupul nostru se face din ce în ce mai mare. Toți sunt amărâți de faptul că nu i-am anunțat din timp. Unii au strâns vin, fructe, tutun, pâine pentru ostași. Alții ar fi organizat o masă pentru ofițeri și subofițeri. Garnizoana și Primăria voiau să ne facă o primire oficială cu muzică și flori. Iar noi neanunțându-i le-am stricat toate planurile.

Mari vinovați suntem.

În special ofițerul cu cartiruirea. El e cu ponosul. De ce nu s'a dus la Domnul Comandant al Garnizoanei? Ne-ar fi făcut Domnia Sa cartiruirea. Dar acum e prea târziu. Enervările sunt inutile. Ce e de făcut?

- Să defilăm la ora 17, prin centrul orașului, propun eu o soluție, cam obositoare pentru noi, dar care cred că va mulțumi târgul pregătit de mult să ne primească.

- Perfect, la ora 17 defilați. Noi vă vom primi așa cum intenționasem.

Și urmează o serie de conciliabule cu primarul, Comandantul Garnizoanei, Șeful Poliției, Președinții diferitelor organizațiuni, spre a se pune la cale parada, care - propusă timid de mine - ia proporții de adevărată sărbătoare.

... Muzică... Tribună... Flori... Asistență...

Eu plec furtună - cu motocicletă după unități, pe care le găsesc intrând în bivuac, pentru a le anunța să se pregătească pentru defilare.

La orele 16, Regimentul se va pune în marș pe acelaș drum pe care am venit până la calea ferată, de unde vom fi conduși de agenții comendurii, până ce capul ca ajunge la intrarea în piața orașului.

La scurt timp sosește și Domnul Ajutor, care cheamă pe Domnii Comandanți de Divizioane și Baterii la Domnia Sa pentru a-i ruga să depună toate silințele ca Regimentul să se prezinte ca în zilele de mare sărbătoare.

Cât timp unitățile se pregătesc pentru defilare, Serviciul Aprovizionare se duce cu mașinele în oraș de unde aduce daruri pentru ostași, ce vor fi împărțite după paradă.

La orele 16 coloana Regimentului se pune în marș.

Materialul sclipește. Trăsurile sunt împodobite cu flori și verdeață. Iar caii curățați cu grijă și pregătiți ca și la parada de la CLUJ.

Joacă de nerăbdare.

Conduși de agenții comendurii pe niște străzi laterale, ne oprim cu capul la cca 100 de metri de Păoștă.

De acolo începe centrul.

Înainte de a începe defilarea se mai rezișează micile nereguli, cauzate de marșul făcut până aici, în care timp sosește muzica.

Când totul e gata, încălecăm și pornim.

Călare pe un cal roib, plin de neastâmpăr, în fruntea Regimentului e Domnul Ajutor.

Urmează Locotenentul R...

Apoi eu.

Și după mine, toate unitățile.

Muzica intonează un marș.

Populația care a umplut tot centrul, ne așteaptă.

Începând din fața Poștei, unde intrăm în mijlocul mulțimii și până trecem dincolo de tribună, câteva sute de metri, uralele și aplauzele nu mai conțin.

Abia intră pe spațiul liber lăsat de asistență, o duduie vrea să-i dea flori.

Din cauza muzicii și a sgomotului uralelor și aplauzelor, iapa pe care defilez e nervoasă. Acum când vede o duduie alergând spre ea cu un buchet de flori în mână, se sperie și face o piruetă. Dar până la urmă, strunită bine, se supune tremurând și pot lua florile oferite de dudui cu ochii azurii.

Domnul Ajutor și Domnul Locotenent R...asaltați de asemenea de populație cu buchete, se plimbă dintr-o parte în alta a culoarului rămas liber pentru defilare, fac - ca și mine - piruete, se opresc...

Pe delături, mulțimea - bărbați, femei, tineri și bătrâni, ovaționează neîntrerupt.

Calea ne e presărată cu flori.

Unii mai îndrăzneți se apropie și ne oferă flori.

Alții, le asvârlă, neputând rupe zăgazul format de cei din față.

Flori... flori... flori...

Flori în brațe...

Flori pe oblâncul șei.

Flori la căpăstrul calului.

Flori la butonieră.

Și chipul ne-a înflorit a zâmbet de mulțumire.

Înaintăm încet, neregulat, însoțiți de uralele mulțimii.

Răsună piața.

Ne umplu inimile de bucurie.

Și trupul ne freamătă de entuziasm.

Elanul și uralele mulțimii, adunate să ne primească, ne pătrund direct în inimă.

Rațiunea nu e părtașe mulțumirii.

Pe chipul celor care ne privesc, pe noi războinicii, ce ne întoarcem teferi acasă - după lungi și grele lupte, duse pe teritoriul strein - se citește admirație, încântare, entuziasm.

Ardealul ne sărbătorește iarăși.

Și noi îi mulțumim, oferindu-i tot ce avem mai bun și mai frumos în noi, Jurământul de credință al luptătorilor, făcut pentru apărarea țării în care am văzut lumina zilei.

Copleșiți de urale și flori, cu caili speriați de muzică și larmă, înaintăm aproape în neștire.

O rusoaică, elegant îmbrăcată, pornește către mine, cu un buchet de flori în brațe.

- Ot front priehălă, mă întreabă întinzându-mi buchetul.

- Ot front..., răspund eu aplecându-mă.

Dar „Mona” se sperie și face un salt lateral. Duduia se ferește puțin, apoi se apropie iarăși punându-mi aceeași întrebare. Nici de data aceasta nu reușesc să-l iau, tot din cauza nervozității iepei.

Și fata renunță să mi le mai dea.

Le păstrează pentru altul.

Regret, dar n'am ce face.

Când ajungem în dreptul tribunei oficialităților, coboară și pornesc alături de noi. Mai mergem vreo 10-15 metri, apoi Domnul Ajutor descalecă, fiind primit cu pâine și sare.

Noi mergem mai departe.

Uralele și aplauzele nu mai continesc.

Dudui drăguțe ne oferă mereu flori, deși în față pe oblâng avem un braț întreg.

Undeva în dreapta, un grup compact de aviatori, ne face camaderești semne de bun sosit. Vederea uniformei lor gris-bleu și a chipurilor lor prietenești, ne încântă.

Apoi lanțuri de fete - flori, cu brațele pline de flori - ne oferă surâzând buchete de flori din brațe.

Noi le mulțumim zâmbind.

Floarea chipurilor noastre, bronzate de lupte, oferită cu inima deschisă, mulțumire surâsului lor.

Și trecem mai departe, spre alte flori și alte surâsuri.

Ploaie de flori.

Risipă de zâmbete.

Noi le adunăm pe toate în brațele și inimile noastre, însteate de parfum și veselie.

După ce ies din mijlocul asistenței, descasc și mă întorc aproape de tribună, ca să urmăresc și eu defilarea unităților.

Rând pe rând trec Domnul Căpitan N... cu Divizionul I, Sublocotenentul P..., C.... și I... cu cele trei Baterii ale Div., apoi Domnul Locotenent C...cu Div. II și Locotenentul R..., Sublocotenentul H... și Locotenentul F... cu Bateriile lor de Brandturi.

Prin grupurile de comandă, la Transmisiuni, sau comandanți de baterii de tragere, zăresc pe Sublocotenentul M..., Sublocotenentul L..., Sublocotenentul B..., Sublocotenentul G..., Sublocotenentul S...și Locotenentul Nicu.

Toți trei zâmbitori, cu chipurile îmbujorate de emoție și brațele pline de flori.

Asistența ovaționează, aplaudă, aruncă flori peste ofițeri, material, ostași...

Defilarea durează ceva mai mult decât un sfert de oră.

Un sfert de oră de entuziasm, aclamații și ploaie de flori.

Un sfert de oră de trăire intensă de participare trup și suflet la o manifestație a Ardealului, pentru noi ostașii țării.

Un sfert de oră de delir.

Cu adevărat, tunurile noastre au călcat pe flori.

După ce trece și ultimul Brandt, populația se risipește comentând cu aprindere neașteptatul eveniment care i-a trezit din domoala viață de oraș de provincie, noi ne îndreptăm spre bivuac, plini de flori, glumind și povestindu-ne impresiile, iar tribuna pustie rămâne să privească centrul și florile peste care au călcat copitele cailor ce se întorc de pe front.

Ajunși la bivuac, strângem trupa, după ce treminăm de aranjat caii și le distribuim darurile, după câteva cuvinte spuse de organizațiile care le-au strâns.

Înainte de a se termina împărțirea, plec însoțit de Cornel și Sublocotenentul B..., în oraș pentru a aranja ultimele chestiuni privitoare la masa de diseară: ora începerii, locurile ce urmează să le ocupăm, asistența locală...

Acest lucru nu ne răpește decât un sfert de oră.

După ce terminăm, ne plimbăm prin același centru prin care treceam defilând acum o jumătate de oră.

Până la urmă - Năsilă și cu mine - era să întârziem din cauza unor dudu, pe care le-am cunoacut și le-am condus acasă.

La 9 punct, grupul ofițerilor și subofițerilor Regimentului, în frunte cu Domnul Ajutor și notabilitățile târgului, intră în grădina restaurantului unde ni se oferă masa.

Suntem primiți în sunetele muzicii de Doamnele de la Crucea Roșie, organizatoarele acestei mese camaraderești.

Și petrecem cu fripturi, vin bun de Târnave, prăjituri, fructe, puțin dans și câteva discursuri, dintre care îl remarc pe al Domnului Primar, scurt și plin de caldă urare de bun venit și pe al Domnului Ajutor, poetic, lămuritor - mai frumos și mai bine încheșat ca oricând - până după miezul nopții, când ne întoarcem la cantonamentele noastre să ne odihnim.

Căci mâine plecăm mai departe.

Ultima etapă

Din MEDIAȘ, plecăm la orele cinci dimineața.

Avem de străbătut o etapă relativ mică.

Drumul nu e prea greu, așa că în SEICA MARE, satul în care urmează să cantonăm, ajungem înainte de prânz.

Pe mine mă cartiruesc la o Doamnă cu părul cărunț, care nu știe cum să se poarte mai bine cu mine, ca să fiu mulțumit.

Îmi servește singură - după ce mă spăl de praful adunat în timpul deplasării - o gustare din salată de vinete, brânză de burduf, salam, prăjituri... apoi îmi aranjează patul să mă culc (văzuse probabil că somnul mă încearcă insistent).

Dar n,am noroc să dorm. Domnul Ajutor mă cheamă la telefon pentru a rezolva anumite chestiuni asupra etapei de mâine - care ne va duce la SIBIU în legătură cu Domnul Comandant al Regimentului, întors de la parada zilei de 23 August. Aici întâlnesc o duduie, funcționară la C.O., prietena familiei unchiului meu din București. De la Domnia Sa aflu noutăți despre cei care mă așteaptă cu nerăbdare. Iar după amiază, cu trăsura, cu Domnul Ajutor, o căutăm prin CALVASAR, satul în care ne-a spus că locuiește împreună cu o prietenă.

Seara iau parte ca delegat al Domnului Ajutor, la balul pe care-l oferă satul, ostașilor.

A doua zi în zori, pornim mai departe.

Gazda, Doamna cu părul cărunț, îmi servește o substanțială gustare de dimineață - lapte, ouă, brânză - apoi când sunt gata să plec - cu lacrimi în ochi și părintești urări de fericire, îmi oferă trei minunați trandafiri. Gestul Doamnei, mama mea pentru câteva ceasuri petrecute în SEICA MARE, mă înduioșează. Și ca un fiu cuminte, îi mulțumesc și îi sărut respectuos mâinile, acum când plec mai departe.

Așteptând la P.I. să se încoloneze toate Bateriile, două fete îmi împodobesc trăsura cu flori și ramuri verzi.

În primele două sate ne iese în cale populația cu flori și fructe.

Le primim cu aceiași bucurie, cu care ne sunt date.

Drumul e lung și greu.

Etapă de cca 45 km.

Mereu urcă și coboară.

Trece prin sate de sași, aproape lipsite de viață, prin mijloc de păduri sau porumbiști, pe lângă cetăți construite cu veacuri în urmă.

Merg cu trăsura Regimentului, în fruntea coloanei, însoțit de Cornel și Nazolu.

În RUȘI, primul sat după SEICA MARE, facem o haltă de o jumătate de oră.

Aici Eugen, conform obiceiului din ultimele zile, introdus de Nazolu, ne oferă o copioasă gustare, la care participă, afară de noi trei și Tonny.

După ce plecăm mai departe, încercăm să adormim, dar nu reușim. Căldura copleșitoare a soarelui ne împiedică. Atunci renunțăm și începem să discutăm diferite probleme.

Din când în când ne amintim că executăm ultima etapă.

Nu ne vine să credem.

Ultima etapă?

Parcă mai ieri am plecat din PETROVITZE?

Și de atunci sunt 80 zile.

Iar în urmă am lăsat cca 2000 km.

Acum când trăim ultima deplasare, ne ducem cu gândul în urmă și ne dăm seama că deși am avut multe greutăți de întâmpinat, totuși marșul a fost frumos.

Și distractiv.

Am vizitat regiuni pe care cine știe în altă situație am fi putut să le vedem.

Am trăit clipe frumoase.

Sărbători unice...

Din inima noastră nu se va șterge nicicând primirea care ne-a făcut-o.

Nici noi nu-l vom uita.

Este ultima etapă.

Da...

Trăim ultima etapă.

Pentru ultima oră îndeplinim ritualul, devenit Sfântă Datorie pentru noi, al haltelor de odihnă, hrană și adăpare pentru cai, și al gustărilor camaraderești pentru noi.

Pentru ultima oră ne instruim unitățile, una după alta și înaintăm călări, sau pe trăsuri, în pasul domol al cailor.

De mâine intrăm în viața de Garnizoană.

Alte griji.

Alte necazuri.

Alte nevoi.

Program de milimetru.

Instrucție.

Mizerii.

Acum mergem încolonați, încorsetați în reguli de marș.

Totuși ne simțim mai liberi ca niciodată.

Mâine!

Viața asta de hoinari liberi, când nu avem decât grija oamenilor și a cailor, ia sfârșit.

Devenim iarăși păsări zburătoare, dornice de orizonturi noi, închise în colivii.

Și vom regreta zilele acestea de deplasare liberă.

Când eram al unității....

Și al nostru.

Obisnuințele căpătate în decurs de aproape trei luni, vor trebui stăvilite și în locul odihnei de după un marș lung, urmează plictiseala vieții de cazarmă.

Cu ore fixe de serviciu (Care de obicei sunt sistematic încălcate).

Conferințe.

Școli.

Și continuu încălcări a libertății individuale.

Pentru noi, cei care ne întoarcem de pe front, obișnuiți cu libertatea de acțiune, din zilele atacurilor de pe crestele Cehoslovaciei sau poezia marșurilor spre țară, încorsetarea rigidă și nejustificată a vieții de cazarmă, ne va părea foarte grea.

Cu greu ne vom obișnui cu ea.

Dar va trebui.

Și vom regreta atunci observatoarele de pe JAVORINA sau CARPAȚII ALBI, când nu ne întreba nimeni dacă știm să regulăm tragerea prin procedeul „furculiței laterale,” și loviturile noastre cădeau - puse cu mâna - acolo unde trebuau și când trebuiau.

Dar...

Toate sunt inutile.

Viața de cazarmă va trebui să înceapă.

Iar noi va trebui să ne acomodăm ei.

Deci, trecutul rămâne de domeniul amintirii.

Și al regretelor.

Iar când cruda realitate, a vieții pe care trebuie să o luăm de la capăt, va fi prea dureroasă să-i răscolim domeniul - atât de mult și să ne găsim consolarea.

Ultima etapă.

Ultimii kilometri de marș către Garnizoana de Pace.

O clipă din viața noastră.

O frântură din deplasarea spre țară.

Ultima etapă...

Ultimul balsam.

Ce va fi de astăzi înainte?

Înainte de a ajunge la destinație, mai facem o haltă la ȘURA MARE unde adăpăm caii și alta TURNIȘOR - SIBIU.

De aici intrăm pe șoseaua asfaltată ce duce spre ALBA IULIA.

Înaintăm încet.

Bătuți de soare.

Pustiți de gânduri.

De pe creasta ultimului deal, zărim pe malul CIBINULUI, satul cu case uniforme, unde vom poposi (Cazarma noastră din SIBIU e ocupată de trupe sovietice).

Deci iarăși la țară.

La orele 14, în ziua de 30 August, coloana Regimentului... Artilerie intră în comuna CRISTIAN, după optzeci zile de marș, în care am străbătut trei țări și 2000 kilometri, întorcându-se de pe frontul din Cehoslovacia, unde și-a făcut pe deplin datoria.

Cristian

Cristian?

Un sat de sași.

Pe malul CIBINULUI.

La poalele Carpaților Meridionali.

Cantonamentul nostru.

Garnizoana noastră.
Trambulina spre SIBIU.
CRISTIAN?
Un sat înconjurat de vii.
Și de pășuni.
Amintirea ultimei etape.
A sfârșitului deplasării.
Și a începutului de viață nouă.
Cristian?
Sfârșitul unei părți din viața noastră.
Noian de amintiri.
Punct crucial.
Înapoi?
Clipe grele, încercări și frumoase aduceri aminte.
Înainte?
Doar Cel de Sus poate răspunde.
